

PERSFOCUS

VIJFDE JAARGANG NUMMER 4

- APRIL 1989

knipselkrant van vereniging Martijn
over kinderen, volwassenen en seksualiteit

" VOLGENS MIJ MOETEN WE DAAR NIKS
ACHTER ZOEKEN, DAT ELSJE POPPEN
VOOR HAAR VERJAARDAG WIL HEBBEN "

in dit nummer :

De Bolderkar ontspoord	pag. 2
O.I. op school	pag. 13
Taboedoorbrekend toneel	pag. 14
Doordrammen over incest	pag. 15
Kindermoord in Frankrijk	pag. 19
Ontucht van de maand	pag. 20
Ontzettend!	pag. 24
Onterecht	pag. 27
Mietjes achter het loket	pag. 31
Achtergrond	pag. 33

PERSFOCUS, vijfde jaargang, nummer 4, apr. 1989

Knipsels uit:

De Volkskrant	VK
Trouw	Tr
NRC Handelsblad	NRC
Het Parool	Par
De Telegraaf	Tel
Algemeen Dagblad	AD
Utrechts Nieuwsblad	UN
Tubantia	Tub
Alkmaarder Courant	AC
Nieuwsblad van het Noorden	NvhN
Dagblad Kennemerland	
Apeldoornse Courant	
Haagsche Courant	HC
Zutphens Dagblad	ZD
Twentsch Dagblad	
Groene Amsterdammer	GA
Elsevier	Els
Haagse Post	HP
Ad Valvas	
Vernieuwing	
Jeugd en Samenleving	J&S
CJP-Magazine	
Wordt Vervolgd	
Gazet van Antwerpen	GvA
Jakarta Post	
Der Spiegel	
San Fransisco Examiner	
San Fransisco Chronicle	

Abonnementen op Persfocus kosten f 65,- (als drukwerk) of
f 80,- (als brief). Losse nummers f 8,-.
Giro 5459646 van Vereniging Martijn
Postbus 5478
1007 AL AMSTERDAM

'Voortrekkersrol tegen wil en dank'

door URSUL SCHAAP

Haagsche Courant
22 april 1989

„De kritiek is heel ernstig. Het is belangrijk dat we heel zorgvuldig handelen. We zijn met ernstige zaken bezig. De conclusies zijn hard en kritisch maar de teneur van het rapport is genuanceerd. Bij De Bolderkar is geen sprake geweest van verwijtbaar gedrag. Men was het eens met ons uitgangspunt om onderzoek te doen naar seksueel misbruik. En men doet geen uitspraken over de uitkomsten van ons onderzoek. Wel moeten de procedures verbeterd worden. Het tegenonderzoek door andere deskundigen heeft nu plaats gevonden na de uithuisplaatsing, dat zal in het vervolg vooraf moeten gebeuren. Ook moet het overleg met de inspectie en de samenwerking met de andere medische kinderdagverblijven intensiever worden, dat is de conclusie die ik trek, we zijn niet op de verkeerde weg”

Jan Knijnenburg, directeur van De Bolderkar, heeft op het rapport van de commissie-Baartman gewacht om te kunnen praten. Samen met Carla van Deutekom, de orthopedagoge van het dagverblijf, kijkt hij terug en vooruit.

„We zullen ons van alle blaam moeten zuiveren. Gelukkig zijn er maar twee van de veertig kinderen door de ouders van De Bolderkar afgehaald. Verder is iedereen trouw gebleven, ondanks de zware druk waaronder ook de ouders hebben gestaan”, zegt de directeur.

„We hebben een voortrektersrol tegen wil en dank gekregen”, zegt Carla van Deutekom. „Maar we staan nog steeds achter de constatering. We zijn niet te snel te werk gegaan. Als ik het misbruik had laten voortduren had ik dat niet kunnen verantwoorden. Tegenover de kinderen, mezelf en mijn vakgenoten”.

Jan Knijnenburg (41): „We schrokken zelf ook toen het ging om tien van de 65 kinderen die we vorig jaar hebben gezien. Op basis van de nu bekende literatuur hoeven we daarvan niet te schrikken. Negen van de tien kinderen zijn uit huis geplaatst; in twee gevallen in overleg met de ouders. In één geval zijn de ouders alleen onder toezicht gesteld. Twee kinderen zijn weer thuis, maar de ondertoezichtstelling bestaat nog.

Dan waren er ook nog vier kinderen van wie bij binnenkomst al bekend was dat er sprake was van seksueel misbruik.

De problemen ontstonden toen twee ouderparen bezwaar maakten. De Munnik, hun advocaat, heeft de publiciteit gezocht met onder meer de vals geble-

Foto Harry Verkyten

• Orthopedagoge Carla van Deutekom en Bolderkar-directeur Jan Knijnenburg: „We zullen ons van de blaam moeten zuiveren”.

gaan op veel softere signalen, meestal niet zo indringend zijn dat andere mensen daarop actie willen ondernemen. Kinderen zeggen met behulp van de poppen: 'Ik moet papa's piemel in mijn mond nemen en het smaakt naar plas' en ze zitten erbij te kokhalzen. Daar kan niemand omheen, maar toch stellen we zeven stringente eisen aan het verhaal van het kind. De commissie wil het onderzoek met de poppen door twee mensen laten uitvoeren, maar daarvoor zullen de middelen op tafel moeten komen”.

Knijnenburg: „De verslaglegging zullen we moeten verbeteren. De vraag wanneer we het onderzoek beginnen en de ouders spreken moeten duidelijker worden vermeld in het dossier. Verder houden we hier aantekeningen bij die we bespreken. Het interview met de poppen zal in de toekomst moeten worden opgenomen op video. De aantekeningen over het gedrag zijn de basis voor het verslag dat de advocaat van de verdachte kan krijgen. Gelukkig bevestigde de Rotterdamse rechtbank eind maart dat we in het belang van het kind die volledige werkkaarten tekeningen niet naar buiten hoeven te brengen”.

„We zijn hulpverleners”, vult Carla van Deutekom aan. „We zijn er niet voor het opsopren van strafbare feiten. Soms moeten we kiezen voor de zwakste partij, omdat er sprake is van ernstige tegenstrijdige belangen zoals bij seksueel misbruik. Het liefst doen we uitgebreid onderzoek, maar als een kind ernstig lichamelijk beschadigd is, moet je ingrijpen. Maar we gaan nooit alleen af op medische kwetsu-

Van Deutekom wil wel kwijt dat de hulpverlening na seksueel misbruik nog in de kinderschoenen staat. „Er zijn bijna geen behandelingsmogelijkheden voor gezinnen. De hulp aan het slachtoffer eindigt waar het kind van het misbruik wordt bevrijd, maar daarna komen meestal ernstige problemen. De hulp aan de ouders is ook gebrekkig. Het strafrecht dreigt de dader met gevangenisstraf. Bekentenis blijven uit, zodat hulpverlening niet op gang kan komen. De bekentenis zijn belangrijk voor de slachtoffers. De schuldvraag wordt dan beantwoord. Het eigenaardige is dat de slachtoffers zich ten onrechte schuldig voelen. Hoe klein ze ook zijn. Dat is vrschrikkelijk”.

heel slecht functioneren, zo goed over hun traumatische ervaringen kunnen praten”.

„Tijdens het onderzoek laten we ze vrij spelen in een soort kinderparadijs. Daar zie je al veel. We laten ze verhalen vertellen bij plaatjes, tekenen en zinnepjes aanvullen.

Je kunt kinderen interviewen met behulp van anatomisch correcte poppen. Dat werkt soms, maar soms ook helemaal niet. De poppen maken een gesprek veel gemakkelijker; je vraagt ze over dingen waarvan ze de woorden nog niet kennen, of waarvoor ze gewoon-geen-woorden-hebben. Het kind kan aanwijzen waar het zeer doet, laten zien wat er gebeurt en hoe dat gaat. Het is ook voor het kind aangrijpend. Ze hebben het weggestopt.

Zonder die poppen moet je af-

„Ik moet een vertrouwensband hebben met een kind dat ik onderzoek. Het kind moet voelen dat het iemand is. Dan pas heb je een basis om te werken. Je houdt dan een beetje van dat kind en je houdt er rekening mee.

Het kind laat zichzelf zien. Niet het seksuele misbruik. Daar moeten we niet over praten. Op praten rust de dreiging. Vreemd genoeg generen kinderen zich er voor. Ze weten niet beter en toch schamen ze zich. Ze willen niet weten, maar ze voelen zich toch vies.

Je probeert met ze te praten over vruugde en verdriet. Met open vragen. Dan blijken ze vaak ineens zo verstandig over hun verdriet te kunnen praten met iemand die daar niet van omvalt. Het is verbazingwekkend dat kinderen die in veel opzichten

moet weet ik ook nog niet”.

Vele signalen kunnen wijzen op seksueel misbruik. Veel kinderen hebben dan slaapstoornissen, eetproblemen en angst voor volwassenen. „Opvallend is bij deze kinderen dat ze nauwelijks leeftijdenootjes om heen heen waarnemen”, zegt Van Deutekom.

„Ze zijn heel erg bezig met hun eigen problemen. Een lachje kan er niet af. Sommigen zijn erg met seks bezig en vragen aan iedereen wat ze in hun broek hebben of ze knijpen in borsten. Maar niet alle kinderen die dat doen, zijn misbruikt. Deze kinderen zijn juist of erg bang voor seks of door geobsedeerd. Ze kunnen bovendien lichamelijke verwondingen hebben, geslachtsziekten, schimmelinfecties, soms ook herhaaldelijk blaasontsteking”.

een fysiotherapeut, een logopedist en een 'hometrainer', die ouders thuis helpt.

Bekentnissen

„We blijven met de ouders praten”, zegt Knijnenburg. „Maar wanneer we heel sterk aan seksueel misbruik denken, zeggen we dat meestal niet. We overleggen dan met vertrouwensartsen, de raad voor de kinderbescherming en de politie. We willen de verdachte niet achter de tralies krijgen, maar een bekentenis. De politie is daartoe beter in staat. Dit heeft geleid tot drie bekentnissen, waarvan één weer is ingetrokken”.

„De commissie wil niet dat wij de politie inschakelen omdat ze dat niet in het belang van de hulpverlening vindt. Hoe het dan wel

MKD ONDER TOEZICHT GESTELD NA KRITISCH RAPPORT

De Bolderkar trad overhaast en onzorgvuldig op in incest-zaak

Van onze verslaggever **VK 22**
ROTTERDAM — Het bestuur en de directie van het medisch-kleuterdagverblijf (mkd) De Bolderkar trekken geen personele consequenties uit een rapport over overhaast, onzorgvuldig en solistisch optreden in het incest-onderzoek bij het mkd. De Bolderkar is als gevolg van het rapport onder toezicht van de inspectie van WVC gesteld. Die eist dat het mkd binnen enkele maanden orde op zaken stelt, vooral wat het stellen van diagnoses en verbeteren van contacten met ouders betreft.

De hoofdinspecteur jeugdhulpverlening H. Dijk van WVC: „Besluiten bij De Bolderkar worden op een te smalle basis genomen. Daar moet verandering in komen. Medewerkers mogen niet in een isolement werken en moeten in een vroeg stadium overleg met anderen voeren, bijvoorbeeld voor het verkrijgen van een *second opinion*. De deskundigheid ten opzichte van ouders moet worden vergroot en de plaats en belang van onderzoek met anatomisch correcte poppen verdient herbezinning.”

Volgens Dijk moeten de beroepsorganisaties van ortho-pedagogen, psychologen, en kinder- en jeugdpsychiaters een gedragscode ontwikkelen voor de gevallen waarin vermoedens van seksueel misbruik optreden. WVC heeft het initiatief genomen voor een eerste bijeenkomst woensdag hierover. Ook wil Dijk dat de diagnostiek van de disciplines meer op elkaar afgestemd wordt: „Nu is iedereen nog te veel op eigen houtje bezig met instrumenten waar hij toevalig toe aangetrokken is. Dat is dan weer afhankelijk van de universiteit waar men heeft gestudeerd.”

Het ministerie van WVC treft geen sancties tegen De Bolderkar naar aanleiding van het vernietigende rapport van de commissie, die onder leiding stond van de Amsterdamse psycholoog prof. dr H. Baartman. De commissie, verder bestaande uit de kinderpsychiater prof. C. Rümke, en O. van der Baan-Slootweg (kinderarts bij een mkd in Aerdenhout) — moest in opdracht van drie inspecties van WVC onderzoeken of het ogenschijnlijk hoge aantal incest-zaken bij De Bolderkar te verklaren is. Zij constateert dat de staf bij het mkd gefixeerd is op aantonen van incest en daarbij de realiteit uit het oog heeft verloren.

Letterlijk schrijft de commissie:

Bolderkar **VK 22**

EEN ONAFHANKELIJKE commissie van drie deskundigen heeft de medewerkers van het medisch-kleuterdagverblijf De Bolderkar in Vlaardingen ernstige onzorgvuldigheid verweten. Bij de uithuisplaatsingen van kleine kinderen zijn zij volgens de commissie te snel en te slordig te werk gegaan. Er is onvoldoende nauwkeurig onderzocht of er wel sprake was van seksueel misbruik, en zo ja, of dat ook in het gezin gebeurde.

In december concludeerde het Haagse gerechtshof al dat in één geval de Rottérdamse kinderrechtster te klakkeloos op het advies van De Bolderkar was afgegaan. Inmiddels is er één vrijspraak gevolgd door de strafrechter. Bovendien zijn twee zaken geseponeerd bij gebrek aan bewijs. Het is duidelijk dat de onzorgvuldige drammerigheid van De Bolderkar en de nonchalance van justitie onnodig tot grote ellende en ontwrichting hebben geleid.

De treurige gang van zaken rond De Bolderkar mag er niet toe leiden

„Door op een haast 'gedreven' te noemen wijze nadruk te leggen op de zekerheid: hier is sprake van incest en dat moet onmiddellijk stoppen, heeft de staf van De Bolderkar zich niet de tijd gegund voor reflectie en bezinning, noch op de resultaten van de eigen diagnostiek, noch op de te volgen therapeutische wegen, noch op de vraag of inschakeling van justitie en politie tot de taken van hulpverlenende instanties behoort.”

De commissie-Baartman constateert dat het op zichzelf niet aan deskundigheid ontbreekt bij De Bolderkar. Wel wordt kritisch opgemerkt dat de fixatie van een aantal stafmedewerkers op incest, ertoe geleid heeft dat mogelijk andersluidende signalen van andere medewerkers genegeerd werden. Zo is de commissie gebleken dat er, van de elf onderzochte gevallen, bij zeven op grond van de verslagen van de groepsleiding (die dagelijks met de kinderen omgaat) geen reden was te denken aan seksueel misbruik als oorzaak van de geconstateerde problemen bij het kind.

Zowel commissie als inspectie verwijt De Bolderkar dat het personeel te snel naar de politie is gestapt. Volgens regionaal inspecteur voor de Volksgezondheid H. van Osch, had het mkd zich eerst met het bureau vertrouwensartsen moeten verstaan. Dat is in eerste instantie niet gebeurd. De commissie: „De gang naar Justitie acht de commissie onjuist en niet dienstig aan goede hulpverleningsdoeleinden.” Het mkd had daartegen eerder aangevoerd dat ouders juist hun kinderen terugtrekken wanneer wordt gepoogd over het misbruik te praten.

dat de bestrijding van incest gaat verslappen. Wel is grote zorgvuldigheid vereist, alleen al op grond van simpele uitgangspunten van de rechtsstaat.

Het blijft overigens de vraag of de betrokken medewerkers van De Bolderkar en hun bestuur — na deze vernietigende uitspraak van de commissie — nog voldoende vertrouwen kunnen overhouden om hun functie goed uit te oefenen.

De Bolderkar **VK 22**

Vervolg van pagina 1

De commissie stelt overigens vast dat het aantal door De Bolderkar geconstateerde incestgevallen niet opzienbarend hoog is. „De gegevens van De Bolderkar lijken voorlopig niet uitzonderlijk.” De Bolderkar heeft vanaf de start in augustus 1985 negentien gevallen waargenomen van seksueel misbruik (19 procent). Vergelijkende onderzoeken onder kinderen die aangemeld waren bij een instelling van geestelijke volksgezondheid en afdeling kinderpsychiatrie leverden in Amerika percentages op van respectievelijk 18 en 21 procent.

Op zich heeft de commissie wel waardering voor de inzet van De Bolderkar om seksueel misbruik met kinderen aan de kaak te stellen. Daarop rust volgens de commissie nog steeds een taboe. Vanwege de specifieke deskundigheid van één betrokkene (een orthopedagoge) is echter de gebruikelijke gedragslijn verlaten alle disciplines bij een diagnose te betrekken. „Bijdragen van logopedist, fysiotherapeut en leerkracht zijn zeer incidenteel.” De bevindingen van de kinderarts, die onvolledig maar wel belastend waren, werden juist weer te zwaar gewogen.

Een aantal citaten: „De commissie heeft zich niet aan de indruk kunnen onttrekken dat de onderzoekers bij op zichzelf meerdubbele antwoorden van kinderen soms te snel een antwoord in het kader van seksueel misbruik binnen het gezin hebben gekozen. (...) Bij het lezen van de verslagen vallen vragen op die het kind onvoldoende de ruimte laten zijn eigen verhaal te doen. (...) Soms wordt naar onze mening teveel drang uitgeoefend in één richting: het daderschap (in het gezin).”

Poppenonderzoek

Ten slotte stelt de commissie ten aanzien van het poppenonderzoek vast „dat de conclusies die de onderzoekers getrokken hebben, vaak onduidelijker zijn dan door de uitingen van het kind gerechtvaardigd wordt. Dit alles overziende, is de conclusie: hier is onvoldoende zorgvuldig onderzocht.”

Raadsman mr D. Vermaat van een van incest verdachte vader verwacht dat ouders op wie de verdenking van incest rust op grond van het rapport-Baartman De Bolderkar voor de rechter zullen dagen en smartegeld eisen.

De Bolderkar zelf gaf vrijdag een verklaring uit waarin ze liet weten dat het beleid op een aantal punten zal worden verbeterd. Daartoe zal mogelijk ook een commissie van externe deskundigen in het leven worden geroepen, die de voor te stellen wijzigingen moet toetsen en begeleiden. De Bolderkar wilde dat al eerder doen, maar stelde het uit vanwege het inspectie-onderzoek.

'Strafrecht tegen incest'

Officier: slechts therapie helpt niet

Van een onzer verslaggeefsters
ROTTERDAM — „De hulpverleners van het medisch-kleuterdagverblijf De Bolderkar hadden de moed om hun nek uit te steken en bewijzen aan te dragen voor een aantal gevallen van incest. Justitie heeft daarop ingehaakt in de hoop dat deze affaire een doorbraak zou betekenen in de strafrechtelijke aanpak van incest-zaken.”

Het openbaar ministerie is daarbij niet overhaast te werk gegaan, zegt de Rotterdamse officier van justitie mr. H. J. Moraal. „Maar misschien is justitie wel te gretig geweest.”

De officier kwam tot deze ontboezeming in de zaak die gisteren voor de Rotterdamse rechtbank diende tegen de 27-jarige vader van Elise. De man wordt ervan verdacht zijn 5-jarige dochter vanaf de geboorte seksueel te hebben misbruikt. De zaak kwam vorig najaar aan het rolen na een onderzoek van hulpverleners van De Bolderkar in Vlaardingen. Elise ging overdag naar dit medisch-kleuterdagverblijf in verband met een ontwikkelingsachterstand. Mr. Moraal achtte seksueel misbruik bewezen op grond van onderzoeken (onder meer met de omstrede

poppen-methode) van medewerkers van De Bolderkar, verklaringen van de moeder van Elise en een gedeeltelijke bekentenis van de verdachte, die hij overigens later weer heeft ingetrokken. Stuk voor stuk vormen deze onderzoeken en verklaringen geen sluitend bewijs, aldus de officier.

Voldoende bewijs

„Ik zal ook de laatste zijn die zal betogen dat alleen een onderzoek met de poppenmethode of een enkel deskundigenrapport als bewijsmateriaal kan dienen voor incest. Maar alles bij elkaar levert het voldoende bewijs op voor de zeer verwerpelijke handelingen van de verdachte.” De officier eiste één jaar onvoorwaardelijke gevangenisstraf. Mr. Moraal gaf in zijn requisitoir aan hoe lastig het is om bewijzen te verkrijgen in incestzaken. Door alle commotie over De Bolderkar-zaak zal dat nog moeilijker worden, vreest de officier. En dat terwijl er juist enige verbetering in dit soort zaken begon te komen. „Maar nu zijn de hulpverleners zo bang geworden dat ze niet gauw weer hun nek zullen uitsteken naar justitie.”

De officier vertelde zich te hebben afgevraagd of een niet-strafrechtelijke aanpak van incestzaken wellicht een oplossing zou kunnen zijn. „Maar een therapie heeft alleen zin als de dader meewerkt en schuld erkent. De ervaring heeft helaas geleerd dat de daders vrijwel altijd ontkenen of het gebeurde vergoelijken. En ondertussen gaat de incest gewoon door.” Ook een alternatief zou kunnen zijn om de hulpverlening te richten op

schuldbekenenis in. De hulpverlening is gestaakt. Ik geloof niet in een niet-strafrechtelijke aanpak.” Ook de vader van Elise bekende aanvankelijk dat hij zijn dochtertje had misbruikt. Hij gaf dat zelfs meerdere malen toe: tegenover de politie in Vlaardingen, tegenover de rechter-commissaris en tijdens gesprekken met een psychiater. Tijdens de zitting bleek dat de man nu alles ontkent. Hij zou door de politie zijn geprest om toe te geven. Ook had

Door 'Bolderkar-commotie' bewijs steeds moeilijker te verkrijgen

het hele gezin, met het strafrecht als een stok achter de deur. Het voordeel is dat het gezin bij elkaar blijft. Maar wil zo'n aanpak slagen, dan geldt ook hier, aldus mr. Moraal, dat de dader de incest eerst moet erkennen. In één van de door De Bolderkar aangemelde incestzaken leek deze niet-strafrechtelijke aanpak te zullen slagen. De vader had schuld bekend en zich met zijn gezin onderworpen aan een therapie. Toch liep het mis. De officier: „Op het hoogtepunt van De Bolderkar-affaire trok deze vader de

hij bekend in de hoop zo snel mogelijk psychische hulp te krijgen. Bovendien zou hij onder invloed van medicijnen tot een schuldbekenenis zijn gekomen. Volgens zijn raadsman mr. D. Vermaat, heeft de politie „gemanipuleerd” met deze medicijnen. De medicijnen werden veel later verstrekt dan was afgesproken. „Een grove onrechtmatigheid”, aldus mr. Vermaat. Ook met de andere bewijzen die door de officier waren aangedragen, veegde de raadsman de vloer aan. Aan de verklaring van de ex-

echtgenote van de man (de moeder van Elise) mag volgens mr. Vermaat niet te veel waarde worden gehecht. De vrouw, die inmiddels in een psychiatrische inrichting is opgenomen, zou jaloers zijn omdat haar ex-man „haar het kind heeft afgenomen”.

Voor de hulpverleners van De Bolderkar had mr. Vermaat geen goed woord over. Die hebben volgens hem ernstige beroepsfouten gemaakt. De raadsman vond het merkwaardig dat de orthopedagoge van De Bolderkar, die meteen 'zag' dat Elise seksueel misbruikt was, nooit contact had opgenomen met het kinderdagverblijf waar het meisje een jaar verbleef, voor ze naar De Bolderkar kwam. Nagenoeg alle indicaties voor seksueel misbruik die door De Bolderkar zijn aangedragen, kunnen volgens mr. Vermaat gemakkelijk uit andere factoren worden verklaard. De blauwe plekken op de rug en billen van Elise waren het gevolg van het feit dat het kind vaak viel. En de anus was ontstoken door het vele temperatuur. „Elise had namelijk nogal eens verhoging.”

„Kortom, er is geen bewijs. Het is tragisch dat het openbaar ministerie zich voor deze 'Bolderkar' heeft laten spannen”, aldus mr. Vermaat. Uitspraak 2 mei.

TE HARD OORDEEL ZOU FUNCTIONEREN MKD'S SCHADEN

Bolderkar gespaard om belang hulpverlening

Van onze verslaggever **VK 24**
ROTTERDAM — Hoogmoed komt voor de val. Deze bijbelse uitdrukking kon de ondertitel zijn van het rapport dat drie deskundigen (prof. Baartman, prof. Rümke en mevrouw Van der Baan) over de Bolderkar-zaak hebben gemaakt. Zo deskundig acht De Bolderkar zich op het terrein van seksueel misbruik, dat hulp van buitenaf (ouders, huisarts, RIAGG, kinderarts, vertrouwensarts) overbodig wordt geacht.

Derden mogen alleen opdraven wanneer de diagnose incest al is gesteld en volgens De Bolderkar direct handelen geboden is. Het medisch-kleuterdagverblijf heeft namelijk de Raad voor de Kinderbescherming, politie en justitie nodig, omdat ze de van incest verdachte vader niet eigenhandig kan opsluiten en het kind „veilig stellen”.

Hoewel de commissie-Baartman de deskundigheid en een zekere pioniersrol van De Bolderkar erkent, ligt in dat zichzelf opgedrongen isolement de kern van het falen. Daarvan kun je immers wel spreken als in een amper veertig pagina's tellend rapport evenveel keren min of meer ernstige kritiek wordt geleverd: overhaast optreden, gefixeerd op incest en daarbij de noodzakelijke bezinning negerend.

De kritiek richt zich vooral op de orthopedagoog en de kinderpsycholoog (beiden verantwoordelijk voor spelonderzoek met de *anatomic correct dolls*, de roemruchte poppen) en de kinderarts. Zij zijn in principe voldoende deskundig voor hun werk, maar in de praktijk blijft dat onder de maat. „Er is onvoldoende zorgvuldig onderzocht”, heet het in de conclusies.

Dat betekent concreet dat het spelonderzoek (dat steeds belangrijker werd in de besluitvorming) volstrekt onbekwaam is uitgevoerd. De commissie betwijfelt in vier van de elf onderzochte gevallen de zin van spelonderzoek gezien het ontwikkelingsniveau van de kinderen. Werde het wel gedaan.

dan is de kritiek zeer groot: „Het kind komt soms te weinig aan bod, het kan niet altijd uit spreken. Het kind werd niet steeds vrijgelaten in het kiezen van de poppen. Men mist in de onderzoeken exploratie van andere daders (dan de vader).”

Het belangrijkste verwijt is echter dat antwoorden die voor meerdere uitleg vatbaar waren, in één richting (incest) zijn uitgelegd. Daarbij blijken de samenvattingen ook stelleriger te zijn dan de letterlijke verslagen die van het spelonderzoek zijn gemaakt. De commissie bevestigt daarmee een verwijt dat voortdurend is gemaakt door advocaten van van incest verdachte ouders.

Met die samenvattingen zijn andere teamleden, maar ook politie, justitie en de kinderrechtster op het verkeerde been gezet. De rechter-commissaris achtte ze niet nodig in het strafrechtelijk vooronderzoek, de president van de rechtbank stelde zich daarachter op toen een advocaat ze niettemin toch opeiste.

Het vernietigend oordeel over het poppenonderzoek bij De Bolderkar zegt

niets over de methode op zich. De commissie ziet dit onderzoek als een nuttig hulpmiddel dat ook in De Bolderkar incidenteel nieuwe feiten heeft opgeleverd. Commissie noch ministerie van WVC adviseert om tijdelijk van het onderzoek af te zien, in afwachting van regels van beroepsorganisaties.

Wordt in het onderzoek nu ook beweerd dat in de veertien incestzaken bij De Bolderkar de verkeerde diagnose is gesteld? „Nee”, zegt de commissie, „het rapport heeft nadrukkelijk niet de status van een contra-expertise. Daarvoor zouden kinderen weer onderzocht moeten worden”. Het lijkt een academische benadering: waar cruciaal onderzoek onzorgvuldig is uitgevoerd, moet bij de uitkomst vraagtekens gezet worden. De commissie bevestigt deels aanwijzingen voor misbruik, maar durft de incestbeschuldiging nergens te herhalen.

De ouders blijven in veel gevallen met een kater zitten en de advocaten hebben dan ook al schadeclaims (smartegeld) tegen de Staat en De Bolderkar aangekondigd. Volgens de commissie heeft De Bolderkar hen ten onrechte in

de kou laten staan bij het onderzoek. Wie zichzelf onschuldig weet aan incest kan zo'n rapport dan ook onmogelijk onbenut laten.

Duidelijk is ook dat De Bolderkar, alle goede bedoelingen ten spijt, de bestrijding van seksueel misbruik bij kinderen geen goed heeft gedaan. Hulpverleners stuiten op nog meer barrières bij het onderzoeken daarvan, als ze het bovendien nog aandurven. Dat is des te tragischer omdat de commissie het percentage incestgevallen bij De Bolderkar (twintig) internationaal gezien niet onwaarschijnlijk hoog vindt. Het probleem bestaat nog in volle omvang.

De Bolderkar mag blij zijn dat het ministerie van WVC (de inspectie jeugdhulpverlening) het belang van voortzetting van de hulpverlening belangrijker acht dan straffen. De medisch-kleuterdagverblijven (mkd's) op zich vervullen een zo'n nuttige functie dat die met een te harde aanpak van De Bolderkar niet op de tocht mag komen te staan, zo redeneert WVC. Daarom heeft het ministerie het Vlaardingse instituut alleen opgedragen interne verbeteringen aan te brengen en daarover te rapporteren.

De commissie-Baartman hekelde de opsporingsgerichte aanpak van De Bolderkar. De commissie wil bestrijding van misbruik meer aanpakken volens de

lijnen van hulpverlening aan ouder en kind. Ze vindt het onjuist dat zo'n werkwijze bij incest wordt afgewezen, maar bij verwaarlozing en mishandeling in het gezin (los van excessen) heel gewoon wordt gevonden. Die verschillende aanpak komt, zo meent de commissie, voort uit de sterk afwijzende maatschappelijke houding.

Dat het daarbij laven is geblazen, laat de commissie niet onvermeld: „Het is van belang om bij een poging dit zwijgen (van een mogelijke dader van incest) te verbreken en evenwicht te vinden tussen helderheid aangaande het veroordelingswaardige van het gebeuren enerzijds en compassie met de mens wiens leven hem daartoe heeft gebracht anderzijds. Zonder helderheid geen verantwoordelijkheid voor het gebeurde, maar zonder compassie geen

toegankelijkheid voor hulp. Het vraagt veel van de hulpverlener om zowel deze helderheid als deze compassie op te kunnen brengen.”

GERT RIPHAGEN

Raad: zorgvuldiger zijn met uit huis plaatsen van kind

Door een onzer redacteurs

MAC
ROTTERDAM, 24 april — De Rotterdamse Raad voor de Kinderbescherming zal de kinderrechtster in de toekomst minder snel dan voorheen vragen kinderen uit huis te plaatsen. Directeur mr. M.A.G. Rutten zegt dat de raad deze conclusie getrokken heeft uit de Bolderkar-zaak.

„We willen voortaan een meer gedegen onderbouwing van onderzoek zien voordat we de rechter om maatregelen vragen”. De kinderbescherming zegt door De Bolderkar in het verleden te veel voor het blok te zijn gezet.

De Rotterdamse kinderrechtster mr. C. Lo-Sin-Sjoe zal geen gehoor geven aan verzoeken om de ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing van Bolderkar-kinderen met onmiddellijke ingang te beëindigen.

Advocaten vinden dat de van incest beschuldigde ouders hun kinderen moeten terugkrijgen nu een onafhankelijke commissie heeft vastgesteld dat het onderzoek dat tot de conclusie seksueel misbruik leidde onzorgvuldig is geweest.

Kinderrechtster Lo geeft desgevraagd toe dat zijn aanvankelijk genomen maatregelen tegen kleuters van De Bolderkar misschien op een ondeugdelijke basis zijn genomen. „Tot de definitieve ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing heb ik daarentegen pas besloten op grond van rapporten van andere betrouwbare instituten. Die nadere rapportage gaf doorgaans geen reden om op mijn besluiten terug te komen”, aldus Lo.

De kinderrechtster zegt „niet echt verbaasd” te zijn over het kritische rapport over De Bolderkar. Hij herinnert eraan dat hij al voor het in de publiciteit komen van De Bolderkar-affaire de hulpverleners van dit MKD erop heeft gewezen dat men ouders niet als „bankovervallers” diende te behandelen. „Als hulpverlener moet je niet ineens speurneus worden”.

Lo vindt wel dat in de fase die vooraf gaat aan de voorlopige ondertoezichtstelling zorgvuldiger moet worden gehandeld. „Als je dan al de ouders direct tegen je in het harnas jaagt, blijven alle verdere procedures moeizaam verlopen”.

Commissie heeft veel kritiek op de 'poppenspelmethode'

Bolderkar trok te vlug conclusies

Door onze redacteur
MARCEL HAENEN

NR C
DEN HAAG, 22 april — Direct na het installeren van de commissie die het optreden van het medisch kleuterdagverblijf (MKD) De Bolderkar moest onderzoeken, kon de opmerking veelvuldig worden gehoord: Van deze commissie valt niet te verwachten dat ze werkelijk kritisch het handelen van de hulpverleners zullen onderzoeken die op dit MKD zo verbazingwekkend vaak incest bij kleuters wisten vast te stellen.

Die achterdocht was niet geheel onbegrijpelijk. Met name de voorzitter van de commissie, hoogleraar inzake kindermishandeling dr. H. Baartman, had zich tot dan toe in tegenstelling tot bijna alle andere deskundigen wel heel nadrukkelijk als beschermheer opgeworpen van De Bolderkar. Baartman verweet de media, in het bijzonder de redactie van Keek op de Week en columnist J. Blokker, zich te kritisch over de 'Kolderkar' uit te laten.

Vier maanden later kan echter — uitgerekend mede op grond van de bevindingen van dezelfde Baartman — worden vastgesteld dat het door de directie van het Simplistisch Verbond geschetste beeld, van een enig juf die met enige poppen geheel gepreoccupeerd is in het opsporen van smerigheid, niet geheel onjuist is. De onderzoeken van De Bolderkar waren te veel „toegespiet op seksueel misbruik”, oordeelde de commissie waarvan ook psychiater C. Rümke en kinderarts O. Van der Baan-Slootweg deel uitmaakten.

Poppenspel

De Commissie heeft vooral weinig goede woorden over voor het veelbesproken interview van

Nieuwsanalyse

kinderen met behulp van de levenssechte, zogeheten anatomische poppen. In tegenstelling tot eerdere beweringen van De Bolderkar blijkt het gebruik van die poppen bij onderzoek een cruciale rol te hebben gespeeld. „De poppen zijn een steeds belangrijkere plaats gaan innemen”, aldus de commissie. Medisch onderzoek werd in vrijwel alle gevallen pas gedaan nadat het spelinterview 'signalen' had opgeleverd.

Uit het poppenonderzoek kwamen volgens de commissie regelmatig gegevens naar voren die zouden kunnen wijzen op misbruik. De Bolderkar was echter veel te voorbarig met het trekken van de conclusie dat het bijna altijd de vader moest zijn geweest die incest pleegde. Voor die overhaaste gevolgtrekking draagt de commissie een even praktische als ook onthutsende reden aan. In de slappe sporttas die onder een stoel staat in het kantoor van directeur J.M. Knijnenburg zitten maar zes anatomische poppen: vader, moeder en vier kinderen. „Met de poppen kan alleen het kerngezin worden uitgespeeld. Dit maakt het zoeken naar daders buiten het gezin moeilijker”, aldus het onderzoeksrapport. Er was geen melkboer- of buurmanpop.

Uit de elf dossiers die de commissie heeft onderzocht, blijkt bovendien dat de verslaglegging van verrichte onderzoeken nauwelijks deugde. De conclusies waren ook veel stelleriger dan onderzoek rechtvaardigde. Kinderen krijgen tijdens het interview niet de kans antwoorden af te maken omdat de onderzoekster al de conclusie incest heeft getrokken terwijl er volgens de commissie nog genoeg

alternatieve verklaringen waren te bedenken.

Ook het verrichte medisch onderzoek was vaak onjuist en onvolledig. Zelfs het woordgebruik van de kinderarts in de rapporten 'bleek nogal eens „onjuist en onzuiver” te zijn.

De commissie is ook niet te spreken over de interne lijst van De Bolderkar waarop 52 signalen staan die wijzen op seksueel misbruik. „De vele signalen zijn in feite algemene signalen van distress die passen bij alle mogelijke opvoedingsconflicten”.

Dat het onderzoeken van de kinderen doorgaans zonder medeweten van de ouders gebeurde, dient volgens de commissie te worden afgekeurd. De Bolderkar had best vaker bij ouders kunnen informeren of er niet een plausible verklaring was voor merkwaardig gedrag van hun kind. De Bolderkar begaf zich te veel op het rechte pad en was bang dat „het gezin zich zou sluiten”. De inspectie gelast De Bolderkar nu de ouders meer bij de hulpverlening van hun kinderen te betrekken. „Overrijd ingrijpen, met een uithuisplaatsing als gevolg, dient te worden voorkomen”, aldus hoofdinspecteur drs. H. Dijk.

Contra-expertise

De commissie heeft zich niet uitgesproken over de vraag of en in hoeveel gevallen de conclusie seksueel misbruik van De Bolderkar juist is geweest. Een contra-expertise vereist nieuw diagnostisch onderzoek en dat was de commissie niet opgedragen. Onduidelijk is wat er nu gaat gebeuren met de ongeveer 10 kinderen die nog steeds, op basis van naar

nu dus blijkt ondeugdelijk onderzoek, van hun ouders zijn gescheiden. Inspecteur H. van Osch wees er gisteren op dat het niet aan de inspectie is ouders genoegdoening te geven. Hij suggereerde wel dat advocaten met het onderzoeksrapport een williger oor kunnen vinden bij de kinderrechtster om maatregelen ongedaan te maken.

Die advocaten hebben gisteren handenwrijvend kennis genomen van het Bolderkar-rapport. Uit hun mond valt op te tekenen dat het de komende dagen schadeclaims zal „genen. Niet alleen van de Staat zal in een aantal gevallen schadevergoeding worden geëist wegens het optreden van Justitie maar ook De Bolderkar zal civielrechtelijk op grond van onrechtmatige daad worden aangesproken. Een vader heeft overigens enige weken geleden al 25.000 gulden schadevergoeding gekregen omdat hij door de Bolderkar ten onrechte van incest was beschuldigd.

De strafvervolgung van vaders die van incest zijn beschuldigd, wordt er door het rapport ook niet gemakkelijker op. Tot nu toe is nog geen vader veroordeeld. In een zaak is na vrijspraak hoger beroep ingesteld. In vier andere zaken moet officier van justitie mr. H. Moraal nog beslissen of hij zal vervolgen. In één strafzaak doet de rechtbank 2 mei uitspraak.

Rest nog de omstreden anatomische poppen. De inspectie meent dat deskundigen zich moeten 'herbezinnen' over het belang van de poppenmethode. Verbieden doet de inspectie niets. Dat is een taak van de beroepsgroepen die zich onder andere hierover op uitnodiging van de inspectie aanstaande woensdag buigen. Tot zo lang mogen hulpverleners in ieder geval naar hartelust ravotten met anatomische poppen.

Kleuterdagverblijf trok conclusie incest te gehaast

Commissie kraakt Bolderkar

Door een onzer redacteurs

DEN HAAG, 22 april — Hulpverleners van het medisch kleuterdagverblijf (MKD) De Bolderkar in Vlaardingen zijn onzorgvuldig en onvolledig te werk gegaan bij het constateren van seksueel misbruik bij kinderen. Het MKD is te gedreven geweest bij het opsporen van incest en heeft zich niet de tijd gegund voor reflectie en bezinning.

Deze conclusies staan in een rapport over De Bolderkar dat een commissie van drie onafhankelijke deskundigen heeft opge-

steld. De onderzoekscommissie werd ingesteld door de geneeskundige inspectie van de volksgezondheid in Zuid-Holland toen bekend werd dat op het MKD in Vlaardingen in ongeveer een jaar tijd bij 14 van in totaal 50 kinderen incest werd geconstateerd.

De inspectie schaarde zich vrijwel achter de conclusies van de commissie en heeft De Bolderkar min of meer onder curatele gesteld en 'intensieve controle' aangekondigd. De Bolderkar moet van de inspectie een reeks van maatregelen treffen om het overhaast vaststellen van incest te

voorkomen. Het MKD laat in een schriftelijke verklaring weten het beleid 'te zullen verbeteren'. Volgens inspecteur jeugdgezondheidszorg F. Wafelbakker heeft eigen nader onderzoek van De Bolderkar uitgezonden dat in ieder geval bij twee kinderen ten onrechte de conclusie incest is getrokken.

De Bolderkar wordt verweten zelden of nooit met andere deskundigen over eigen bevindingen te hebben gesproken. In plaats van een vertrouwensarts in te schakelen rende men liever naar de politie. Ook constateert de commissie dat de Bolderkar bijna steeds concludeert dat de vader misbruik heeft gepleegd terwijl uit het onderzoek meestal niet blijkt wie de dader is.

Advocaten van beschuldigde vaders kondigden gisteren aan van Justitie en van De Bolderkar schadevergoeding te zullen eisen. Pag. 3: Nieuwsanalyse

VK 29
Help, de hulp

Als de hulpverlening wordt opgeheven, is het dan nog erger? Dan zou niemand van de Bolderkar je vader bij de politie aangeven en jou uit huis weghalen zodat je in een inrichting in Zetten terecht komt waar directeur Hulpverlener voor je eigen bestwil aan je zit om je daarna door te sturen naar de kinderrechtster in Arnhem die je ook weer een eindje verder op weg helpt met je broek naar beneden.

Kortom, in het milieubeleidsplan kan nog een paragraafje opgenomen worden over de Nederlandse hulpverleningsindustrie. Die vervuult ook.

Vernietigend rapport over De Bolderkar

Vrouw 22/4/89 pag. 3

door Henny de Lange

ROTTERDAM — „Het rapport is hier verschrikkelijk hard aangekomen." Twee zichtbaar aangeslagen medewerkers van het medisch kleuterdagverblijf De Bolderkar in de Vlaardingse Westwijk drenten nerveus op de gang.

Ze weten duidelijk geen raad met de belangstelling van de media. „Alles wat u wilt weten staat in deze persverklaring." Door een kler van de deur wordt een velletje tekst aan de wachtende journalisten verstrekt. Dat was het dan, verdere vragen worden niet beantwoord. Maar na lang soebatten is directeur J. M. Knijnenburg toch bereid tot een gesprek over de zware kritiek op de onderzoeksmethoden en de hulpverlening door De Bolderkar.

„De kritiek in het rapport van de commissie-Baartman is heel ernstig en vooral de eindconclusies zijn erg hard. In het rapport zelf zijn de nodige nuanceringen aangebracht en worden ook positieve dingen gezegd over De Bolderkar. Maar al met al hebben de bevindingen van de commissie hier in huis toch een enorme schrikreactie teweeg gebracht. De boodschap van dit grondige rapport is dat er veel verbeterd en veranderd moet worden. Die zullen we zeker ter harte nemen." Maar koppen zullen er niet rollen in De Bolderkar. Zou dat niet voor de hand liggen, gelet op de ronduit vernietigende conclusies aan het adres van met name de orthopedagoog en kinderpsycholoog? Zij worden beschouwd als de 'hoofdrolespers' in het Bolderkar-drama. Knijnenburg: „Nee, ik heb er geen moment aan gedacht om stafleden te ontslaan of zelf op te stappen. Het bestuur voelt daar ook niets voor.

We zullen toch verder moeten met onze hulpverlening. Dat er fouten zijn gemaakt, wil ik niet bestrijden. Maar dat vindt ook z'n oorzaak in het feit dat we een voorhoedefunctie vervulden waar het gaat om de incestproblematiek. De flanken bleken echter niet gedekt."

Fouten zijn er inderdaad volop gemaakt in De Bolderkar. Eén van de belangrijkste tekortkomingen is volgens de onderzoekscommissie dat de orthopedagoog en kinderpsycholoog zich bij hun onderzoeken op den duur vrijwel uitsluitend nog op het kind richtten. H. van Osch, de inspecteur voor de volksgezondheid in Zuid-Holland: „Omdat ze bij het ter sprake brengen van vermoedens van seksueel misbruik bij de ouders zeer vaak op een ontkenning stuitten, werd het kind allengs een belangrijkere informant dan de ouders. Slechts staffleden zijn de ouders rechtstreeks betrokken geweest in het onderzoek. Van een gericht onderzoek naar het functioneren van het gezin is niet of nauwelijks sprake geweest." In acht van de elf gevallen is het vermoeden van incest niet eens rechtstreeks met de ouders besproken. In de gevallen waarin het wel besproken is, waren of de ouders gescheiden of werd het door een ouder zelf ter sprake gebracht.

Medisch onderzoek

De commissie uit verder kritiek op het gebrek aan ervaring bij de staf van De Bolderkar met medisch onderzoek inzake seksueel misbruik. Ook de zorgvuldigheid met betrekking tot het stellen van de diagnose 'incest' laat veel te wensen over. Er is volgens Van Osch weliswaar bij bijna alle kinderen veel en uiteenlopend onderzoek verricht, maar alles was toegespitst op seksueel misbruik en dan met name op misbruik

in het gezin. Van Osch: „De staf van De Bolderkar heeft op een haast 'gedreven' te noemen wijze nadruk gelegd op het willen verkrijgen van zekerheid. Allereerst diagnostisch: is hier sprake van incest? En daarna door te verlangen dat het seksueel misbruik onmiddellijk stopt."

De kennis bij De Bolderkar over seksueel misbruik van kinderen laat volgens de commissie dan ook niets te wensen over. Die is 'grondig en breed'. Ook het psychologische onderzoek van kinderen inzake seksueel misbruik wordt als voldoende gehonoreerd. Van Osch: „Maar er is veel te sterk gefocust op seksueel misbruik, en met name op seksuele kindermishandeling in het gezin. Men is te veel voorbijgegaan aan andere factoren die de ontwikkeling van jonge kinderen kunnen bedreigen en verstoren." Sommige staffleden zijn dus compleet doorgeslagen. Is Knijnenburg dat nooit opgevallen? „Natuurlijk hebben we ook regelmatig kritisch naar onszelf gekeken. We soms te rade gegaan bij andere MKD's over deze problematiek. De term 'doorgeslagen' vind ik onterecht. Maar ik kan me wel vinden in de conclusie van de inspectie dat het in dit soort zaken heel nuttig kan zijn om een 'second opinion' te vragen."

Volgens Knijnenburg hebben de meeste staffleden zich de kritiek persoonlijk aangetrokken. „Het maalt ook voortdurend door mijn hoofd dat we ons hoe dan ook moeten rehabiliteren. Hoe? Door de aanbevelingen van de onderzoekscommissie en inspectie in te passen in ons beleid. Verder speel ik ook met de gedachte om onze naam te veranderen. Het is moeilijk om er nog vooruit te komen dat je bij De Bolderkar werkt. Die naam is te besmet geworden."

WVC veegt de vloer aan met personeel van De Bolderkar

Van onze Rotterdamse redactie

VLAARDINGEN, zaterdag

Het personeel van De Bolderkar zat vrijwel over de gehele linie fout. Dat is de conclusie van een onderzoek, dat door een speciale WVC-commissie is ingesteld naar de beweringen, dat minstens elf kinderen van het Vlaardingse medisch dagverblijf thuis seksueel misbruikt zouden zijn.

Volgens de commissie is slechts in twee gevallen echt sprake geweest van incest, in zeven andere gevallen was er geen enkele rechtvaardiging voor dat vermoeden. Twee andere gevallen waren twijfelachtig.

„Het personeel van De Bolderkar is te gretig geweest met het trekken van conclusies. Er is overijld gehandeld. Andere mogelijkheden tot hulpverlening werden te weinig overwogen," is daarom het verwijt van de commissie van deskundigen, die gisteren haar bevindingen openbaar maakte.

De medici van De Bolderkar wordt bovendien voor de voeten geworpen, dat ze eigen beweging naar de justitie stapten om de kinderen bij hun ouders of verzorgers weg te laten halen en uit huis te laten plaatsen.

„De staf van De Bolderkar heeft op een haast 'gedreven' wijze de nadruk gelegd op wat men meende zeker te weten: seksueel misbruik van kinderen binnen het gezin. Maar men is veel te suggestief en richtinggevend bezig geweest", aldus het oordeel van de commissie.

Over de spraakmakende incest-opsporingsmethode met de 'anatomische poppen' zeggen de onderzoekers, dat een grondige herbezinning nodig is. In elk geval dient de poppenmethode niet door één persoon te worden uitgevoerd. Onderzoek en tegenonderzoek dienen elkaar aan te vullen.

„Voorts dient meer uniformiteit in de diagnosestelling te worden gebracht. Niemand moet dus op eigen houtje te werk gaan."

De uithuisplaatsingen van de kinderen worden overigens door deze WVC-rapportage niet automatisch teruggedraaid. Wel kunnen ouders, met het rapport in de hand, bij de kinderrechtster wijziging van eerdere beslissingen vragen.

Waardering

Ook naar de ouders toe en zeker naar degenen die ten onrechte beschuldigd zijn van incest, heeft De Bolderkar heel wat goed te maken, besef Knijnenburg. Alle ouders en ook alle instanties die kinderen naar het MKD verwijzen, kregen gisteren alvast een brief met een summere toelichting op het rapport van de onderzoekscommissie. Daarin wordt weliswaar de hand in eigen boezem gestoken, maar er wordt ook nadrukkelijk gewezen op de 'waardering' die de commissie toch ook hier en daar uitspreekt voor de hulpverlening van De Bolderkar. Knijnenburg: „Ik weiger om alleen maar de slechte dingen te noemen, er zijn ook positieve punten."

Op de vraag of de directeur ook een bezoek zal brengen aan de ouders wier kind op aanraden van De Bolderkar mogelijk ten onrechte uit huis is geplaatst, valt een diepe stilte. Knijnenburg: „Ik heb een tijdje geleden al een gesprek gehad met twee vaders, die door ons van incest werden beschuldigd. Dat waren zeer eh... moeizame gesprekken, ik geloof niet dat het zin heeft om naar aanleiding van dit rapport met ouders te gaan praten." Dat die ouders zich vandaag of morgen zelf wel bij De Bolderkar zullen melden, maar dan vergezeld van een advocaat en fikse schadeclaim, ligt echter voor de hand. Knijnenburg: „Welke juridische consequenties dit rapport voor ons zal hebben, weet ik nog niet. Ik heb op dit moment al voldoende aan m'n hoofd."

En dan denkt de directeur niet alleen aan de situatie in 'eigen huis', maar ook aan de uitstraling die De Bolderkar-affaire zal hebben. „We dachten goed bezig te zijn. Maar door onze tekortkomingen wordt helaas indirect de hele incesthulpverlening geschaad. Dus ook de incestslachtoffers. Dat houdt me erg bezig. Maar het slechtste dat we nu zouden kunnen doen, is het bijtje erbij neer gooien. We zullen ons zo snel mogelijk met andere beroepsgenoten moeten herbezinnen."

TEL 22/4/89

Gedupeerde ouders willen schade op Bolderkar verhalen

ROTTERDAM (ANP) — Ouders die claims indienen bij het Vlaardingse medisch kleuterdagverblijf en het openbaar ministerie.

Het gaat om ouders die door De Bolderkar zijn beschuldigd van incest en daardoor enige tijd gescheiden werden van hun kinderen, gevangen werden gezet, of anderszins schade hebben ondervonden.

De kans op een succesvolle procedure tegen het dagverblijf is aanzienlijk toegenomen door het vorige week vrijdag gepresenteerde rapport van een door de Inspectie Volksgezondheid in Zuid Holland ingestelde onderzoekscommissie.

De commissie concludeert dat De Bolderkar uiterst onzorgvuldig heeft gehandeld. Het personeel van het dagverblijf heeft te gedreven jacht gemaakt op incest-gevallen en heeft te snel conclusies getrokken, aldus het rapport. Volgens de commissie is bij slechts twee van de elf door De Bolderkar aangebrachte zaken de verdenking van seksueel misbruik gerechtvaardigd.

Met dit rapport in de hand zijn de betrokken ouders vast van plan alle mogelijkheden te benutten om De Bolderkar in Vlaardingen volledig financieel aansprakelijk te stellen voor de missers.

De Rotterdamse advocaat mr. N. de Munnik vindt dat het falen van De Bolderkar dit medisch kinderdagverblijf zeer zwaar moet worden aangerekend. Het is volgens De Munnik niet vergelijkbaar met fouten die in ziekenhuizen gemaakt worden als gevolg van onoplettendheid.

„Directeur Knijnenburg en orthopedagoge Van Deutekom van De Bolderkar noemen zich pioniers. Hier heeft men bewust geëxperimenteerd. Dat is niet vergelijkbaar met een chirurg die het verkeerde been opereert. In de medische wereld heeft men in zijn algemeenheid juist hele zorgvuldige procedures”, aldus De Munnik.

De raadsman zal vandaag in ieder geval de kinderrechter benaderen met het verzoek het vijfjarig dochtertje van het ouderpaar voor wie hij optreedt weer terug te plaatsen in het ouderlijk huis. Het meisje werd op last van de kinderrechter elders ondergebracht op basis van een diagnose van incest door de staf van De Bolderkar.

Verder zal hij in kaart brengen wat de mogelijkheden zijn om

De Bolderkar en eventueel ook de Raad voor de Kinderbescherming financieel aansprakelijk te stellen voor de ondervonden schade. Er zullen, wat De Munnik betreft, echter wel enige weken overheen gaan voor het tot het indienen van een eventuele claim komt.

gevoel: hier klopt iets niet, dit heeft verdacht veel weg van hineininterpretieren.”

De Barendrechtse advocaat mr. Dirk Vermaat (37) kreeg een 'kick' toen hij afgelopen vrijdag het onderzoeksrapport in handen kreeg over het medisch kleuterdagverblijf De Bolderkar in Vlaardingen. Vermaat is de raadsman van één van de vaders die door De Bolderkar zijn beschuldigd van incest. Het betreft een 27-jarige man die ervan wordt verdacht zijn 5-jarige dochtertje Elise seksueel te hebben misbruikt. De Rotterdamse rechtbank doet 2 mei uitspraak in deze zaak, waarin één jaar onvoorwaardelijke gevangenisstraf is geëist.

„Deze zaak is misschien de laatste mogelijkheid voor het openbaar ministerie en de betrokken hulpverleners om de hele Bolderkar-affaire nog een zweem van legitimiteit te verlenen”, zei Vermaat in zijn pleidooi tijdens de zitting, vorige week woensdag. Hij eiste vrijspraak, omdat er geen spoor van bewijs zou zijn. „Op dat moment wist ik nog niet hoe vernietigend de bevindingen waren van de onderzoekscommissie. Het doet toch goed om te zien dat de resultaten van al mijn gespit en gegraveerd in deze zaak in grote lijnen overeenkomen met het onderzoek van drie onafhankelijke deskundigen.”

Een 'kick' kreeg de raadsman niet alleen omdat hij zijn eigen bevindingen en conclusies voortdurend bevestigd ziet in het onderzoeksrapport. „Soms gebruikt de onderzoekscommissie ook exact dezelfde bewoordingen als in mijn pleitnota. Ook de commissie hanteert het woord gefocust als ze wil aangeven hoezeer de stafleden van De Bolderkar gefixeerd zijn op seksuele kindermishandeling in het gezin. Ook de commissie is het isolement opgevallen waarin De Bolderkar opereert en de haast gedreven wijze waarop de nadruk wordt gelegd op incest. In mijn pleitnota ga ik verder, ik noem het sektarische dadendrift.”

„Tijdens mijn gesprekken met stafleden van De Bolderkar, die ik ir totaal 180 vragen heb voorgelegd, viel het me meermaals op hoe overtuigd ze zijn van hun eigen gelijk en deskundigheid, vooral op het gebied van het onderzoek met de anatomisch correcte poppen. Ze hebben veel cursussen en workshops gevolgd over incest en vinden van zichzelf dat ze een voorhoedeoppositie innemen. Zij weten het gewoon beter dan de buitenwereld. Daarbij komt dan ook nog de haast charismatische uitstraling en het overgewicht van de orthopedagoge, mevrouw Van Deutekom, die vrijwel alle poppenonderzoeken heeft gedaan. Zij geldt als dé deskundige van De Bolderkar. Deskundig is ze zeker, maar op een gegeven moment is dat ontaard, omdat niemand nog tegen haar adviezen in durfde te gaan.”

Ook het openbaar ministerie is erin 'getuind', meent mr. Vermaat. „Rechters en officieren van justitie

Commentaar

VR 25/4/89

Geschonden vertrouwen

Het zijn twee onvergelykbare zaken, en toch zijn er parallellen te trekken tussen de Bolderkar-affaire en de zaak-Cleveland, in Groot-Brittannië. Bij die tweede zaak was er sprake van twee artsen, die elk vermoeden van incest of mishandeling onmiddellijk omzetten in een beschuldiging, met als gevolg dat tientallen kinderen uit huis werden geplaatst. Gebrek aan deskundigheid en een overmaat aan zorg voor het kind gingen hand in hand. Justitie kwam in actie op basis van de gewaande deskundigheid van de artsen, want het is verstandig bij twijfel de veiligste weg te kiezen.

In het geval van het medisch kleuterdagverblijf De Bolderkar in Vlaardingen is geen sprake van gebrek aan deskundigheid, maar wel van een psychologisch proces dat zich ook in Cleveland aftekende. De beschuldigingen van onzorgvuldigheid en onvoldoende onderzoek, zorgden er voor dat de twee artsen zich terugtrokken in zwijgzaamheid en hun arbeid met verbeten inzet voortzetten. Tot justitie er na een diepgaand onderzoek tenslotte een eind aan maakte.

Die verbetenheid, een 'splendid isolation', valt ook bij De Bolderkar waar te nemen. De staf heeft zich teruggetrokken op zijn eigen deskundige voordeel, dat zelfs intern niet meer vatbaar blijkt voor kritiek. Het klinkt als 'wij allen tegen de rest van de wereld'. Wie leest en hoort hoe de staf zich verdedigt,ervaart de verbetenheid van een gesloten groep, een sekte gelijk, die in onderzoek naar ernstige zaken als kindermishandeling en incest absoluut niet thuishoort. Op een kwaad moment gaat dat namelijk ten koste van de deskundigheid, van het kind en van het gezin.

Wie dat zich ziet voltrekken, moet het rapport dat een onafhankelijke onderzoekscommissie heeft uitgebracht alleen maar serieuzer nemen. De conclusies in het rapport zijn voor een groot deel vernietigend voor de hulpverleners van De Bolderkar. Aan hun inzet, deskundigheid en zorg om het kind wordt niet getwijfeld, wel aan de ijver waarmee ze hun eigen gelijk willen binnenhalen. Die valt zeker niet altijd uit in het voordeel van het kind en al helemaal niet in dat van andere betrokkenen.

De Bolderkar is inmiddels vrijwel onder curatele gesteld. De directeur buigt zich over de vraag of de in diskrediet gebrachte naam niet gewijzigd zou moeten worden. Maar hij gaat met een boog heen om de cruciale vraag: moet de staf van De Bolderkar niet snel aan een diepgaand zelfonderzoek, beginnen naar zijn methoden, liefst met assistentie van hulpverleners van buiten? Het geschonden imago is niet zo erg. Het gaat om het geschonden vertrouwen in de hulpverlening aan kinderen.

nebben mijns inziens vaak te veel respect voor deskundigen. Ik noem het zelfs 'deskundigenvrees'. Zeker van juristen mag verwacht worden dat ze niet blind achter een deskundige aanhollen, maar hun conclusies altijd kritisch toetsen, ook al kost dat erg veel tijd.”

Een belangrijk element in het onderzoek van de raadsman is het schriftje van Elise geweest, waarin haar bezigheden en vorderingen op De Bolderkar van dag tot dag werden bijgehouden. „Ik heb over een periode van drie maanden precies op een rijtje gezet wat er allemaal met haar is gebeurd. Daarbij vielen me merkwaardige tegenstellingen op. Een stafflid schreef bijvoorbeeld op 25 augustus 1988 in het schriftje:

„Elise geeft een agent die op bezoek is, spontaan een zoen. Zo leuk!” Maar de orthopedagoge Van Deutekom ziet die zoen daarentegen als een signaal dat er iets aan de hand zou zijn met Elise. Twee staffleden van De Bolderkar nemen hetzelfde waar, maar komen tot een geheel andere conclusie. En zo ben ik meer rare dingen tegengekomen. Uit het verslag van een spel met anatomisch correcte poppen blijkt dat Elise praat over 'witte plas'. Voor de orthopedagoge is het een duidelijke zaak: Elise bedoelt sperma. Maar het kind kon op dat moment nog niet eens kleuren onderscheiden. Hoe weet ze dan dat iets wit is? Kortom, er moeten haar gewoon antwoorden in de mond zijn gelegd.”

Ook op dit punt ziet de raadsman zijn gelijk bevestigd in het onderzoeksrapport van prof. dr. H. Baartman, hoogleraar kindermishandeling, O van der Baan-Slootweg, kinderarts bij een MKD in Aerdenhout, en prof. C. Rümke, kinderpyschiatr. In hun beoordeling van het 'onvoldoende zorgvuldige' spelinterview met de poppen schrijven ze: „Bij het lezen van de verslagen vallen vragen op die het kind onvoldoende ruimte laten zijn eigen verhaal te doen. Het kind komt soms te weinig zelf aan bod, het kan niet altijd uitspreken. Soms wordt naar onze mening te veel drang uitgeoefend in één richting: het ouderschap (in het gezin). Alternatieven worden te weinig overwogen. Men mist in de onderzoeken exploratie van andere potentiële daders. Met de 6 aanwezige poppen kan alleen het kerngezin worden uitgespeeld: vader, moeder en 4 kinderen. Dit

maakt het zoeken naar daders buiten het gezin moeilijker. Bovendien werd het kind niet steeds vrijgelaten in het kiezen van de poppen. Men mist voorts controlevragen: Is het wel allemaal waar wat dit kind zegt, en ook: Is het wel waar wat ik hier meen te verstaan. (...) Over ambivalente gevoelens ten opzichte van de ouders worden geen vragen gesteld. Slechts in één geval vonden wij duidelijk aangegeven dat de onderzoeker expliciet aan het kind vroeg: Is dit wat wij gespeeld hebben ook écht met jou gebeurd?”

Teleurgesteld

Vermaat: „Ik heb zelf ook een kleine jongen rondlopen van 3,5. Elise is achter in haar ontwikkeling, ze heeft nog niet eens het niveau van mijn zontje. Als ik dan die verslagen las, dacht ik voortdurend: dat kan ze nooit zelf bedacht of zo gezegd hebben. Er zijn gewoon ontstellende beroepsfouten gemaakt in De Bolderkar.”

Zo tevreden als de raadsman is met het rapport van de commissie-Baartman, zo teleurgesteld is hij over de consequenties die de inspectie voor de volksgezondheid-eruit heeft getrokken. „Goed, De Bolderkar wordt onder toezicht geplaatst en moet het beleid drastisch wijzigen. En ook de beroepsverenigingen van orthopedogen, psychologen, kinderen jeugdpsychiaters worden aan het werk gezet om richtlijnen te ontwikkelen voor hulpverleners die met incest te maken krijgen.” Maar toch mist de raadsman nog iets. „De inspectie had het bestuur van De Bolderkar moeten adviseren om zo niet de hele dan toch de halve staf te ontslaan. Ik ben zelf wethouder in Barendrecht (voor de PvdA, red.). Als ik zo'n MKD in mijn gemeente zou hebben, hou dan wist ik het wel. Ik ben erg bang dat het isolement waarin De Bolderkar nu al verkeert, door dit kritische rapport nog versterkt zal worden. Ik denk dat er een frisse wind moet gaan waaien door De Bolderkar.”

Tuchtrechtspraak

Een ander element dat mr. Vermaat heeft gemist is de tuchtrechtspraak, die er volgens hem zo snel mogelijk moet komen voor alle hulpverleners. „Als ik een beroepsfout maak, word ik gestraft. Hetzelfde geldt voor mijn dokter. Maar hulpverleners kunnen ongestraft enorme schade aanrichten in het leven van onschuldige mensen.”

Reeks van schadeclaims in Bolderkar-zaak verwacht

ROTTERDAM (ANP) — Advocaten verwachten dat de komende tijd meerdere schadeclaims zullen worden ingediend door van incest verdachte ouders, nadat de Rotterdamse rechtbank een vergoeding van 25.000 gulden heeft toegekend aan een verdachte tegen wie geen verdere vervolging werd ingesteld.

Op korte termijn zal de Rotterdamse advocate mr. C. Oosthoek een schadeclaim bij de rechtbank deponeren ten behoeve van haar cliënt.

Volgens mr. Oosthoek zijn de omstandigheden waarin haar cliënt heeft verkeerd in hoge mate vergelijkbaar met die van de man aan wie de claim is toegewezen. Ook in dit geval rees het vermoeden van incest bij de stafleden van het medisch kleuterdagverblijf De Bolderkar in Vlaardingen.

Als gevolg daarvan werd het vierjarige meisje gedurende een half jaar van haar ouders gescheiden. De vader mocht het kind helemaal niet bezoeken, terwijl contacten tussen de moeder en het kind alleen tijdens bezoeken mogelijk waren.

Begin februari kreeg de man te horen dat tegen hem geen verdere vervolging zou worden ingesteld. Het meisje, dat in mei 1988 uit huis was geplaatst, was kort voor de kerstdagen op last van de kinderrechter weer bij haar ouders teruggekeerd.

Mr. Oosthoek meent dat haar cliënt evenzeer recht heeft op immateriële schadevergoeding, omdat er ook in dit geval sprake is van ondervonden leed door de scheiding van het kind van de vader. In het geval van degene aan wie reeds een schadeclaim is toegekend bedroeg de duur van de scheiding drie maanden.

Een van de andere advocaten van ouders van Bolderkar-kinderen, mr. N. de Munnik, houdt eveneens de mogelijkheid van schadeclaims open.

'Sektarische dadendrift' bij opsporen van incest

door Henny de Lange

ROTTERDAM — Nog nooit besteedde hij zoveel tijd aan een zaak. „Ik heb er zo'n vierhonderd uur in gestoken. De meeste tijd is gaan zitten in het praten met deskundigen en het ordenen van alle stukken en rapporten. Al in een vroeg stadium bekramp me het

ORTHOPEDEGOOG BULLENS NEEMT HET OP VOOR MKD „Bolderkar heeft nek uitgestoken”

Van onze verslaggever **Vk 24**
LEIDEN — „Ik ben nog steeds meer vóór dan tegen De Bolderkar. Ze hebben hun nek uitgestoken, terwijl op een paar uitzonderingen na vrijwel iedereen in de luwte is gebleven. Die kunnen nu profiteren en komen over twee jaar met uitstekende onderzoekssystemen. Dat gun ik iedereen, maar dat neemt het goede werk dat De Bolderkar heeft gedaan, niet weg.”

Dr R. Bullens is directeur van het Ambulant bureau Jeugdweijzingszorg in Leiden en werkt een dag in de week bij het RIAGG in Rotterdam aan een justitieel project hulpverlening voor incestdaders. Hij erkent de fouten die De Bolderkar heeft gemaakt en heeft eerder in een contra-expertise een daar van incest verdachte ouder vrijgepleit, met als gevolg dat het kind bij de ouders terugkeerde.

Maar fouten maken is nog iets anders dan op de verkeerde weg zijn, constateert Bullens. „De integriteit van De Bolderkar staat bij mij niet ter discussie. De intentie is steeds geweest: compassie met het kind. Als je weet wat er allemaal met kinderen gebeurt — neem maar de hand over hand toenemende kinderporno — dan word je als hulpverlener haast wel gedreven wanneer je denkt met incest van doen te hebben.

„Ik weet dat Van Deutekom (orthopedagoog in De Bolderkar, red.) in alle toonaarden getracht heeft gegevens en ervaringen van anderen te krijgen, maar ze heeft weinig gevonden. Het tempo van de achterliggers is te traag geweest. Ook bij RIAGG's is de deskundigheid op dat gebied nauwelijks ont-

wikkeld. Het zou treurig zijn wanneer door de fouten bij De Bolderkar geen gebruik meer gemaakt zou worden van de bovengemiddelde deskundigheid die de instelling heeft. Van Deutekom is een uitstekend diagnosticus.”

De fouten in de poppenmethode, die De Bolderkar door de commissie-Baartman worden aangewreven, zijn volgens Bullens duidelijk, maar niet bijzonder. „Dit soort fouten komt voor. Daar moet je eerlijk in zijn. Je kunt bijvoorbeeld niet altijd eenduidig zijn in je vraagstelling. Af en toe moet je wel eens een

tief is over dit hulpmiddel. „Wat zijn die poppen nu helemaal? Het is honderd gram katoenen stof en verder niets. Je moet erkennen dat er kinderen zijn bij wie je op een andere wijze niet aan informatie komt. Het gaat echter uiteindelijk allemaal om de zorgvuldigheid van de diagnostiek. Daarom is het zo van belang dat je conclusies controleerbaar zijn.”

Hij vindt het laakbaar dat De Bolderkar letterlijke verslagen van de spelinterviews niet bij de dossiers heeft gevoegd. Ze zijn apart gehouden van de

geval zelf een contra-expertise zou kunnen gelasten. Er moet volgens hem overigens een code komen waarin staat wie en onder welke omstandigheden over zo'n letterlijke verslag zou moeten kunnen beschikken.

Ook vindt Bullens dat De Bolderkar te snel en te concreet met justitie in de weer is geweest. „Daar ligt voor justitie een eigen verantwoordelijkheid. Je kunt wel zeggen: hier is mijn materiaal, dit zijn mijn conclusies, maar je mag als hulpverlener niet op de stoel van justitie gaan zitten.” Hij weet dat andere instellingen in dit soort situaties vaak eerst anoniem gemaakte gevallen ter beoordeling aan de politie voorleggen.

Een ander belangrijk punt dat De Bolderkar volgens Bullens aangerekend kan worden, is het negeren van de ouders. „Ik vind dat de ouders, als het enigszins kan, betrokken moeten worden. Zo ken ik een instelling waarbij in dit soort gevallen de staf zich terugtrekt en directeur en kinderarts naar de ouders gaan en zeggen: 'We vermoeden dat uw kind seksueel misbruikt is, wilt u daar eens op letten?' Vaak komen er dan geen signalen meer van het kind, soms komen ze na een half jaar opnieuw opzetten en dan kun je alsnog stappen ondernemen.”

Bullens ten slotte: „Het kenmerk van incest-diagnostiek is dat je per geval een nieuwe strategie moet ontwikkelen. Ik heb inderdaad de indruk dat bij De Bolderkar een standaard-procedure is ontstaan die altijd op incest uitkwam en waar de ouders buiten zijn gehouden.

„Aan de andere kant moet je erkennen dat de commissie, die een helder en uitstekend rapport heeft afgeleverd, wel met een vergrootglas naar De Bolderkar heeft gekeken.”

„Andere instellingen profiteren straks van onderzoekssystemen”

suggestieve vraag stellen. Het gesprek met het kind moet wel levend blijven.

„Bovendien is er vaak sprake van een grote spanning. Ik heb wel eens een kind gehad tegen wie de vader had gezegd: 'Ik schiet je dood wanneer je iets zegt.' Zo'n kind van vier jaar neemt dat letterlijk. Ik begrijp uit het rapport veel meer dat niet voldoende is doorgevraagd in de poppen-onderzoeken.”

Bullens heeft ook ruime ervaring met het werken met anatomisch correcte poppen. Volgens de Leidse orthopedagoog zou het jammer zijn wanneer de poppenmethode door de Bolderkarzaak in het gedrang zou komen, hoewel de commissie-Baartman op zichzelf posi-

samenvattingen, die, naar nu blijkt uit het onderzoeksrapport, vertekend zijn. De suggesties in de richting van incest die uit de verslagen blijkt, zijn in de verslagen niet terug te vinden.

„Ik vind dat je altijd alle bouwstenen moet aanleveren voor een beoordeling door derden. Dat een rechter-commissaris kan zeggen: 'Dat is een mooie samenvatting die u hebt geleverd, maar het klopt niet met het verbatim' (letterlijk verslag, red.). Het is zo essentieel waarmee je bezig bent, dat het materiaal voor iedere belanghebbende doorzichtig dient te zijn.” Aan de andere kant vindt Bullens dat ook een kinderrechtter of een officier van justitie in zo'n

De Bolderkar ontspoord

NRC 24

DE BOLDERKAR ZAL waarschijnlijk een naamswijziging ondergaan. Wat tot voor enkele maanden diende als aanduiding voor een sympathiek, degelijk vervoermiddel van kleuters en peuters is nu een te besmet begrip geworden. Dat is de mening van de directeur van het Vlaardingse medische kleuterdagverblijf die de naamswijziging als een van de weinige echt concrete maatregelen aankondigde. De directeur reageert hiermee op de bevindingen van een onafhankelijke commissie die tot de slotsom is gekomen dat De Bolderkar op het pad van de strijd tegen seksueel misbruik van kinderen pijnlijk is ontspoord.

De door de inspectie volksgezondheid ingestelde commissie concludeert in haar even degelijke als vernietigende rapport dat er in bijna alle gevallen die het MKD heeft onderzocht wel signalen waren die nader onderzoek bij de kinderen naar de oorzaak hiervan rechtvaardigde. Vervolgens ging echter bijna alles mis en sloegen de onderzoeksters door in hun haast om tot de gevolgtrekking incest te komen. De vragen die kinderen tijdens het omstrepen vraaggesprek met behulp van de anatomische poppen werden gesteld, werden door de orthopedagoog desnoods zelf van een antwoord voorzien.

UIT HET SPAARZAME commentaar dat De Bolderkar als reactie op het rapport van de commissie heeft gegeven, blijkt vooralsnog niet dat men de kritiek ernstig neemt. Natuurlijk zijn er foutjes gemaakt maar die zijn het gevolg van de pioniersrol van ons MKD. We vervullen nu eenmaal een voorhoedefunctie, luidt het verweer. De Bolderkar als martelaar in de moeilijke strijd tegen incest. Toch zijn er wel degelijk maatregelen gerechtvaardigd die meer inhouden dan cosmetische acties in de sfeer van public-relations. De Inspectie Jeugdhulpverlening concludeert dat de medewerkers van De Bolderkar in een isolement werken en dat belangrijke besluiten in een te beperkte groep — bestaande uit directeur, orthopedagoog en kinderpsycholoog — zijn genomen.

In het bijzonder voor de positie van deze medewerkers zou de zware kritiek van de commissie niet zonder gevolgen mogen blijven. Het bestuur van de stichting waaronder De Bolderkar ressorteert wacht hier een taak. Zo'n maatregel zou niet alleen genoegdoening betekenen voor de gezinnen die door het overhaaste handelen zijn gedupeerd maar ook tegemoet komen aan de verlangens van een aantal ouders van wie het kind nog steeds De Bolderkar bezoekt. Voor die ouders bestaan geen alternatieven gezien de lange wachtlijsten bij andere MKD's.

Niet alleen het MKD ook de kinderbescherming, kinderrechtter en Justitie, die bijna volledig blind hebben gevaren op de 'deskundigheid' van de Bolderkar, dienen de conclusies van de commissie ter harte te nemen. Vooral de Raad voor de Kinderbescherming had het gepast meer argwaan te koesteren en gezien de voorhoedefunctie die De Bolderkar zich toedicht vaker onafhankelijke deskundigen om hun mening moeten vragen.

HET ENIGE POSITIEVE van deze affaire is dat beroepsorganisaties van psychologen, psychiaters en orthopedagogen zich nu buigen over het opstellen van een protocol over de werkwijze bij diagnostiek en hulpverlening bij incest. Seksueel misbruik van kinderen is een zeer ernstig en wel degelijk veelvuldig voorkomend maatschappelijk probleem, zo heeft recente studie aangetoond. Het mag niet zo zijn dat het roekeloos handelen van enkele hulpverleners tot gevolg heeft dat een probleem dat sinds kort de aandacht krijgt die het verdient, wordt genegeerd uit angst de vingers te branden. Hulpverleners moeten zich echter wel bewust zijn van de diep ingrijpende maatregelen die het gevolg kunnen zijn van hun handelen. Inachtneming van juridische procedures en het beschermen van de rechten van de verdachte is óók in het belang van het kind. De hulpverlener past bovendien meer bezinning en zelfkritiek. Ook een goed bedoelende orthopedagoog kan zich vergissen.

Steun voor Bolderkar

VLAARDINGEN — Geen enkele ouder heeft haar of zijn kind van De Bolderkar gehaald na de bekendmaking vorige week van het zeer kritische rapport over het Vlaardingse Medisch Kleuterdagverblijf. Vorig jaar werden twee van de veertig kinderen van De Bolderkar gehaald, toen de affaire aan het rollen kwam. „De ouders steunen

ons”, zegt directeur Knijnenburg. „Ik geef toe, ze hebben weinig keus omdat wij het enige MKD zijn langs de Nieuwe Waterweg”. „Maar ik moet ook zeggen dat het rapport veel genuanceerder is dan de media doen geloven. Dat hebben we de ouders ook uitgelegd”. Ook het stichtingsbestuur van De Bolderkar steunt het personeel.

NV/h N 25-4. 89

De Bolderkar: de waarheid ligt niet in het midden

VRIJ NIEUW WIVÉ APRIL 89

ouders, deskundigen en het opvoeden van kinderen

de berichtgeving en de discussies over de Bolderkar-zaak wordt een aantal kwesties op scherp gesteld, die in andere situaties ondoorzichtig of vanzelfsprekend zijn, zoals de zeggenschap over en de verantwoordelijkheid voor kinderen van enerzijds de ouders en anderzijds de beroepsopvoeders, het onderscheiden van zogenaamde risicogroepen, de bepaling van 'normaal' en 'afwijkend' in het gedrag van kinderen, de invloed van (feministische) theorieën en begrippen op het signaleren en formuleren van problemen en oplossingsstrategieën, en de diversiteit aan opvattingen over seksualiteit van kinderen.

Joke van der Zwaard gaf in het kader van vrouwenstudies een college over de Bolderkar-zaak voor eerste-jaarsstudenten Pedagogische, Andragogische en Onderwijskundige Wetenschap van de Universiteit van Amsterdam, dat hieronder enigszins verkort wordt weergegeven.

Dit artikel kan beschouwd worden als een prelude op het thema-nummer over ongewenste intimiteiten in het onderwijs, dat *Ver-nieuwing* in juni zal publiceren.

De Bolderkar-zaak: het personeel van een Medisch Kleuterdagverblijf in Vlaardingen meldt - na raadpleging van een orthopedagoge die de eind-diagnose stelt - 14 kinderen aan bij de Raad voor de Kinderbescherming vanwege sterke vermoedens van seksueel misbruik van de kinderen in het gezin. De Raad plaatste de kinderen uit huis, wat weer leidde tot een aantal gerechtelijke procedures. Inmiddels hebben twee ouders bekend, is bij twee andere kinderen definitief vastgesteld dat er sprake is geweest van seksueel misbruik (maar kan nog niet bewezen worden door wie), zijn twee of drie kinderen voorlopig weer thuis en is op dit moment nog niets bekend over de andere kinderen.

De Bolderkar-zaak: het grootste deel van de pers had er razendsnel een oordeel over: hier was iets uit de hand gelopen! Niet in de betreffende gezinnen, maar in het dagverblijf.

Dat laatste was zeker niet mijn uitgangspunt.

Daarbij wordt nogal eens met een groot emotioneel gebaar gewezen op de schadelijke gevolgen van deze abnupte en afgedwongen scheiding van de ouders voor de psychische ontwikkeling van de kinderen. Dat is niet helemaal onzin natuurlijk, maar het werkt ook! Het lezerspubliek kan daar van alles bij voelen en bedenken: ervaringen genoeg met kleinere scheidingsdrama's... Tegelijkertijd kunnen de meeste mensen zich blijkbaar heel moeilijk concreet voorstellen dat in Nederland per jaar - voor zover bekend - gemiddeld 25 (meest heel jonge) kinderen door mishandeling door ouders om het leven komen. Daarbij zitten ook kinderen uit gezinnen waar al jarenlang diverse hulpverleners voor gesprekken, begeleiding en steun over de vloer kwamen. Ook van seksueel misbruik is bekend dat het, on-

voeding bemoeiden. Over de verantwoordelijkheid, zeggenschap, rechten en plichten ten opzichte van kinderen enerzijds, en de al dan niet gevraagde of gewenste steun, begeleiding, hulpverlening in de opvoeding anderzijds is in de loop van die jaren heel wat onderhandeld, gestreden, geklaagd en geruzied. De opvattingen over welk ingrijpen van buitenaf in de gezinsopvoeding normaal en terecht is, zijn voortdurend verschoven, en dat doen ze nog steeds.

Neem bijvoorbeeld de *leerlicht*, toch geen kleine inbreuk op de zeggenschap van de ouders over hun kinderen. De mensen die het geld van de meewerkende kinderen hard nodig hadden, kwamen daardoor verschrikkelijk in de problemen. De wetgeving erover is dan ook niet zonder slag of stoot ingevoerd en geëffectueerd. Toch is het anno

Foto: Spaarstedt Fotoarchief/nrc

Controlle op Reinheid, Rust, Regelmaat: consultatiebureau in de jaren vijftig.

danks bemoeienissen van hulpverleners met het gezin, vaak gewoon doorgaat. Terwijl in de berichtgeving van de Bolderkar-zaak vaak gesuggereerd wordt dat het in Nederland blijkbaar zeer eenvoudig is om kinderen bij het gezin weg te halen, klagen veel hulpverleners juist dat dat bijna onmogelijk is. *De waarheid hierover ligt niet in het midden*. De waarheid is de steeds weer voorlopige uitkomst van de strijd. En die strijd duurt al zolang 'het gezin' en de opvoeding als taak van 'het gezin' is uitgevonden, dus zo pakweg 200 à 300 jaar.

Hoewel aan vrouwen (want die hebben het grootste deel van die opvoedingsverantwoordelijkheid gekregen, zeker voor jonge kinderen) 'natuurlijke' moederlijke kwaliteiten werden toegeschreven, werd er ook altijd aan haar opvoedingscapaciteiten getwijfeld en waren er steeds weer nieuwe professionals die zich - als buitenstaander met of zonder formele macht - met de gezinsop-

voeding bemoeiden. Over de verantwoordelijkheid, zeggenschap, rechten en plichten ten opzichte van kinderen enerzijds, en de al dan niet gevraagde of gewenste steun, begeleiding, hulpverlening in de opvoeding anderzijds is in de loop van die jaren heel wat onderhandeld, gestreden, geklaagd en geruzied. De opvattingen over welk ingrijpen van buitenaf in de gezinsopvoeding normaal en terecht is, zijn voortdurend verschoven, en dat doen ze nog steeds. Neem bijvoorbeeld de *leerlicht*, toch geen kleine inbreuk op de zeggenschap van de ouders over hun kinderen. De mensen die het geld van de meewerkende kinderen hard nodig hadden, kwamen daardoor verschrikkelijk in de problemen. De wetgeving erover is dan ook niet zonder slag of stoot ingevoerd en geëffectueerd. Toch is het anno

maakt 96% van de Nederlandse ouders er vrijwillig gebruik van en worden de kinderen thuis al getraind op de testjes van de dokter, terwijl er anderzijds in een paar plaatsen in Nederland nog steeds mensen zijn die hun kinderen niet laten inenten en wordt deze godsdienstige overtuiging in ieder geval formeel gerespecteerd.

Om tenslotte nog een voorbeeld te geven dat een andere tendens laat zien: nog in 1945 werden 40 Rotterdamse gezinnen onder politiedwang, met geweren in de aanslag, met de vrachtauto's van onze Canadese bevrijders naar zogenaamde *asocialen-kampen* in Drenthe en Overijssel gedeporteerd. Niemand heeft een proces tegen de gemeente Rotterdam aangespannen: men was misleid (het zou maar voor even zijn; het duurde 7 jaar of meer), overdonderd (men werd 's morgens vroeg van het bed gelicht) en uitgeput van de oorlogsellende (men had na het bombardement van '40 al vijf jaar in een soort kamp, in hele slechte omstandigheden geleefd); maar veertig jaar later is er nog steeds verbittering over het gedane onrecht.

Samenvattend: de rechter zal desgevraagd uitspraak moeten doen over de terechtheid van de uithuisplaatsing van de kinderen van De Bolderkar. Hij/zij doet dat op formeel-juridische gronden, waarbij met name 'het bewijs' zwaar zal wegen. De gerechtelijke uitspraken zullen echter geen eind maken aan de discussie over wat moreel, opvoedkundig, psychologisch en voor de veiligheid en bescherming van kinderen de beste of minst slechte handelswijze is. En de verhouding tussen 'ouders' en 'professionals' zal gewoon altijd ingewikkeld blijven.

Hulpverleners, pedagogen hebben bij conflicten soms de neiging om een positie 'boven de partijen', inclusief het objectieve oordeel, te claimen. Doordat hulpverleners in meerdere of mindere mate afhankelijk van ze zijn, worden ze in die positie en zelfopvatting ook regelmatig bevestigd. In de Bolderkar-zaak heeft een aantal betrokken ouders 'het er niet bij laten zitten': Ze hebben een proces aangespannen en gebruik gemaakt van de media om hun recht te halen en gelijk te krijgen. De betrokken hulpverleners, en indirect eigenlijk al hun collega-be-roepsopvoeders, worden daarmee gedwongen aan derden verantwoordig af te leggen van hun werkwijze en opvattingen. Volgens mij is daar in principe niets op tegen; integendeel. De conclusie van het personeel van De Bolderkar, dat ze voortaan niet meer aan incest-signalering zullen doen als er zoveel gedonder van komt, is wel te begrijpen, maar mijns inziens onterecht. Al kan men sommige journalisten en televisiemakers wel verwijten dat ze er wat al te veel schepjes bovenop hebben gedaan, tot het hetzerige aan toe.

Stigmatisering

Zolang het sociaalhygiënische en pedagogische preventiewerk bestaat, wordt er gedacht in termen van 'risicogroepen'. Wordt er onderscheid gemaakt tussen mensen waar eerder 'iets' mis mee kan zijn dan bij anderen. Wat dat 'iets' is, en of en hoe risicogroepen onderscheiden kunnen worden, is een voortdurend terugkomend onderwerp van discussie, onderzoek en beleidsnota's. Daarin staan steeds twee redeneringen min of meer tegenover elkaar: pleidooien voor een efficiënter gebruik van de menskracht en voorzieningen door risicogroepen vooraf te onderscheiden, tegenover waarschuwingen voor het gevaar van stigmatisering en stereotypering.

leners en in kinderehuizen terecht vanwege bezorgdheid over seksuele en zedelijke kwesties dan jongens; terwijl jongens weer veel meer kans lopen om vanwege bezorgdheid over hun intellectuele prestaties naar het speciaal onderwijs verwezen te worden. Tenslotte kom je ook nog eens het idee tegen dat in Turkse en Marokkaanse huishoudens wel veel mishandeling voorkomt (veel slaan en harde pedagogische maatregelen), maar geen seksueel misbruik; vanwege de veronderstelde absolute scheiding tussen de mannen- en de vrouwenwereld.

Kortom, stereotype beelden zijn op dit terrein ruim voorhanden en pedagogische deskundigen zijn ook maar mensen... Daarom zou bezinning op de (veranderende) indeling in risicogroepen en de betekenis die klasse,

lijke of dreigende') ontwikkelingsstoornissen: 'vroeg moer', 'vroeg doe je zo'. Geplei wordt voor uitbreiding van het instrumentarium en overlegvormen tussen de divers deskundigen om 'afwijkingen van de normaal te verwachten ontwikkeling' in een vroeg mogelijk stadium te signaleren en te diagnosticeren. Met name door de ouderorganisaties wordt daarbij gewezen op de lijdensweg die veel ouders vaak eerst moester gaan voordat de juiste diagnose werd gesteld en een adequaat hulpverleningsprogramma kon worden opgesteld. Critici daarentegen waarschuwen voor intolerantie voor afwijkingen en voor een overdoos aan gestandaardiseerde schijnzekerheid en wijzen op de soms ernstige psychische gevolgen van zogenaamde 'vals-positieve' uitslagen: de spanning die een achteraf ten onrechte vastgestelde positieve uitslag met betrekking tot een bepaalde stoornis bij ouders en tussen ouders en kind teweeggebracht wordt, blijkt nog heel lang te kunnen doorwerken. Bij alle twijfels omtrent de 'poppenmethode' gaat het ook om de kans op vals-positieven met zo'n diagnose-methode. Het lijkt me ook ontzettend van belang dat goed onderzoek wordt wat nou eigenlijk 'gemeten' wordt met zo'n methode, of het diagnose-instrument meet wat het pretendeert te meten, namelijk concrete ervaringen met seksueel misbruik.

Anderzijds lijkt het me ook goed om stil te staan bij het feit dat over deze methodiek zoveel mensen zo snel hun oordeel klaar hebben, terwijl er tegelijkertijd een aantal screenings- en diagnose-instrumenten van ook niet-ontbeproven betrouwbaarheid op grote schaal geruisloos ingevoerd kunnen worden. Komt dat omdat het een overafwijkende kinderen en het ander overafwijkende ouders gaat? Of is hier het statusverschil tussen de medische 'wetenschap' en disciplines als psychologie en pedagogie aan de orde?

'Macht'

Zonder feministische beweging waarin (seksueel) machtsmisbruik aan de orde werd gesteld, was er nooit een Bolderkar-zaak geweest. De door hulpverleners en ouders gehanteerde begrippen en termen bepalen (meê) of en hoe bepaalde verschijnselen gesignaleerd en geïnterpreteerd worden en welke oplossingsstrategieën gezocht worden. Met de term *machtsmisbruik* in verband met zogenaamde liefdesrelaties (tussen man en vrouw, ouders en kinderen) proberen feministen een andere kijk op dezelfde verschijnselen af te dwingen.

Dat het daarbij ook letterlijk om de definitie gaat, blijkt uit de discussie over het onderzoek van Nel Drayer over vto: vroegtijdige van vrouwen met seksueel misbruik door

In de beeldvorming over kindermishandeling speelt stigmatisering een belangrijke rol. Ik vraag me wel eens af hoeveel onderzoekspublikaties er nog nodig zijn voor het in de hoofden van iedereen zal doordringen, dat kindermishandeling en seksueel misbruik in alle lagen van de bevolking van Nederland in verhouding evenveel voorkomt, en dus niet alleen of vaker in de zogenaamde sociaal-economisch zwakkere milieus. En ik vraag me eertlijk gezegd ook af, welke rol zo iets speelt in de Bolderkar-zaak. In hoeverre en hoe speelt bij de 'vermoedens van incest' mee, dat het om kinderen gaat waar al 'iets' mee is? Je komt niet zomaar in een Medisch Kleuterdagverblijf terecht en niet alle kinderen waar 'iets' mee is, komen er terecht: sommige komen bij particuliere psychiaters en als ze groter zijn misschien wel op Engelse kostscholen terecht. Zo

'Normaal' en 'afwijkend'

Normaliteit is altijd context-gebonden. Ieder pedagogisch systeem creëert zijn eigen afwijkingen. Een druk, beweeglijk kind wordt pas een probleem als het gedwongen wordt 6 uur per dag rustig op een stoel te zitten. Slaapproblemen van kleine kinderen, een veel voorkomende klacht op consultatiebureaus, ontstaan pas als de ouders of de crècheleidster vinden dat kinderen van een bepaalde leeftijd op een bepaalde tijd naar bed moeten: moeten slapen. De laatste 10 à 20 jaar wordt er door deskundigen en bepaalde ouderorganisaties campagne gevoerd voor vto: vroegtijdige onderkenning van ('aanwezige, vermoede-

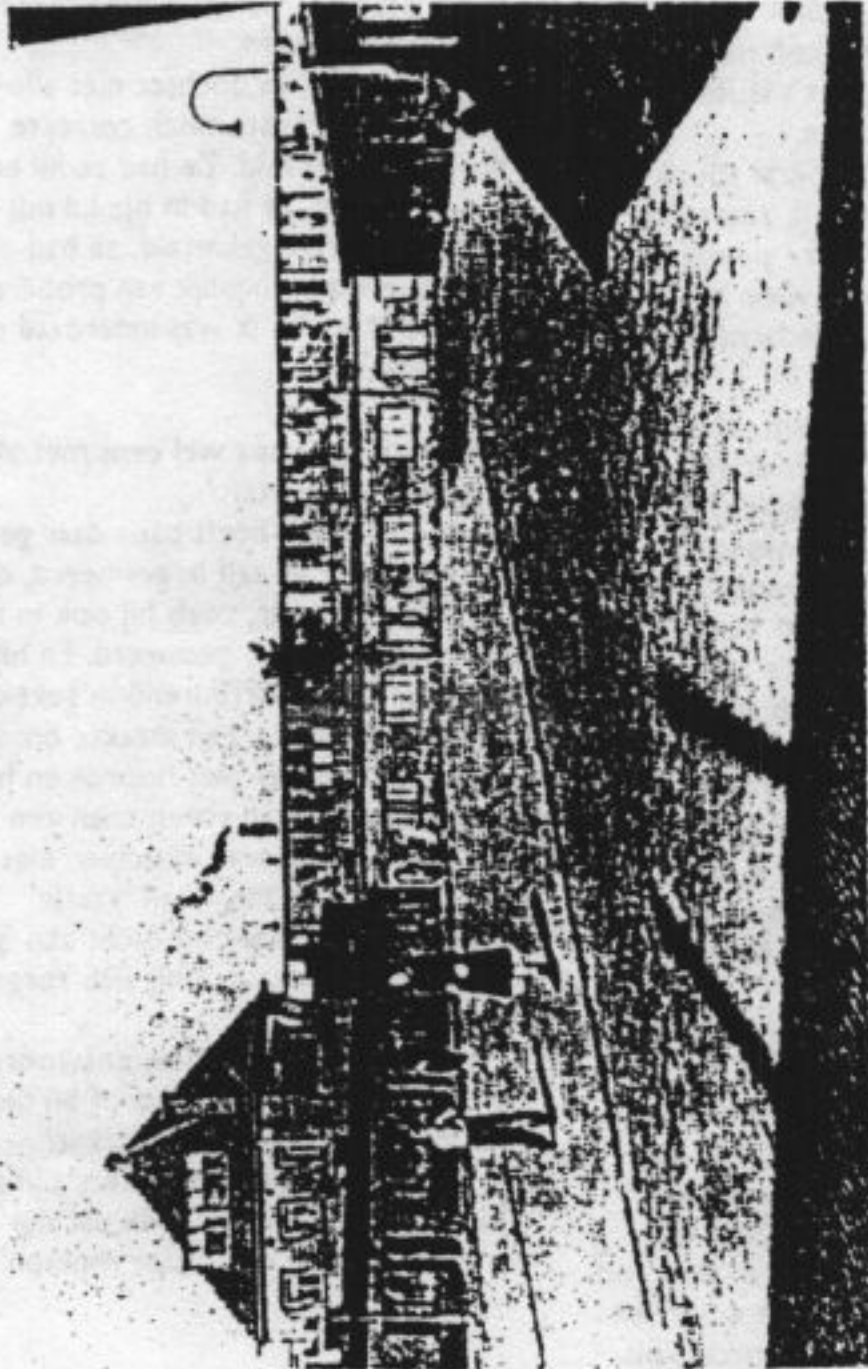
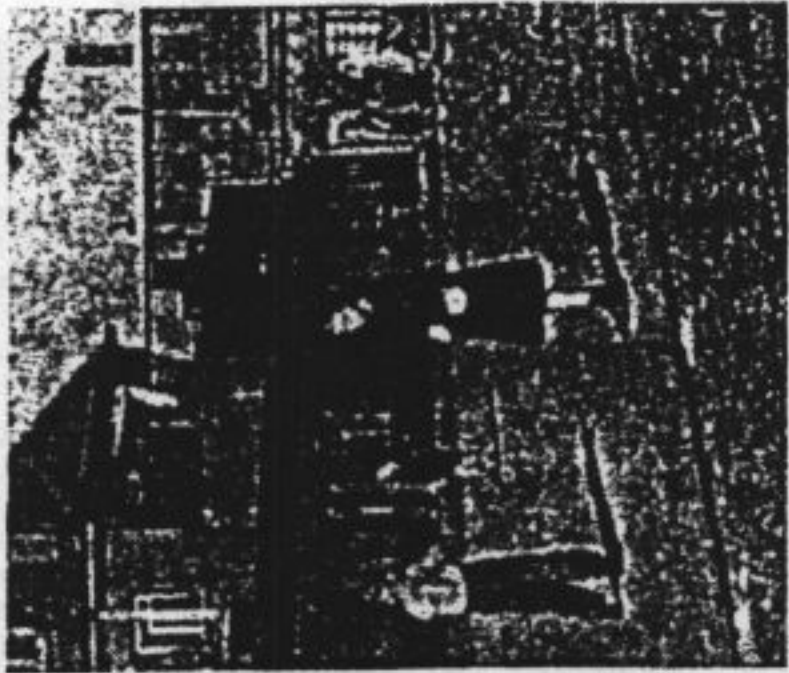
men meisjes weer veel eerder bij hulpver-

schuldgevoelens rondom seksualiteit en lichamelijke bij kinderen. Daar is wel iets in veranderd, maar over wat 'normale' kindertijdse seksuele fantasieën, gedragingen en experimenten zijn en hoe daarmee pedagogisch verantwoord wordt te worden omgegaan, zijn de meningen nog steeds zeer verdeeld.

Die verschillende meningen en houdingen zijn óók gebaseerd op eigen, vroegere of actuele, seksuele ervaringen en de verboden die eromheen hingen en hangen. Dat pedagogisch en hulpverleners zich met de signalering van seksueel misbruik op gevoelig terrein begeven, is na al die berichtgeving over De Bolderkar een open deur. De gevoeligheden, de schuld- en schaamtegevoelens, de ervaringen en de verboden zitten echter niet alleen bij de kinderen en de ouders. Het is niet voor niks dat dit soort zaken onder beroepsopvoeders zo lang ongezien en onbespreekbaar waren en nog zijn.

Daarom is voor signalering meer nodig dan een lijstje 'alarmsignalen' of een *éénzijdige workshop 'Hoe signaleer ik incest?'*. Het vergt op zijn minst enige openheid en uitwisseling tussen collega's op een terrein waar je meestal op je werk - wat jezelf betreft tenminste - niet over praat. Onder andere door die persoonlijke geschiedenissen van stiekum plezier, stiekume angsten en kwaadheden, is het zo'n zwaar beladen thema en lopen de emoties zo hoog op. Daar zul je het dus over moeten hebben met elkaar. Dat zou voor journalisten en een aantal commentatoren misschien ook geen slecht advies zijn, maar dat gaat wellicht te veel ten koste van hun broodwinning.

de winkel van vernieuwing heeft nieuwe aanbiedingen. zie pag. 36.

Huishouden onder staartoorzicht: het Houtplein in Utrecht in de jaren vijftig. Het grote huis is de opzichterswoning.

„Bij Bolderkar is overheidsmacht buiten alle proporties toegepast”

VK 27
Van onze verslaggever
GERT RIPHAGEN

ROTTERDAM — De advocaat tuurt op de verklaring die De Bolderkar voor de ouders heeft uitgegeven. Ineens veert hij op. „Kijk, ze zeggen: 'Er is niemand die z'n kind bij ons weggehaald heeft'. Kennelijk is er dus geen ouder die incest vreest. Als jij een ouder bent die incest pleegt met z'n kindje en het zit op De Bolderkar en je hoort dit, dan zou je je kind ervan af kunnen halen. Je kunt ook zeggen: 'Nee, ik doe geen incest, laat maar zitten daar, niks aan de hand.'”

Mr Norbert de Munnik kijkt tevreden over deze „vondst” voor zich uit. De Bolderkar geeft zelf al aan dat fixatie op incest kennelijk overbodig is, vindt hij.

Het medisch kleuterdagverblijf De Bolderkar in Vlaardingen kwam eind vorig jaar in het nieuws door zijn mededeling dat veertien kinderen in het dagverblijf het slachtoffer zouden zijn geweest van incest. Een onderzoekscommissie, de commissie-Baartman, trok vorige week de conclusie dat De Bolderkar overhaast en onzorgvuldig was opgetreden.

Handenvrijvend heeft De Munnik, die twee ouders vertegenwoordigt en de zaak vorig jaar november in de publiciteit bracht, het rapport van de commissie-Baartman gelezen. Het bevestigt vermoedens die hij van meet af aan heeft geuit: onzorgvuldig en overhaast optreden van het medisch kleuterdagverblijf. „Ik was toch enigszins verbaasd dat het zo uitgesproken was. In alle eerlijkheid moet ik dat toch wel bekenen. Ik had dat niet verwacht, gezien de scepsis over de samenstelling van de commissie.”

Volgens De Munnik is het dossier van een zijn cliënten het meest sprekend voor het falen van De Bolderkar en de instanties (kinderbescherming, kinderrecht) die daarmee in zee zijn gegaan. Het betreft een vierjarig meisje dat voor een spraakachterstand op De Bolderkar zat vanaf augustus vorig jaar en op 4 november uit huis werd geplaatst naar

aanleiding van een medisch onderzoek en onderzoek met anatomisch correcte poppen.

„De man wordt 's avonds gebeld. 'Het kind is uit huis geplaatst, we denken dat u het seksueel heeft misbruikt.' Wat was er nu gebeurd? Het kind zou 's ochtends geklaagd hebben over pijn tussen de benen. Dat was aanleiding haar te laten onderzoeken door de kinderarts. Die constateerde een puntbloedinkje bij de eurogenitale streek.”

Kinderrechter

„Dat was dan de enige aanleiding om het kind aansluitend te onderwerpen aan een interview afgenomen door mevrouw Van Deutekom (orthopedagoge van de Bolderkar, red) met de anatomische poppen. Dat is diezelfde middag nog gebeurd en was aanleiding telefonisch contact op te nemen met de kinderbescherming. Die heeft weer telefonisch contact opgenomen met de kinderrechtster en dezelfde dag is het kind fysiek verwijderd van De Bolderkar, weg.”

„Het formele request met onderliggende stukken dateert van een dag daarna. De rechter heeft dus niet op stukken het kind uit huis geplaatst. Ouders worden niet gehoord. Ja, achteraf. We schieten u eerst dood en dan mag u zeggen dat u daar bezwaar tegen hebt.”

Het medisch rapport van de kinderarts wekt nu weer twijfel, omdat de commissie-Baartman heeft vastgesteld dat op het mkd door de kinderarts in een aantal gevallen slordig is gewerkt. De Munnik: „En die vader (niet verdacht door Justitie) heeft zich sufgepeinsd: Hoe komt dat kind aan die fysieke beschadiging? 'Inderdaad, er is wat gestoeid, het kind is met de home-trainer gevallen.' Dat is door alle instanties afgedaan als smoesjes. 'Kijk nu is het die hometrainer weer, dan dat weer, typisch verhalen van ontkenneren'. Ik bedoel: alles werd hineininterpretiert.”

Het kind kwam op 24 december terug bij de ouders, nadat een psychiater verdere scheiding van de moeder niet verantwoord had geacht en hereniging prefererde boven het volgens hem geringe risico dat toch incest werd gepleegd. De ondertoezichtstelling is dinsdag opgehe-

ven. Het kind zit nu op een gewone basisschool en doet het goed.

„Maar die vader is een keer met z'n gezin naar Sporthuis Centrum gegaan. Als dat dochtertje bij het zwembad op hem springt, zoals ieder kind weleens bij z'n vader doet, dan zegt hij: 'Haal het kind van me af'. De man durft helemaal niks meer, die is psychisch geknakt.”

Het rapport-Baartman heeft De Munnik ook gelijk gegeven ten aanzien van de onzorgvuldigheid bij poppenonderzoek: „Dat roep ik al vanaf het moment dat ik het dossier had gelezen. Je hoeft geen deskundige te zijn om te zien dat dat allemaal 'gesloten vragen' zijn, sturende vragen. Zo'n kind van vier jaar zit daar alleen maar: wat wil die volwassene horen, hoe kan ik die tevreden stellen.”

Integriteit

Bovendien, zo blijkt ook uit een onderzoek van het psychologisch adviesbureau PAR in Rotterdam, kan de seksuele gerichtheid bij kinderen van De Bolderkar ook zijn opgedaan op het mkd zelf, bijvoorbeeld in bad. „Ze lopen daar ook bloot rond. Kinderen zitten weleens te kijken hoe dat bij een ander zit, allicht. De conclusie van het PAR is dat daar onderling bij kinderen ook sprake is van het overschrijden van de grenzen van seksuele integriteit. Weet jij veel wat er gebeurt op zo'n mkd, maar het blijkt dat ze met elkaar naakt in bad zitten en vervolgens krijg jij op je donder dat er iets met sex gebeurd is. Nou, daar sta je mooi als ouder.”

De Munnik vindt de maatregelen die tegen De Bolderkar zijn genomen „ronduit teleurstellend”: „Ik onderzoek serieus of ik er iets tegen kan doen. Zomaar experimenteren kan niet. Wat ik erg vind aan De Bolderkar, is dat het daar stiekem is gedaan. Artsen en advocaten hebben tuchtrecht boven zich, weten dat dat zwaard altijd kan vallen.”

De orthopedagogen hebben geen eigen tuchtspraak, maar De Munnik overweegt sterk toch een klacht bij de vereniging in te dienen en maatregelen tegen Van Deutekom te vragen. „Kijk, met geld schiet je niks op. Mijn twee cliënten willen geen geld. Wat ze eigenlijk willen is excuses van De Bolderkar.

Dat ze deze mensen uitnodigen, een kopje koffie geven, zweten en stotteren, en zeggen: 'Sorry, we hebben het verkeerd aangepakt. We zijn te hard van stapel gelopen'. Ruitelijk erkennen dat je fout hebt gedaan en je excuses aanbieden aan die mensen. Dan worden mijn cliënten natuurlijk ook niet boos. Als dat gebeurt, is er al veel geholpen.”

Tevredenheid

Met tevredenheid heeft De Munnik ook de vaststelling van de commissie-Baartman gelezen dat incest-bestrijding door de hulpverleners te snel wordt aangegrepen om doorbreking van de gezinsband te bepleiten, terwijl bij mishandeling en verwaarlozing behandeling in het gezin wordt bepleit. „Het argument is dan dat het gezin zich sluit. Hoe moet je dat nu voorstellen, dat zo'n gezin onderduikt, waar moet dat dan onderduiken? Het zijn toch mensen die leven in een sociale omgeving. Die gaan dan toch niet zitten incesten in Twente of zo.”

„Ik wil incest niet bagatelliseren, maar stel dat het gebeurt, met een frequentie van eens per week. Dat wordt door buitenstaanders gezien. Dan kun je zeggen: we pakken het kind weg, maar ook: we pakken het wat listiger aan. Daarmee laat je de incest nog doorgaan, maar je geeft een signaal aan de ouders. Dan wordt het wellicht minder, want het is ontdekt. Het probleem is dan beter opgelost dan dat je nu ineens gaat schieten.”

Rechtsbescherming

Zorgvuldige rechtsregels zijn volgens De Munnik de enige kans om de schade die De Bolderkar-zaak heeft aangericht, weer te repareren. Hij vindt die regels des te meer nodig omdat bedrijven en personen in hun rechtspositie tegenover de overheid de laatste jaren juist meer vaste grond onder de voeten heb-

ben gekregen. Kinderbescherming is in die ontwikkeling niet meegegaan, zo stelt hij vast.

„Ik doe veel zaken voor bedrijven tegen de overheid. De rechtsbescherming tegen de overheid is de afgelopen jaren enorm verbeterd: voorlopige voorzieningen, allerhande procedures, bezwaarschriften. Het strafrecht is van oudsher een recht waar alles is afgewogen. Ook het administratief recht is afgewogen, je kunt naar de Raad van State. En hier: niets, nihil.

„En dit is niet zomaar een overheid, zoals VROM, PTT of het bureau taxizaken. Het gaat hier om de Raad voor de Kinderbescherming die in wezen geen goed tegenspel heeft en concentratie heeft van diepgrijpende machtsmiddelen die zonder dat ze deugdelijk worden getoetst onmiddellijk kunnen worden geeffectueerd. Dus: waar de effecten van het overheidsingrijpen maximaal zijn, is de rechtsbescherming tegen de overheid minimaal. En wat er dan is, kan door de kinderrechtster ook nog eens een keer op zeer minimale wijze worden toegepast.

„Dus je voelt het al, dat je helemaal, helemaal op de bodem zit. En het gaat hier niet om wegen of het weghakken van bomen, het gaat hier om kinderen en gezinnen.”

De Munnik vindt dat in De Bolderkar-zaak de overheidsmacht buiten alle proporties is toegepast. Problemen bij kinderen zijn teveel als automatisme in incest-zaken omgetoverd. Dat is strijdig met rechtsnormen in Nederland. „Je kan toch niet bij een verkeerscontrole op driehonderd mensen alle rijbewijzen innemen. En dan daar eerst een tijd op zitten broeden om ten slotte van de 90 procent die niet dronken was, het rijbewijs terug te geven. Dan zegt u: dat kan niet. De Raad voor de Kinderbescherming had meer vanuit dat oogpunt moeten kijken. Het is onbegrijpelijk dat niemand dat wil erkennen, alleen de kinderrechtster, achteraf.”

Die poppen moeten een leuk broekje aan

GA 24
Wat is incest precies?

Is het een vader die met zijn minderjarige dochter neukt? Is het een moeder die haar zoon dwingt datgene te doen wat papa naakt? Ik dacht eigenlijk dat het dat was: simpel, begrijpelijk, verkeerd, misdadig en dom. Misdadig omdat het de kindergeest frustreert, geloof ik.

Incest is een paar jaar geleden een modieus onderwerp geworden: meisjes vertelden na jaren dat vader ze gegrepen had; de vreselijkste verkrachttingsverhalen hoorden we: allemaal even ontroerend en verdorven. 'Dank u voor dit gesprek, heel dapper dat u dit hebt willen vertellen.'

Het hield niet op: broers grepen zusters, opa's grepen kleindochters, ooms grepen nichten: het leek wel of de seksuele revolutie zich had voltrokken tussen de schuifdeuren in de familiekring. Grootvaders verjaardag in bejaardenhuis Zonnewende bleek twintig jaar na dato eigenlijk een orgie geweest waar kleinkinderen werden geprostitueerd in ruil voor sigaren, pijpestokers en pantoffels.

Hoe jonger het kind, hoe erger natuurlijk. Dat vond ik ook.

Ik was dan ook geschokt toen ik las dat men in De Bolderkar had ontdekt dat enkele ouders zich vergrepen hadden aan kleuters. Ik dacht ook dat ze dat op eenvoudige wijze hadden ontdekt: papa's sperma gevonden of een bebloed broekje gezien en op onderzoek uitgegaan, zoiets, ik weet het niet. Maar nee, men had poppen gebruikt. Naakte poppen. Anatomisch correcte poppen. Goed, hun armen

waren weliswaar te lang, hun schouders te smal, hun onderlijf te zompig, hun billen te flets, hun kop te klein, maar verdomd: er zat een piemel van formaat aan (papa) of een paar schaamlippen waar zelfs een varken tussen kon (mama). En met die poppen mochten de kinderen naar bed en leuk spelen. En via slimme vragen van slimme hulpverleners kon men er dan achter komen dat papa's leuter in de kleuter was verdwenen.

Dat onderzoek! Ook al zou ik incest hebben gepleegd, ik zou mijn dochter nooit met zulke poppen laten spelen! Wat is dat voor iets raars? Welke gek heeft dat bedacht? Een pedagoog?

Een, twee jaar geleden - het is nu voorbij - was mijn dochter gefascineerd door piemels en billen. Hoe ik daar verantwoord mee moest omgaan, wist ik niet. Wat moet je zeggen als je dochter vraagt: Waar is je piemel voor, pap? (Om te plassen.) Kan je daar in bijten? (Als je dat doet, ga ik jou bijten.) Mag ik hem vasthouden, pap? (Ik kan hem zelf wel vasthouden.) Dit gebeurde 's zondags als ze bij me in bed en bad kwam. Ik heb haar toen ook wel eens bespied als ze met haar eigen beren en poppen speelde.

'Pap, mag ik een schaar, ik wil dat Peddingtoon een meisje is.'

Op school leerde mijn dochter de woorden kut en lul zoals ik ze ook gebruik. Ik was dus een lul en haar moeder een kut - ik heb haar die woorden verboden, zoals ik ook godverdomme, kankerlijer en woorden als sorry, okee, rotwijf, rotzak, pissen, schijten en drol tijdelijk heb ver-

boden. Niet dat ik iets tegen die woorden heb, maar ik wil niet dat ze tegen mijn moeder zegt, wat ze dus gedaan heeft: 'Kut, ik wil geen pinda-kaas, ik wil tomaat!' Ik geloof niet dat taal een objectieve waarde heeft, ik weet wel dat er een waarde aan wordt toegekend. Net geld. Je geeft je dochter van vier ook geen duizend piek of vijf gulden.

Wat had mijn dochter niet allemaal met die anatomisch correcte poppen uitgehaald. Ze had ze lul en kut genoemd, ze had in die lul mischien gebeten, gekieteld, ze had de ballen er waarschijnlijk van proberen af te rukken. En ik was inderdaad de lul geweest.

'Heeft jou papa wel eens met zijn vinger daar gezeten.'

Ja, natuurlijk heeft papa daar gezeten, hij heeft er zelf in gesmeerd, dagen achter elkaar, zoals hij ook in het poepgat zelf heeft gesmeerd. En hij heeft er ook voortdurend in gekeken omdat hij zich zorgen maakte omdat er iets zat wat er niet hoorde en hij heeft dat ding van voren toen een kutje genoemd, wat misschien niet verstandig was, maar aan 'gaatje' dacht hij niet, want hij dacht aan 'gezwel' en daar maakte hij zich zorgen over.

Had ik me moeten verantwoorden bij de Officier van Justitie of bij die hulpverleners van de Bolderkar?

Het zal best dat er ouders zijn die hun kind grijpen - ik denk dat die ouders naar de psychiater moeten. Ik

VERVOLG GA 24

denk dat er duizend andere manieren zijn om dat te ontdekken als ouder, als leraar, en als hulpverlener - met twee van de drie heb ik ervaring. Zou er ongeoorloofde macht op een kind wordt uitgeoefend, merk je dat. En die poppen: die moeten een leuk broekje aan, een hemdje en een schattig hoedje op, en moeten naar de speelhoek. Wat kinderen met poppen doen, is van hen - daar hebben wij niets mee te maken. Wij dienen ook af te blijven van hun dromen. We mogen er naar vragen, maar er geen conclusies aan verbinden.

Incest is tot het moment van de geslachtsdaad volgens mij niet eens zo heel erg.

OPHEFFER

Incest GA 17-5-84

Als een vader zich maanden- of jarenlang twee of drie keer per week 's avonds naar de slaapkamer van zijn dochter van zes of acht of tien begeeft om haar geslachtsdelen te betasten of stimuleren, is dat erg? Als een vader tegen zijn dochter zegt: 'Oké, je mag op ballet, maar dan moet je wel lief zijn voor papa', en hij ritst zijn broek open en duwt zijn penis in haar hand of mond, is dat erg? Incest mag dan een 'modieus onderwerp' zijn geworden, zoals Opheffer in De Groene van 26 april schrijft, maar er schijnen nog steeds mensen rond te lopen die er geen benul van hebben waar het om gaat. Opheffer is er een van. Anders zou hij nooit schrijven: 'Incest is tot het moment van de geslachtsdaad volgens mij niet eens zo heel erg.'

Amsterdam
JOSÉ RIJNAARTS

Bolderkar spokenjacht

Het zat goed fout in het medisch kinderdagverblijf De Bolderkar in Vlaardingen. Het onderzoeksrapport van de onafhankelijke deskundigen prof. dr. H. Baart, kinderarts O. van der Baan-Slootweg en kinderpsychiater prof. C. Rümke laat niets heel van de beschuldiging dat zeker tien kinderen thuis seksueel werden mishandeld en derhalve uit huis moesten worden geplaatst. Het oordeel over het onderzoek van de staf van De Bolderkar, dat tot deze "uithuisplaatsingen" leidde, is vernietigend.

In december luidde ons commentaar:

"Er lijkt door Kinderbescherming en kinderrechter domweg te zijn blindgevaan op aanvechtbare rapporten, zonder redelijke vorm van hoor en wederhoor, zonder enige aandacht en zorg voor de mensen, die in de rapporten worden genoemd. Een slechte zaak."

De onderzoekscommissie komt — zij het in andere woorden — tot dezelfde conclusie.

De staf van De Bolderkar was, aldus de commissie, "gefocust" op incestproblematiek, op seksuele

kindermishandeling. Was "gedreven" aanwijzingen daarvoor te vinden en had daardoor geen oog voor enige andere uitleg voor wat men waarnam. Het onderzoek met de anatomisch correcte poppen (toch al een omstreden methode) leverde daarom alleen op wat men wilde vinden, ook als het er niet was. De staf was, kortom, op jacht naar spoken, bevond zich (plaatste zichzelf) in een totaal isolement en liet zich leiden door één charismatisch staflid, dat alle "poppenspelen" deed en interpreteerde.

Zo'n uiterst ongezonde situatie is niet te doorbreken met de nu voorgestelde maatregelen: nieuwe richtlijnen, nieuwe protocollen, extra oplettendheid van Kinderbescherming en kinderrechters. Een drastische wijziging van de personele samenstelling van de staf mag niet achterwege blijven. De ten onrechte beschuldigde ouders verdienen vanzelfsprekend een royale rehabilitatie en schadeloosstelling. Uit deze affaire voortgevloeide, nog lopende rechtszaken, dienen met de grootste spoed en soepelheid te worden afgewerkt.

Nv/ll/d 24-4-84

Kinderbescherming: goede zaak met een dubbele

NRC 28

Onzorgvuldige diagnostiek, onzorgvuldige hulpverlening, dat is het oordeel van de commissie van Volksgezondheid over het handelen van medewerkers van de Bolderkar. Deze hulpverlening had tot gevolg dat een aantal kinderen ten onrechte maandenlang of inmiddels al meer dan een half jaar van hun ouders zijn gescheiden. Nog meer dan tevoren rieken deze zware maatregelen naar gerechtelijke dwaling. Die scheiding had bovendien hals over kop plaats zonder dat met de ouders tevoren daarover was gesproken.

Kinderbescherming is een goede zaak met een dubbele bodem: onder de goede bedoelingen gaat niet zelden agressie schuil. Deze agressie richtte zich in de beginperiode van de kindbescherming tegen de ouders. In het begin van deze eeuw verweet men de ouders vooral armoede, dronkenschap en concubinaat. In de loop der tijden zijn de verwijten veranderd. Of er zijn zelfs geen verwijten meer, maar vaststellingen van onmacht. In de jaren vijftig en zestig kwam daarin een kentering, toen grote kindbeschermers als Mulock Houwer, Zuihthoff en Van Spanje een nieuwe werkwijze introduceerden onder de titel 'Samenwerking ouders'. De ouders blijven immers in het leven van de kinderen bestaan zodat, hoe dan ook, de kindbescherming met hen moet sa-

menwerken. Dat geldt ook voor ouders die hun kinderen onjuist bejegenen.

Voorhoedefunctie

Wat opvalt in de hulpverlening van de Bolderkar is, dat, wanneer incest maar vermoed werd, de ouders wreed werden gepasseerd. De ouderwetse kindbescherming is opgestaan: vóór de kinderen, tegen de ouders. Vooroordelen tegen vaders beheersten daarbij het slagveld; andere mannelijke poppen bleken niet tot het 'spel' te behoren.

De verklaring van de directeur van de Bolderkar is onthullend voor het agressieve karakter van hun kindbescherming: „Wij vervullen een voorhoedefunctie tegen seksueel misbruik." Onthullend voor de agressie, jammer voor de ouders en kinderen, en niet volledig. Want op meer plaatsen in Nederland werden kinderen via de poppenspel-diagnostiek van hun ouders gescheiden en pas als de rapporten nog eens kritisch werden doorgelezen, naar huis gestuurd.

De diagnostiek met de poppenspelmethode is inmiddels tot en met de Hoge Raad aan de orde geweest. Rechters mogen deze niet zonder meer als bewijsmateriaal accepteren en moeten motiveren waarom zij verklaringen uit

Door G.P. Hoefnagels

spelinterviews met de poppenmethode toch toelaten.

De kern van het probleem is dat een psychologische waarheid geen juridische waarheid is. Een psychologische projectiemethode gebruikt associaties en fantasie als middelen om ervaringen uit te diepen en te ontwikkelen. Fantasie en spel zijn voortreffelijke manieren van verwerking van ervaringen en hulpmiddelen bij de psychodiagnostiek. Maar de psychologische waarheid is een andere dan de juridische. Een jonge geschiedenisstudent die zich voorstelt met Koningin Victoria naar bed te gaan, wat in een adequaat poppenspel zeer wel kan worden uitgebeeld, kan en mag op die grond niet strafrechtelijk vervolgd worden wegens majesteitsschennis.

De jongen die zich voorstelt met zijn moeder naar bed te gaan, het meisje dat in een projectiespel aanrakingen met de vader uitbeeldt, kan op die grond de moeder of vader niet doen vervolgen. Nog minder mag het kind daarom van de moeder of vader worden gescheiden. De juridische waarheid ontbreekt, ook al kan de psychologische waarheid aanleiding zijn de opvallende fantasiewereld in projectiespelen uit te werken.

In rechte kunnen slechts worden betrokken gedragingen en verschijnselen die naar buiten blijken. Het innerlijk van de mens hoort daar in beginsel niet bij. Dat innerlijk kan met mate, beetje bij beetje, gekend worden, maar deze kennis is van andere aard dan de kennis van gedragingen en verschijnselen zoals deze in rechte gelden.

Het innerlijk van de mens kan pas in rechte betrokken worden als degene om wie het gaat zelf iets van zijn innerlijk meedeelt en wenst prijs te geven en dat wat op deze manier naar buiten komt in betrouwbare termen in de rechtzaal past. Dat wil zeggen dat in de gevoels- en gedachtenwereld niet op rechtmatige wijze kan worden ingebroken noch daaraan elementen kunnen worden ontfutseld buiten de betrokkene om.

Dat is onrechtmatig bewijs. Een mens, en dus ook een kind, heeft het recht om zonder rapport berecht te worden.

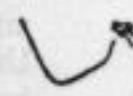
Verklarend

Dat geldt a fortiori voor de rapporten van spelinterviews. Zo'n onderzoek heeft nimmer een zelfstandige betekenis in rechte. Het kan naast rechtmatig bewijs hooguit een verklarende betekenis hebben. Anders gezegd: een psychologisch rapport is geen proces-verbaal en mag die betekenis ook niet krijgen. De functies van hulpverlener en politie-agent zijn niet willekeurig te verwisselen.

Als wij kinderen moeten beschermen — en dat moeten we — zullen wij daarvoor gepaste publiekrechtelijke wegen moeten wandelen, dat zijn ambtsedige verbalisanten die ambtsedige processen-verbaal schrijven. Maatschappelijk werk, volksgezondheid en hulpverlening moeten daar buiten blijven, anders zullen zij het daarvoor benodigde vertrouwen voorgoed kwijt zijn.

Hoe kunnen we onzorgvuldigheden met zulke ernstige gevolgen als scheiding van ouders en kind in het vervolg voorkomen? Dat is een vraag van recht en daartoe dient de controle van een justitieel orgaan als de Raad voor de Kinderbescherming en van de rechter. In de eerste plaats zal de

bodem

VERVOLG NRC 28

raad nauwkeurig moeten controleren wat de feiten zijn voordat zulke zware maatregelen als uithuisplaatsing worden genomen.

Hulpverleners en kinderbeschermers mag men niet op hun woord geloven als het om ouderen kinderrechten gaat. Enkele rapporten die ik onder ogen kreeg en waarop de zware beslissing van uithuisplaatsing werd genomen, waren gekenmerkt door een overprikkelde vraagstelling, door vooroordelen tegen vaders, suggestieve vragen en antwoorden, suggererende opmerkingen in de weergave.

Bovendien moeten ouders eerst gehoord worden, alvorens zo'n maatregel wordt genomen. Dit dient een wettelijk vereiste te worden. Daarbij zullen de ouders het recht krijgen op bijstand van een advocaat, dus reeds in het stadium van verhoor door de Raad of de rechter. Dat is, gezien de vage procesrechtelijke status en structuur van de rapportage in ons civiele kinderrecht, trouwens in het algemeen wenselijk.

Natuurlijk moeten kinderen worden beschermd, maar niet zo dat wij het kind met het badwater weggooiden en dat is nu in een onbekend aantal gevallen in Nederland gebeurd.

De auteur is hoogleraar criminologie en kinderrecht aan de Erasmus Universiteit.

NRC 25-4-89

"Vooraf ben ik ben afgeschilderd als een malloot, een soort van kruisridder die met een stelletje poppen het land doortrekt om overal incest op te sporen en onmiddellijk kinderen het huis uit te sleuren. Ik was de superpoppendokter. Ik heb nog nooit zo'n kring in handen gehad, geloof ik. Ik heb er in ieder geval nog nooit iets mee gedaan. Voordat die zaak in december in het nieuws kwam had ik nog nooit een letter over het onderzoek met poppen geschreven." Prof. Baartman kijkt met verbazing en lichte ironie terug op de publiciteit die hij kreeg tijdens de Bolderkar-affaire.

Afgelopen week was de hoogle- raar 'kinder mishandeling' wederom in het nieuws in verband met het rapport dat een commissie onder zijn leiding had uitgebracht. Krantenkoppen spraken vol tevredenheid van een 'vernietigend rapport'. De commissie constateerde immers dat op het medisch kinderdagverblijf "De Bolderkar" "onzorgvuldig en onvolledig" te werk is gegaan bij het incest-onderzoek.

Op basis van de publiciteit moet half-Nederland nu wel denken dat Baartman de afgelopen maanden moet zijn bekeerd van de, in de affaire zo gewraakte, poppenmethode.

Baartman is, gezeten achter zijn bureau in een doorsnee Amstelveense rijtjeswoning, bereid om zijn visie op de zaak te geven. Uitspraken die concreet over het betreffende kinderdagverblijf gaan probeert hij zoveel mogelijk te vermijden. Binnen de commissie is de afspraak ge-

Prof. Baartman over het Bolderkar-rapport

'Men wil graag horen dat hulpverleners niet deugen'

AD VALKAS 28

Gert van Maanen

Afgelopen week trok het onderzoeksrapport over de Bolderkar-affaire alle aandacht. Opvallend stil bleef het rondom de voorzitter van de onderzoekscommissie, VU-hoogleraar dr. H.E.M. Baartman. Is de kruisridder van de poppenmethode op zijn schreden teruggekeerd?

maakt zich te onthouden van publieke uitspraken over de Bolderkar.

Over de recente publiciteit wil hij wel wat kwijt. "Het rapport wordt nu de hemel in geprezen. Men vindt het prachtig, degelijk onderzoek. Ik ben benieuwd wat de reacties waren geweest bij positievere uitkomsten. Ik weet bijna zeker dat dan de opzet van het onderzoek en de deskundigheid van de samenstellers, net als vooraf, in twijfel zouden zijn getrokken".

Baartman betreurt het dat nu weer een situatie dreigt te ontstaan waarbij een grote groep mensen denkt dat het met die incest allemaal wel meevalt. Iets wat ze altijd al dachten. Ook tijdens het onderzoek was hij zich van dit probleem bewust. "Je wist van te voren dat alle minder goede dingen breed uitgemeten zouden worden. Men zoekt graag een bevestiging van het idee dat hulpverle-

ners niet deugen en dat al de verhalen over incest een vorm van massa-hysterie zijn".

Dit geeft volgens hem meteen aan hoe veel moeite het ons kost om het probleem van seksueel misbruik een plaats te geven binnen onze maatschappij. Vroeger werd de integriteit van het kind dat over incest praatte in twijfel getrokken en nu wordt al te gemakkelijk hetzelfde gedaan bij hulpverleners.

Baartman: "Hoe vaak heb ik de afgelopen tijd niet in de krant zien staan dat dergelijke lieden waarschijnlijk oversexed zijn, hun seksuele frustraties uitleven of het kinderloos-zijn niet hebben kunnen verwerken en op die manier de kinderen van ouders trachten af te nemen. Dat ze incompetent zijn, zoals een kind als getuige incompetent is. Dit heeft alles te maken met reacties als 'het kan toch niet waar zijn'. Daarop volgt dan 'het mag niet waar zijn' en de

derde is 'en het zal ook niet waar zijn'".

Fixatie

Al even merkwaardig beschouwt hij de publicitaire fixatie op de poppenmethode. Het Journaal toont bij een reportage over seksueel misbruik altijd een vignette met de zogenaamde anatomisch correcte poppen. Het lijkt volgens hem wel of incest niet meer is dan het spelen met poppen. De volle aandacht richt zich op één manier van onderzoek doen, en iedereen moet zich bekennen tot voor- of tegenstander van het gebruik van poppen.

Baartman wil zich niet tot één van deze hokjes bekennen. Wel vindt hij dat bij vermoeden van seksueel misbruik het verhaal van het kind serieus genomen moet worden. Baartman meent dat juist het zwijgen er voor zorgt dat het seksuele misbruik kan doorgaan. Het gaat er om dit zwijgen te doorbreken. "Op het moment dat je een vermoeden van seksueel misbruik

hebt, weet je nog niet of het daadwerkelijk plaatsgevonden heeft en of er sprake is van incest. Zolang je dit nog niet weet, moet je de zorgen die je voor het kind hebt, delen met de ouders. Dat vind ik vanzelfsprekend. Er moeten echt gegronde redenen zijn om met het kind alleen te praten", zegt Baartman. Het gebruik van poppen in zulke gesprekken wijst hij daarbij niet af, zolang het accent maar ligt op het gesprek met het kind. Is hij niet geschrokken van de tekortkomingen bij de Bolderkar? Baartman: "Niet echt, je moet niet vergeten dat nu één instituut onder een vergrootglas is geleed. Ik geef je op een briefje dat we bij elke instelling tekortkomingen hadden gevonden. Ik denk dat je ook instituten kunt vinden waarvan je moet zeggen: 'verdomme, waarom is daar nooit iets aan gedaan?' Hulpverlening is nooit perfect".

Vrije tijd

Het werk voor de commissie heeft hem veel vrije tijd gekost en alleen al daarom is hij blij dat het voorbij is. De affaire heeft ook zijn gezin enige publiciteit opgeleverd. Baartman toont mij een artikel uit de Panorama: "Dat sloeg echt alles", verklaart hij enstig, "maar m'n kinderen waren er erg blij mee. Ze waren apetrots dat ze ook eens met een foto in de Panorama hebben gestaan". De betreffende foto toont Baartman in zijn studeerkamer, in de boekenkast is nog net het ingelijste portret van de kinderen zichtbaar. ■

de Volkskrant VAN DONDERDAG 20 APRIL 1989

KLACHTEN LEIDEN TOT ONTSLAG 24 LEERKRACHTEN

Inspectie verontrust over ongewenste intimiteiten

VK 20
Van onze verslaggeefster ZOETERMEER — Bij de vertrouwensinspecteurs in het onderwijs zijn 99 klachten binnengekomen over ongewenste intimiteiten door leerkrachten of ander onderwijspersoneel ten opzichte van leerlingen. De meeste meldingen, 57, waren afkomstig uit het basisonderwijs en het speciaal onderwijs (voor kinderen met een handicap). De inspecteurs noemen het aantal meldingen in het basis- en speciaal onderwijs verontrustend hoog.

De klachten hebben ertoe geleid dat 24 leerkrachten hun ontslag hebben gekregen of genomen. De meesten van hen werkten in basis- of speciaal onderwijs. Elf leerkrachten zijn met ziekteverlof, drie zijn overgeplaatst.

Dat zijn de bevindingen van de vier vertrouwensinspecteurs die in 1987 door minister Deetman van Onderwijs zijn aangesteld, nadat een reportage van KRO's Brandpunt alarmerende gegevens over ongewenste intimiteiten aan het licht had gebracht. De inspecteurs hebben tot 1 januari van dit jaar 99 klachten binnengekregen, waarvan er 23 betrekking hadden op de periode voor 1985. Van de klachten waren er 49 afkomstig uit het basisonderwijs, 8 uit

het speciaal onderwijs, 21 uit het voortgezet onderwijs, 14 uit het beroepsonderwijs en 7 uit het hoger onderwijs. De helft van de kinderen (47) was niet ouder dan twaalf jaar. Er waren 95 mannelijke ouders, 2 vrouwelijke en twee leerlingen van de basisschool, die medeleerlingen op een niet-gewenste manier benaderden.

De vertrouwensinspecteurs hebben ervaren dat er vaker sprake is van ongewenste intimiteiten dan in de 99 gevallen die zijn gemeld. De scholen handelen een aantal gevallen zelf af. Vaak bestaat er, bijvoorbeeld bij fysiotherapie-opleidingen, waar lichamelijk contact bij het beroep hoort, gedragscodes. De inspecteurs vinden het uitstekend als een school zelf maatregelen neemt en de vertrouwensinspecteurs dus niet worden benaderd. Maar daardoor ontbreekt het de inspecteurs wel aan een volledig zicht op de omvang van ongewenste intimiteiten.

Kwetsend

Een definitie van ongewenst gedrag geven de inspecteurs niet. Wat de een kwetsend vindt, is voor een ander absoluut niet storend, was hun ervaring. Maar ze hanteren wel het volgende uitgangspunt: „ongewenst zijn in elk geval herhaaldelijke handtastelijkheden, voortdurende op- en aanmerkingen over het uiterlijk, dubbelzinnige opmerkingen, grappen of gebaren en hardnekkige toenaderingspogingen. Ook bepaalde manieren van kijken kunnen als te intiem en ongewenst worden gevoeld." Aanranding en verkrachting zijn misdrijven en die behoren door de strafrechter te worden behandeld, vinden de inspecteurs.

Van de 57 klachten uit basis- en speciaal onderwijs hadden er tien betrekking op seksueel misbruik, dertig keer was sprake van onzedelijk betasten. Vier leerkrachten uit het voortgezet onderwijs hadden een verhouding met een leerlinge. Meestal waren meisjes het slachtoffer van ongewenste intimiteiten: 31 maal. In 19 gevallen ging het om jongens, 7 gevallen hadden betrekking op meisjes en jongens. Van de 99 klachten zijn er 80 afgehandeld, waarbij in tien gevallen aangifte is gedaan bij de officier van justitie.

De inspecteurs noemen het aantal meldingen in het basis- en speciaal on-

derwijs verontrustend hoog. Dat wordt mede veroorzaakt doordat ouders gemakkelijk een basisschool binnenstappen als ze argwaan hebben en ook omdat ze betrekkelijk gemakkelijk contact opnemen met de inspecteur. Moelijker ligt het in het voortgezet onderwijs. De scholen zijn groter, en de stap naar de inspectie is voor een leerling veel moeilijker, de drempel is te hoog, merken de inspecteurs.

Ze pleiten voor het ontwikkelen van gedragscodes en klachtenprocedures en benadrukken de noodzaak om voorlichtingsmateriaal te ontwikkelen om leerlingen en hun ouders te wijzen op de mogelijkheid iets te ondernemen tegen seksueel misbruik. De afgelopen twee jaar is er materiaal ontwikkeld door onder meer de Stichting Handen Thuis en het ministerie van Onderwijs. Maar dat materiaal wordt niet verspreid, omdat minister Deetman en staatssecretaris Ginjaar bang zijn de schoolbesturen voor de voeten te lopen. De Grondwet garandeert de schoolbesturen namelijk de vrijheid om hun onderwijs naar eigen wens in te richten (wel volgens bepaalde kwaliteitseisen uiteraard). Het voorschrijven van bepaald lesmateriaal is daarmee in strijd.

De inspectie pleit opnieuw voor voorlichtingsmateriaal. Dat moet worden ontworpen door de Landelijke Pedagogische Centra, die op verzuilde basis zijn georganiseerd. Wellicht is materiaal dat van die centra komt, minder bedreigend voor de schoolbesturen, is de achterliggende gedachte.

De Stichting Handen Thuis en de Stichting Tegen haar wil hebben de sterke indruk dat met name leerlingen uit het voortgezet onderwijs niet snel de stap naar de inspectie of de schoolleiding zetten. In het inspectierapport is sprake van „onderrapportage" uit het voortgezet onderwijs, menen deze organisaties. Ze baseren dat vermoeden op het veel grotere aantal meldingen over ongewenste intimiteiten dat bij hen binnenkomt van scholieren uit het voortgezet onderwijs. Tegen haar Wil, de onderwijsvakbond ABOP, en het Landelijk Aktie Komitee Scholieren (LAKS) hebben een initiatiefgroep opgericht om hulp te verlenen aan scholieren, leerkrachten bij te scholen, lesmateriaal te ontwikkelen enzovoorts. Voor de vertrouwensinspecteurs alleen is die taak te zwaar, meent de initiatiefgroep.

vorden • donderdag 20 april 1989

In Beeld

door Gerard de Kleine

Nu/h N Sodom en Gomorra

Het zoveelste 'duel van de eeuw' had vandaag de hoofdmoot moeten zijn. Maar het jeugdjournaal gooide roet in het eten. In het afgelopen jaar verzamelde een uitgelezen gezelschap 40 klachten over ongewenste intimiteiten op basisscholen. Alsof het de gewoenste zaak van de wereld was, ratelde een deskundige over het hoe en waarom.

Onderwijzers bouwen een fijne, nauwe relatie met kinderen op. Zo gaan ze mee naar gymlessen en staan met het opgroeiende spul onder de douche. Tja, dan betasten ze die hummeltjes wel eens op ongewone plekken. De betweter pleitte vooral voor meer weerbaarheid bij de kinderen en een baan voor een vertrouwenspersoon. BOLAaien en een hand op de schouder komen niet voor behandeling in aanmerking.

Drie kwartier later waren de feiten nog ernstiger. Het grote men-sennieuws maakte melding van bijna 100 klachten, 18 seksueel misbruikte kinderen en het ontslag van 24 leerkrachten in amper een jaar tijd. Het lijkt pot-dorie Sodom en Gomorra wel.

Wat hoop je als ouder voor loze kreten als weerbaarheid en vertrouwenspersoon. De nuance als verhulling van groot leed. Daarom - bij wijze van uitzondering - maar eens de botte taal van de straat: Blijf met je tengels van onze kinderen! Zo niet, dan kan de onderwijzer in kwestie gewoon een ram voor z'n kop krijgen.

Dubbelzinnige opmerkingen horen erbij in het schoolleven

Door onze redacteur KEES VERSTEEGH

NRC

DEN HAAG, 20 april — Op een toon van 'jesses' vertelt een jongen uit VWO-6 over wat Deb-bie overkwam. „Die moest in de les biologie van de leraar naar voren komen. Om de klas de lijnen van het menselijk lichaam te laten zien. Ja, ja. Dan kon die leraar gelijk even lekker over haar heupen wrijven."

Enkele meisjes uit de eindexamensklas protesteren. Die biologieleeraar had altijd al 'een fysieke manier van doen'. Daar moet je niets achter zoeken. „Maar het gebeurde in de tweede klas", verweert de jongen zich. „Dan sta je er toch wel even gek van te kijken." De verwarring over het verschijnsel ongewenste intimiteit is compleet in de soos van een christelijke scholengemeenschap in Den Haag.

De vier vertrouwensinspecteurs die in opdracht van het ministerie van onderwijs klachten over ongewenste intimiteiten in het onderwijs onderzochten waagden zich niet aan een definitie van het fenomeen. Ze verenigden zich op een 'uitgangspunt' waarbij het 'ongewenste' voorop stond: behalve herhaaldelijke handtastelijkheden, voortdurende op- en aanmerkingen over het uiterlijk, tevens dubbelzinnige opmerkingen, grappen of gebaren.

Dubbelzinnige opmerkingen, grappen en gebaren, daar kennen de scholieren in de soos er genoeg van. Ze denken meteen aan hun

leraar geschiedenis, die zich regelmatig verbale grofheden permitteert. Maar ach, dat hoort er in het schoolleven nu eenmaal bij. Gewoon negeren of terugbekken, reageren de meesten. Over mogelijke repercussies voor de cijfers van hun geschiedenisproefwerken halen ze de schouders op. Er is toch vaak een tweede nakijker, en anders kun je toch een andere leraar om een 'second opinion' vragen? Een klachtenprocedure of een beroepscode voor leraren vinden ze wat overdreven, laat staan een aparte vertrouwenspersoon.

Laissez faire

De laissez faire-benadering van haar klasgenoten is één meisje toch wat te stoer. Ze herinnert zich een groep meisjes op haar vorige school die door de gymleraar altijd wat vreemd werd opgevangen als ze van de bok sprongen. „Voor hun kan ik me voorstellen dat ze wat aan zo'n vertrouwenspersoon hebben. Uit angst durfde niemand wat te zeggen. Die gymleraar geeft nog steeds les."

Een van de jongens is niet overtuigd. „Is zo'n vertrouwenspersoon dan de enige op de wereld met wie je nog vrijuit kunt praten?", moppert hij wat. „Je hebt toch je ouders ook nog die naar de rector kunnen stappen?"

Ook op de katholieke scholengemeenschap in Etten-Leur ziet een groep vierdeklassers het instituut vertrouwenspersoon niet direct zitten. Ze zien de 'krenge van de huishoudschool' er best voor aan dat die persoon wordt

gebruikt als nieuwste wapen in de strijd tegen de leerkracht. Het is zo makkelijk een leraar verdacht te maken, zegt iemand. Zelf zegt ze moeilijk met een pijnlijke ervaring als een ongewenste intimiteit voor de dag te zullen komen. Als ze al uit haar schulp zou kruipen, zou ze eerder een vriendin zoeken. Maar, voegt ze toe, daarmee wordt de dader natuurlijk nog niet gestraft.

„Leuke meiden hoor", reageert de rector even later. „maar die zitten niet bij onze counselors." Daarmee verwijst hij naar de drie leraren, twee mannen en een vrouw, die zes uur in de week beschikbaar zijn voor vragen van leerlingen over onderwerpen als relaties, seksualiteit, AIDS, en ongewenste intimiteiten. „Je moest 'ns weten hoe druk die het hebben", aldus de schoolleider. Hij ziet wel het bezwaar dat die 'meiden' niet gemakkelijk dingen aan een counselor vertellen die ze even later weer als leraar hebben.

Een van de counselors constateert dat meisjes relatief gemakkelijk bij hem komen praten over seksuele problemen. Over ongewenste intimiteiten hoort hij nooit wat. Misschien komt het op zijn school wel minder voor dan in de grote stad, oppert hij. Natuurlijk, iedereen denkt dat het op andere scholen erger is. „Maar toen ik als jonge leraar in Rotterdam werkte vond ik die meisjes veel ontwikkelder. Ik voelde veel meer een soort seksuele gelijkwaardigheid. Hier zijn ze beschermd en opgevoed."

PAKKEND SPEL IN 'TABOE' VAN ERIC SCHNEIDER EN KIKI CLASSEN

Aanklacht tegen bekrompenheid

Door MAX SMITH

12/4/89
AC

APELDOORN — Eric Schneider en Kiki Classen spelen woensdag 19 april - aanvang 20.00 uur - in Orpheus 'Taboe' van Nicola Manzari. De regie heeft Rosemaria Rinaldi.

Een dertienjarig schoolmeisje ziet in een rechter van middelbare leeftijd een goedgelijkende plaatsvervanger voor haar dodelijk verongelukte vader. Door haar ontwapenende spontaniteit en kinderlijke, maar bekoorlijke slimheid weet ze het zo te bewerkstelligen, dat de alleenstaande man de door haar opgedrongen rol aanvaardt. Na enige tijd gaat hij zelfs echt vaderlijke gevoelens voor haar koesteren.

De omgeving legt dit anders uit. Met de moeder voorop, die in onmin leeft met haar dochter, wordt deze intense relatie als onfatsoenlijk en ongezond tegengewerkt. De man wordt beschuldigd van seksuele omgang met een minderjarig meisje en zij moet zich ter wille van de bewijslast op een voor haar shockerende wijze door een gynaecoloog laten onderzoeken.

Ook al zijn er sluimerende erotische affecties tussen hen beiden, tot enige vorm van sexueel contact is het niet gekomen. Het tweetal blijkt vrij van schuld, maar de gevolgen blijven niet uit. De man wordt uit zijn rechterlijke ambt gezet en het meisje wordt van school verwijderd. Ze raken maatschappelijk geïsoleerd. Ondanks de vele beproevingen blijven ze zich sterk aan elkaar gehecht voelen.

Wanneer het meisje tenslotte op rechterlijk bevel ter beschikking wordt gesteld van de moeder en dus van hem definitief gescheiden wordt, besluiten ze beiden tot zelfdoding.

Dit is het kerngegeven van het stuk 'Taboe' van de met name in zijn geboorteland Italië bijzonder populaire toneelschrijver Nicola Manzari. Hijzelf is als jurist en advocaat ook werkzaam bij de rechterlijke macht.

In 'Taboe' heeft hij willen aangeven, dat wat volgens de wet rechtvaardig is, dat in het leven van alledag nog niet zo hoeft te zijn. De wet wordt door mensen gemaakt, zegt de rechter ergens in het stuk. En mensen zijn niet onfeilbaar, ze hebben last van vooroordelen en hanteren wel eens normen om opportunistische redenen.

Het gebrek aan ruimdenkendheid en tolerantie, waardoor ongebruikelijke of niet-ingeburgerde levensstijlen op voorhand als immoreel en verdorven worden afgewezen, of - nog erger - bestreden, is het tweede thema van 'Taboe'.

RADICAAL

In de door Rosamaria Rinaldi geregisseerde vrije produktie speelt Eric Schneider voor de rechter, wiens le-

ven radicaal verandert onder invloed van het innemend meisje. Eric Schneider is een dermate acteur van formaat, dat hij de verschillende nuances in zijn niet al te ingewikkelde rol technisch heel knap kan vormgeven.

Kiki Classen vertolkt het meisje zo openhartig en opgeruimd, dat elke ouder haar wel als de ideale dochter zou willen hebben. Hoewel nog pril en onschuldig weet ze al intuïtief hoe ze als vrouw de man kan inpalm.

'De psychologie van de vrouw, door Manzari geobserveerd in alle mogelijke relaties met de man,' wordt ook als een kerngegeven onderkend in de werken van de schrijver Manzari. Dit is het derde thema van 'Taboe'. Van een diepgaande psychologische karakterschets en karakterontwikkeling is in het stuk nauwelijks sprake. Dat maakt de invulling van de rollen wat gemakkelijker. De scènes worden soms gespeeld als illustratie van een betoog, dat de rechter tussen de spelfragmenten door voert. Hij richt zich daarbij rechtstreeks tot de toeschouwers, als ware zij leden van de jury bij een rechtszaak en/of medeverantwoordelijken voor deze tragiek door de bekrompenheid te laten voortbestaan.

'Taboe' van Nicola Manzari klaagt bekrompenheid aan

Tweentsch Dagblad
7-4-89

AMERSFOORT/HENGELO - Een dertienjarig schoolmeisje ziet in een rechter van middelbare leeftijd een goedgelijkende plaatsvervanger voor haar dodelijk verongelukte vader. Door haar ontwapenende spontaniteit en kinderlijke, maar bekoorlijke slimheid weet ze het zo te bewerkstelligen, dat de alleenstaande man de door haar opgedrongen rol aanvaardt.

Na enige tijd gaat hij zelfs echt vaderlijke gevoelens voor haar koesteren. De omgeving legt dit anders uit. Met de moeder voorop, die in onmin leeft met haar dochter, wordt deze intense relatie als onfatsoenlijk en ongezond tegengewerkt. De man wordt beschuldigd van seksuele omgang met een minderjarig meisje en zij moet zich ter wille van de bewijslast op een voor haar shockerende wijze door een gynaecoloog laten onderzoeken.

Ook al zijn er sluimerende erotische affecties tussen hen beiden, tot enige vorm van sexueel contact is het niet gekomen. Het tweetal blijkt vrij van schuld, maar de gevolgen blijven niet uit. De man wordt uit zijn rechterlijke ambt gezet en het meisje wordt van school verwijderd. Ze raken maatschappelijk geïsoleerd. Ondanks de vele beproevingen blijven ze zich sterk aan elkaar gehecht voelen. Wanneer het meisje tenslotte op rechterlijk bevel ter beschikking wordt gesteld van de moeder en dus van hem definitief gescheiden wordt, besluiten ze beiden tot zelfdoding.

PREVENTIEPROJECT START OOK IN APELDOORN

Provincie wijst theaterstuk voor kinderen over incest af

Van onze correspondent

Apeld. 12/4
Courant

ARNHEM — Voorlichting over incest aan kinderen op basisscholen door middel van (meespeel)theater is niet de juiste wijze om het probleem aan te pakken. Dat vinden Gedeputeerde Staten van Gelderland, die gisteren om die reden weigerden een subsidie van 25.000 gulden te geven aan het Meespeeltheater in Nijmegen. De theatervoorstelling maakt deel uit van het project 'In Stilte', dat begin juni ook in Apeldoorn van start zal gaan.

Het subsidieverzoek was ingediend door de stuurgroep incestproblematiek van de Gelderse Raad voor het Jeugdbeleid, die het project wel steunt. De stuurgroep wil zich ook richten op de risicogroep zelf, de jeugdigen, en heeft daarom gekozen voor een theaterproject voor de bovenbouwklassen van basisscholen. De voorstelling die gegeven wordt (vandaag vindt de première plaats) heet 'Weekend met papa'. Vooruitlopend op het toneelstuk zullen er informatiebijeenkomsten worden georganiseerd voor leraren en worden ouders op de hoogte gesteld tijdens een ouderavond. Aan de hand van lesmateriaal zal de leerkracht een serie voorbereidende lessen gaan verzorgen.

Begin juni zal in het Christelijk Lyceum in Apeldoorn een 'try-out' van de voorstelling plaatshebben voor leraren. Aan de hand van dit voorproefje kunnen scholen voor het project inschrijven. Volgens het RI-AGG en de BaGD die in Apeldoorn 'In Stilte' begeleiden, loopt het pro-

ject geen gevaar nu GS weigeren een subsidie te verspreken.

LEERKRACHTEN

Het hele project 'In Stilte' kost 125.000 gulden. De rijksoverheid heeft al subsidie toegezegd en bij voorbeeld de gemeente Nijmegen heeft beloofd een bepaald aantal voorstellingen te zullen 'kopen' voor haar basisscholen.

GS zeggen in hun afwijzing van het subsidieverzoek dat zij ernstig twijfelen aan deze methodiek om de incestproblematiek aan te pakken. Enkel de PvdA-gedeputeerde mevrouw C. Stigter ziet de werkwijze wel zitten, evenals trouwens de provinciale dienst Welzijn, die GS positief geadviseerd had over het subsidieverzoek. GS hebben uitgesproken dat zij wel 25.000 gulden willen uitgeven aan een project op dit terrein, maar dan aan een project dat zich richt op de leerkrachten. Men zal de Gelderse raad voor het Jeugdbeleid vragen een voorstel voor zo'n project te ontwikkelen.

Dit is het kerngegeven van het stuk 'Taboe' van de met name in zijn geboorteland Italië bijzonder populaire toneelschrijver Nicola Manzari. Hijzelf is als jurist en advocaat ook werkzaam bij de rechterlijke macht.

In 'Taboe' heeft hij willen aangeven, dat wat volgens de wet rechtvaardig is, dat in het leven van alledag nog niet zo hoeft te zijn. De wet wordt door mensen gemaakt, zegt de rechter ergens in het stuk. En mensen zijn niet onfeilbaar, ze hebben last van vooroordelen en hanteren wel eens normen om opportunistische redenen.

Het gebrek aan ruimdenkendheid en tolerantie, waardoor ongebruikelijke of niet-ingeburgerde levensstijlen op voorhand als immoreel en verdorven worden afgewezen, of - nog erger - bestreden, is het tweede thema van 'Taboe'.

In de door Rosamaria Rinaldi geregisseerde vrije produktie speelt Eric Schneider voor de rechter, wiens leven radicaal verandert onder invloed van het innemend meisje. Eric Schneider is een dermate acteur van formaat, dat hij de verschillende

nuances in zijn niet al te ingewikkelde rol technisch heel knap kan vormgeven. Kiki Classen vertolkt het meisje zo openhartig en opgeruimd, dat elke ouder haar wel als de ideale dochter zou willen hebben. Hoewel nog pril en onschuldig weet ze al intuïtief hoe ze als vrouw de man kan inpalm.

'De psychologie van de vrouw, door Manzari geobserveerd in alle mogelijke relaties met de man,' wordt ook als een kerngegeven onderkend in de werken van de schrijver Manzari. Dit is het derde thema van 'Taboe'.

Van een diepgaande psychologische karakterschets en karakterontwikkeling is in het stuk nauwelijks sprake. Dat maakt de invulling van de rollen wat gemakkelijker. De scènes worden soms gespeeld als

illustratie van een betoog, dat de rechter tussen de spelfragmenten door voert. Hij richt zich daarbij rechtstreeks tot de toeschouwers, als waren zij leden van de jury bij een rechtszaak en/of medeverantwoordelijken voor deze tragiek door de bekrompenheid te laten voortbestaan. Foeliekelijk is het decor, bestaande uit een houten omheining dat het isolement van het tweetal suggereert. Elementen van Romeinse pilaren en kapitelen verwijzen naar een rechtsgebouw. Mag het toneelbeeld best wat creatiever en met meer smaak ontworpen zijn, 'Taboe' blijft je qua stuk en in de vertolking boeien.

'Taboe' is zaterdag om 20.00 uur te zien in de Twentse Schouwburg in Enschede.

Max Smith

DE HOOFDVERPLEEGSTER MOET DRAMMEN

Opleidingen gezondheidszorg besteden incidenteel aandacht aan kindermishandeling en incest

18

De patiënte is vijftien en ligt al enkele maanden op de kinderafdeling. Ze heeft vage buikklasten. Onderzoek heeft geen oorzaak opgeleverd. Omdat er een diagnose hoort te zijn, zegt de arts dat ze een 'spastisch colon' heeft. In de ziekenhuiswereld heet dat een verlegenheidsdiagnose. De hoofdverpleegkundige van de nacht, meer dan twintig jaar in het beroep, heeft een sterk vermoeden: incest. Het meisje, vindt ze, straalt het uit. Er hangt een sfeer van isolement om haar heen. Het kind wil niet naar huis terug. De omstandigheden versterken het wantrouwen. De moeder is onlangs overleden, er is een andere vrouw in huis gekomen, met twee oudere zonen.

De aanwijzingen geven geen zekerheid. Om die te krijgen is er meer nodig, maar daarop is een ziekenhuis niet ingespeeld en de verpleegkundigen worden er meestal niet voor opgeleid om in deze situaties te handelen. De hoofdverpleegkundige: "In de medische wereld wordt nog steeds voornamelijk naar de lichamelijke toestand gekeken. Aandacht voor de omstandigheden is er nauwelijks en het wordt eerder minder dan beter. Dat is een van de kwalijkste gevolgen van de bezuinigingen in deze sector: je bent al blij als je aan het eind van je dienst alle bedden hebt verschoond. Als ik een vermoeden heb dat er iets mis is, moet ik drammen voordat ze hier de mogelijkheid van incest of andere mishandeling onder ogen willen zien. De eerste reactie is: daar heb je haar weer. Contact opnemen met anderen die het kind kennen, zoals de leerkrachten, hoort niet tot de code. Wat kunnen die nou leren aan medicij?"

Het went nooit

Ze werkt in een groot ziekenhuis buiten de randstad. Eens in de maand draait ze een week nachtdienst op de kinderafdeling, waar ongeveer honderd patiënten liggen. "Er is er altijd wel één bij, bij wie incest of mishandeling de directe aanleiding voor de opname is." Op droge toon somt ze een reeks somber stemmende lichamelijke letsels op, waarmee ze regelmatig geconfronteerd wordt. Bij kinderen van elke denkbare leeftijd, ook baby's. Nee, ze went er nooit aan, iedere keer weer moet ze het thuis, na de dienst, van zich afpraten.

De neiging om de mogelijkheid van incest als oorzaak weg te wuiven, bestaat ook als er verwondingen zijn die eigenlijk geen andere conclusie toelaten. "Niet zo lang geleden was er een meisje met blauwe plekken op haar schaamlippen. Ik moest niet meteen het ergste denken, zei de behandelend arts. Dat kind kon toch gewoon ongelukkig terecht zijn gekomen bij een val? Dezelfde smoes die je van de ouders ook kan horen. Dan kan ik zo kwaad worden. Ik zei dat ik zelf dochters heb die regelmatig vallen zonder er ooit blauwe schaamlippen aan over te houden. Toen pas kwam ik er doorheen. Dan kun je nagaan hoe hoog de drempel is, als er geen duidelijke verwondingen zijn."

Besluitvaardig

"Soms kan een behandelend arts er niet omheen. Als er een kleuter binnenkomt met verwondingen aan de vagina, is het duidelijk. Dan wordt de hele molen ook meteen in werking gesteld: de vertrouwensarts, de psycholoog, de officier van justitie. De contacten zijn er wel en als mishandeling of incest eenmaal als oorzaak is erkend, wordt er ook besluitvaardig gehandeld. Al kun je nooit gerust zijn op de afloop. Er komen vrij veel gevallen voor in de kleine dorpen uit de omgeving. Daar bestaat de neiging bij hulpverleners om zich tegen boosheid van de gemeenschap te beschermen. Dan

worden de ouders ontzien." Ze geeft als voorbeeld een meisje dat zwanger was gemaakt door haar broer. De jongen moest het huis uit. Met instemming van de plaatselijke maatschappelijk werkers en de huisarts kreeg de jongen het huis er naast toegewezen. "Dan ben je machteloos."

Behandelend arts

Ze weet dat ze zelf het initiatief kan nemen om naar een vertrouwensarts te gaan, maar zoiets doe je niet in de ziekenhuiswereld. De verpleegkundige neemt de behandelend arts in de arm en die brengt de bal aan het rollen. "Ik hoef ook niet zo nodig om ze heen, want ik houd vol tot ik gehoor krijg. Dat zijn ze hier wel van me gewend. Ze moeten antwoord geven." De verpleegkundigen zijn volgens haar bij uitstek degenen die kunnen vaststellen dat er iets met kinderen aan de hand is. "Als ik een week dienst heb gehad, ken ik ze allemaal. De arts niet. Die ziet een kind hoogstens tien minuten per dag en

van echt contact is er dan geen sprake. Terwijl dat uiteraard nodig is om meer te zien dan alleen lichamelijke symptomen."

Aanspreekpunt

De omstandigheden werken niet mee om optimaal gebruik te maken van het observerend vermogen van de verpleegkundigen. Op de kinderafdeling werken er ongeveer negentig en er is geen laagdrempelig aanspreekpunt waar ze met vermoedens heen kunnen.

"Dat zou er moeten zijn, want er zijn heel wat redenen waarom je de stap naar de behandelend geneesheer niet zet. Het duurt een hele tijd voor je genoeg ervaring en gezag hebt opgebouwd om als verpleegkundige de mening van de arts te kunnen trotseren. En om het risico te durven nemen dat je het mis hebt. Wat dat betreft werkt zo'n Bolderkar-affaire niet bepaald mee, iedereen wordt er kopschuw van. Het is natuurlijk ook vreselijk als je iemand ten onrechte beschuldigt. Aan de andere kant heeft afwijkend gedrag altijd een oorzaak. Toen ik er een keer naast zat, vertelde een meisje de psycholoog wel dat er thuis vreselijke ruzies waren. Daar konden we toen iemand van maatschappelijk werk bij inschakelen."

"Ik heb mijn kennis hierover zelf moeten opbouwen. Ik kan nu gemakkelijk kinderen van vroeger terughalen, die zonder twijfel mishandeld werden. Moe aan de alcohol, pa enigszins debiel, kind panisch bij het idee dat het naar huis terug moest. En toch gebeurde dat. Dat zou mij nu niet meer overkomen, maar minder duidelijke signalen zou ik nog best over het hoofd kunnen zien. Ik vind het een veeg teken dat ik nog nooit bij een jongetje incest heb vermoed, terwijl langzamerhand bekend wordt dat die ook regelmatig worden misbruikt." Ze zegt dat de leiding van het ziekenhuis 'nog liever sterft' dan een bijscholingscursus te organiseren voor het personeel

op de kinderafdeling. Daar is geen tijd en geen geld voor. Ook de instelling is er niet naar. "Het zal van de basisopleiding moeten komen. En daar is het zeker nog geen gebruik om mensen erop voor te bereiden dat ze in aanraking zullen komen met kinderen die blootstaan aan mishandeling en incest. Laat staan dat ze de cursisten leren op welke signalen je moet letten en hoe je in voorkomende gevallen zou kunnen optreden."

De opleidingen

Verpleegkundigen worden op twee manieren opgeleid: inservice of op een hbo-verpleegkunde. Het overheidsbeleid is er officieel op gericht de inserviceopleidingen af te schaffen. De kwaliteit ervan heeft volgens velen te lijden onder de werkdruk waaraan de leerling-verpleegkundigen worden blootgesteld. Veel haast heeft het kabinet niet met het uitvoeren van het beleid. Onlangs maakte het Instituut voor Onderzoek Overheidsuitgaven bekend dat de voorwaarde van budgettaire neutraliteit niet valt te realiseren. Koos van Wensen is docent op de kader- en docentenopleiding voor verpleegkundigen, verzorgd door de sector gezondheidszorg van de Haagse Hogeschool. Hij kan kort zijn over de vraag wat er op zijn instelling gebeurt aan overdracht van kennis over incest en kindermishandeling: niets. "Iemand kan hoofdverpleegkundige worden zonder enige kennis van het onderwerp." Van Wensen vindt dat een vreemde zaak: "Het is de taak van onze kaderopleiding om de studenten, die straks het middenkader in de ziekenhuizen zullen vormen, inzicht te geven in maatschappelijke ontwikkelingen die gevolgen hebben voor de gezondheidszorg. Binnen die taakstelling valt voorlopig ook deze kwestie. Zeker nu het de laatste jaren duidelijk is geworden dat iedereen die met kinderen omgaat, ermee te maken krijgt. Op den duur hoort het naar mijn mening in de basisopleiding thuis, maar nu is er een inhaaloperatie nodig voor het zittende personeel."

Beleid ontbreekt

De kaderopleiding van de Haagse Hogeschool wordt op het ogenblik omgezet in een 'managements-opleiding voor middenkader', bestaande uit zestien modules. Een blik in de folder, die de vernieuwde cursus aanprijst, leert dat euthanasie en abortus wel aan de orde komen, maar kindermishandeling en incest niet. De docenten hebben grote vrijheid bij het vaststellen van de inhoud van de modules. Teveel vrijheid, vindt Van Wensen. De centrale directie van de hogeschool ontwikkelt hoegenaamd geen beleid in de richting van de sector gezondheidszorg en het is de vraag of dat er ooit komt. "Er is geen enkele instantie die het tot haar bevoegdheid rekent om tegen ons te zeggen dat het middenkader van ziekenhuizen raad moet weten met

kindermishandeling. Ook niet bij het ministerie van O&W. De rijksinspectie heeft geen inhoudelijke inbreng. Het komt erop neer dat ik zelf een bijdrage aan een modulair moet schrijven, als ik wil dat het onderwerp in de nieuwe opleiding behandeld wordt. Doe ik het niet, dan gebeurt het niet."

Inservice

Het theorie-onderwijs van de inserviceopleidingen op de acht Haagse ziekenhuizen wordt centraal verzorgd door het instituut Florence Nightingale. Een lesblok 'Kind en ziek zijn' maakt deel uit van de basisopleiding. Twee uur daarvan zijn gereserveerd voor een college kindermishandeling. Deze lessen worden gegeven door de docenten Rineke

Mishandeling en incest: worden werkers met kinderen in hun opleiding voorbereid op de confrontatie?
III

Het Schoolblad 7 8 april 1989

Huijsmans en André Maat. Het college is op initiatief van de school ingevoerd. Beiden zijn verpleegkundige. Huijsmans is bovendien orthopedagoog en Maat is jurist, gespecialiseerd in de gezondheidszorg. Per jaar geven ze les aan dertien groepen van ongeveer twintig leerling-verpleegkundigen. In de beschikbare twee uren besteedt Maat aandacht aan de juridische aspecten van kindermishandeling en Huijsmans aan de sociaal-emotionele. "Twee uur is niet veel, maar ik klaag er niet over. Je kunt de essentiële informatie overdragen", zegt André Maat. Ter voorbereiding op het college krijgen de studenten een lesbrief kindermishandeling. Daarin staan enkele verhalen uit de bundel 'Brandnetels en andere verhalen' van Hans Dorrestijn, een verhandeling over de kenmerken van kindermishandeling en een overzicht van signalen die op seksueel misbruik kunnen wijzen.

André Maat: "De studenten realiseren zich meestal niet dat mishandeling niet alleen blijkt uit verwondingen. We geven voorbeelden die we zelf hebben meegeemaakt in onze praktijk. Een baby van acht maanden die angst voor aanraking heeft. Een kind dat overbeschermd is en niets kan incasseren. Een jongen die helemaal in zichzelf gekeerd was. Hij werd niet geslagen, maar kreeg herhaaldelijk te horen dat zijn moeder niet van hem hield. Dat is bijna erger dan slaan."

Kleine groepen

Rineke Huijsmans: "Deze lessen worden bij ons in kleine groepen gegeven. Ze zijn ongeschikt voor hoorcolleges; je kunt geen zakelijk betoog houden. De belangstelling wordt gewekt door iets over te brengen van de kwelling die sommige kinderen moeten ondergaan. Het komt uiteraard geregeld voor dat studenten door deze les geconfronteerd worden met hun eigen verleden, dat kan tot heftige reacties leiden. Ik raad ze dan altijd aan hulp te zoeken. Op een kleine instelling zijn de mogelijkheden voor zulk persoonlijk contact groter, maar we voelen ons verplicht ook hier ruimte voor nazorg te scheppen."

De twee docenten kennen de verhoudingen op een ziekenhuisafdeling uit ervaring, maar hebben nu nauwelijks tijd voor regelmatig contact met de ziekenhuizen. Ze herkennen ook de ervaringen van de hoofdverpleegkundige, die veel moeite moet doen om aandacht te krijgen voor haar vermoedens dat er iets niet in de haak is met een kind. Rineke Huijsmans: "Ik probeer de studenten duidelijk te maken dat het nodig is om op te letten als ze met kinderen werken. Ik hamer erop dat ze zelf naar de vertrouwensarts moeten gaan als ze signalen opvangen. Eigen verantwoordelijkheid nemen en niet toegeven aan de angst dat je spoken ziet. In elke groep kinderen zit vrijwel zeker een slachtoffer. Het is een minimale eis dat je achter zo'n kind gaat staan. Wie moet het anders doen?" André Maat: "Een veel gestelde vraag is: schend ik mijn zwiijgplicht niet, als ik naar de vertrouwensarts ga? Niet dus. Je kunt zelf ook op de achtergrond blijven,

als je niet bekend wilt zijn als degene die een bepaald geval signaleert. Ik benadruk dat je niet zelf de verantwoordelijkheid draagt voor verdere hulpverlening. Die angst weerhoudt mensen om de eerste stap te zetten: waar begeef ik me in? Anderzijds kan een verpleegkundige ook direct betrokken raken bij een noodsituatie. Als bekend voorbeeld de Jehova-ouders, die een voor hun kind noodzakelijke bloedtransfusie weigeren. Er bestaat voor zulke spoedeisende omstandigheden een procedure waarbij het kind tijdelijk wordt toevertrouwd aan de Raad voor de Kinderbescherming." De docenten hebben de inhoud van hun college zelf vastgesteld. Er bestaat, zegt Rineke Huijsmans, geen landelijk platform van leerkrachten in deze sector. Het wiel wordt dus overal opnieuw uitgevonden.

Maatschappelijke gezondheidszorg

Lieske Sonneveldt bevestigt dat het vaak volledig van het initiatief van individuele docenten afhangt, of er in de opleidingen voor gezondheidszorg over kindermishandeling en incest wordt gesproken. Sonneveldt is docente aan de opleiding maatschappelijke gezondheidszorg (mgz) van de Hogeschool Midden Nederland. Deze opleiding heeft twee afdelingen: algemene en geestelijke gezondheidszorg voor respectievelijk wijkverpleegkundigen en medewerkers van regionale instellingen voor ambulante geestelijke gezondheidszorg, RIAGG. De meeste studenten hebben er enkele jaren werk in ziekenhuizen of in de psychiatrie op zitten, anderen komen van de hbo-verpleegkunde. Sonneveldt noemt het vanzelfsprekend dat toekomstige werkers in de maatschappelijke gezondheidszorg incest en mishandeling kunnen herkennen en ermee om weten te gaan. Maar toen ze vier jaar geleden in Utrecht als docent begon te werken, werd er nauwelijks aandacht aan besteed. De opleiding was gericht op praktische onderwerpen als voeding en verzorging van kinderen. Het onderwerp mishandeling kwam als keuze-thema in het programma voor en dat was alles.

Sonneveldt bracht een hoop kennis en ervaring mee, verworven in haar praktijk als ontwikkelingspsycholoog en orthopedagoog. Ze signaleert een grote verandering in de benadering van het onderwerp en geeft als voorbeeld de psychiater die ze tijdens haar eigen stage leerde ken-

nen. Die baseerde zich helemaal op de psycho-analyse: het meisje dat zegt te worden misbruikt, drukt haar geheime verlangens uit.

Kort nadat Lieske Sonneveldt op de hogeschool binnenkwam, werd het programma vernieuwd en gemodulariseerd. Net als op de Haagse Hogeschool waren de docenten daarbij volledig autonoom: er is geen externe toetsing. Intern wordt elk moduul jaarlijks geëvalueerd door docenten en studenten.

De tijd bleek rijp om de onderwerpen incest en kindermishandeling in het programma op te nemen. In het eerste jaar van de tweejarige opleiding mgz is er een moduul van vier weken over het onderwerp 'jeugd'. De normale ontwikkeling van jonge mensen is uitgangspunt. Sonneveldt: "We willen studenten gevoelig maken voor het bestaan van ontwikkelingsproblemen en risico-situaties. Wat kan er mis gaan tussen ouders en kinderen? Wat is normaal gedrag, wat niet? Is een kind angstig, legt het moeilijk contact, is het motorisch gestoord? Waar moet je zijn, als je ontwikkelingsstoornissen vermoedt?"

Moduul 'geweld'

In het eerste moduul komen mishandeling en incest niet afzonderlijk aan de or-

de. Dat gebeurt wel in het tweede jaar, waar een moduul 'geweld' onderdeel is van het programma. Er komen gastdocenten, onder meer van de Vereniging tegen seksuele kindermishandeling binnen het gezin. Sonneveldt: "De programma's voor algemene en geestelijke gezondheidszorg lopen uiteen, want wijkverpleegkundigen werken onder heel andere voorwaarden dan medewerkers van het RIAGG. De wijkverpleegkundige komt vooral op het consultatiebureau kinderen tegen, maar ouders die mishandelen, gaan daar in het algemeen niet heen. Je kunt er wel moeilijkheden signaleren die aan mishandeling vooraf gaan. Als ouders klagen dat hun kind niet wil eten of vaak huilt, moet je dat heel serieus nemen en proberen de druk te verlichten. En als je mishandeling of incest vermoedt, kun je als wijkverpleegkundige weinig meer doen dan contact met anderen zoeken. Je hoeft niet zelf over te gaan tot aangeven, maar je moet jezelf wel serieus nemen. Verpleegkundigen voelen zich vaak afhankelijk van de arts waarmee ze werken. Als die niet wil handelen, denken ze uitgepraat te zijn." De studenten van de opleiding geestelijke gezondheidszorg kunnen later op het RIAGG te maken krijgen met alle betrokkenen bij incest en mishandeling: de slachtoffers, de daders, andere familie-

den. Sonneveldt: "Sommige studenten geven al aan dat ze niet in staat zijn met de daders te werken. Anderen juist wel. In elk geval kun je niet tegelijk slachtoffer en dader behandelen."

Vaste patronen

Hulpverleners kunnen worden voorbereid op vaste patronen die zich bij incest en mishandeling voordoen, zegt Lieske Sonneveldt. "Een meisje komt op het RIAGG en zegt dat ze iets heel ergs wil vertellen. Maar eerst moet de hulpverlener beloven dat hij het niet verder zal vertellen. Daar zit angst achter, bijvoorbeeld dat de incestpleger gestraft wordt. Ik vind het belangrijk dat de hulpverlener zich niet laat binden. Hij moet duidelijk maken dat een geheimhoudingsplicht niet in het belang is van het slachtoffer. En dat het meisje geen schuld draagt, maar verlost moet worden uit een abnormale situatie. Het moet stoppen."

De studenten hebben volgens Lieske Sonneveldt grote interesse in het onderwerp. Evenals de andere docentenervaart ze dat deze lessen voor sommige mensen het moment zijn, waarop ze beseffen dat ze zelf hulp nodig hebben: elk jaar komt dat voor. "Je kunt dan ook niet zomaar beginnen met dit onderwerp. We geven van tevoren een reader te lezen, zodat de studenten ongeveer weten wat ze te wachten staat. En we werken meestal in kleine groepen."

Bolderkar-affaire

Ook Lieske Sonneveldt toont zich bezorgd over de effecten van de Bolderkar-affaire: hulpverleners zijn bang in de problemen te komen als ze aan de bel trekken. "Ze steken elkaar aan, want een rel kan de hele instelling in discrediet brengen. Studenten zien vaak al in de stades dat de angst om op te treden groot is. 'Laten we het nog maar even aanzien', is dan het parool, 'misschien houdt het vanzelf op.' Dat is dus vrijwel nooit het geval: als je niets doet, gaat het door." Ze vreest dat alleen invoering van een meldingsplicht voor de noodzakelijke doorbraak kan zorgen. "En daarnaast verbetering van de opleiding. Het is hoog tijd dat alle mensen in de gezondheidszorg op de hoogte zijn. Dat mag niet langer een zaak zijn van individuele docenten."

Onno Bosma

Seksueel misbruik van kinderen in het gezin

J&S APRIL 89

Voor middelbare scholieren en MBO- en HBO-studenten blijkt weinig voorlichtingsmateriaal te bestaan over seksueel misbruik van kinderen in het gezin. Daarom bracht de Vereniging tegen Kindermishandeling (VKM) speciaal voor deze doelgroep de brochure *Zo'n geheim is niet leuk* uit. Over sommige geheimen moet je praten, stelt de VKM, en daarom doet de brochure uit de doeken wat onder seksueel misbruik verstaan moet worden, en welke factoren ermee te maken hebben. De brochure behandelt de verstrekende gevolgen van seksueel misbruik voor een kind en de mogelijke signalen van seksueel misbruik. Opmerkelijk in het hoofdstuk 'Politie en Justitie' is de beschrijving van de 'anatomisch correcte-poppenproef', de omstreden proef die in Vlaardingen (De Bolderkar!) leidde tot uithuisplaatsing van een aantal kinderen. Het laatste hoofdstuk van de brochure gaat in op preventie en hulpverlening, en sluit af met een literatuurlijstje en telefoonnummers van instanties.

Het taalgebruik in de brochure is niet echt afgestemd op de gemiddelde middelbare scholier. Daar staat tegenover dat de brochure ook voor niet-scholieren of MBO- of HBO-studenten nuttig en bruikbaar kan zijn. *Zo'n geheim is niet leuk* telt 32 pagina's en is voor f 5,75 (inclusief porto) te bestellen bij de VKM, Laan Copes van Cattenburch 72, 2585 GD Den Haag, (070) 50 70 11.

(Guido Derksen)

HET KIND EN HET GEHEIM

Ineke Jonker, docente geschiedenis aan een havo/vwo voor volwassenen, doet momenteel promotieonderzoek naar de positie van moeders van seksueel misbruikte kinderen. Tijdens het congres van de vrouwengroep in november 1988 begeleidde zij een van de workshops over seksueel geweld. Bij de daaruit voortvloeiende scholing stond zij de vrou-

wengroep nogmaals met haar deskundigheid terzijde. Het is zeer belangrijk om signalen van misbruik te herkennen en slachtoffers door te verwijzen, maar daarmee ben je er natuurlijk niet, is haar opvatting. Wat je nodig hebt, is kennis. Met kennis kom je over drempels en onderbouw je het handelen in de praktijk.

Het probleem rond seksualiteit begint met de socialisatie van jongens en meisjes. Ineke Jonker: "Meisjes leren veel minder dan jongens hun seksualiteit te benoemen. Ze leren dat die in dienst moet staan van de voortplanting en van mannen. Jongens leren niet op deze manier dienstbaar te zijn. Zij dienen voor zichzelf op te komen en leren dat zij *recht* hebben op seksualiteit. En vrouwen erkennen dat! Jongens leren bovendien niet met hun emoties om te gaan. De enige emotie die zij mogen tonen, is de seksuele emotie. Het gevolg is dat zij hun andere emoties seksueel gaan inkleurden, met name als het om gevoelens tegenover minder machtigen gaat. Een extreem voorbeeld hiervan zag je in de Vietnam-oorlog: soldaten die opgewonden raakten bij het doden van hun machteloze vijand. Het gaat echter om aangeleerd gedrag. En wat aan te leren is, moet ook weer af te leren zijn." Met kinderen over seksualiteit praten is niet makkelijk, maar ondertussen fantaseren kinderen wel, beleven ze hun eigen vorm van seksualiteit. Ineke Jonker: "Maar die fantasie kunnen ze in werkelijkheid helemaal niet aan! Vergelijk het maar met een kind dat straaljagerpilot wil worden. Zo'n kind beleeft in zijn of haar dromen de wildste avonturen. Maar dat kind laat je toch niet écht een straaljager vliegen? Dat zou een zeer traumatische ervaring zijn. Seksueel mishandelde kinderen wordt in werkelijkheid zoiets aangedaan: ze worden niet alleen emotioneel en fysiek misbruikt, maar ook cognitief overvoerd met de beleving van seksualiteit van volwassenen."

Moeders

Er is momenteel veel belangstelling voor hulpverlening aan daders en slachtoffers van seksueel geweld. Jij verdiept je daarentegen in de positie van moeders. Dat lijken relatief gesproken, buitenstaanders te zijn. "Desondanks wordt er bijna altijd een beschuldigende vinger naar moeders geheven. Zij doen het nooit goed. Ook kinderen beschuldigen hun moeder: zij is dan meestal niet de dader, maar heeft het kind niet genoeg veiligheid geboden en niet voldoende beschermd tegen het kwaad."

Dat het
in stilte
gebeurt,
wil nog
niet zeggen
dat je er niet
over kunt
praten.

**SEKSUEEL GEWELD
een grens overschreden**

Kabinet erkent dat incest probleem is

Van onze parlementsredactie
DEN HAAG - Het kabinet heeft zich gisteren geschaard achter de conclusies van een recent rapport over incest, dat onderzoekster Nel Draijer enkele maanden geleden uitbracht. Uit dit onderzoek bleek dat ruim 15 procent van de ondervraagde vrouwen, in de leeftijd van 20 tot 40 jaar, in hun jeugd op enigerlei wijze seksueel was misbruikt. Bij bijna 10 procent was sprake van ernstige vergripen door meer daders. De regering erkent dat „seksueel geweld op niet geringe schaal voorkomt en er sprake is van een in de maatschappij verankerde mentaliteit, waarin seksueel geweld niet

uitdrukkelijk wordt afgewezen.“ De bewindslieden vinden dat vanwege de omvang van seksueel misbruik van minderjarigen door familieleden maatregelen nodig zijn. Die maatregelen moeten volgens het kabinet liggen op het gebied van voorlichting of preventie, verbetering van de signalering en melding van seksueel misbruik, het ingrijpen van politie en justitie, de hulpverlening aan slachtoffers en de aanpak van de daders. Of er, en zo ja hoeveel, geld extra voor wordt uitgetrokken kon de voorlichter van het ministerie van sociale zaken niet zeggen. Een notitie over het incestbeleid wordt binnenkort aan de Kamer aangeboden.

Psychologe Nel Draijer:

Slachtoffers incest houden vast aan eigen „slechtheid“

HENGELO - Niet alleen voor volledige buitenstaanders maar ook voor hulpverleners is dit misschien wel het meest verbijsterende aspect bij incest: dat het slachtoffer over-

tuigd is van de eigen slechtheid en de incest plegende vader als goed blijft zien. Het was niet voor niets dat de psychologe Nel Draijer op dit aspect gisteren wat uitgebreider inging in haar inleiding voor een gehoor van circa 250 leerkrachten van het basisonderwijs uit Hengelo en omstreken. Zij sprak in De Waarbeek op een voorlichtingsdag, georganiseerd door de districtsgezondheidsdienst Midden Twente en het RIAGG Midden Twente.

„De meisjes blijven vasthouden aan het idee van haar eigen slechtheid, omdat ze daarmee de band met hun ouders hopen te behouden“, aldus de psychologe die vorig jaar groot opzien baarde met haar onderzoek onder 1054 vrouwen waaruit blijkt dat een op de zes à zeven vrouwen (15,6 procent om precies te zijn) ervaring(en) heeft met incest.

Incest binnen het gezin gaat vrijwel altijd gepaard met affectieve verwaarlozing, aldus Nel Draijer, en dat veroorzaakt dat een kind niet de scheiding kan maken tussen de ouder die lief is maar op sommige momenten ook boos kan zijn. Bij een normale ontwikkeling kunnen kinderen rond de drie jaar die splitting maken en weten ze dat de ouder, die op een bepaald moment boos is, toch ook degene is die anders zo aardig en lief is.

Affectief verwaarloosde kinderen kunnen dat niet en kunnen - als

VERVOLG SCHOOLBLAD 20

In de hulpverlening kent men verschillende visies op seksueel geweld. Moeders nemen in deze visies zeer uiteenlopende posities in. De *traditionele* visie legt de verantwoordelijkheid bijvoorbeeld volledig bij de moeders. Zij gaat uit van de aangeboren seksuele drift van mannen, die hoe dan ook een uitlaatklep moet hebben. Als de moeder daartoe niet beschikbaar is, heeft de vader recht op iemand anders, desnoods een kind. De *emancipatorische of niet-seksistische* visie ziet alle betrokkenen als slachtoffers van de maatschappij. Uitgangspunt is de gelijkwaardigheid van mannen, vrouwen en kinderen. Het gevolg is echter dat de oorzaak van het probleem bij alle betrokkenen gezocht wordt, dus ook bij de moeder of bij het kind zelf. De *feministische* visie doet een poging om het kind in elk geval te 'ont-schuldigen'. Zij gaat uit van machtsongelijkheden tussen mannen en vrouwen, volwassenen en kinderen. Vanuit deze visie moeten moeders en dochters echter als vrouwen een bondgenootschap aangaan, en dat is niet goed: dat lijkt weer teveel op gelijkwaardigheid en dat maakt het kind weer mede-verantwoordelijk. Natuurlijk is het schrijnend dat ook de moeder medeverantwoordelijk wordt gemaakt voor iets waaraan zij part noch deel heeft, maar dat zal het kind op dat moment een zorg zijn: de moeder, de meer machtige, heeft in haar ogen onvoldoende bescherming geboden.

In de *pedagogische* visie wordt de moeder wel aangesproken op haar verantwoordelijkheden, maar haar wordt ook duidelijk gemaakt dat ze niet anders had kunnen handelen, al voelt haar kind zich emotioneel in de kou gezet, omdat de machtsverhoudingen ongelijk zijn. De ouders behouden echter de verantwoordelijkheid, en alleen het kind kan later de moeder 'ont-schuldigen'. De hulpverlening kan dit niet. Het probleem van de schuldvraag bij seksueel geweld door verwanten maakt overigens deel uit van een veel complexere achtergrond: er rust zoals bekend een taboe op seksualiteit, maar er rust óók een taboe op 'afrekenen met je ouders'. Je mag geen kritiek op je ouders hebben, je mag ze niet aanvallen, en je vader, je onaantastbare vader, al helemaal niet. Kinderen kunnen echter hun ouders niet kiezen, ze hebben ze maar te accepteren. Ze raken dan ook heel vaak in een enorm loyaliteitsconflict verwickeld. Ze blijven de afstand die de ouders scheppen, accepteren en vullen hem op met steeds meer loyaliteit. Het boek 'Zelfkennis in ballingschap' van de psycho-analytica Alice Miller, dat recentelijk verscheen, beschrijft onder meer dit taboe."

Automatisme

Van de theorie terug naar de praktijk. Slachtoffers van seksueel geweld zitten dagelijks vóór ons in de klas. En daar

sta ik dan, met het congres en een scholing achter de rug, met een berg kennis en lijsten vol signalen in m'n hoofd, en een alsmaar groeiend schuldgevoel. Want ik weet hoe ernstig het is, ik weet dat er snel iets gedaan moet worden, maar zie ik wel genoeg? Doe ik wel genoeg? Ben ik wel in staat om een gesprek op gang te krijgen over het geheim van het kind? Wat mag je eigenlijk van docenten verwachten? Je kunt ze toch niet verantwoordelijk stellen voor alles wat hun, ondanks alle goede bedoelingen, ontgaat? Ineke Jonker: "Een school heeft niet als taak de maatschappij van vandaag op morgen te veranderen. Maar vanwege de onrechtvaardigheid en de vernedering die kinderen wordt aangedaan, vanwege het isolement waarin misbruikte kinderen zich bevinden, en vanuit het oogpunt van preventie, moet een school de kwestie van seksueel geweld aanpakken. Iedere school moet zelf beslissen hoe dat gebeurt. Een basisschool kan het heel anders aanpakken dan een school voor voortgezet onderwijs, omdat de vertrouwensrelatie tussen docent en leerlingen anders is. Je moet zeker niet achter kinderen aan gaan lopen. Voor een kind kan het heel belangrijk zijn de zaken te scheiden: thuis de problemen, op school de rust. Een school kan kinderen al enorm steunen door ze serieus te nemen en een rustige plek te bieden waar ze even zichzelf kunnen zijn. Docenten kunnen en zullen overigens vanzelf een soort automatisme aankweken om problemen van seksuele aard te zien. Kijk maar eens naar de geschiedenis rond dyslexie: dat bestond vroeger gewoon niet. Vervolgens druppelde er steeds een beetje informatie over binnen, en nu let je er bijna vanzelfsprekend op. Nadat het probleem van het kind gesignaleerd is, moet de zaak aan de hulpverlening overgelaten worden. Meer kan en hoeft een school niet."

Trudy Kerperien

Het bij dit artikel afgebeelde affiche behoort tot een serie van vijf affiches over seksueel geweld, gepubliceerd door het ministerie van WVC. De hele serie kost f 15,-, per stuk kosten ze f 5,-.

De volgende affiches zijn verkrijgbaar:

- A 544 "dat het in stilte gebeurt, wil nog niet zeggen dat je er niet over kunt praten"
 - A 545 "dat ze er leuk uit wil zien wil niet zeggen dat ze lastig gevallen wil worden"
 - A 546 "dat ze je aardig vindt wil nog niet zeggen dat ze met je naar bed wil"
 - A 547 "dat ze 's avonds op straat loopt wil niet zeggen dat ze aangerand wil worden"
 - A 548 "mijn lijf is van mij, ik maak zelf wel uit of er iemand aan me komt"
- Ze zijn te bestellen via het Distributiecentrum DOP in Den Haag, telefoon 070-789885.

VIDEOPRODUKTIES

Seksueel geweld bespreekbaar maken is beslist geen makkelijke taak. Een film over het onderwerp kan mogelijk aanleiding zijn tot een gesprek zijn met collega's, ouders of leerlingen. Er zijn momenteel verschillende videoprodukties in omloop, die geschikt zijn voor dit doel. Een klein overzicht:

- Feeling yes, feeling no / Mijn lijf is van mij (1). Didactisch goed; geschikt voor het basisonderwijs (docenten, ouders, kinderen).
 - Breaking Silence (1). Interviews met volwassenen; fragmenten uit hulpverleningsprojecten voor kinderen.
 - Gezocht: lieve vader en moeder (1). Er snijdt in mij een diepe, scherpe pijn (2). Geschikt voor volwassenen; zeer helder en afstandelijk. Een Vlaamse vrouw kijkt terug op haar incestverleden.
 - Kindred (verwantschap) (3). Een korte film over een actueel geval van incest. Geschikt als kennismaking met de problematiek, voor oudere leerlingen en volwassenen.
 - De geknakte lerie (3). Geschikt voor oudere leerlingen en volwassenen. Een terugblik op vroegere incest. Roept veel emoties op.
 - Isolement (4).
 - Buitenspel (5). Met name gemaakt voor jongens; interviews met jongens over hun gedrag, met meisjes over jongensgedrag, met politiemensen over jeugdige plegers van seksueel geweld.
- Verkrijgbaar bij (1) Cinemien, Amsterdam; (2) Stichting Film en Wetenschap, Utrecht; (3) Nederlandse Filmindustrie, Hilversum; (4) Vereniging tegen Kindermishandeling, Den Haag; (5) RIAGG, Groningen.

De twee vrouwenpagina's verschijnen, onder verantwoordelijkheid van de ABOP-vrouwengroepen, in elk nummer van Het Schoolblad.

vervolg daarop - ook niet een scheiding maken tussen 'goede' en 'slechte' gevoelens die ze in zichzelf ervaren. De grenzen daartussen zijn er niet en daarbij komt dat de incest-ervaringen vaak zo schokkend zijn, dat kinderen hun toevlucht nemen tot 'innerlijke overlevingsstrategieën' (verdringing, ontkenning) om emotioneel gesproken het hoofd boven water te houden.

Aan de hand van voorbeelden van interviews voor haar onderzoek maakte Nel Draijer duidelijk hoe vrouwen hun leven lang die traumatische ervaringen wegdrücken in het onderbewustzijn waarbij echter op de meest onverwachte momenten (veroorzaakt door bijvoorbeeld een geur, een kleur, een geluid) die ervaringen weer even tot het bewustzijn doordringen.

Het onderzoek van de Amsterdamse psychologe heeft - zoals bekend - ook nogal wat ongelovige reacties opgeroepen. Het wou er bij velen niet in dat bijna zestien procent van alle vrouwen in Nederland ervaring zou hebben met incest (waarbij het in een derde deel van de gevallen gaat om eenmalige ervaringen en waarbij de meermalige ervaringen gemiddeld een periode van 3,8 jaar bestrijken). Nel Draijer herhaalde gisteren nog eens dat haar percentages zeker juist zijn, ook al omdat uit een enquête onder vrouwen, die weigerden aan het onderzoek mee te werken, bleek dat een aantal van hen niet over zijn ervaringen wilde praten.

De psychologe haalde bovendien buitenlandse onderzoeken aan die op een vergelijkbaar percentage uitkomen. Het meest recente onderzoek, aldus Nel Draijer, werd in Nieuw Zeeland gehouden. In dat onderzoek werden de criteria scherper gesteld (Nel Draijer vroeg naar seksuele contacten): tien procent van de geënquêteerde vrouwen in Nieuw Zeeland hadden in hun jeugd ongewenst genitaal contact.

Tot de inleiders behoorde ook mevrouw Nelleke Bosman van de Vereniging tegen Kindermishandeling. Zij sprak onder andere over de signalen (die met de nodige voorzichtigheid gehanteerd moeten worden) waaraan leerkrachten gevallen van incest kunnen herkennen. Vooral drukte zij de leerkrachten op het hart geloof te hechten aan de verhalen van kinderen over incest. „Niks is zo erg voor een kind als eindelijk de moed opgebracht te hebben om je verhaal te vertellen en dan niet geloofd te worden“.

Ook beklemtoonde ze het belang van openheid in de klas over seksualiteit. „Want in de klas zitten niet alleen de slachtoffers maar ook de potentiële daders van incest“.

Mannen tegen seksueel geweld

Minister Brinkman verzucht dat hij weinig greep op tv-programma's heeft ²⁷⁻⁴

Van onze redactie samenvatting
DEN HAAG - Minister Brinkman kan dan wel zeggen dat de overheid een stimulerende rol heeft bij het voorkomen van seksueel geweld, maar ook de uit particulier initiatief voortgekomen stichting 'Mannen tegen seksueel geweld' houdt er zich mee bezig. De stichting krijgt een subsidie van tienduizend gulden. Gisteren overhandigde voorzitter drs. Eelco Damen, aan de minister het boekje 'Voor verbetering vatbaar'.

Het is geschreven door drs. H.de Groot en drs. Sj. Hermsen en gaat over initiatieven in Nederland en in het buitenland om seksueel geweld

aan de wortel, bij de bedrijven er van dus, tegen te gaan. De minister onderkende dat er bij seksueel geweld tot nu toe vooral is gekeken naar de slachtoffers, maar hij achtte het terecht dat de belangstelling nu ook meer uitgaat naar de daders.

De daders zijn heel gewone mannen en kunnen moeilijk bereikt worden, want mannen hebben sowieso niet veel animo om zich te laten behandelen. In Utrecht bestaat een landelijk telefonisch meldpunt, waar mannen die van zichzelf vinden dat ze hun handen iets te vaak niet kunnen thuis houden, zich telefonisch kunnen melden. Hun naam hoeven ze dan niet eens te zeggen. Laag-

drempeliger kan het haast niet. „Een mentaliteitsverandering is verrekke moeilijk,” zei minister Brinkman gisteren. „Seks en geweld worden in combinatie openlijk getoond op de tv. En Hilversum neemt het mij al kwalijk, wanneer ik me bemoei met de uitzendtijden van zulke films”, klaagde de bewindsman.

Hij toonde zich verheugd dat de vertoning van een striptease op de Amsterdamse kabel, gecombineerd met telefonische geluiden, punt van discussie is. „Ik wil niet terug naar de victoriaanse moraal, maar ik wil er wel op wijzen dat ik geen openlijke vertoning wil van geweld en seksueel verkeer.”

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

STANDPUNT OVER ONDERZOEKSRAPPORT "SEKSEEL MISBRUIK VAN MEISJES DOOR VERWANTEN"

De ministerraad heeft ingestemd met het standpunt van de ministers van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, van WVC en van Justitie over het onderzoeksrapport "Seksueel misbruik van meisjes door verwanten" van Mevrouw N. Draijer.

Uit dit onderzoek komt naar voren dat ruim 15% van de ondervraagde vrouwen - in leeftijd variërend van 20 tot 40 jaar - in haar jeugd op enigerlei wijze seksueel was misbruikt door verwanten. Niet alle gebeurtenissen waren even ernstig of hadden even ernstige traumatische gevolgen. In een derde van de gevallen ging het om eenmalige voorvallen. Van ernstige vormen van misbruik of van misbruik door verschillende daders was sprake bij bijna 10% van de ondervraagden. Volgens de bewindslieden heeft het bekend worden van gegevens over aard, omvang en gevolgen van seksueel misbruik van meisjes door verwanten op diverse niveaus de alertheid voor dit verschijnsel vergroot.

De bewindslieden delen in hun standpunt mee de conclusies van het onderzoek te aanvaarden en deze van zodanig gewicht te achten, dat zij maatregelen noodzakelijk vinden. Volgens de bewindslieden moet worden erkend, dat seksueel geweld op niet geringe schaal voorkomt en er sprake is van een in de maatschappij verankerde mentaliteit, waarin seksueel geweld niet uitdrukkelijk wordt afgewezen. Zolang de omvang van het verschijnsel wordt ontkend en zolang deze mentaliteit blijft bestaan, worden signalen van seksueel geweld over het hoofd gezien. Volgens de bewindslieden is daarom een extra inspanning noodzakelijk.

In het standpunt van de bewindslieden wordt een reeks van maatregelen opgesomd die getroffen zijn of zullen worden op het gebied van voorlichting of preventie, verbetering van de signalering en melding van seksueel misbruik, het ingrijpen van politie en justitie, de hulpverlening aan slachtoffers en de aanpak van daders.

De bewindslieden zullen hun standpunt aanbieden aan de Tweede Kamer en de Emancipatieraad.

RVD, 28-04-1989

Congressen seksuele kindermishandeling en rechten van het kind

J&S April '89

Van 21 tot en met 23 juni vindt er in de Oosterpoort in Groningen een internationaal congres over seksuele kindermishandeling binnen het gezin plaats. Het congres bestaat uit lezingen, forumdiscussies, workshops en presentaties waaruit de deelnemer zelf zijn of haar pakket kan samenstellen. Voertaal is Engels. Deelname kost (inclusief lunches) f 400,-. Inlichtingen bij het congressecretariaat: postbus 841, 9700 AV Groningen, (050) 13 93 13.

Een internationaal congres over 'werken aan de rechten van het kind' vindt van 16 tot 18 juni plaats in Halko (Finland). Voertalen op het congres (workshops en penelldiscussies) zijn Engels en Spaans. Kosten: 30 dollar voor de inschrijving, 70 tot 100 dollar per dag voor het verblijf. Inlichtingen en inschrijfformulieren zijn verkrijgbaar bij de Nederlandse Afdeling van Defence for Children International, Honthorststraat 52, 1071 DH Amsterdam, (020) 732588.

'Meer hulp voor slachtoffers seksueel geweld'

Van onze redactie samenvatting
DEN HAAG - De Emancipatieraad heeft minister De Koning van sociale zaken laten weten dat er meer hulp moet komen voor slachtoffers van seksueel geweld. De minister legt volgens de raad in zijn vervolgnota 'Preventie van seksueel geweld en de aanpak van daders' teveel de nadruk op preventie en voorlichting. De raad zegt dan ook niet in te stemmen met de nota. „Er wordt geen oplossing in het vooruitzicht gesteld voor het tekort aan opvang en hulp aan slachtoffers”, schrijft de raad. Bovendien maakt de minister niet duidelijk waar het geld vandaan moet komen voor de aanpak en hulp aan daders.

S325 NOS-TT 325 ma 24-apr 11.32:43

INDEX JEUGD
320 1/5 ** 325

Help.

Een meisje schreef ons dat ze al geruime tijd seksueel misbruikt wordt door haar oom. Gelukkig, zo schrijft Bibi (wat niet haar echte naam is), is hij al twee maanden niet geweest, maar ik weet dat hij weer terugkomt.

Bibi wil graag schrijven met meisjes die soortgelijke ervaringen hebben, of hebben gehad. Ze komt er zelf niet meer uit, zo schrijft ze.

Haar thuis-situatie is ook niet goed, zodat ze niet alles gewoon kan zeggen weglopen biedt ook geen oplossing.

Ik zoek dus iemand die "weet waar ik over praat" zo schrijft ze. >>

Daar we niet zeker weten of het adres dat we van Bibi hebben gekregen voor haar helemaal veilig is willen we mensen die haar willen helpen vragen hun reacties in eerste instantie naar ons te sturen. VARA-Teletekst, Postbus 175, 1200 AD Hilversum. Wij controleren dan eerst of brieven daar veilig naar toe kunnen en sturen ze dan door.

Verder zullen we in de loop van de komende week proberen een uitgebreide lijst van hulp-instanties met adressen en telefoonnummers te geven (zie 4/5 *)

Wij zijn geen hulp-verleners, maar als je hulp zoekt mag je ons altijd schrijven. >>

Wat we wel kunnen uitzoeken voor je, is bij wie je in je woonplaats, of in de buurt kunt aankloppen voor hulp.

Seksueel misbruik is een groot en regelmatig voorkomend probleem. We kunnen maar 1 goede raad geven: blijf er niet 'alleen' mee rondlopen. Zoek iemand (en dat kan anoniem) waarmee je kunt praten (hulp-telefoons) of schrijven. En: 'Kinderen hebben nooit schuld,' zo zei een hulp-verleenster ons.

Kortom praat erover, met een vriend, vriendin, iemand die je vertrouwt. Als je nu met iemand wil praten kun je bellen met een van de telefonische hulpdiensten (zie volgende pagina). >>

Telefonische Hulpdiensten:

Amsterdam 020-161666. Breda 076-218450
Den Haag 070-454500. Groningen 050-250000
Heerlen 045-719999. Hengelo 074-433333
Middelburg 01180-15551.
Utrecht 030-943344. Leeuward. 058-132000
Rotterdam 010-436 22 44

Kindertelefoons (niet altijd open!)

A'dam 020-224455, Heerlen 045-719944
Groningen 050-141010, Hilvers. 035-45556
Alkmaar 072-155528, Leiden 071-120611

In de loop van deze week zullen we proberen een uitgebreidere lijst te geven. Word je seksueel misbruikt: zoek een rustig plekje, aarzel niet en bel. >

AD 26-4-89

Weer seksuele kindermoord

door onze correspondenten
ANGELINE ARNKEN

PARIJS — Na de moord op de Belgische jongen Joris Viville (10) zoekt de politie in Frankrijk en België naar twee mannen, van wie één Nederlander zou zijn. De politie heeft compositiefoto's van de verdachten verspreid.

Getuigen

Volgens getuigen op de camping van Zuidfranse Port-Grimaud waar Joris met zijn ouders kampeerde, hadden twee mannen diverse kinderen enkele malen lastig gevallen.

Politie zoekt naar 2 mannen, van wie één wellicht een Nederlander

Een van hen had een Nederlands of Vlaams accent.

Messteken

De autopsie op het lijk van Joris, dat het afgelopen week einde in een bos werd aangetroffen, heeft uitgewezen dat het kind voor zijn dood seksueel

misbruikt. Zijn schedel bleek te zijn ingeslagen en zijn lichaam vertoont sporen van messteken.

De moord op Joris Viville is de derde seksuele kindermoord sinds het begin van dit jaar. Eind februari werd in Reims de driejarige Christelle uit de auto van haar moeder gestolen, verkracht en de keel afgesneden. De inmiddels gearresteerde dader is een zwak begaafde voddenraper van 32 jaar oud.

Dader

Een maand tevoren trof de 10-jarige Fabrice uit Grenoble

op weg naar school hetzelfde lot. De dader van deze moord is men nog niet op het spoor.

Er zijn in Frankrijk twaalf jonge kinderen op beestachtige manier vermoord, na tevoren seksueel te zijn misbruikt. Enkelen van hen werden half verkoold teruggevonden.

Doodstraf

In verband met deze misdrijven gaan er in rechtse politieke kringen in Frankrijk steeds meer stemmen op om de doodstraf opnieuw in te voeren.

Joris Viville slachtoffer van sadistische kindermoordenaar ?

GVA april

Van onze redacteur

"Ik weet op dit ogenblik nog niet waaraan Joris is gestorven. Deze week gebeurt er een autopsie. Ik heb wel vernomen dat ze naar één bepaalde verdachte zouden zoeken. Het gaat waarschijnlijk om één van de mannen waarvan onlangs twee robotfoto's werden verspreid. Ik herken echter niemand in die foto's." Dat zegt de vader van de tienjarige Belgische jongen Joris Viville uit Winksele-Herent, nadat hij op de hoogte gebracht was van de lugubere ontdekking dat zijn zoontje vermoord is.

Volgens de Franse politie zou de dader een Vlaming kunnen zijn, omdat een andere jongen in dezelfde periode en in dezelfde buurt door een nederlandsstalige man met een baard werd aangeklampt.

Begravenis

De ouders van Joris zullen over enkele dagen opnieuw naar Zuid-Frankrijk vertrekken. "We vertrekken pas van zodra het lichaam van Joris door de Franse politie wordt vrijgegeven. Pas dan kan ook beslist worden over de begravenisdatum."

Het heeft overigens niet veel gescheeld of de ouders van Joris hadden het tragische nieuws over hun zoon via het radionieuws vernomen. Ze werden slechts korte tijd vóór het nieuws van 6 uur 's avonds ingelicht.

In de loop van zondag werden via de Franse persagentschappen meer details bekend over de vermoorde Joris. Volgens AFP

De tienjarige Joris Viville, die in Zuid-Frankrijk vermoord werd.

werd het lijk gevonden door een Brits toeristenpaar. Het lijkje lag, goed zichtbaar, op een vijftal meter van de berm van een rijweg, in het struikgewas. De omgeving waar het stoffelijk overschot werd teruggevonden is niet bewoond.

Verminkingen

De preciese doodsoorzaak is nog niet bekend, maar omwille van de zware verminkingen worden de vermoedens steeds groter dat de tienjarige Joris het slachtoffer is geworden van een sadistische kindermoordenaar.

Volgens een Fransman die door het Britse paar na de ontdekking werd gewaarschuwd, was het hoofd van de tienjarige verbrijzeld en één van de armen zou zijn afgerukt. Het lichaam, dat in een beginnende staat van

ontbinding was, zou naakt zijn aangetroffen. Dit kan wijzen op een mogelijke seksuele mishandeling.

Op bevel van substituuat mevrouw Alluto van het parket van Draguignan en rechter Baudinot, die sinds 12 april met de zaak belast zijn, zou vandaag een autopsie plaats vinden in het ziekenhuis van Fréjus.

Het onderzoeksteam zou ook op zoek zijn naar twee Nederlandse jongeren. Die zouden de laatste personen geweest zijn waarmee het slachtoffer gezien werd. Het onderzoek, waarbij sinds de verdwijning een tweehonderdtal rijkswachters en militairen betrokken zijn, wordt overigens bemoeilijkt doordat er zo weinig getuigen zijn. Daarom kwam een Franse rogatoire commissie vorige week nog naar Kortrijk om enkele Westvlamingen te ondervragen die op het moment van de verdwijning op de camping verbleven.

Lange reeks kindermoorden

Nu blijkt dat Joris inderdaad vermoord werd, gaat het om het zoveelste slachtoffer in een lange reeks moorden op jongeren in Frankrijk. Volgens het Franse persagentschap zouden sinds januari van vorig jaar tenminste twaalf kinderen of jonge mensen vermoord zijn in Frankrijk. Dit geeft in het zuiden aanleiding tot emotionele protesten van de bevolking. Er zijn al betogingen geweest en er werd een petitie-actie gevoerd voor de herinvoering van de doodstraf.

M. Vdsm

In Zuidfranse krant "Nice-Matin" Anonieme brief over vermoorde Joris gepubliceerd

GVA april

"De kleine Joris is verminkt en zijn lichaam is begraven op het grondgebied van de camping". Dit staat in een anonieme brief, in België gepost, die op 14 april in het gemeentehuis van Draguignan toekwam en die het dagblad Nice-Matin maandag publiceerde.

"Als mijn inlichtingen correct zijn, zou ik meer details kunnen geven", voegt de schrijver eraan toe.

Nice-Matin zegt de brief niet eerder te hebben gepubliceerd om het onderzoek niet te storen. De ontdekking van het lichaam van de jongen vorige zaterdag maakte de publicatie mogelijk.

De krant vermeldde dat de onbekende schrijver de brief in Brussel heeft gepost op 11 april, zes dagen na de verdwijning van het kind. Volgens de krant is de brief in beverig schrift opgesteld en verraadt hij een onrustig karakter.

In de brief, die dus een fout bevat — het lichaam van Joris is immers gevonden op 12 kilometer van de camping waar de jongen met zijn ouders met vakantie was — zegt de schrijver: "Ik heb gehoord van de verdwij-

ning van de kleine Joris. Hebben de ouders sindsdien nog nieuws ontvangen?" De brief eindigt met verwarrende bevestigingen over verminking en een dubbelzinnig aanbod om te getuigen.

Autopsie

De autopsie op het lijkje van Joris Viville heeft aangetoond dat de jongen het slachtoffer geworden is van een sadistische moordenaar. De autopsie werd maandagochtend uitgevoerd door de Marseilse wetsdokter Robert. Ze werd bijgewoond door onderzoeksrechter Baudino uit Draguignan.

Het lijkje vertoonde sporen van slagen met een stomp voorwerp en er zijn anderzijds ook redenen om aan te nemen dat de jongen werd neergestoken.

De jongen zou ook het slachtoffer geworden zijn van seksuele aanranding. Dat bleek uit verklaringen die maandagnamiddag werden afgelegd door de procureur in Draguignan. Die heeft namelijk meegedeeld dat aan de hand van weefsel- en bloedonderzoek genetische analyses zullen verricht worden met de bedoeling een "genetisch profiel" van de aanrander te achterhalen.

Tegen de moord op Joris Viville

Burgemeester van Grimaud roept op tot deelname aan betoging

GVA april

De burgemeester van Grimaud in de Var, waar Joris Viville uit Winksele-Herent is vermoord, heeft gisteren de bevolking, de scholieren alsmede hun ouders, en de verkozenen uit de regio opgeroepen om zaterdag in stilte te betogen teneinde uiting te geven aan hun "walging en afkeuring" over de gewelddadige moord.

Burgemeester Jean Paul Bréhant zei een solidariteitsketen te willen vormen tussen de camping alwaar de 10-jarige Joris op 5 april verdween toen de jongen

daar met zijn ouders kampeerde en de twee kilometer verderop gelegen plaats waar hij vermoord en seksueel misbruikt op 22 april werd teruggevonden. Bréhant wil met de plaatselijke inwoners niet alleen uitdrukking geven aan woede, maar ook blij geven van "medeleven, steun en diepe gevoelens" ten opzichte van het gezin uit Winksele (bij Leuven).

De burgemeester zetelt als neo-gaullist ook in de Algemene Raad van de Var, en is gewonnen voor de herinvoering van de doodstraf voor het soort misdrijven waarvan Joris Viville het slachtoffer is. Bréhant zegt met de betoging zaterdag evenwel niet te willen oproepen voor het weer invoeren van executies.

Vanaf zaterdag kan de bevolking van Grimaud ook een petitie tekenen die op het stadhuis ligt.

WOENSDAG 26 APRIL 1989

Tub

regio

Anderhalf jaar geëist tegen tiranniserende Enschedeër Justitie geschokt door incest

ENSCHEDÉ - „Schokkend en verbijsterend”, aldus bestempelde de Almeloze officier van justitie mr. Tomesen dinsdag bij de rechtbank het seksuele misbruik dat de 55-jarige H. uit Enschede tussen 1968 en 1982 heeft gemaakt van zijn drie dochters en het tiranniseren van de kinderen.

Hij eiste tegen de man een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van 1 1/2 jaar. De oudste dochter, die nu 30 jaar is, heeft op 29 september 1988, nadat ze in een psychiatrisch ziekenhuis een zelfmoordpoging had gedaan, het verhaal over de gepleegde incest bij de politie verteld.

de dochter beet haar vader haar ook als hij met haar bezig was.

In 1978 raakte ze van haar vader in verwachting, ze schonk het leven aan een dochter, die nu 11 jaar is. Met een andere dochter, op het ogenblik 22 jaar oud, pleegde hij o.a. incest vlak bij de box waarin het door hem bij de oudste dochter verwekte kind zat te spelen.

De man wordt in de uitgebrachte rapportage omschreven als een

ware huistiran, de dochters mochten geen vriendinnetjes hebben, mochten geen verjaardagen vieren, niet uitgaan en op de meest onverwachte momenten kregen ze klappen met een leren riem. Volgens rechtbankpresident mr. Drewes was het meestal zo: „afranselen en dan hup het bed in”. Een van de dochters heeft ook verteld dat ze van vader 5 minuten de tijd kregen om van school naar huis te lopen, terwijl het

In 1968 toen ze 10 jaar was is de vader met haar begonnen, hij zei te-

gen het kind „wat ik nu doe doen alle vaders met hun dochters”. Na-

dat ze verkracht was zou hij hebben gezegd „dit is ons geheim”. Volgens

In Groningen meer aangiften incest

Toename aantal zedenmisdrijven

Van een onzer verslaggevers

GRONINGEN / ASSEN - In de drie noordelijke provincies is het aantal zedenmisdrijven in 1988 gemiddeld gestegen in het werkgebied van het korps rijkspolitie. In Drenthe waren de totaalcijfers over de laatste twee jaar ongeveer gelijk, maar was er een grote verschuiving van delicten van meerderjarigen naar delicten van minderjarigen.

De stijging is met name een gevolg van het feit dat het aantal aangiften van incest is gegroeid, zo blijkt uit ervaringen in Groningen. In Friesland lag het aantal seksuele delicten met 92 in 1988

ver boven het cijfer van 67 in 1987. Drenthe had in 1988 een cijfer van 45 zedendelicten tegen 46 in 1987. Groningen had in 1987 40 aangiften en in 1988 was dat gestegen naar circa 70.

Zowel in Groningen als in Drenthe wordt niet in alle gevallen aangifte gedaan die leidt tot strafzaken. Vooral als zaken al lang geleden hebben gespeeld, wordt soms voor andere oplossingen gekozen, mede in verband met verjaring. In Groningen is geconstateerd dat het aantal aangif-

ten van zedendelicten in familieverband is toegenomen, terwijl er geen toename was van zedendelicten met buitenstaanders.

De cijfers die de provinciale korpsen verstrekken, hebben betrekking op de meer ingewikkelde gevallen. Veel eenduidige zaken worden door de verschillende posten van de rijkspolitie zelf afgehandeld. In Drenthe wordt veel tijd gestoken in een goede behandeling van dit type zaken. Hulpverlening speelt daarbij een belangrijke rol.

Ontuchtpleger uit Den Helder moet therapie kind betalen

(Van onze verslaggever)

DEN HELDER/TEXEL - De 59-jarige J.B. uit Den Helder moet bijna vijftienhonderd gulden betalen aan de moeder van een meisje met wie hij ontucht heeft gepleegd.

Zoveel kost het de vrouw om wekelijks met haar dochtertje voor therapie naar de RLAGG te gaan.

B. werd verder door het Amsterdamse gerechtshof veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van twaalf maanden.

Procureur-generaal J. de Bruin had twaalf maanden onvoorwaardelijk geëist. Het hof wilde de man, die vijf maanden in voorarrest heeft gezeten, echter niet terugsturen naar de gevangenis.

Toen B. nog op Texel woonde, heeft hij gedurende zeker vijf jaar ontucht gepleegd met meisjes in zijn omgeving. De slachtoffertjes waren tussen de vijf en zeven jaar.

Ontvoering van zesjarig meisje loopt goed af

Van onze redactie binnenland

APELDOORN - De ontvoering gistermiddag van een zesjarig meisje in Apeldoorn is na een grootscheepse actie van de politie goed afgelopen. De gearresteerde 24-jarige man uit Apeldoorn verklaarde, dat hij het meisje seksueel wilde misbruiken. Zijn slachtoffer zou hij willekeurig hebben uitgezocht volgens de politie.

De man sleurde gistermiddag het meisje in zijn auto om met haar naar de bossen in de omgeving van Apeldoorn te rijden.

Toen hij in het bos een politiewagen zag vluchtte hij en liet het meisje ongedeerd achter.

De man werd even later na een wilde achtervolging aangehouden. Volgens de politie maakt de man een labiele indruk. Hij wordt vandaag verder verhoord.

Zestienjarige bekent ontucht

Van onze correspondent

LEEUWARDEN - Een 16-jarige jongen uit Leeuwarden heeft bekend met zeven jongens en meisjes in de leeftijd van 4 tot 10 jaar ontucht te hebben gepleegd. Hij is overgebracht naar de Jeugd Psychiatrische Kliniek in Franeker. De jongen gedroeg zich volgens de politie agressief tegenover de kinderen. In enkele gevallen bedreigde hij zijn slachtoffertjes met een mes en greep hen bij de hals.

De ontucht vond plaats op verschillende plaatsen in de stad in de periode oktober vorig jaar tot en met maart dit jaar. De dader is inmiddels voorgeleid aan de Leeuwarder officier van Justitie en de rechter-commissaris.

affaire

20 minuten gaans was, als ze bij huis aankwamen stond de man hen met de riem in de hand op te wachten.

Psychiatrisch onderzoek heeft uitgewezen dat de verdachte een beperkt gevoelsleven heeft, hij wordt verminderd toerekeningsvatbaar genoemd.

Van de dochters hoeft hun vader niet naar de gevangenis, zij willen alleen dat hij de feiten ruiterlijk erkent. De uitspraak is op 2 mei.

Een jaar cel voor ontucht met 10-jarige jongens

(Van een onzer verslaggevers)

UTRECHT/NIEUWEGEIN - De Utrechtse rechtbank heeft de 45-jarige J.S. uit Haarlem wegens ontucht met tienjarige jongetjes uit Nieuwegein en het ontrekken van een van de jongens aan het ouderlijk gezag veroordeeld tot een gevangenisstraf van een jaar.

S. had in augustus vorig jaar met zijn auto een tochtje gemaakt langs de Lek. In de buurt van Nieuwegein had hij twee jonge jongens ontmoet. Vanaf die tijd was hij met hen in contact gebleven. Met een van de jongens had hij 15 keer ontucht gepleegd, met de andere een keer of vier. De eerste jongen had hij tijdens de kerstdagen 1988 bij zich in Haarlem gehaald. Aan de ouders had hij onder de naam 'mevr. De Boer' een briefje geschreven dat de jongen bij hem logeerde. Die De Boer was een kennis van de ouders geweest die van niets had geweten.

Op de zitting had S. ronduit toegegeven dat hij pedofiel is. Hij zag zijn handelingen niet als verkeerd omdat hij geen geweld of dwang zou gebruiken.

De rechtbank verweet hem dat hij niet had stilgestaan bij het grote leed dat hij de kinderen en de ouders had aangedaan. De rechtbank wees hem op de gevolgen van pedofilie op de kinderen, gevolgen die 'zeker negatief' kunnen zijn. Tegen de Haarlemmer die al eerder voor ontucht met kinderen was veroordeeld, was een gevangenisstraf van 20 maanden geëist.

„U merkt dat de u opgelegde straffen steeds hoger worden meneer S. U moet zich er op voorbereiden dat als u niet ophoudt met dit soort handelingen, u steeds langere tijden in de gevangenisstraf zult moeten doorbrengen”, aldus rechtbankvoorzitter mr. P. van Schendel tijdens de uitspraken.

N/1 N 19-4-89

Dinsdag Kamerland 30/3/89

N/1 N 26-4-89

Verdachte van verkrachting: 2D 4-7-89
'Drift der natuur kan je tot zoiets brengen'

(Van een onzer verslaggevers)
ZUTPHEN - Met grote openhartigheid sprak H.J.H. (47) uit Wichmond gisteren tegen de leden van de Zutphense rechtbank over de gemeenschap die hij in 1980 heeft gehad met een toen twaalfjarig meisje. "Ik ben ook maar een mens met al zijn zwakheden; de drift der natuur kan je tot zoiets brengen," zei H. ter verdediging. Officier van justitie mevrouw mr. R.E.H.M. van Heck vond niettemin een duidelijke straf op zijn plaats: negen maanden gevangenisstraf waarvan vier maanden voorwaardelijk. "En omdat het slachtoffer me heeft gezegd dat wat haar betreft H. niet naar de gevangenis hoeft, wil ik in dit geval eventueel instemmen met dienstverlening."

Het slachtoffer deed acht jaar na dato aangifte van de gebeurtenissen nadat ze onder meer gesprekken bij 'maatschappelijk werk' had gevoerd. Sinds die aangifte is het volgens mevrouw Van Heck aanzienlijk beter gegaan met de jonge vrouw die de laatste jaren vooral erg nerveus was en bang was als ze in een omgeving alleen met een man achterbleef. "Het heeft haar jarenlang dwars gezeten," aldus de officier van justitie.

H. vergreep zich in 1980 aan het meisje dat, evenals andere kinderen, regelmatig bij de alleenwonende H. kwam. De Wichmonder verzekerde gisteren dat andere meisjes die hem bezochten "zich wel eens uitdagend gedroegen" maar voegde er direct aan toe dat bij dit meisje daar absoluut geen sprake van was. "Een meisje van die leeftijd kan geen aanleiding geven."

"Ik weet wel dat het niet goed te praten is, maar het was de drift van de natuur. Bij een vreemd meisje - dat ik niet kende - was het denk ik niet gebeurd. De omstandigheid deed zich op een gegeven moment voor en toen is het gebeurd," aldus H. die met name tegen het gisteren veel gebezigde woord 'geweld' bezwaar maakte. Hij gaf aan de gebeurtenissen niet als gewelddadig ervaren te hebben: "Zo ben ik ook niet. Met ruzie is nog nooit een oorlog gewonnen..."

Niettemin gaf hij toe: "Het feit is gebeurd en dat is niet met een stofje en blik weg te vegen. Het zal me ook nog wel m'n leven lang bezighouden, waarom ik dit gedaan heb. Een nuchter denkend persoon doet zoiets niet, maar ik was overheerst door seksuele drang," aldus de verdachte.

Herhaling

Rechtbankpresident mr. B.E.P. Myjer ging bovendien nog in op de kans van herhaling bij H. "We willen dat bepaalde dingen niet weer gebeuren," zei hij tegen H. die direct repliceerde dat "de afgelopen acht jaar toch ook niets meer gebeurd is." Tegelijkertijd zei de verdachte: "Ik weet het allemaal wel, maar daarmee poets je dat feit niet weg..."

Een (vrouwelijke) reclasseringsambtenaar had het openbaar ministerie voorgesteld de zaak voorwaardelijke te seponeren, maar daar voelde mevrouw Van Heck in de voorfase niets voor. De ambtenaar wees er vervolgens gisteren op dat "een gevangenisstraf een chaos zal veroorzaken in het leven van H."

Mevrouw Van Heck toonde zich niettemin niet ingenomen met de gedachte dat H. er zonder gevangenisstraf vanaf zou komen. Het gegeven dat uitgeroepen het slachtoffer echter had laten weten dat de man wat haar betreft niet naar de cel hoeft deed Van Heck besluiten in te

Man zoent kinderen

• Dordrecht - Twee meisjes, 7 en 8 jaar oud, zijn door een onbekende man gezoend. De kerel sprak hen zondagmiddag aan, op het pad nabij de Venuslaan, en drong zich op. De ouders van de meisjes deden aangifte bij de politie.

stemmen met een eventuele dienstverlening. Volgens raadsman mr. G. Elders zou het overigens überhaupt zo ver niet hoeven komen. Hij bepleitte vrijspraak omdat de tenlastegelegde verkrachting niet bewezen zou kunnen worden. Volgens hem was sprake van 'slechts' seksueel misbruik, en die term was niet ten laste gelegd.
 De rechtbank doet 17 maart uitspraak.

Hof wil slachtoffer van incestzaak als getuige

ARNHEM (ANP) — Het Arnhemse gerechtshof wil het slachtoffer van de zogenoemde Maurikse incestzaak als getuige horen. Als de 22-jarige vrouw daartoe psychisch in staat is, moet zij in augustus voor het gerechtshof verschijnen om nog eens te vertellen hoe zij jarenlang door haar twee broers, een oom en een buurman seksueel is misbruikt.

Het gerechtshof honoreerde hiermee het verzoek van mr P. Bovens, de raadsman van de twee broers die vrijdag in hoger beroep terecht stonden. De advocaat heeft ernstige twijfels over de juistheid van de eerdere verklaringen van

de vrouw. "Er ligt een bom onder het bewijs. Een gelijkenis met De Bolderkar-affaire is op zijn plaats", aldus de raadsman.

De incestzaak kwam eind 1987 aan het licht. In eerste instantie hield de politie tien verdachten aan. Zes werden na korte tijd vrijgelaten. Vier verdachten zijn voor de rechtbank verschenen. Dat waren de twee broers, een oom en een buurman.

De rechtbank in Arnhem veroordeelde de broers ieder tot vijf jaar gevangenisstraf. De oom en de buurman werden veroordeeld tot respectievelijk één jaar, waarvan zeven maanden voorwaardelijk, en drie jaar. De broers en de buurman gingen in hoger beroep.

Het gerechtshof kwam vrijdag niet toe aan de behandeling in hoger beroep. De buurman bleek ziek te zijn, en de raadsman van de broers verzocht het hof om een uitgebreid getuigenverhoor. Bovendien vroeg mr Bovens de geloofwaardigheid van de verklaringen van het slachtoffer door een nieuwe deskundige te laten beoordelen.

De lezing van de vrouw is door de hoogleraar seksuologie J. Frenken als volstrekt geloofwaardig gekenmerkt. Maar volgens Bovens zijn twee rapporten van andere hoogleraren vernietigend voor het oordeel van Frenken.

Het hof ging akkoord met het verzoek om een tweede mening. Dat betekent dat het oordeel van Frenken door een nader aan te wijzen deskundige wordt bekeken. Mr Bovens vroeg het hof voorts negen familieleden en kennissen van het gezin te laten getuigen. Volgens hem zou daarom ook het slachtoffer zelf moeten getuigen.

"De verdachten moeten de gelegenheid hebben degene die hen belastert, om uitleg te vragen", aldus de raadsman. Hij is verder van mening dat andere familieleden de belastende verklaringen voor de politie door een van de verdachten konden weerleggen.

Volgens procureur-generaal mr W. Sorgdrager is de vrouw geestelijk niet in staat voor het hof te verschijnen. Maar het hof wil dat eerst laten onderzoeken. Indien het slachtoffer voor het hof moet verschijnen, zal dat achter gesloten deuren en zonder de verdachten erbij gebeuren, aldus het gerechtshof.

Wegens ontucht met minderjarige meisjes

Twee jaar cel geëist tegen Prins Carnaval

ASSEN - "Als de voorzitter van jullie buurtvereniging rijdt in een witte auto met rode strepen en als jullie dochter zwart krullend haar heeft, dan is het toch waar wat de mensen zeggen. We hebben ze samen gezien in het bos, maar we kennen ze niet." Dit anonieme briefje viel begin januari vorig jaar in de bus bij een familie in Klazienaveen, die het naar de politie bracht. Dat betekende het begin van een lang onderzoek, dat uiteindelijk de 53-jarige M.K. uit Klazienaveen gisteren voor de rechtbank in Assen bracht. K., ook wel bekend als carnavalsprins Minko I, wordt er van verdacht zijn 13-jarige nichtje en haar 16-jarige zus seksueel te hebben misbruikt.

Beide slachtoffers hebben bij de politie uitgebreide verklaringen afgelegd over de gebeurtenissen. K. zou de afgelopen twee jaar verschillende malen gemeenschap hebben gehad met zijn 13-jarige nichtje en haar gedwongen hebben tot het plegen en dulden van ontuchtige handelingen. De oudere zus van het eerste slachtoffer verklaarde dat K. ook haar tot ontucht had gedwongen. Verder zou de verdachte het 16-jarige meisje eenmaal hebben verkracht. Ze had zich niet tegen K. verzet, vertelde het slachtoffer, omdat zij doodsbang was voor K. en om haar jongere zusje te beschermen. De verdachte had tegen haar gezegd dat zij absoluut niets mocht vertellen over de ontucht, "omdat er anders thuis wel eens vreselijke dingen konden gebeuren".

K. ontkende alle feiten. Volgens hem liegen de meisjes, evenals de overige getuigen die belastende verklaringen tegen hem hebben afgelegd. Een duidelijke reden hiervoor kon K. niet geven. "Ik vermoed dat het iets te maken heeft met de buurt- en huurdersvereniging, waarvan ik de voorzitter ben. Uit de kas van deze vereniging is geld verdwenen. Enkele van de mensen die te-

gen mij getuigen zijn daarbij betrokken," aldus de verdachte. Deze verklaring vond officier van Justitie mr. E.C. van der Vliert-De Koning echter zeer ongelofwaardig: "Denkt K. werkelijk, dat de ouders van de slachtoffers voor zo iets hun kinderen door een hel laten gaan en een familielid aan de schandpaal nagelen," vroeg zij zich af. De officier omschreef K. als een kennelijk leugenachtige verdachte. Uitgaande van de verklaringen van de slachtoffers achtte ze alle feiten bewezen. "Het optreden van de verdachte was misdadig, afschuwelijk en ziekelijk," meende mr. Van der Vliert, die tegen K. een gevangenisstraf eiste van twee jaar en zes maanden, waarvan zes maanden voorwaardelijk.

De raadsman van de Klazienaveners, mr. W.M. Bierens, was van mening dat K. moet worden vrijgesproken, omdat hij de feiten niet kan hebben gepleegd. Dit verweer ondersteunde mr. Bierens met een brief van de huisarts van K., waaruit bleek dat deze in 1984 onder behandeling stond voor impotentie. Uit nadere vragen van rechtbankvoorzitter mr. J. van der Vinne bleek echter, dat K. slechts tijdens één consult over dit seksuele probleem had gesproken en dat een nader onderzoek ernaar nooit is verricht. Ook de officier had zo haar bedenkingen: "Eén van de getuigen verklaart dat K. haar 5000 gulden bood als zij met hem naar bed wilde gaan. Dat lijkt me duur betaald, als dat inderdaad een fysieke onmogelijkheid is."

Mr. Bierens was verder van mening dat er niet voldoende bewijs was om zijn cliënt te veroordelen. "In de verklaringen van de meisjes kan een groot aantal gaten worden geschoten," stelde de raadsman, "Mijn cliënt is het slachtoffer van een ordinaire dorpsruzie, waarin roddels de hoofdrol spelen."

De rechtbank doet over twee weken uitspraak.

Cel geëist voor ontucht op crèche

(Van een onzer verslaggevers)
UTRECHT — Heeft de 25-jarige E.A. uit Utrecht als vrijwilliger op een kindercrèche drie kinderen ontuchtig betast of is de man het slachtoffer geworden van een hetze? Officier van justitie mr. H. Wijbrandts achtte de ontucht bewezen. Zij heeft tegen A. een gevangenisstraf geëist van 18 maanden waarvan zes maanden voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaar.

A. was in februari 1987 gaan werken als vrijwilliger op een kindercrèche in Wijk C. In juli 1988 was hij op vakantie gegaan en niet meer naar de crèche teruggekeerd. In september van dat jaar was hij opgepakt op verdenking van ontucht met drie meisjes van de crèche. A. ontkende de beschuldigingen en zei dat hij het slachtoffer was geworden van een hetze. "Een man op een kindercrèche, dat kon daar helemaal niet. In de ogen van de ouders ben je dan een mietje, een homofiel", zei hij.

Mr. Wijbrandts achtte alle feiten bewezen. Zij vond het beeld van de verdachte op de zitting overeenkomen met het beeld dat zij uit het psychiatrisch rapport had gekregen: "U probeert uw herinneringen te verdringen". De officier verweet A. dat hij, zelf kampende met psychi-

sche problemen, was gaan werken op een kindercrèche.

Het belangrijkste bewijs was voor de officier dat de kinderen allerlei kwaaltjes hadden gehad die waren verdwenen na het vertrek van A.

Raadvrouw mr. S. Kragten pleitte voor vrijspraak. Zij vond dat de ouders en de leiding met gezond verstand hadden moeten reageren. In de tijd dat A. op de crèche had gewerkt was het intern erg onrustig geweest. "Kinderen voelen dat aan en komen dan thuis met allerlei klachten". De advocate kwam met een rapport van een commissie die de 'incest-problemen' had onderzocht. De commissie was tot de conclusie gekomen dat er niets was gebeurd en dat A. uitstekend had gefunctioneerd. Voor die fusie liepen er 18 kinderen en na de fusie liepen er 30 rond met twee volwassen krachten". De advocate kraakte verder de bij de politie afgelegde verklaringen die veelal niet ondertekend waren en helemaal toegespitst op het gedrag van haar cliënt. A. is hierdoor zijn baan kwijtgeraakt, kan zich niet meer in de wijk vertonen en is al een keer mishandeld door een boze ouder.

De rechtbank doet uitspraak op 9 mei.

N.V.N. 20-4-89

VK 20

U.N. 26/4 "Krezo bewijslast?"

Hof van Cassatie in Brussel Arrest in Cries-zaak uitgesteld tot 3 mei

GvA

Het Hof van Cassatie heeft woensdag de voorziening in cassatie behandeld van Christian Jacque, Olivier Ralet en Jacques Belbouille die beroep hebben aangetekend tegen hun veroordeling in tweede aanleg wegens hun aandeel in de CRIES-zaak. Het Hof zal pas op 3 mei een arrest vellen.

Het CRIES was officieel een centrum voor hulp aan pedofielen maar in werkelijkheid een dekmantel voor het soort praktijken dat het diende te voorkomen. Het Hof van Beroep veroordeelde Christian Jacque op 27 oktober vorig jaar tot 8 jaar gevangenisstraf wegens verkrachting van minderjarigen jonger dan 14 jaar, openbare zeden-

schennis en het leveren van wapens aan een bende die er aanslagen mee pleegde.

Olivier Ralet zag zijn straf — één jaar met uitstel — in beroep bevestigd wegens aanranding op de eerbaarheid zonder geweldpleging en wegens aansporing tot ontucht van minderjarigen.

Voor Jacques Delbouille, die in eerste aanleg tot 1 jaar met uitstel werd veroordeeld wegens weerspanning aan de politie en verboden wapendracht, werd het arrest ten gronde in beroep uitgesteld. Een tweede voorziening in Cassatie van Delbouille, tegen een veroordeling wegens valsheid in geschriften, werd woensdag door het Hof verworpen.

Misbruik kind bestraft met 6 jaar na eis van 3

ZWOLLE (ANP) - De rechtbank in Zwolle heeft gisteren een 41-jarige man uit Dalfsen veroordeeld tot een gevangenisstraf van zes jaar, na een eis van drie jaar. Hij stond terecht voor het vele jaren seksueel misbruiken van een nu 18-jarig meisje. De man begon daarmee in 1974, toen het meisje vier jaar was, en ging ermee door tot 1981.

De gevangenisstraf van drie jaar die officier van justitie mr. S. Buist had geeist, is door de rechtbank verdubbeld.

De rechtbank is van mening dat die verdubbeling is gerechtvaardigd omdat het om misbruik van een zeer jong meisje ging. De gebeurtenissen

zijn des te verwerpelijker vanwege de dreiging met geweld die erbij kwam, aldus de rechtbank.

Daarbij meende de rechtbank dat de man nooit rekening heeft gehouden met de gevoelens van zijn slachtoffer, maar alleen op bevrediging van zijn eigen lustgevoelens uit was.

Het meisje was een leeftijdgenootje van de kinderen van de verdachte en kwam daardoor veel bij hem over de vloer. De man dreigde onder meer haar ouders te zullen doodschieten.

Het meisje verblijft al jaren in psychiatrische inrichtingen en de kans op haar genezing is zeer gering. Zij heeft herhaaldelijk geprobeerd zelfmoord te plegen.

GAZ. V. ANTW. APRIL 83

Correctionele Rechtbank van Dendermonde Vijftien maanden voor aanrander van kinderen

De Correctionele Rechtbank van Dendermonde veroordeelde Romain M. (44) uit Aalst tot 15 maanden gevangenisstraf, waarvan 9 met uitstel wegens aanranding van de eerbaarheid met geweld op kinderen jonger dan 10 jaar. De feiten deden zich voor in Aalst vanaf 1 februari '87 tot eind 1988.

De verdediging verzette zich tegen opsluiting of internering van de beschuldigde en stelde

een passende begeleiding voor en een behandeling door een psychiater.

Romain M. werd veroordeeld tot 15 maanden gevangenisstraf, waarvan 9 met uitstel. Hij wordt er ook toe verplicht actief mee te werken met de sociale begeleiding en een psychiater te raadplegen. Die moet dan beslissen of een ambulante verpleging mogelijk is.

APRIL 83 GAZ. V. ANTW.

Correctionele rechtbank Brugge Drie jaar voor verkrachting van minderjarige

De correctionele rechtbank van Brugge heeft maandag de 27-jarige Eric S., uit Brugge, veroordeeld tot 3 jaar cel en 5 jaar ontzetting uit zijn burgerrechten wegens het verkrachten van een minderjarig meisje in een home in De Haan.

Hij was in de nacht van 9 augustus van vorig jaar de instelling binnengedrongen en bedreigde er het meisje met een mes en een speelgoedrevolver.

Kort na de feiten kon hij worden opgepakt. Hij verbleef acht maanden in voorhechtenis.

S. werd tevens ter verantwoording geroepen voor een aantal aanrandingen op de eerbaarheid van juni tot augustus 1988 en voor het plegen van een reeks diefstallen. De man, die in Brugge in een tehuis voor daklozen verbleef, liep reeds in 1981 veroordelingen op voor gelijkaardige feiten.

Voor de aanrandingen op de eerbaarheid en de diefstallen legde de Brugse rechtbank nog een effectieve gevangenisstraf op van 8 maanden en een geldboete van 3.000 frank.

THE JAKARTA POST

TUESDAY, APRIL 4,

ken him to his residence.

Rabar said that three daughters of a Cijantung resident, Mangara Simatupang, reported that their neighbor, the doctor, had sexually molested them at his residence. Local residents heard the children's story and besieged the doctor's house.

Rumors also spread among local residents that the doctor, a collector of antique objects including swords and scythes, "is studying" a kind of black magic and for that purpose he had to absorb the power of female children through his sexual organ. They said he often walked around his house naked during the day with all the doors and windows open and that he used candy to persuade passing female children to enter. The local people also claimed that the doctor committed the sexual acts in the presence of his two daughters while his wife was at school.

Doctor held for molesting children

A newly graduated medical doctor from South Jakarta has been under police custody since March 31. A city police spokesman said that the police received reports that the man had sexually abused at least three children.

Dr. Mohammad Darwis, 26, is married to a teacher and has two daughters. He was taken into custody at the house of the Cijantung neighborhood chief in Pasar Rebo, South Jakarta. Spokesman Lt. Col. Latief Rabar said that angry residents had tried to break into the doctor's house, but that the neighborhood chief had intervened and ta-

Novato suspect gets mental exam

Williams sent to Highland Hospital

By John Todd
OF THE EXAMINER STAFF

Scot Martin Williams, the guitar-strumming Sunday school teacher held for the sex-slaying of a 13-year-old Marin schoolgirl, has been moved to Highland Hospital in Oakland for psychiatric evaluation.

Marin District Attorney Jerry Herman said Friday that Williams, a 29-year-old married church deacon, has admitted to molesting, raping and bludgeoning Novato middle school student Jennifer Moore to death with a baseball bat in the church library.

Herman said he made the suspect's admission public because the crime shocked residents of the quiet town and caused disbelief among

members of Williams' small congregation, the Bethel Baptist Church on Novato Boulevard, not far from the child's home.

The district attorney, while clamping down on news of evidence unearthed by police, said that Williams had sexually molested and killed the child in the church before dumping her body into a grassy pasture a mile and a half from the blood-spattered death scene.

Church-related evidence including biblical coloring books found in plastic garbage bags used to conceal the victim's body led to the questioning and eventual arrest of Williams.

On Friday, police investigators continued to comb Williams' home in southwest Novato for additional evidence, such as telephone records, that might provide insight into the suspect's apparent dual character.

Parishioners said that Williams

Scot Martin Williams will have a psychiatric evaluation.

had participated in last Sunday's church service, held just four days after the murder. They said he behaved then as though nothing unusual had happened.

Williams will be returned to the Marin Municipal Court on Friday for arraignment and pleading to the charges against him.

He is charged with murder under special circumstances and faces a possible sentence of death.

Anderhalf jaar voor verkrachting van minderjarigen

Van een onzer verslaggevers
LEEUWARDEN - De 31-jarige B. E. uit Emmen is gisteren door het Leeuwarder gerechtshof in hoger beroep veroordeeld tot anderhalf jaar gevangenisstraf wegens verkrachting van en ontucht met twee minderjarigen. Procureur-generaal mr. D. Steenhuis had drie jaar geeist.

De veroordeelde heeft in 1986 zijn toen 15-jarig schoonzusje en een 16-jarige vriendin verkracht. De rechtbank in Assen veroordeelde E. in januari vorig jaar na een eis van drie jaar tot 12 maanden, waarvan 6 maanden voorwaardelijk. Volgens de procureur had E. op 'grove wijze misbruik gemaakt van minderjarigen'.

Kin of missing children still hope

By Don Martinez
OF THE EXAMINER STAFF

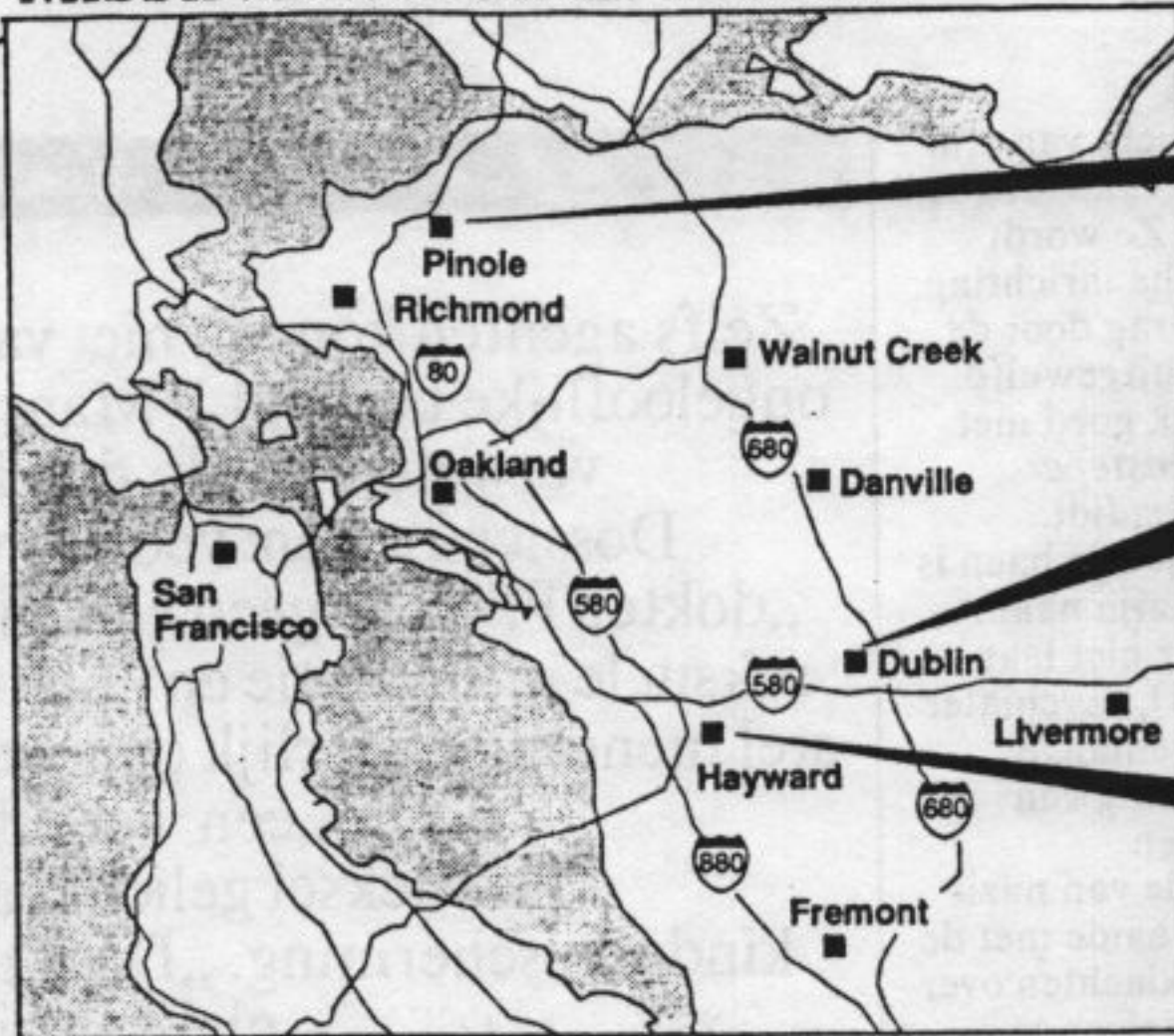
Expressing horror at the murder of 13-year-old Jennifer Moore in Novato, the parents of three missing East Bay girls said they can only continue to hope that their lonely vigils will have a different ending.

Al Garcia, stepfather of Amber Swartz-Garcia who vanished last June while playing in front of her Pinole home, said Thursday that the difference between the Moore case and the apparent kidnapping of his 8-year-old daughter is "the finality of the Novato case."

"We can't grieve in our situation, only worry," Garcia said. "All we can do is worry because we don't know what has happened to Amber. . . . We believe she is still alive, but we know there is a possibility that maybe she isn't."

Sharon Garecht, mother of 9-year-old Michaela Garecht, abducted near a neighborhood market in Hayward last November, said in a

MISSING BAY AREA GIRLS

Amber Swartz-Garcia disappeared June 3, 1988, from her front yard in Pinole

Ilene Misheloff last seen Jan. 30, 1989, walking home from school on Amador Valley Boulevard, near Village Parking in Dublin

Michaela Garecht was kidnapped Nov. 19, 1988, in front of Hayward supermarket

EXAMINER GRAPHICS

near whisper that what happened in Novato "is the worst possible nightmare for a parent."

Garecht visited Jennifer Moore's mother, Sylvia, shortly after the girl vanished last week.

"I told her how we knew how she felt and that she had all our prayers and hope," Garecht said. "But I haven't talked to her since. . . . What can you say?"

"What is keeping us going," Garecht explained, "is the hope that Michaela will come back home to us."

Garecht said her family is "trying hard to keep working in (kidnap) recovery efforts but I'm tired

both emotionally and physically," Garecht continued. "It's a carnival ride that I want to get off of. . . . But as long as Michaela is missing, I can't."

One source of encouragement for the worried mother is the arrest of Scot Martin Williams, 29, as a suspect in the Novato case.

"I'm glad that somebody got caught," Garecht said. "I think some people have felt they could do anything they want with our children because nobody is getting caught, but not this time."

Maddi Misheloff, mother of Ilene Misheloff, 13, who disappeared while walking home from school in

Dublin last January, spoke of the Moore case with a shudder.

"What happened in Novato is horrible and very scary," Misheloff said. "It makes our whole situation come right back to us as if it occurred an hour ago."

"I don't understand the violence that is being committed on our children," the mother said. "But we still have hope. . . . Ilene has to come back through the front door to us."

East Bay authorities and Novato police said Thursday they could find no immediate connection between Williams and their respective kidnap cases.

Bay Area's 'Abnormally High' Concentration of Kidnapings

By Susan Sward
Chronicle Staff Writer

In less than a year, four Bay Area girls — including the slain 13-year-old whose body was found Monday — have vanished near their homes, and law enforcement officials acknowledged yesterday that the num-

ber of abductions is abnormally high.

Police and the FBI stressed, however, that so far they find no links among the four cases.

"I think the concentration of Page A4 Col. 5

Then last Thursday, Jennifer Moore disappeared near the Novato Shopping Center. Her body was found about a mile west of her home on Monday.

Yesterday police said it was too soon to know whether there could be any possible link between the Moore case and the East Bay cases.

"The only link we have, if any, is that the locations are certainly in close driving distance from each other," Breazeale said.

The Contra Costa County town of Pinole "is only half an hour's drive from Hayward, and Dublin is only ten minutes away at most."

Dublin Police Chief Jim Rose, overseeing his department's investigation of the Ilene Misheloff case, said, "In my opinion, we don't have any hard evidence that would associate our case with any of the other cases, so it's really just speculation."

Few Witnesses

One difficulty is the the lack of witnesses to the abductions. Without descriptions of the kidnapers, their cars or their method of luring the girls, police investigating the various cases have little information to compare.

Only in the Michaela Garecht case were police able to get a description. The girl's best friend, who had accompanied her to a neighborhood market, said the abductor was a white man, age 18 to 25 with dirty-blond, shoulder-length hair. He had a slender build and had acne.

There are some similarities between the four Bay Area cases. All the girls were young and pretty, with blond or brown hair. And all the abductions occurred in daylight, in areas where people commonly feel their children ought to be safe.

Amber Swartz-Garcia was skipping rope in front of her home. Michaela Garecht had gone off on her red scooter with her best friend to the neighborhood market, only four blocks from home. Ilene Misheloff was last seen walking home, ten minutes after leaving her junior high school. And Jennifer Moore was last seen on her way to the local shopping center to buy an ice cream cone.

JF Chronicle 19/4

From Page A1

these cases is not normal," said Hayward Police Lieutenant Chuck Breazeale, who is investigating one of the cases. "We don't see a concentration of this type — in a close geographical location — nearby or in the state or the nation."

Although Breazeale called the cluster of cases — two in Alameda County, one in Contra Costa County and the most recent in Marin County — "cause for concern," he and other investigators stressed that investigations into thousands of leads have failed to point to one abductor.

"We see no pattern," said Chuck Latting, a 20-year veteran in the FBI's San Francisco office. But he added: "Based on my experience in the bureau, this is more than we normally experience in the Bay Area in a one-year period."

Typically, he said, abductions by strangers — as opposed to the more common kidnaping by someone the victim knows — are so infrequent "the bureau doesn't even keep statistics on them."

Bay Area's Risk Factor

Mike Case, supervisor of the Department of Justice's missing children's unit, said, "Based on population estimates, the Bay Area seems to have a greater percent of abducted children or children missing and considered at risk than other regions of the state at this time."

In recent months, the FBI and police have met regularly to pore over thousands of tips and leads in the three East Bay abduction cases, but so far they have no solid leads. In a separate case, in the Alameda County town of Union City, one young girl successfully eluded a would-be kidnaper on February 4, and police have no leads in that case either.

The first in the recent string of mysterious disappearances occurred on June 3, 1988, when 7-year-old Amber Swartz-Garcia was reported missing in Pinole. Six months later, 9-year-old Michaela Garecht was abducted by a scruffy-looking man outside a Hayward market. About a month later, 13-year-old Ilene Misheloff disappeared while walking near her Dublin home.

Oostenrijkse pedofiel krijgt levenslang in Filippijnen

Een rechtbank in de Filippijense havenstad Olongapo heeft een Oostenrijkse pedofiel veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf wegens seksuele omgang met dodelijke afloop.

Justitie zei dat de 35-jarige arts in oktober 1986 een verwaarloosd 11-jarig meisje meenam naar zijn hotelkamer, dat enige maanden later overleed. Rechter Alicia Santos veroordeelde de verdachte tevens tot het betalen van bijna 100.000 fr. smartegeld aan de nabestaanden van het slachtoffer, aldus de zegsman.

Volgens hem zei de rechter te hopen dat het vonnis een "krachtige waarschuwing vormt aan het adres van de pedofielen die het land overspoelen". De Filippijnen gelden als een centrum voor het bedrijven van seks met kinderen. Maar tot nu toe werden buitenlanders die zich hieraan schuldig maakten eerder uitgezonden dan veroordeeld.

UP de dag dat ze het bericht van zijn arrestatie hoort, zijn er tranen van vreugde. Korte tijd later is ze ingestort. Ze wordt opgenomen in een psychiatrische inrichting. Mireille: in 1985 met goed gedrag door de Heldringstichtingen te Zetten uitgewuifd. In die vier jaar was het tamelijk goed met haar gegaan. Totdat het *Finkensieper-syndroom* door haar geheugen snijdt.

Zeker. Zijn huis staat leeg en zijn baan is vacant. Maar nog altijd zoekt zijn naam rond als een wesp die zich maar niet laat vangen. Theo Finkensieper (55), psychiater en geneesheer-directeur, na jarenlange geruchten ontslagen op verdenking van machtsmisbruik. In zwartboeken afgeschilderd als de reïncarnatie van nazi-arts Mengele die niet alleen zwaaide met de injectiespuit: onder de twintig klachten over seksueel misbruik van minderjarigen noteerde de recherche van de Rijkspolitie te Nijmegen vorige week ook de naam van een mannelijke ex-bewoner, nu vader van twee kinderen.

„Ik moest me uitkleden en masturberen voor een video-camera. Toen meneer de opnamen ging terugkijken, zat hij zich erbij af te trekken. De laatste keer heeft *Finkie* een pleister op mijn mond geplakt en de rest kunt u wel raden. Hij heeft me aangerand, ja.”

Aan de telefoon doen ex-bewoonsters, soms gierend van het huilen („ik was drie dagen totaal van de kaart”), aan deze krant hun relaas over „het tot de grond toe afbreken van je persoonlijkheid” volgens de methode Pavlov-Skinner. In een weekblad-interview had Finkensieper immers nog in 1976 ronduit verklaard dat hij „zijn meisjes” nooit gelijk gaf, ook al hadden ze dat volkomen. Ze waren immers zó beschadigd, dat ze „tot op het fundament” moesten worden afgebroken. Isoleren en spanlaken beoogden de laatste resten verzet te breken.

Want anders, zo verduidelijkte de psychiater onomwonden, ondermijn je als behandelaar immers je eigen gezagspositie.

„Finkensieper heeft een nieuwe baan

gekregen”, zo wil een inmiddels gevleugelde grap onder bewoners van deze zogenoemde „afvalbak” van de jeugdbescherming in Nederland – „*Waar? Bij artsen zonder grenzen.*” Jaren geleden circuleerde er deze: „Moet je bij Finkensieper komen? Doe dan alvast je slipje maar uit.” Maar zijn opvolger, waarnemend directeur en orthopedagoog Lida van de Voorde, wil vooral kwijt dat haar pupillen „ronduit agressief” zijn over de negatieve publiciteit („zij voelen zich zwartgemaakt”) en toont als bewijs de kopieën van ingezonden brieven in de regionale pers, waarin de verworvenheden van „Zetten” in vele toonaarden worden bezongen. Door de jongeren zelf.

„Net een folder van Sporthuis Centrum”, schampert later de Maastrichtse Annie Bijnoord, die twee jaar geleden een bitter boek over haar ervaringen in Zetten schreef. „Je haalt er zó de hulpverlenerstaal uit.”

„Er bellen ook mensen op die een *wereldtijd* in Zetten hebben gehad”, zegt de waarnemend directeur. „Waarbij je twijfels alleen maar groter worden. Er doen nogal wat akelige verhalen over ons de ronde. Veel medewerkers zijn in de war en ik ook. Ik

door Ben Haveman/foto Daniel Koning

„Zelfs agenten konden niet van de meisjes afblijven. Het is een ongelooflijke beerput.” Maar: „Als het waar is wat mijn broer verweten wordt, dan is hij een genie geweest.”

Dossier Zetten: voor de verbitterde slachtoffers van „dokter F.” is er geen verschil tussen toen en nu. Jarenlange seksuele intimidatie en „platspuiten”: „We zijn met een heel stel mensen behoorlijk onnozel geweest.” En toch óók pupillen die er „een wereldtijd” hebben gehad?

Het deksel gelicht van een vergaarbak in de kinderbescherming. „De rotte appel is weg, maar de beurse plekken zitten er nog.” **HET VERVOLG**

VK 1-4

word geconfronteerd met een politie-onderzoek waarbij het lijkt alsof ze archeologie bedreven. Ze zochten gebouwen die er niet meer stonden en verhalen die vroeger *zouden* zijn gebeurd.”

„Na die televisie-uitzending van Karel van de Graaf riepen sommige kinderen: 'Heb ik net een huis, zeggen ze dat dit geen net huis is.' Er was een meisje dat zei: 'Natuurlijk gooi ik hier de ruiten in en natuurlijk zeg ik dat het hier kut is, maar dat *bedoel* ik toch niet?' Die stond de eerste dag met een stiletto voor je. Sommigen durven na die uitzending nu geen tv meer te kijken.”

Aan weerszijden van de Wageningseweg in het Betuwse dorp Zetten liggen de stichtingsgebouwen van het orthopedagogische centrum dat de naam draagt van predikant en stichter Otto Gerhard Heldring (1804-1876, „Man Godschen en Menschenvriend”). Diens religieus pragmatisme, geënt op de ethiek van *het Réveil*, voorziet ruim 140 jaar geleden in een reclasseringsoord voor meisjes en gevallen vrouwen. Sinds kort behoren ook jongens tot de populatie van 70

zielen, die na talloze omzwervingen en ingenieuze wegliep-ervaringen vaak overal elders te veel waren: Zetten geldt vanaf 1978 met nog drie andere Zeer Intensieve Behandelingsinstituten (ZIB's) als eindstation voor de moeilijkst opvoedbare jongeren van Nederland.

Incest, mishandeling, ontworteling door echtscheiding, criminaliteit: „Ze hebben in hun jeugd al zoveel gruwelijks achter de rug, dat een volwassen mens zelden of nooit zal meemaken. Als je de dossiers gaat lezen, ben je na twintig stukken kotsmisselijk” (de directrice). Kinderrechter of gezinsvoogdij hebben over hun lot beslist. En wie hier gaat werken, loopt het risico snel op te branden.

Jimmy: „Man, je had hier twee jaar geleden moeten komen. Zaten we lekker de leiding te terroriseren, man!”

Pascale: „Toen had ik nog *intake* bij Finkensieper. En die zei: 'Ik zie je als achttienjarige al over het terrein van de stichting lopen.' Ik keek m'n moeder aan omdat ik niet begreep wat ie zei. 'Omdat je een mooie meid bent', zei die. En later lees je in de krant dat ie wel meisjes heeft lastig gevallen. Nee, uit onze groep is dat niemand overkomen. Als ie dat nou bij mij had gedaan, hè, dan had ik zo z'n keel dichtgeknepen. Verdomd. Maar had ik dan vast moeten zitten? Dat denk ik toch niet, of wel soms?”

Jimmy: „Al dat gelul, er is hier niemand meer die die kerel nog echt heeft meegemaakt. Ik vond het een hele sympathieke kerel. Alleen bij meisjes kon ie z'n poten niet thuis houwen, hè. En eerlijk gezegd: ik heb er ook moeite mee.”

Jimmy zit vanaf zijn vierde in tehuizen. „Doodsimpel: omdat ik m'n moeder niet kan opvoeden.” Zijn eigen vader nam de benen toen Jimmy een jaar was. „Ik heb twee vaders, maar ik wil ze geen van beide leren kennen. Je hebt alleen maar last van die kerels.”

AVOND in paviljoen Arenhorst. In leefgroep De Klomp zit de veertienjarige Mathilde als een vogeltje gebogen over een tekening „die toch niemand begrijpt”. Een driehoek waarin haar leven is verdeeld. Een van de lijnen geldt als de weg die ze nog moet gaan. Ze heeft het rapport van haar maatschappelijk werkster niet gepikt omdat die schreef dat Mathilde door haar vader was verkracht. Anderhalf jaar geleden is „het” gebeurd, maar het was een andere man die haar pakte toen ze van huis wegliep, ook al lachte de politie haar uit. Ze is een paar weken hier, overal liep ze weg.

In een rijksinrichting heeft ze gezeten. „Als je daar boos wordt, moet je de *isoleer* in. Maar dat pik ik niet. In de krant hadden jullie daarover moeten schrijven, want hier vind ik het hartstikke leuk.” Haar broertje werd in een ander Zettens paviljoen geboren. Haar moeder kreeg veel slaag, toen haar vader nog dronk. „Een keer sloeg ie haar helemaal total loss. Mijn broer heeft hem toen naar zijn slaapkamer gebracht. Ik denk daar altijd maar aan. Op school heb ik mijn gedachten er niet bij.”

De laatste keer dat het Koreaanse jongetje Simon (13) bij zijn adoptie-ouders in Geldermalsen was, stichtte hij thuis brand. Nu willen ze thuis niets meer van hem weten. Simon is kampioen-wegloper en verzet op uniformen. Pikt een surveillance-auto van de politie hem in een wildvreemde stad van de straat, dan laat hij zich uitvoerig uitleggen hoe wapens werken. Simon wil militair worden en sneuvelen voor zijn vaderland. Soms pikt hij geld en neemt hij de trein naar Den Haag, wegduikend achter *Penthouse*. Hij was stoned toen hij in Scheveningen van de pier dook. Onderkoeld toen hij aanspoelde. De orthopedagoog noemt hem „een in-triest suïcidaal kereltje dat je kunt koesteren als een baby. Qua gedrag is hij is op vier jaar blijven steken”.

In Richard, ervaren tasjesdief, heeft Simon een maker. Richard („zo'n dagje op het Centraal Station in Amsterdam levert gauw honderd piek op”) en Simon krijgen die avond van de tweekoppige groepsleiding zestig gulden: kleedgeld voor een binnenkort te houden „overlevingstocht” met de hele groep van totaal acht pupillen naar de Ardennen.

We gaan in twee auto's naar V&D in Nijmegen. Daar kan groepsleider Will Derks zich al spoedig voor het beooringde hoofd slaan: Richard en Simon blijken er vandoor te zijn. Een van de achterblijvers reageert met een scheldkanonnade. „Ik moet ze niet tegenkomen, politie of geen politie: ik maak die guppies helemaal koud. Helemaal.”

Terug in Zetten belt groepsleider Will met de spoorwepolitie. „Een van de jongens heeft eh, een Aziatisch uiterlijk.” Will verruult Zetten binnenkort voor buurthuiswerk in Den Bosch. Hij heeft er dan drieënehalf jaar op zitten. Finkensieper heeft hij in al die tijd maar één keer ontmoet. „Hij gaf een lezing over het beleid hier. Er was geen touw aan vast te knopen. Ik kwam zelf naar Zetten met hele rare ideeën. Maar ik heb er nooit wat van gemerkt. Wat dat betreft zijn het net eilandjes, de paviljoens. Je hoort niet zoveel van mekaar.”

VERVOLG VK 1-4

Mathilde ligt snikkend in haar kamer. Slapen kan ze niet en ze had nog ruzie met de leiding ook. Ze zaten aan haar haar. „Ik kan dat niet hebben, als mannen aan m'n haar zitten. Op school zitten ze me ook te pesten. En ik zie er als een berg tegenop om naar huis te gaan. Daar hebben ze toch nooit aandacht voor me. Zeker nu niet, omdat m'n vader ziek is. Hij is hartstikke ziek. Kanker. Vroeger hadden we een café. Nu hebben we een kantine. Ze hebben het er veel te druk om met mij te praten.”

Haar shagje is nat van tranen.

Paviljoenshoofd en unit-coördinator Jan Zoetebier voelde het aan z'n water, sprong in z'n Escortje en reed naar het station in Arnhem. Daar kon hij de twee voortvluchtigen nog net uit de trein vissen. „Fingerspitzengefühl.” Richard had maagpijn van de zenuwen. „We zijn er gloeiend bij”, had Simon luchthartig gemompeld. In het kantoortje liggen snoep, strippen-

en treinkaarten. De heren wilden naar Amsterdam. Daar had Richard nog wat criminele vriendjes. En bij Hulp voor Onbehuisten had hij nog een plastic tasje met kleren staan.

„Vroeger was weglopen aan de orde van de dag”, zegt het paviljoenshoofd. „Toen waren we een gesloten inrichting. Maar sinds we in '78 een open instelling geworden zijn, is het weglopen beduidend minder geworden.”

De volgende ochtend krijgen „die zakkenrollertjes” Richard en Simon al bij de eerste shagjes aan het ontbijt de volle laag. Yvonne („ze noemen me hier verbaal agressief”) ergert zich ook aan het geïnk van Mathilde die 's nachts weer geen oog heeft dichtgegaan. Mathilde loopt snikkend weg. „Niet smijten met deuren, anders smijt ik met jou”, gilt Yvonne haar achterna. „Godverdomme die klotemuziek van hier-naast.”

„Doe de deur dan dicht”, adviseert groepsleider Will.

„Niks ervan, die deur blijft wagenwijd open. Moeten ze maar rekenschap met ons houden.”

Maar de groepsleider heeft zijn aandacht al weer bij Carolien die haar fietssleuteltje kwijt is en niet met een geleende fiets naar school wil. „want als er wat aan komt, krijg ik de schuld”. Niet naar school? Dan tot lunchtijd op je kamer blijven zitten, beslist de groepsleider.

Stafvergadering in Arenhorst. Bij het oversteken van de verkeersweg op weg naar de ZMOK-school voor zeer moeilijk opvoedbare kinderen had Simon niet naar links of rechts gekeken. Als een auto niet piepend had geremd, waren er ongelukken gebeurd. „Ik kreeg er kippevel van. Dat jong moet niet meer alleen naar school, met zulke suïcidale neigingen”, beslist een waarnemer zorgelijk.

Bij de dagelijkse groepeeratatie is het blauw van de rook voordat iedereen is aangeschoven. Een gestolen horloge, dader onbekend. Een meisje dat haar knie doorlopend rood wrijft om maar bij de dokter te kunnen klagen: puur een kwestie van aandacht opeisen. Een leeftijdgenootje dat terug naar haar ouders in Den Haag mag, maar geen school die een kind met het stigma van Zetten nog wil opnemen.

In Zetten zelf worden ze nagejouwd. „Ben je ook bij Finkensieper geweest? En was het lekker?”

Boze brief aan de krant: „Ik ben blij dat ik hier terechtgekomen ben, want ik denk dat ik datgene wat ik nu bereikt heb anders nooit bereikt zou hebben”, aldus ene Natasja, „en daarom baal ik als een stekker dat de stichting zo de grond ingetrapt wordt.”

„Jammer dat je gisteren niet bij ons was”, grinnikt het gebroeders wintersporthoofd van de groepsleider die ik de avond tevoren twee meisjes op de lippen heb zien zoenen. „Een paar jongens hadden een grap met je willen uithalen. Waren van plan om je blocnote te verscheuren en je pennetje, krak, doormidden te breken.” Hij vindt het zelf best wel een geestig idee van „mijn jongens”, in deze tijden van bad publicity.

Nog in de jaren zeventig werden pupillen soms geboeid door de politie binnengebracht, terwijl niemand iets over ze wist en er nog geen uitgebreide intake bestond. Soms kreeg een groepsleider een overmacht van twaalf agressievelingen op z'n nek, weten oudgedienden Jan en Rien. „Toen was je wel genoodzaakt om de isoleercel te gebruiken, uit pure zelfbescherming. De opleiding was nog minimaal, de salariering pet. Het is een schandalige zaak dat de mensen nog steeds met een habbekrats naar huis gestuurd worden. Weet je wat een groepsleider netto krijgt als hij nachtdienst heeft? Zeven gulden.”

Wantoestanden? Platspuiten? Dwangmiddelen? Knevelpedagogiek? Vermoed leunt Zoetebier achterover, terwijl enkele medewerkers om hem heen ijsberen. „Vanaf 1974 heeft de Belangenvereniging Minderjarigen actie gevoerd tegen Zetten, toen we nog een gesloten inrichting waren. In de vijftien jaar dat ik hier werk ken ik de geruchten, ja. Ik ben altijd tussenpersoon geweest voor die jongens van de BM en ik heb ze steeds voorgelukkigend: stap dan naar de inspectie voor de Geestelijke Volksgezondheid, als jullie klachten hebben. Stap naar het ministerie van Justitie. Dat hebben ze nooit gedaan. Namen waren er niet. Het bleef in de zwartboeken allemaal anoniem.”

Gerard Teunissen en Hans Simonse behoren tot de activisten van destijds, uit de inmiddels sterk uitgedunde gelederen van de Belangenvereniging Minder-

jarigen. Teunissen weet zich te herinneren dat „veel van die meiden in de prostitutie zaten” en niettemin grote moeite hadden om hun schaamte te overwinnen als het erom ging de seksuele intimidaties van psychiater Finkensieper te beschrijven. Ze moesten zich uitkleden, naakt voor hem paraderen, zichzelf bevredigen.

Al in het eerste zwartboek Zetten Zat Gezeten (uit 1974) worden Finkensiepers onderzoeksmethoden onthuld; een ontslagen groepsleider protesteert op het Binnenhof tegen het te pas en te onpas isoleren van emotioneel gestoorde meisjes; de BM dirigeert touwringcars vol activisten naar het toen nog gesloten bolwerk van koude douches, dwangbuizen en „psychies geweld”. Over seksueel misbruik is aanvankelijk nog weinig bekend. „We hadden er naar moeten vragen”, erkent BM'er Teunissen met spijt.

Het indienen van aanklachten blijft achterwege, uit vrees dat ze niet serieus worden genomen. De ogen zijn vooral gericht op de commissie-Dijkhuis, maar die komt in 1978 tot de slotsom dat het allemaal best meevalt met het machtsmisbruik: ofschoon het risico wordt onderkend dat dwangmiddelen als separeren en injecteren bij de meisjes tot dezelfde onderdrukingsmechanismen leidt die ze in hun verstoorde opvoeding hebben ervaren.

Uiteraard meent de Nijmeegse hoogleraar orthopedagogiek dr. Juliaan van Acker, dat het rapport-Dijkhuis op dat punt niet serieus is genomen. Van Acker, van 1977 tot 1979 directeur van de orthopedagogische afdeling te Zetten, en opgestapt na een conflict met het toenmalige bestuur, wil er verder niets over kwijt. Voorzitter W. Bakker van het stichtingsbestuur (tweeënehalf jaar in functie): „Ik heb van de week iemand gesproken die toen in de commissie zat en die het onbegrijpelijk vond dat zijn commissie niks boven tafel heeft gekregen.”

Niettemin waren de verantwoordelijke beleidsontwikkelaars op het departement van Justitie al lang op de hoogte van de heersende misstanden. Toen ondanks veler verwachtingen „Zetten” eind jaren zeventig niet behoorde tot de tehuizen die wegens hun slechte naam dicht gingen als gevolg van een koude sanering bij de kinderbescherming, wakte dat verbazing. Maar al spoedig lekte uit dat de Helderingsstichtingen extra steun was toegezegd, wanneer daar voortaan de zwaarste gevallen konden worden gedumpt. Met vier andere instituten kreeg de inrichting derhalve het predikaat „Zeer Intensieve Behandeling”, ZIB.

Justitie vond dat we niet moesten zeuren over de klachten”, herinnert zich Hans Simonse, inmiddels verslaggever bij de VPRO-radio. „Het bestuur zou wel wat ondernemen. Maar dat bestuur bestond uit demente bejaarden, zoals een barones uit Doorn, die soms op een rolstoel werden binnengereden of van wie er tijdens de vergadering een gehoorapparaatje begon te piepen. Ene dr. Timmers, de enige die niet boven de tachtig was, besefte wat er aan de hand was, maar het ging hem om één ding: als het maar weer rustig werd.”

Waarschuwing aan de verslaggever: hij is welkom op het paviljoen voor begeleidde kamerbewoning (gericht op terugkeer naar de maatschappij), „maar als er klachten van de meisjes komen in de trant van: 'Hij is met me naar bed geweest’, dan moet ik de politie erbij halen. Zeker nu met al die publiciteit.”

Directeur Lida van de Voorde kijkt me zonder een spoorje spot, doch versend aan. Later begrijp ik dat „er wel eens iemand van de leiding wordt uitgetrouweerd”, vooral na conflicten: „Hij probeerde in m'n bloesje te kijken”; „hij heeft aan me gezeten.”

„Als het ernstig is”, had Zoetebier al gezegd, „dan gooien we de zaak onmiddellijk in de openheid, tot en met ouders en de kinderrechter aan toe. Ik heb wel eens een pupil en een groepsleider bij me op kantoor gehad. De man had z'n handen niet thuis kunnen houden, zei ze. Achteraf bleek het niet zo te liggen. Maar je wordt tegen mekaar uitgespeeld. Je leeft in een glazen huisje. Wie hier werkt, fungeert voortdurend als schietschijf.”

Mentor Hans Bennink, van oorsprong tuinman, is gisteravond pisinijdig weggelopen van een bruiloft, waar hij werd gesard met „viezigheiden” op de Helderingsstichtingen „waar ik wel meer van zou weten”. Bennink is populair bij zijn pupillen. Twee Turkse meisjes, die de schoolnamen Conchita en Melinda hebben gekozen, hangen zoenend om zijn hals: „Dag schat, dag poepie.” Bennink is trots op zijn meiden, die zich

beide aan het ouderlijk gezag hebben ontworstd en ellendige mishandelings- en verkrachttingsgeschiedenissen, zelfmoordpogingen.

Conchita, opgegroeid in Amsterdam, is op haar veertiende tijdens een vakantie in Turkije uitgehuwelijkt („ik heb nog een video van de bruiloft”) en praat op haar zestiende vol afgrijzen over haar niet veel oudere ex-man die haar sloeg. Toen ze wegliep, deed haar vader het in Nederland dunnetjes en langdurig over en haar broer volgde het voorbeeld.

„Slaan komt bij ons uit de hemel”, zegt haar vriendin. Haar vader, bodyguard in Groningen, dwong haar onder bedreiging met een stiletto een bekentenis af over intieme contacten met een Nederlandse jongen. „Ik zei nog: hij heeft me niet ontmaagd, hij heeft me alleen maar gevingerd. Toen heeft hij me twee uur lang geslagen en bijna gewurd. Je ziet nog steeds de rode vlekken. Maar als ie dronken is, dan is ie best leuk en tof. Dan vraagt ie: waar is m'n lieve dochter? Dan moet ik zijn veters losmaken, mag geld uit zijn zak pakken en dan poets ik zijn kunstgebit. Daar ben ik helemaal niet vies van. En toch slaat ie me. En hij wil me uit Zetten ontfloeren.”

In paviljoen De Leygraaf, bekend om geweld en messentrekkerij, resulteerde de komst van de verslaggever volgens het onuitroeibare hulpverlenersjargon van groepsleider Sjon bij diens pupillen bij voorbaat in „een stuk bekeken worden en dat gaf best een stuk spanning”. Collega Frans, die niet van geluk houdt en als een vader is voor een vijftienjarige bankdirecteurszoon met een indrukwekkend strafblad (93 inbraken en mishandelingsen; „het gevolg van een echtscheiding”) komt meteen tot de point: „Dat platspuiten door Finkensieper, daar moeten anderen van geweten hebben. Die heb ik geaccepteerd omdat hij immers de geneesheer-directeur was? Bij een borrel zwermde steevast een vaste kern om hem heen.”

Psychiater K. Stibane, sinds vier jaar Finkensiepers opvolger in het jeugdpsychiatrisch centrum De Lingewal, heft na drie kwartier de tot dan toe voornamelijk gevouwen handen geïrriteerd naar het plafond van zijn werkkamer en roept dat hij „het ook maar uit de kranten heeft”. „Finkensieper was een man met ontzettend veel uitstraling en werd over het algemeen op handen gedragen”, weet senior-stafid Annetiek Ouweltjes. En na enige terughoudendheid: „Je denkt dat je hier goed werk levert, maar gezien de klachten die we serieus moeten nemen kan ik niet anders constateren dan dat we met een heel stel mensen erg onnozel zijn geweest. Ik voel me behoorlijk besodemieterd.”

Vorig jaar september kreeg groepsleider Okke Kort een brief van een vroegere Lingewal-bewoonster waar hij een paar maanden mee rondliep alvorens naar het bestuur te stappen. De inhoud wil hij niet prijsgeven en de naam niet noemen. Een lief en kwetsbaar meisje, in elk geval, dat doorgaans decent gekleed was in lange jurken. Heus niet in uitdagende rokjes of strakke truitjes. Eindelijk ging de bal rollen. Na haar aangifte volgden tal van andere meisjes haar voorbeeld. Seksueel misbruik op grote schaal?

„Dat acht ik zonder meer aannemelijk”, antwoordt Okke Kort, die vijf jaar met Finkensieper samenwerkte. „Ik ben zelfs bang dat dit maar het topje van de ijsberg is. Iedereen stelt zich de vraag hoe het in godsnaam mogelijk was. Er zijn allerlei verklaringen voor. Het hele welzijnswerk is gebaseerd op vertrouwen in elkaar. Als ik met argwaan de gangen van collega's ga volgen, dan moet ik stoppen en een andere baan zoeken. Ons werk staat of valt met wederzijds vertrouwen.”

Geen patiënten-vertrouwenpersoon of kinderrechter heeft ooit een klacht vernomen. Door de inrichting zelf loopt een muur van „Wir haben es nicht gewusst”-cliques. Het geheim van Zetten: waarom durven ex-bewoonsters pas na jaren naar buiten te treden met de zekerheid dat Finkensieper „aan alle kanten werd gedekt door mensen die bang waren voor hun eigen hachje”? „Het is een beetje te vergelijken met het incestgebeuren”, meent groepsleider Kort ontwijkend. „Een moeder en een gezin gaan er toch absoluut niet van uit dat de vader een dochter uit het gezin jarenlang misbruikt? Wij voelen ons nu met ons allen een beetje als de bedrogen moeder.”

„Als ik het allemaal had geweten in de tijd dat Finkensieper zelf nog pupillen behandelde, vier jaar geleden, dan had dat wel eens mijn baan kunnen kosten”, erkent Okke Kort. „En wie had ik dan in

vertrouwen moeten nemen? Finkensieper had de macht. En die heeft hij verworven omdat hij als man met grote leiderscapaciteiten voor alles een plausible verklaring had. En niet te vergeten: een ongelooflijke overredingskracht.”

Dat „dokter F.” buiten de inrichting volwassenentherapie bedreef en er een romance opbloede tussen hem en een patiënte; dat „dokter F.” de jeugdige orthopedagoog Jan-Cees tegen beter weten in in bescherming nam tegen kritiek op diens werk („iederem vond zijn adviezen waardeloos”, poneert een vorig jaar ontslagen personeelslid); dat „dokter F.” volgens dezelfde bron „niet meer in smerige zaakjes werd gedekt” door de loyaliteit van zijn zwager en orthopedagoog Karl Schapendonk; dat de laatste voor straf zou zijn gedegradeerd naar een lagere functie; dat heten irrelevant, misleidende en kwaadaardige influisteringen uit het grijze circuit te zijn.

Toevallig is Schapendonk er zelf een week tussenuit en zijn vrouw, de zuster van „dokter F.” dus, heeft als reactie: „Ze kletsen maar wat.” Ook bekruipt haar als „ingewijde in identificatie-situaties” het sterke gevoel dat menige aantijging tegen haar broer eenvoudiger terug te voeren is „op het incestverleden” van de betreffende meisjes. Kortom, die zijn gewoon in de war. Want: „Als het allemaal waar is wat mijn broer verweten wordt, dan denk ik: hij is een genie geweest.”

„Zoveel baarlijke onzin heb ik nog nooit onder ogen gehad”, zo had stichtingspredikant Just van Es de krantepublikaties over heersende dwangmethoden gebrandmerkt. „De enkele keer dat er nu op de Lingewal wordt geïsoleerd, hebben mensen vóór de deur er meer last van dan het meisje erachter.”

Maar „met angst en beven” ziet directeur Lida van de Voorde „de vuile was tegemoet”. „Het is een heel waagstuk om een journalist toe te laten. Veel medewerkers zijn geschokt en in de war, net als ikzelf.”

Wilde ik niet praten met pupillen die aan de overstap naar een kamer in de echte maatschappij toe zijn? Had ik wel goed gezien hoe kinderen via drama, muziek, omgang met dieren en gereedschap hun zelfvertrouwen kunnen herwinnen? Publiciteit had tot nu toe het gevolg dat medewerkers op hun integriteit worden aangesproken. „Het niet kennen van de waarheid en die toch moeten weten”, formuleert een hunner in een machteloos briefje.

„Het laffe is dat iedereen zich nu van Finkensieper afkeert, terwijl ze wel jarenlang ja en amen hebben geknikt”, fulmineert ex-bewoonster Annie Bijnoord onbarmhartig. „De rotte appel is weg, maar de beurze plekken zitten er nog.” En: „Je zoekt naar genegenheid, en dat heeft die man uitgebuit. Sommige slachtoffers denken dat wij het allemaal zelf hebben uitgelokt, dat het onze fout is.”

„Toen ik de arrestatie van Finkensieper in de krant las, heb ik meteen de politie opgebeld”, meldt Anja, inmiddels zakenvrouw en moeder van drie kinderen in een Gelderse provinciestad. „Omdat ik wel weer vreesde welke kant het uit zou gaan. Want wat is er met al die zwartboeken van Zetten gebeurd? Wie zal dit bolwerk slechten? Toen de BM destijds ons terrein opkwam om actie te voeren, heb ik als een idioot staan schreeuwen: 'Wat moet je hier? Er is hier niets wat niet deugt. Alles is kits.' Ik begrijp nog zo'n reactie niet. Dat zou een psychiater toch eens moeten uitzoeken.”

VERVOLG VK 1-4

De terugblik grijpt haar aan. „Ik zit te trillen als een espeblad. Het is nu vijftien jaar geleden. Maar als mijn man 's avonds weggaat en de deur op slot zou doen, dan ben ik in staat om door het raam te vliegen.”

Annie Bijnoord is twee jaar na haar ontslag naar de inrichting teruggekeerd. Als activiste. „Dan herken je achter het raam mensen die jou in de isoleer hebben gesmeten, omringd door meisjes die op jou staan te schelden. Maar kom je achter het gebouw, dan krijg je van andere meisjes briefjes in je hand gemoffeld, waarop staat: 'Help me'. Voor mij is dat Zetten. Voor mij mogen ze het tot de grond toe afbreken.”

Aangeslagen laat directeur Van de Voorde „de bekende negatieve stortvloed” op zich inwerken. „Het is mijn taak om de inrichting met hand en tand te verdedigen. En ik moet je wel zeggen: wat er ook gebeurd mag zijn, de inzet van mijn mensen is enorm.”

BEN HAVEMAN

(Ter bescherming van de betrokken (ex-)pupillen zijn hun namen veranderd.)

Wantoestanden in Zetten? VK 8-4 Dat was méér dan een gerucht

Mijn complimenten aan verslaggever Ben Haveman die door te luisteren, observeren en noteren onthult heeft wat al jarenlang geen geheim meer is. Namelijk de schijnheilige, hypocriete en zeer laffe houding van directie, bestuur en personeel van de Heldring Stichtingen in Zetten waar het de zaak-dr F. betreft.

Wat een zelfbeklag, moeheid en irritatie druipt er van de betrokkenen af als ze op hun integriteit worden aangesproken.

Het begint al met waarnemend directrice Lida van de Voorde: „Ik werd geconfronteerd met een politieonderzoek waarbij het leek of ze archeologie bedreven. Ze zochten naar gebouwen die er niet meer staan en verhalen die vroeger zouden zijn gebeurd.” Maar dr F. is slechts op grond van de niet verjaarde zaken gearresteerd en die gebouwen staan er nog steeds.

Paviljoenshoofd Jan Zoetebier zegt dat in de jaren zeventig de isoleercel gebruikt werd als het personeel tegenover een overmacht van twaalf agressievelingen stond.

Sorry hoor, maar zo was het niet. We waren te suf en te slap om echt agressief te kunnen worden door de pillen (Mandrax-Valium enzovoort) die wij dagelijks onder toezicht van de leiding dienden in te nemen.

Waar bestond die „agressiviteit” dan uit? Uit het weigeren van de pillen, het weigeren van zinloos werk als pinda's rijgen, het weigeren naar je kamertje te gaan waarvan je bij voorbaat wist dat de deur afgesloten zou worden, het weigeren van een „gesprek” bij dr F.

Wantoestanden? Platspuiten? Knevelpedagogiek? Zoetebier zegt dat hij de geruchten kent.

Maar het was toch de leiding die dr F. belde wanneer een van de kinderen niet meewerkte? Het was toch de leiding die de kinderen in de isoleercel smeet? Het was toch de leiding die bovenop je armen en benen ging zitten zodat dr F. de spuit kon hanteren?

De Bond van Minderjarigen had volgens Zoetebier naar de Inspectie voor de Geestelijke Volksgezondheid moeten stappen en het Ministerie van Justitie moeten inschakelen als er klachten waren.

Dat hebben ze gedaan. In het zwartboek over de wantoestanden in 1985 staan de correspondentiestukken met genoemde instanties afgedrukt.

Maar waarom moest de BM het opknappen? Waarom maakte de leiding niet kenbaar dat er wat mis was? Omdat ze dan het hoofd in schaamte zou moeten buigen voor de jarenlange medewerking aan het beleid van dr F.

Mevrouw Schapendonk, de zus van dr F., stelt dat de slachtoffers van F. maar wat kletsen. Dat de aantijgingen tegen broertjelief terug te voeren zouden zijn op het incestverleden van de meisjes en dat die meisjes gewoon wat in de war zijn. Want, zegt ze: „Als het allemaal waar is wat mijn broer verweeten wordt, dan denk ik: hij is een genie geweest.”

Ondergetekende, inmiddels geen meisje meer maar een volwassen vrouw, is een van de twintig mensen die aangifte hebben gedaan tegen de praktijken van dr F. Ik ben geen incest-

slachtoffer en beslist niet in de war. MAASTRICHT Annie G. Bijnoord

Smeuig

Hoewel het als medewerk(st)er van de Heldringstichtingen moeilijk is te reageren op het artikel „Het geheim van Zetten” (de Volkskrant van 1 april) omdat het zo snel lijkt op „in de verdediging schieten”, zijn wij geschokt over de wijze waarop de Volkskrant journalistiek bedrijft.

Ondanks het feit dat de journalist gedegen informatie is aangeboden en hij de mogelijkheid heeft gehad overal waar behandeld wordt aanwezig te zijn, ontstaat bij lezing van het stuk de indruk dat er sprake was van een van te voren opgesteld draaiboek.

Welk belang wil de Volkskrant nu dienen? Objectief berichten (waarbij wij beseffen dat de journalist ook vanuit zijn eigen ervaringen interpreteert) of het willen presenteren van een smeug, sensationeel, tot de verbeelding sprekend artikel? Naar onze mening is het laatste het geval omdat:

— het stuk zeer fragmentarisch is opgebouwd, waarbij echter wel een bepaalde samenhang wordt gesuggereerd;

— tendentieuze vooroordelen op een gemakkelijke manier bevestigd lijken te worden;

— over allerlei zaken geschreven wordt, behalve over hoe jongeren hier therapeutisch behandeld worden.

Wij hadden gehoopt dat juist de Volkskrant zich, door kwaliteit van verslaggeving, zou onderscheiden van andere kranten.

ZETTEN R. Welten, J. Drijber, H. van Hoenselaar, A. Milzink

„In Heldringstichtingen werd gewoon gemarteld”

Van onze verslaggever
BEN HAVEMAN

ZETTEN — Een naaste medewerker van de ontslagen geneesheer-directeur van de Heldringstichtingen te Zetten sluit niet uit dat met meer minderjarige meisjes in de inrichting ontucht is gepleegd dan aanvankelijk werd aangenomen. „Ik ben zelfs bang dat het maar een topje van de ijsberg is”, aldus groepsleider O. Kort, verbonden aan het jeugd-psychiatrisch centrum Lingewal. De ontslagen directeur was jarenlang als psychiater aan dit centrum verbonden. Een woordvoerder van Belangenvereniging Minderjarigen vindt dat te veel nadruk wordt gelegd op het aspect van ontucht. „In de Heldringstichtingen werd gewoon gemarteld.”

Ook in andere (orthopedagogische) paviljoens van het Betuwse tehuis voor moeilijk opvoedbare jongeren zou de

55-jarige man zich van 1974 tot 1985 schuldig hebben gemaakt aan seksuele intimidaties. Twintig ex-pupillen uit Zetten, onder wie een 26-jarige man uit Maastricht, hebben bij justitie klachten tegen de psychiater ingediend. De rechtbank in Arnhem zal diens zaak op 6 juni behandelen. De afgelopen jaren is de psychiater in verscheidene zwartboeken vooral beschuldigd van gedwongen medicatie en omstreden isolatiemethoden.

Eind vorig jaar stelde de inspectie voor de Geestelijke Volksgezondheid op verzoek van het bestuur van de inrichting een onderzoek tegen de directeur in, nadat een vroegere bewoonster een klacht tegen haar vroegere behandelaar had ingediend. Er zouden er spoedig meer volgen.

„Waarom komt zo'n zaak pas na ruim tien jaar aan het rollen? Omdat er moed voor nodig is om zoiets in de openbaarheid te brengen”, aldus een groepsleider. „Voor de meisjes die hier zaten, was dat extra moeilijk omdat ze veelal zelf vroeger het slachtoffer waren geworden van incest.” Een ex-bewoonster formuleert het zo: „Je knokt eerst heel lang tegen je eigen ongelof aan omdat je denkt: er is toch niemand die mij gelooft.”

Volgens officier van justitie, L. van Zanten-Renders ontkent de aangeklaagde psychiater categorisch dat de door hem in de loop der jaren gebezigde handelingen in strafrechtelijke termen als „seksueel geweld” kunnen worden aangemerkt.

Twintig klachten tegen ex-directeur tehuis in Zetten

ARNHEM, donderdag

Tegen de 55-jarige ex-directeur van de Heldringstichting in Zetten zijn in totaal twintig aanklachten wegens seksueel misbruik ingediend. De klachten zijn meegenomen in het strafrechtelijk onderzoek. Dit heeft persofficier van justitie, mevrouw L. van Zanten-Renders, gisteren meegedeeld.

De Arnhemse rechtbank zal de zaak tegen de directeur op 6 juni behandelen. De man, die in voorarrest zit, heeft tot nu toe geweigerd mee te werken aan een psychiatrisch onderzoek, aldus mevrouw Van Zanten.

102 30/3/85

Voorlopige hechtenis als kerstboom

NRC 11/41'89

Door Ulco van de Pol

Binnenkort krijgt een verdachte het recht om binnen vijf dagen drie keer een rechter-commissaris over de rechtmatigheid en opportuniteit van (de voortzetting van) zijn voorlopige hechtenis te laten beslissen. Deze vervaagende rechterlijke controle op de vrijheidsbeneming zal rechtspraak worden als het aan de staatscommissie Herijking Wetboek van Strafvordering ligt. Deze commissie, naar haar voorzitter, de oud-president van de Hoge Raad, commissie-Moons genoemd, heeft de minister van justitie onlangs een rapport aangeboden, dat inmiddels als wetsontwerp in de minister-raad in behandeling is genomen.

In het Nederlandse rechtsstelsel wordt van 1926 af een verdachte die door de politie is gearresteerd uiterlijk na een periode van vierendertig dagen voor een rechter(-commissaris) geleid. Deze beslist dan of de wettelijke gronden voor verdergaande voorlopige hechtenis zijn vervuld en of de noodzaak hiertoe ook aanwezig is. Zo ja, dan wordt de verdachte voor een periode van maximaal twaalf dagen 'in bewaring' gesteld.

In de periode hiervoor beslissen de politie en de officier van justitie. Indien een verdachte is gearresteerd, kan deze zes uren (en een nachtrust van negen uren) voor verhoor worden vastgehouden. Hierna kan een politiefunctaris beslissen dat de verdachte bij ernstiger misdrijven (in het bijzonder die waarop ten minste vier jaar gevangenisstraf staat) voor twee dagen 'in verzekering' wordt gesteld. De officier van justitie kan deze periode met nog twee dagen verlengen. Hierna moet de verdachte worden vrijgelaten of aan de rechter-commissaris worden voorgeleid.

In het Verdrag van Rome, dat sinds 1953 voor ons land directe rechtskracht heeft, staat in artikel 5 lid 3 onder meer, dat ieder die is gearresteerd onmiddellijk voor een rechter moet worden geleid. Meermalen is er al op gewezen, in 1987 nog door de Haagse rechtbankpresident Wijnholt, dat de termijn van vierendertig dagen niet in overeenstemming is met dit onmiddellijkheidsvereiste van het Verdrag.

Toch is de minister van justitie nog overvallen door een recente uitspraak van het Europese hof te Straatsburg. Op 29 november 1988 sprak het hof zich uit over de detentie van de van terrorisme verdachte Brogan uit Noord-Ierland. Het oordeelde dat een periode van vier dagen en zes uur, die vooraf was gegaan aan de voorgeleiding van Brogan aan een rechter, niet 'promptly' was, zoals het verdrag vereist.

De Nederlandse minister van justitie vroeg en kreeg een spoedadvies van de commissie-Moons. Deze heeft de gelegenheid te baat

Ieder die is gearresteerd moet onmiddellijk voor een rechter worden geleid. Maar wat is onmiddellijk? (Foto Henk Koster)

genomen om de rechtsbescherming tijdens de voorlopige hechtenis op te tuigen als een kerstboom met talloze rechters-commissaris/ kinderrechters als lichtpuntjes voor de verdachte.

Het voorstel van de commissie is een drietrapsraket. Tijdens de eerste twee dagen van de in verzekeringstelling kan een verdachte de rechter-commissaris verzoeken hem in vrijheid in te stellen. Dezelfde rechter neemt de beslissing tot verlenging van de in verzekeringstelling van de officier van justitie over, maar mag deze wel voor drie (in plaats van twee) dagen geven. Na deze periode van vijf dagen voorarrest beslist opnieuw de rechter-commissaris/ kinderrechter over de door de officier van justitie gevorderde bewaring en verlenging daarvan (maximaal 12 dagen).

De verschillen met het huidige systeem zijn groot. In de periode van de in verzekeringstelling staat een advocaat slechts de weg van het kort geding open om de rechtmatigheid van het voorarrest te betwisten. Hiertoe moet ruimte in de agenda van de rechtbankpresident zijn; een dagvaarding moet worden opgesteld en uitgebracht. De uitspraak moet dan op zeer korte termijn volgen om nog van invloed te kunnen zijn.

In het nieuwe stelsel kunnen zich op jaarbasis zo'n 45- tot 50.000 verdachten drempelloos tot de rechter-commissaris of kinderrechter wenden. Deze moet iedere verdachte die om zijn komst vraagt horen in aanwezigheid van een advocaat en eventueel een tolk. Telkens dient hiervan proces-verbaal te worden opgemaakt door de griffier. Dit alles moet bovendien 'promptly' gebeuren.

Aan het einde van de tweede dag beslist nu de officier, veelal telefonisch, over de verlenging. Straks neemt de rechter-commissaris deze beslissing over, niet dan na de verdachte en diens advocaat, eventueel met tolk, te heb-

ben gehoord. Van dit alles wordt wederom proces-verbaal opgemaakt.

Indien de verdachte inmiddels nog steeds niet op vrije voeten is gesteld, zal deze op vordering van de officier op de vijfde dag opnieuw aan de rechter-commissaris kunnen worden voorgeleid.

De summier weergegeven voorstellen van de commissie-Moons vormen een overspannen reactie op het arrest in de 'Brogan-case'. Indien zij tot wet verheven worden, zullen zij het justitiële systeem grondig ontwrichten. De bestaande (machts)verhoudingen zullen worden verstoord. Het is bij dit alles maar zeer de vraag of de rechtsbescherming van de verdachte is gebaat.

Niets te verliezen

Om de ontwrichting te illustreren geef ik een indicatie van de consequenties van de voorstellen voor de Amsterdamse rechtbank. Ik beperk mij tot de beschikbare cijfers over de meerderjarige verdachten.

Vorig jaar zijn in Amsterdam zo'n 15.000 personen in verzekering gesteld. Een nog onbekend aantal hiervan zal om de komst van de rechter-commissaris vragen. Zij hebben hiermee niets te verliezen: 'Nee heb je, ja kun je krijgen'. De verhoren zullen snel moeten volgen en derhalve ook op het weekeinde moeten plaatshebben. Van deze groep is in 1988 de in verzekeringstelling van 8.000 personen verlengd. De beslissing hierover is straks voorbehouden aan de rechter. Dan resteert een groep van 3.800 verdachten. Dit aantal is vorig jaar aan zes Amsterdamse rechters-commissaris voorgeleid in verband met de door de officier van justitie gevorderde bewaring.

De personele en materiële gevolgen van de voorstellen zijn niet direct te overzien. Het is duidelijk dat een verlenging van de 'bedrijfstijd' tot zeven dagen per

week en een uitbreiding van het aantal verhoren met 10- tot 20.000 een aanzienlijke uitbreiding vergt van rechters, griffiers, bodes en parketpolitie.

In het tegenwoordige stelsel is de officier van justitie de functionaris die de leiding heeft van het opsporingsonderzoek en in deze functie de politie controleert. Hij beslist over het voortduren van de in verzekeringstelling, zonodig gevolgd door voorgeleiding van de verdachte aan de rechter-commissaris.

Het voorstel van de commissie-Moons reduceert zijn taak tot het vorderen van de bewaring. De politie zal zich rechtstreeks tot de rechter-commissaris wenden om deze functionaris over het opsporingsonderzoek te informeren en te trachten diens beslissing te beïnvloeden. Het verzet binnen het openbaar ministerie tegen de voorstellen is dan ook groeiend — begrijpelijk.

Ook de verdachte zal niet gebaat zijn bij integrale uitvoering van de voorstellen van de commissie. En juist om hem/haar is het artikel uit het Verdrag van Rome opgesteld.

De eerste periode van de voorlopige hechtenis strekt ertoe de politie in staat te stellen bewijsmateriaal te vergaren en hiertoe zoveel mogelijk de verdachte en getuigen te horen. In een zaak van enige omvang zijn hiermee snel enkele dagen gevuld. In het tegenwoordige stelsel krijgen de officier van justitie, de rechter-commissaris en de advocaat na drie of vier dagen een over het algemeen redelijk compleet dossier ter beschikking. Ieder is dan in staat zich een gefundeerd oordeel te vormen over de gegrondheid van de tegen de verdachte gezeten verdenking.

Bekorting van deze termijn leidt onvermijdelijk tot een minder compleet dossier. Daarbij komt nog de handicap dat het voortdurend bezoek van, dan wel het transport van de verdachte naar, de rechter-commissaris weinig ruimte laat voor een degelijke onderzoeksrapport.

Te verwachten is dat de rechter-commissaris bij een redelijk vermoeden van betrokkenheid van de verdachte bij het strafbare feit, de politie nog een termijn van drie (voorheen twee!) dagen gunt om het onderzoek te completeren. En daarmee is het voorarrest met één dag verlengd.

Nog twee kanttekeningen zijn te plaatsen bij de (wets)voorstellen. Wegens de door het ministerie van justitie betrachtte haast met de wetswijziging is er geen tijd geweest voor de gebruikelijke consultatie van de bij de uitvoering betrokken beroepsgroepen, zoals de rechterlijke macht, de advocatuur en de politie. Bij dermate ingrijpende wetsvoorstellen draagt dit het risico van grote en

onvoorziene uitvoeringsproblemen in zich.

Voorts moet beseft worden dat de uitspraak van het Europese hof gegeven is voor een totaal ander rechtsstelsel dan het Nederlandse. Het Angelsaksische recht kent vanouds het beginsel van de *habeas corpus*, dat wil zeggen dat iemand wiens vrijheid hem door de overheid is ontnomen, bij voorkeur binnen 24 uur voor de rechter wordt geleid.

Dit betekent niet dat de rechterlijke controle en de rechtsbijstand in de andere Europese rechtsstelsels de vergelijking met Nederland kunnen doorstaan. Van de voorgeleiding bij een rechter-commissaris af heeft in Nederland zeer regelmatig rechterlijke toetsing van de noodzaak en rechtmatigheid van het voortduren van het voorarrest plaats. Bovendien is de verdachte verzekerd van rechtsbijstand.

Het is duidelijk dat de plannen van de commissie-Moons een zorgvuldiger beoordeling vergen dan in het kader van een soort noodwetgeving mogelijk is. Hiervoor is alle ruimte, nu de procureurs-generaal aan de officieren van justitie hebben opgedragen om met ingang van 16 mei iedere verdachte uiterlijk op de derde dag van de in verzekeringstelling aan de rechter-commissaris voor te geleiden of vrij te laten. Hiermee is de door het Europese hof gewaakte termijn van vier dagen en zes uur bekort.

Het voorstel van de procureurs-generaal brengt wel mee dat de 'bedrijfstijd' van het parket (bureau van de officier van justitie) en het kabinet van de rechter-commissaris ten minste met een dag in het weekeinde zou moeten worden uitgebreid. Het is duidelijk dat deze maatregel extra geld kost, maar dit zal aanzienlijk minder zijn dan integrale uitvoering van de commissievoorstellen, waarboven bedragen cirkelen van 40 tot 50 miljoen gulden op jaarbasis.

Delegeren

Natuurlijk is ook drie dagen niet 'promptly'. Daarom zou de kort-gedingprocedure zodanig kunnen worden gestructureerd, dat een verdachte in voorarrest op zeer korte termijn een rechterlijk oordeel kan vragen over de rechtmatigheid van het voortduren van zijn detentie. De rechtbankpresidenten zouden dergelijke strafrechtelijke kort gedingen kunnen delegeren aan een rechter-commissaris. Indien, in opdracht van de minister, het openbaar ministerie zijn medewerking hieraan verleent, is een rechterlijke uitspraak volgens de Europese tijdsnorm mogelijk.

De auteur is rechter-commissaris bij de Amsterdamse rechtbank.

Trouw ZATERDAG 1 APRIL 1989

Verdachte korter vast

Inverzekeringstelling wordt maximaal drie dagen

Van onze redactie samenleving
AMSTERDAM - De termijn waarin verdachten kunnen worden vastgehouden voor dat zij aan een rechter-commissaris worden voorgeleid, de in verzekeringstelling, wordt met een dag verkort. Vermoedelijk met ingang van medio mei zal een maximale termijn van drie dagen gelden.

De vijf procureurs-generaal hebben hiertoe besloten. Aanleiding tot de nieuwe richtlijn is een uitspraak die

het Europese Hof in Straatsburg november vorig jaar deed in de zogeheten Brogan-zaak. Een ieder die van zijn vrijheid wordt beroofd moet 'onmiddellijk' voor een rechter worden geleid. Dat was niet gebeurd in de Brogan-zaak. Het Hof bepaalde dat de vier dagen en zes uren die de verdachte in de cel moest zitten zonder een rechter te zien, in elk geval strijdig waren met die onmiddellijkheid.

In Nederland geldt nu nog een maximale termijn van vier dagen plus zes uren die voor verhoor mogen wor-

den uitgetrokken. De procureurs-generaal laten die zes uren in hun nieuwe richtlijn ongemoeid.

Direct na de uitspraak van het Europese Hof poogden advocaten ook in Nederland van rechters gedaan te krijgen, dat zij hun te lang vastgehouden cliënt in vrijheid stelden. De president van de rechtbank in Den Haag, mr. M. Wijnholt, kwam in een dergelijke zaak tot de conclusie dat de rechter niet op nieuwe wetgeving vooruit moest lopen. Wijnholt: „De vraag is: wat is een onmiddellij-

ke voorgeleiding. Het Europese Hof heeft gezegd dat vier dagen en zes uren teveel zijn, dat is de enige houvast. Vooral omdat de Nederlandse wetgever zo koortsachtig bezig is, moeten we niet roomser zijn dan de paus.”

Wijnholt, die lid is van de Commissie Moons die de wetgever adviseert over aanpassingen in het wetboek van strafrecht, zei destijds dat het „niet aannemelijk” is dat de bestaande termijn van vier dagen en zes uren zou worden terugge-

schroefd. De procureurs-generaal denken daar anders over, omdat de wetgeving niet in strijd mag zijn met het Europees verdrag voor de rechten van de mens.

In justitiekringen wordt verwacht dat de nieuwe richtlijn een verhoogde werkdruk tot gevolg zal hebben. De procureurs-generaal hebben daarom besloten de regeling niet eerder dan medio mei in te laten gaan. Hoofddirecties van justitie moeten in de tussentijdse periode werkafspraken maken, aldus de procureurs-generaal.

Straffen in Nederland Elsevier 22 april

Wie één keer een pakkeje drugs de grens over smokkelt, gaat voor jaren achter slot en grendel, maar wie tien beroemde schilderijen stiekem in de koffer steekt is dezelfde dag alweer op vrije voeten. En wie in Amsterdam of Arnhem een delict pleegt, heeft grotere kans niet voor de rechter te hoeven verschijnen dan elders. Het laatste jaarverslag van de procureurs-generaal bevat verrassende cijfers over de verschillen in het vervolgings- en schikkingsbeleid van het Openbaar Ministerie, en heeft daarmee de oude discussie over straftoemeting in Nederland nieuw leven ingeblazen. Is grotere uniformiteit mogelijk en wenselijk? De meningen van een advocaat, een rechter, een officier, een hoogleraar en een topambtenaar van Justitie.

JOOST DE HAAS EN REMCO MEIJER

ELS 22

Om aan te geven hoe moeilijk het is, zegt mr. B. E. P. Myjer, rechter te Zutphen, 'gebruik ik wel eens het volgende voorbeeld: een man heeft thuis een avond lang stevig gedronken. Hij had wat te vieren. Dan ontdekt hij rond middernacht dat zijn auto geparkeerd staat op een plek waar het morgen markt is. Heel vervelend, want als hij niks doet, wordt die auto weggesleept en dat kost tweehonderd gulden. Dus die man, promillage 1.83, besluit hem toch maar een paar straten verderop te zetten en rijdt prompt tegen een andere geparkeerde auto op. Forse schade, maar verder niet in de hand. Verdient deze man een zwaar straf? Myjer kijkt vragend, stopt even en zegt: 'Op het promillage van 1.83 staat wel negen maanden ontzegging van het rijbewijs.'

Een moeilijke geval. Maar Myjer gaat verder. 'Nu hetzelfde geval, maar onderweg verloor de man geen voorrang aan een Saab. In de poeier. Nog steeds geen al te zware straf? En als ik nu van de Saab een Erend maak, waarvan de inzittenden gewond raken? En van die Erend een bromfietser? Zwaar gewond? Toen ik dit voorbeeld de laatste keer gebruikte en van de bromfietser een voortgang maakte, die

gen. De meesten van hen waren al eens eerder voor tasjes roven opgepakt, constateerden de rechercheurs wrang. Soms biedt het strafrecht helemaal geen oplossing. Zoals in het geval van de werkloze man die eind maart uit pure frustratie in het Dordrecht Museum tien zeventiende-eeuwse meesterwerken onherstelbaar beschadigde. Ontgrip en woede volgden op zijn vroegtijdige vrijlating. Het vooruitzicht van de relatief lage straf (er staat maximaal twee jaar op het aankomen van vernielingen) die de man waarschijnlijk te wachten staat, bevredigde evenmin het rechtsgevoel van het publiek.

Maar, merkt Kelk op, 'iedere rechter weet dat een hoge straf in dit soort zaken, waar we vaak te maken hebben met krankzinnigen, niet helpt. Hier schiet straffen domweg te kort. Daar staat tegenover dat ernstige, gewelddadige delicten, die een schok in de rechtsorde teweegbrengen, zwaar worden bestraft. Officiëren van justitie zullen, wanneer er sprake is van grote beroering in de maatschappij, juist om die reden niet nalaten hoog in te zetten in hun requisiroir.

Zo eiste het openbaar ministerie in Den Haag deze maand een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van tien jaar tegen twee voormalige medewerkers van het bewaakingsbedrijf Toetanchamon, die eind vorig jaar in opdracht van hun baas een reeks bomaanslagen hadden gepleegd. De rechtbank veroordeelde de twee tot zes jaar en repte in het vonnis van 'ware terreurdaden waardoor de rechtsorde ernstig is geschokt'.

Mr. G. Spong, advocaat (in onder andere de Toetanchamon-zaak) te 's-Gravenhage, antwoordt op de vraag of er de laatste jaren zwaarder gestraft wordt: 'Mijn voorzichtige indruk is dat dat wat betreft bepaalde delicten wel het geval is. Hij noemt drugsdelicten, zedendelicten en fraudezaken. Hoe verklaart hij dat? Spong: 'Wat de drugszaken betreft is onder invloed van allerlei drogredeneringen de idee ontstaan dat Nederland te mild was. Men wilde afrekenen met de gedachte dat alles hier zo makkelijk kan. Maar het ging alleen maar

om een optische vertekening, want welke draconische maatregelen er ook getroffen zijn: men is tot de conclusie gekomen dat het allemaal niet helpt.'

Wat betreft fraude- en zedendelicten geloof Spong zeker dat de publieke opinie een rol speelt bij de verzwaarde straalmaat. 'Een rechter is ook maar een mens. Natuurlijk speelt bij incassozaken alle publiciteit een rol. Fraude idem dito. Als de kranten schrijven dat de kleintjes op de vingers worden getikt en de groten weer vrijuit gaan, dan lezen de rechters dat ook. En een

Publiciteit heeft invloed op straftoemeting

rechter mag ook zaken als de deuk in de rechtsorde of de publieke commotie meewegen. Dat is niet onjuist, al is het soms griezelig. Want je moet je wel afvragen: is er sprake geweest van een verantwoordere berisping in de pers?

Het is evident dat rechters zich in hun opvattingen over de strafwaardigheid van bepaalde delicten mede laten leiden door de publieke opinie, zegt ook dr. J. J. M. van Dijk, tot begin april hoofd van het Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatie Centrum (WODC) van het ministerie van justitie. Nu is hij hoofd van de directie Criminaliteitspreventie. In de zes jaar dat hij het WODC aanvoerde is het hem opgevallen dat rechters onder andere in verkrachtingszaken zwaarder zijn gaan straffen. Van Dijk: 'Daarmee volgen zij de mede door toedoen

van 'feministische lectuur' gewijzigde opvattingen in de maatschappij.

Andere delicten die nu zwaarder bestraft worden zijn volgens Van Dijk roofovervallen en de handel in hard drugs. Vooral bij veroordelingen wegens overtrekking van de Opiumwet is door het volgen van de zogeheten 'Europese tarieven' sprake van een sterke toename van de strafduren.

De enorme uitbreiding van de gevangenis capaciteit (van 3798 cellen in 1981 tot het beoogde aantal van 7678 in 1991) is vooral ingegeven door strengere straffen voor drugshandel.

De zwaardere bestraffing van roofovervallen heeft te maken met het hoge aantal recidivisten, meent Van Dijk. 'De rechter krijgt in deze categorie steeds weer dezelfde jongens met de langste strafbladen voor zich. Zijn geduld raakt op. Hier manifesteert zich de desillusie over het resocialiseringsvermogen van ons strafrecht.'

Mr. R. A. M. Behling, officier van justitie in Utrecht, maakt niet de indruk daar erg rouwig om te zijn. 'Straf is vergelding,' zegt hij, 'en het dient in de eerste plaats helend. Straf is straf en zeg dat nou maar. Jarenlang mocht dat niet, moest straf er zijn om mensen beter te maken. Daar betalen we nog steeds de prijs voor. Laten we in godsnaam niet meer doen of straf een therapie is.'

Behling, die als officier zegt te spreken 'namens de maatschappij en het gezond verstand', gelooft in het nut van lange gevangenisstraffen. Vooral bij levensbedreigende delicten en zware georganiseerde criminaliteit. Behling: 'Met het strafreem je de onrust in de maatschappij weg en tegelijk bescherm je die maatschappij. Bovendien hoort er een ontmoediging in te zitten, het mag niet te aantrekkelijk worden. Kijk, de fraudeur die negen maanden krijgt, sluitend tot rust komt en vervolgens de miljoenen opstrijkt, die lacht zich dus rot. Het wordt voor hem pas vervelend als hij een paar jaar moet zitten. Bij zware misdrijven moet je niet flauw zijn. Dat zijn zij toch ook niet? Als u denkt

dat ze de buit aan de Derde Wereld geven, nou, dat doen ze niet hoor.

'Natuurlijk er zitten nadelen aan straf,' vervolgt hij. 'De familie wordt meegetrafd, daar is niets aan te doen. En verschillende daders bij elkaar, daar gaat niet een goede invloed van uit. Mijn gelijk is niet aan te tonen, alleen door een tijdje niet te straffen, maar dat is te riskant. Je straft omdat het maatschappelijk noodzakelijk is. Als je het niet doet, gaan mensen het zelf doen. Het eerste doel van straf is het leefbaar houden van de maatschappij en het voorkomen van eigenrichting.'

'De discussie over strafrecht is zo oud als het strafrecht zelf,' zegt Spong. 'Maar straffen heeft zeker zin. Een hoop mensen schrikken zich oneindig rot. Die hebben na één keer hun lesje wel geleerd. Een lange straf laat niemand onberoerd, maar het is een illusie te denken dat mensen er beter van worden. Dat is ook niet het voornaamste doel. Het is vaak, in de naakte waarheid, pure leedtoevoeging.'

Myjer ligt er wel eens wakker van: 'Mijn vrouw kan precies merken wanneer ik voor een moeilijke beslissing sta. Het gaat je nou eenmaal niet in je koude kleren zitten wanneer je een zware straf oplegt. Maar ik heb geleerd: mijn beroep is beslissen.'

De vele beslissingen die dagelijks worden genomen over vervolging en bestraffing vertonen maar weinig gelijkheden wanneer het om hetzelfde soort delict gaat. De Nijmeegse criminoloog J. P. S. Fissler onderzocht de regionale verscheidenheid in de strafrechtspiegeling. Hij stelde vast, zonder overigens concrete gevallen te noemen, dat beslissingen over de vervolging van strafbare feiten aanzienlijk uiteen lopen. Als arrondissementen waar het OM relatief weinig vervolgt, noemt hij: Amsterdam, Arnhem, Den Bosch, Breda, Utrecht en Maastricht. Verdachten lopen eerder kans vervolgd te worden in Almelo, Assen, Dordrecht, Den Haag, Haarlem, Leeuwarden en Middelburg.

Uit het jaarverslag over 1987 van de procureurs-generaal bij de Gerechtshoven en cijfers van het Centraal Bureau voor de

STAAT II

Arondissement	Alkmaar	Leeuwarden	Landelijk	Arnhem	Amsterdam
Officier van justitie	40,8%	41,5%	43,6%	48,1%	47,2%
Rechter	59,2%	58,5%	56,4%	51,9%	52,8%
Absolute getallen	7263	5273	206634	14630	22816

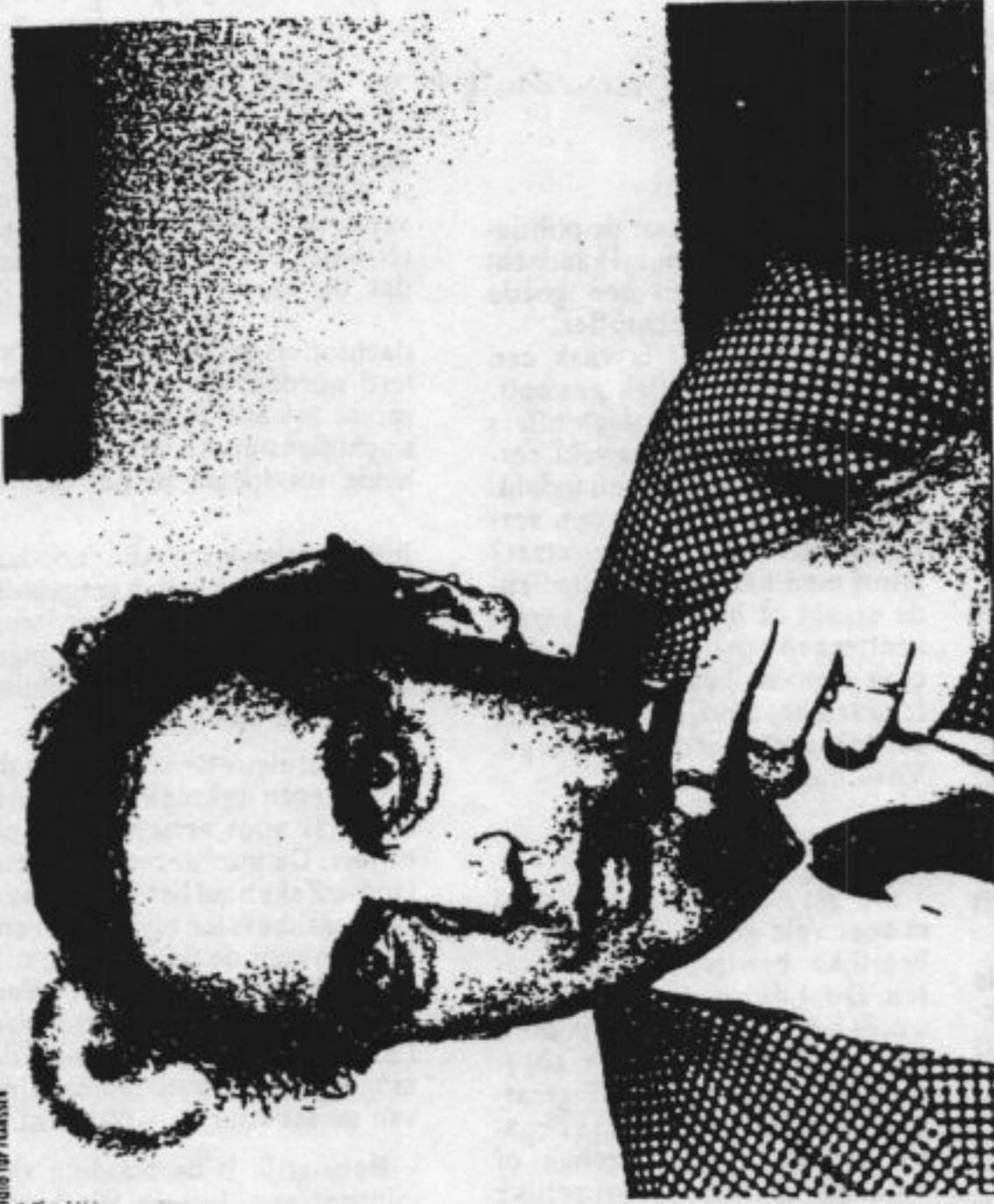
Waar al veel geschikt wordt, worden ook relatief meer zaken aan de rechter voorgelegd; verdachte in Arnhem/Amsterdam heeft grotere kans om niet voor rechter te hoeven verschijnen en om geen schikking te hoeven betalen

STAAT I

Arondissement	Alkmaar	Leeuwarden	Landelijk	Arnhem	Amsterdam
Technisch sepot	21,3%	26,5%	31,0%	36,8%	35,1%
Beleids-sepot	35,0%	32,5%	40,3%	44,7%	50,8%
Schikking	43,6%	41,0%	28,7%	18,5%	14,0%
Absolute getallen	2966	2189	90110	3789	10767

Verdachte in Alkmaar/Leeuwarden betaalt schikkingsbedrag, terwijl zaak van een loigemoel in Arnhem/Amsterdam in groot aantal gevallen wordt gesponneerd

100 117 110018

Myjer: 'Notuudlijk heb ik mijn stokpaardjes, maar ik heb geleerd ervanheen te kijken'

heeft, hoe staat Myjer dan bekend? De Zuiphense magistraat denkt even na en antwoordt dan: 'Ik heb wel eens gehoord dat advocaten mij een ontzettende schoolmeester vinden.' Een van de doelen die Myjer bij strafplegging voor ogen staan is de conflictoplossing. 'Ik vind het heel belangrijk om te weten of een verdachte bij voorbeeld bereid is om de materiële schade te vergoeden en dat vervolgens ook daadwerkelijk doet.'

Spong kent de gevoeligheden van rechters op dit punt. 'Ik adviseer mijn cliënten vaak om in een vroeg stadium een briefje te schrijven waarin spijt betuigd en vergoeding van de schade voorgesteld wordt. Dat kan de strafmaat drukken. Ook maak ik mijn cliënten attent op het belang van hun proceshouding. Hier in Den Haag kwam het Hof met de trouwvulle dat als strafverzwarende omstandigheid mag meetellen dat een verdachte geen inzicht toont in het foutieve van zijn handelen. Het betekent in de praktijk dat een bekennenis de straf omlaag brengt, dat kan vaak jaren schelen.'

Myjer komt bij het zoeken naar een gepaste straf vaak tot originele oplossingen. Met dit zogeheten creatief straffen heeft hij een zekere faam verworven. Hij was de eerste rechter die voetbalvandalen een stadionverbod oplegde. Jongeren die in een discotheek zonder aanleiding Tanmils onder het roepen van racistische leuzen in elkaar sloegen, kregen van hem de opdracht de schade te betalen en een doorwrocht werkstuk te maken over het vluchtelingenvraagstuk. 'Ik geef toe dat ik hier meer aan de jongens zelf heb gedacht,' zegt Myjer, 'dan aan de generaal-preventieve werking. Maar ik wilde niet dat ze uit de gevangenis zouden komen, zeggend: dat hebben we ook nog eens aan die lui te danken.'

Kelk zou willen dat er vaker op die manier werd gestraft. 'Maar helaas,' zegt hij, 'de creativiteit onder juristen is niet groot, men heeft nogal de neiging in vaste patronen te denken. En dat terwijl het arsenaal van sanctiemogelijkheden enorm is uitgebreid. Naast de voorwaardelijke veroordeling biedt bijvoorbeeld de dienstverlening veel mogelijkheden.'

In een recente publicatie schreef Myjer: 'Eigenlijk is dienstverlening een heerlijke straf. Het is voor de rechter een van de weinige vormen van leedtoevoeging, waarbij de veroordeelde na afloop van de zitting veelal opgelucht bedankt of - wat minder gelukkig geformuleerd - 'tot ziens' zegt. De maatschappij verdient er per saldo in menig opzicht aan. De veroordeelde ten slotte, kan iets goed maken, zonder er voor te hoeven zitten.'

aspecten, hoe meer maatwerk. Als er gedetailleerde richtlijnen komen, betekent het dat ik een PC kan aanvragen, waarmee ik met een druk op de knop het vonnis al heb voordat de zitting is geweest. Dan hoeft ik alleen nog maar te tekenen.'

Ook Behling is tegen: 'De aardigheid is juist dat je betrokken voelt bij het vak. Computers zijn wat dat betreft voor mij een schrikbeeld. En ook voor verdachten, denk ik, want zij hebben nu nog een kans maar dan niet meer. En voor strafpleiters is het helemaal de dood in de pot.'

Van Dijk toont zich niet onder de indruk van het argument dat uniformiteit een beperking van de professionele vrijheid inhoudt. 'Je kunt het ook professionele eigenwijzigheid noemen,' zegt hij. 'Als we harmonisatie willen, moeten we niet opzij stappen voor de beroepsronds. Het argument dat elke dader uniek is is juist, maar in de praktijk houden magistraten vooral rekening met hun eigen hoogst persoonlijke unieke optie. Men zou eens moeten wennen aan wat meer collegiaal overleg. Tussen OM en rechters is al meer overleg over beleidskwesties als 'wat doen we met de dronken ridders' dan ze in het openbaar zullen bekennen. Het is zeer controversieel, want de dominante gedachte is dat de onafhankelijkheid van de rechter met zich meebrengt dat hij alleen met zijn eigen geweten te maken heeft.'

Rechters en officieren kennen elkaar meestal goed. Ze hebben veel dezelfde opleiding genoten (Rechterlijk Ambtenaar in Opleiding), werken vaak in hetzelfde gebouw en frequenteren dikwijls dezelfde borrelcruis. Toch ontkent Myjer het bestaan van overleg met het OM: 'Dat is een jammerlijke gedachte die nergens op berust.' Behling valt hem bij: 'Ik heb nog nooit van mijn leven overleg gevoerd met een rechter.' Kelk kan zich collegiaal overleg hoogstens in abstracto voorstellen, bijvoorbeeld over nieuwe richtlijnen voor dronken ridders. 'Overleg over concrete zaken komt niet voor. Rechters hebben er geen belang bij, ze willen het niet w'r'n. Het is gewoon *not done*, net zoals je iemand, ook al ken je hem nog zo goed, niet vraagt: hoe doe je je seks?'

Toch is het in de praktijk niet van belang ontbloeit om de opvattingen van de bij het strafproces betrokken juristen te kennen. 'Ik ga er altijd vanuit: ken je rechters en je hebt een deel van je zaak gewonnen,' zegt Spong. Daarentegen zegt officier Behling: 'Ik weiger rekening te houden met de persoon van de rechter. Je brengt een zaak aan bij de rechter, niet bij meneer A of meneer B. Het is geen win-dowshopping.'

Als elke rechter een bepaalde naam

100 117 110018

ARRONDISSE

Behling: 'Wanneer ik in eer en geweten ocht maanden eis en de rechtbank zegt zeven, dan begrijp ik dat niet'

Op zich is dat een fascinerend fenomeen: de mensen zijn hetzelfde opgeleid, ze werken de godganse dag in dezelfde cultuur en toch denken ze heel verschillend over straf.

Behling ergert zich er wel eens aan dat rechters vrijwel nooit conform de eis straffen. 'Wanneer ik in eer en geweten acht maanden eis en de rechtbank zegt zeven, dan begrijp ik dat niet. Het lijkt soms alsof de rechter, om niet de indruk te wekken aan de leiband van de officier te lopen, Sinterklaas speelt.'

Door de Nederlandse Vereniging van Rechtspraak (NVvR), de vakbond van magistraten, is onlangs de werkgroep Criteria voor strafoplegging ingesteld. Volgens secretaris J. H. Bosch, rechter te Zwolle, zal worden geprobeerd 'methoden te vinden om de strafoplegging inszichtlijker te maken'. De invoering van een databank met richtlijnen voor straffen in bepaalde zaken wordt overwogen.

'Daar kleven grote gevaren aan,' waarschuwt Spong. 'Het leidt tot de uitschakeling van de individuele rechterlijke vrijheid. Elke strafzaak is verschillend. Het gevaar van zo'n databank is dat rechters lui worden en niet meer kijken hoe het zit met de persoonlijke omstandigheden van de verdachte.' Maar rechters zelf zitten er ook niet op te wachten. Zij vrezen een aantasting van hun onafhankelijkheid.

'Ik ben tegen richtlijnen, niet tegen uitgangspunten,' zegt Myjer. 'Juist waar vergrijpen zwaarder worden kun je niet met een conflictstraf volstaan. Hoe meer

Statistiek komt een opmerkelijk beeld naar voren. Bij vergelijking van de arrondissementen Alkmaar en Leeuwarden enerzijds en Arnhem en Amstertdam anderzijds valt op dat in Alkmaar en Leeuwarden het OM veelal een schikking voorstelt, terwijl eenzelfde zaak in Arnhem en Amstertdam wordt geseponcerd. Bovendien lopen verdachten in Alkmaar en Leeuwarden een grotere kans dat zij moeten voorkomen. In Arnhem en Amstertdam is een verdachte dus beter af: hij hoeft geen schikking te betalen en niet voor de rechter te verschijnen.

In de strafoplegging bestaat evenmin eenheid. Rechters in Amstertdam, Den Haag, Rotterdam, Breda en Den Bosch straffen volgens onderzoeker Fiselier in het algemeen zwaarder dan hun collega's in Alkmaar, Almelo, Arnhem, Haarlem, Riermond, Zuiphen en Zwolle. Er komen zelfs verschillen voor tussen de strafkammers binnen één rechtbank.

Een onverkwikkelijke zaak in de ogen van dr. Van Dijk. Hij vindt dat de verschillen moeten worden weggewerkt. 'Het is toch niet te verteren,' zegt hij, 'dat je voor de uitkomst van een zaak afhankelijk bent van welke officier er vervolg of welke strafkamer vonnist? De verschillen kunnen nogal uiteenlopen, van een sepot tot een vrijheidsstraf. Dat is in strijd met de rechtsgevoelheid. Het is ook niet goed met het oog op de generaal-preventieve werking van straf. Het werkt gewoon niet wanneer de tarieven onduidelijk zijn.'

Spong: 'Een rechterlijk college kan norm afwijken van de eis van een officier.'

Spong meent dat het zinvol is om de openbaarheid van het strafproces voort te zetten tot in de raadkamer, het geheime domein van de rechters. 'Juist om te voorkomen dat er oneigenlijke argumenten gebezigd worden, want niets menselijks is de rechter vreemd. Ook hij is bevattelijk voor heel banale dingen.' Spong besefte dat hij met dit revolutionaire idee alleen staat. Behling vindt dat 'we het risico van oneigenlijke argumenten maar moeten nemen. We moeten uitgaan van de goede trouw van rechters. Het is verkeerd te denken dat de rechtspleging super moet zijn.'

Ook Kelk is falliekant tegen: 'Het is schattig bedacht, maar als je de raadkamer openbaar maakt krijg je een schaduwraadkamer, dan vindt het overleg 's avonds over de telefoon plaats. Er moeten in beslotenheid ook vermoedens geuit kunnen worden. Ik zie de ministerraad al in het openbaar vergaderen!'

Spelen banale overwegingen een rol? Rechter Myjer: 'Ja, dat komt voor. In de beslotenheid van de raadkamer kunnen opmerkingen gemaakt worden in de transtheek.' Dat is een eufemisme? Myjer: 'Dat is een understatement.'

'Dienstverlening? Ik ben tegen die term,' zegt Behling. 'Het klinkt al gauw te leuk. Strafoplegging is geen spelletje, ik kan er ook geen geintjes over maken. Als ik als officier op de zitting sta en er moet een dienstverlening komen, dan ga ik kijken naar iets waar moeite voor gedaan moet worden. Niet op zaterdag naar de disco, maar w's schoonsmaken. Vervellende klussen die toch gedaan moeten worden.'

Kunnen behalve karaktereigenschappen van een rechter ook persoonlijke omstandigheden een rol spelen in het strafopleggingproces? Van Dijk: 'De persoonlijke levenssfeer speelt zeker mee. Ik zou zelf als klokkekief liever niet berecht willen worden voor een rechter waar net twee klokken zijn weggehaald.'

Myjer: 'Ik ben beroepsrechter. Natuurlijk heb ik mijn stokpaardjes, maar ik heb geleerd ervanheen te kijken. Maar, geeft hij toe, lieden die nogal draaien hoeven niet op zijn sympathie te rekenen. 'Dan wil ik nog wel eens doorvragen, en kan ik een zeker cynisme niet verbergen.' De proceshouding van de verdachte wordt in zo'n geval in het vonnis vermeld.

'Ik denk,' zegt Spong, 'dat in het gros van de zaken toch praktische dingen de doorslag geven. Kernachtige dingen. Als het rechterlijk college het idee heeft dat iemand een echte zieligerd is, heeft hij een streepje voor op de aperte engerd.'

Maar, merkt Kelk op, het verschil zieldoen/zielig zijn, wordt zeker gemaakt. 'Als het meespeelt, gaat het echt om de omstandigheden. Die kunnen soms zo tra-

Psychiaters verzetten zich tegen 'inmenging' rechters en wetgever

Door onze redacteur
JAN BONJER NK

UTRECHT, 22 april — Psychiaters verzetten zich in toenemende mate tegen de invoering van rechtsnormen in de geestelijke gezondheidszorg. Die opvatting viel deze week te horen tijdens een symposium in Utrecht over actuele juridische problemen bij opname en verblijf in psychiatrische ziekenhuizen. Mr.dr. P. Laurs, gezondheidsrecht-jurist bij de Utrechtse universiteit, uitte scherpe kritiek op de hoofdinspecteur voor de geestelijke volksgezondheid. Die deed onlangs „een gevaarlijke oproep aan psychiaters om rechterlijke uitspraken in bepaalde gevallen te negeren“.

Hoofdinspecteur J.B. van Borssum Waalkes gaf bij een toelichting op het jaarverslag over 1988 aan dat gedwongen opname en behandeling van psychiatrische patiënten juridisch steeds moeilijker wordt. Volgens de hoofdinspecteur blijven daardoor enkele duizenden psychiatrische patiënten verstoken van de noodzakelijke hulp. „Ik adviseer de psychiater die ervan overtuigd is dat zijn patiënt bij vrijlating voor de tram springt of van het balkon van zijn flat stapt, de patiënt vast te houden en te behandelen, al wil de rechter vrijlating.“

Laurs is erg geschrokken van deze oproep om de uitspraak van de rechter te negeren. „Dit gaat heel ver. Als de rechter vaststelt dat er geen direct gevaar dreigt en besluit dat de rechterlijke machtiging wordt opgeheven, dient de psychiater zich daarbij neer te leggen. Hij is tenslotte ook een rechtsburger die zich aan de spelregels van de democratie dient te houden.“

Laurs heeft wel begrip voor het dilemma van een psychiater die een patiënt moet laten gaan terwijl hij de indruk heeft hem of haar goed te kunnen behandelen. Toch is het verzet van psychiaters tegen rechterlijke uitspraken volgens Laurs onterecht en ook onnodig.

Verwaarlozing

Laurs: „Vroeger werd bij een gedwongen opname het bestwil-principe gehanteerd. Sinds een jaar of vijf staat het gevaarcriterium centraal. Er moet sprake zijn van een bijzondere situatie wil dwangopname worden toegestaan. Psychiaters vinden het criterium in de regel te eng en de hantering te scherp. Ik ben daarentegen van mening dat rechters het gevaarcriterium meestal niet op een starre manier toepassen“. Daaronder wordt ook gevat het gevaar dat de patiënt voor zichzelf kan opleveren. De Hoge Raad heeft daaronder begrepen: sulcidedreiging, gebrek aan ziektebesef en onmogelijkheid tot handhaving buiten de inrichting wegens ernstige verwaarlozing.

Tijdens het symposium lieten sommige psychiaters geheel andere geluiden horen. Dr. M.H. Cohen Stuart, oud-geneesheer-directeur van het Deltaziekenhuis in Poortugaal, repte van „het geschoolmeester van de wetgever“. Sommige artsen vonden het langzamerhand tijd worden om de psychiater tegen de wetgever te

beschermen. Laurs ziet hierin het gevaar dat de ontwikkeling van het patiëntenrecht wordt gefrustreerd. „De psychiater dient tegenwoordig bij een gedwongen opname zelf aan te tonen hoe nijpend de situatie is en dat gebeurt lang niet altijd. Daar zit ook de fout in de opstelling van Van Borssum Waalkes. Hij zegt: het probleem ligt bij de rechter. Nee, het probleem ligt ook bij de psychiater die lang niet altijd voldoende hard maakt dat dwangopname nodig is en te gemakkelijk aanneemt dat zijn wens, net als vroeger, snel wordt gehonoreerd.“

In het verzet van psychiaters tegen de 'juridisering' ziet Laurs ook een reactie op de 'anti-psychiatrie', de beweging die halverwege de jaren zeventig min of meer voor opheffing van de inrichtingen pleitte. „Nu willen psychiaters meer capaciteit in de ziekenhuizen en meer mogelijkheden om gedwongen te kunnen opnemen en behandelen.“ Laurs vindt dat een ongelukkige opstelling „omdat ook ten gevolge van behandeling chronische patiënten kunnen ontstaan“.

Gestrand

De wettelijke basis voor dwangbehandeling lijkt te zijn weggevaald sinds enkele nieuwe grondwetsartikelen van kracht werden. Het gerechtshof in Arnhem sprak vorig jaar uit dat dwangbehandeling niet langer mogelijk is. Ook daarop baseerde Van Borssum Waalkes enkele weken geleden zijn noodkreet. Het Arnhemse arrest wijkt af van de jurisprudentie van de Hoge Raad en Laurs vraagt zich daarom af of het arrest bepalend moet zijn voor het denken van de rechters. Hij wijst op een recente uitspraak in kort geding waarbij dwangbehandeling wel aanvaardbaar werd geacht.

„In de grondwet staat dat de integriteit van het lichaam niet mag worden geschonden tenzij er een wettelijke bepaling is. Die hebben we niet omdat de wet Bijzondere Opnemingen in Psychiatrische Ziekenhuizen (BOPZ) is gestrand. Maar dan nog geldt voor alle bepalingen in de grondwet dat daarvan in noodsituaties mag worden afgeweken. Dat criterium zal niet sterk verschillen van de criteria in een wettelijke regeling. Het zal nooit zo zijn dat dwangbehandeling vrij gemakkelijk is toe te passen“, aldus Laurs.

RaRa-verdachte veroordeeld

Poging tot brandstichting in Schiedamse drukkerij

AMSTERDAM (ANP) - Het gerechtshof in Amsterdam heeft gisteren een gevangenisstraf van achttien maanden, waarvan zes voorwaardelijk, opgelegd aan de RaRa-verdachte R. R. wegens zijn betrokkenheid bij een poging om brand te stichten bij de Schiedamse drukkerij Elba. De Amsterdamse procureur-generaal R. Manschot had zes jaar geëist.

R. werd verder vrijgesproken van de overige zes feiten die hem door het openbaar ministerie ten laste waren gelegd. Het daarvoor vergaarde bewijs is volgens het Hof onrechtmatig verkregen.

Volgens het hof hoeft de verdachte echter niet meer de gevangenis in,

omdat hij al negen maanden in voor-arrest heeft gezeten en nu in aanmerking komt voor vervroegde invrijheidstelling. Het hof achtte een gevangenisstraf op zijn plaats omdat de poging tot brandstichting door middel van brandbommen aanzienlijke schade had kunnen opleveren en omdat de poging „weloverwogen“ was opgezet en uitgevoerd. „De politiek motieven van de verdachte brengen hierin geen verandering“, aldus het hof.

Het beroep van de verdediging dat R. gehandeld had uit „noodweer“ werd door het Hof daarom verworpen. R. zou zich met zijn actie hebben willen verzetten tegen het kapi-

talistisch systeem en de „verantwoordelijkheid van de Nederlandse staat voor het voortbestaan van de apartheid in Zuid-Afrika“.

Net als 3 januari van dit jaar, toen de zaak voor het eerst in hoger beroep voorkwam, veegde het hof de vloer aan met het bewijs dat door het OM was aangedragen voor de overige zes feiten waar R. voor terecht stond. De verdediging van R. had naar voren gebracht dat het huisonderzoek waar een belangrijk deel van het bewijs naar boven was gehaald, niet onder de controlerende leiding heeft gestaan van de rechter-commissaris, zoals de wet voorschrijft.

Criminaliteit met wetenschap bestrijden

Set seksuele agressie kan omwenteling betekenen

GVA april

Het is nog slechts een kwestie van een paar maanden en dan zullen seksuele delicten in ons land op een heel andere manier behandeld en bestreden worden dan nu het geval is. Tijdens een colloquium in het Brusselse Egmontpaleis werd dinsdag o.m. de "Set Seksuele Agressie" officieel voorgesteld door staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie Miet Smet en minister van Justitie Melchior Wathelet. De samenwerking tussen diverse ministeriële departementen zal ongetwijfeld een ander beleid tegenover verkrachting en andere seksuele delicten met zich brengen.

De Set Seksuele Agressie (SSA) is een geheel van instructies en instrumenten die een arts moeten toelaten sporen van seksueel geweld op het lichaam van het slachtoffer en van een verdachte vast te stellen. In feite bestaat er een set voor het slachtoffer en een voor de verdachte. De SSA-slachtoffer is een verzegelde kartonnen doos, waarin zich alle materialen bevinden die de arts nodig heeft om op het lichaam van het slachtoffer sporen van seksueel geweld terug te vinden: sperma, haren, vezels, bloed, enz. In de doos bevindt er zich een gids voor de arts met de beschrijving van alle stappen die de medicus moet doen — wat niet onbelangrijk is — ook een gids voor het slachtoffer met informatie over de verschillende stappen van aangifte tot proces en over het belang van een aangepaste hulpverlening. En er is

ook nog een gids voor de politiediensten, waarin vooral aandacht besteed wordt aan een goede opvang van het slachtoffer.

Dit laatste punt is vaak een onderwerp van kritiek geweest. Niet zelden werden slachtoffers van zwaar seksueel geweld eerder als schuldigen behandeld. Hadden ze zich tijdens een verkrachting wel voldoende verzet? Alsof men aan een bankbediende vraagt of hij zich wel verzet heeft tegen een hold-up. Daarenboven moest het slachtoffer in feite zelf het bewijs leveren dat er een seksueel delict was gepleegd. Vaak onbegonnen werk.

DNA-onderzoek

De Set Seksuele Agressie zal in zeer vele gevallen dat onontbeerlijke bewijsmateriaal leveren. Door de opgenomen sporen wordt het immers mogelijk door een DNA-onderzoek de zogenaamde "genetische vingerafdruk" van een verdachte te bepalen, zodat er over zijn schuld of onschuld een wetenschappelijke zekerheid zal bestaan.

Als er niet voldoende materiaal (haarwortels, bloedstalen en spermastellen) voor het DNA-onderzoek kan verzameld worden kan toch nog door een vergelijking van de sporen op het slachtoffer en op de verdachte in de meeste gevallen voldoende bewijsmateriaal worden verkregen om zich over schuld of onschuld uit te spreken. Dergelijke technieken hadden al zeer goede resultaten in landen als Canada en het Verenigd Koninkrijk.

Betere opvang

De wetenschappelijke aanpak

wees daarom de politieel als alternatief aan. De officier van justitie wilde niet tegen het beleid van de kinderrechter in gaan.

Volgens Van Kleef was het niet juist de jongen langer in de politiecel vast te houden. "Als volwassene na tien dagen niet in een Huis van Bewaring terecht kunnen, moeten ze worden vrijgelaten. Voor kinderen zou dat dan helemaal moeten gelden. Ook zijn de voorzieningen van een politiecel niet te vergelijken met die in een opvanghuis."

De jongen was aangehouden omdat hij iemand onder bedreiging bestolen zou hebben. Van Kleef: "Naar zijn eigen zeggen kreeg hij toen hij met een groep jongens op straat liep een mes in zijn handen gedrukt, dat hij heeft gebruikt om te beroven."

Volgens de officier van justitie was de 12-jarige de leider van het groepje en was dit soort dingen al vaker gebeurd.

Jongen zat te lang in politiecel

par 31/3

(Van een onzer verslaggeefsters) AMSTERDAM - Een 12-jarige jongen, die sinds 23 maart in een politiecel in Apeldoorn zat, is vannacht vrijgelaten. De president van de Amsterdamse rechtbank, mr J.M. Vrakking, heeft gisteren in een kort geding bepaald dat dit moest gebeuren als er geen plaats was in een opvanghuis.

Hiermee ging de president in op de eis van L. J. van Kleef, de advocaat van de moeder van de jongen. De termijn van in bewaring stelling liep om middernacht af. Maar de kinderrechter wilde de jongen niet vrijlaten, omdat ze de gepleegde feiten te ernstig vond. Er was ook geen plaats in een opvanghuis en ze

door de invoering van de SSA-set is slechts één aspect van een vernieuwd beleid. Staatssecretaris Smet verduidelijkte dinsdag dat de eerste opvang van de

slachtoffers gevoelig moet verbeterd worden. De set wordt verspreid bij alle politie- en rijks-wachtdiensten en zal een bepalende rol spelen in het eerste-

lijns-politiewerk. Alle noodzakelijke stappen zullen zorgvuldig en rustig kunnen uitgevoerd worden. De set zal overigens ingeschakeld worden in de opleiding van politie en rijkswacht.

De vernieuwde aanpak van de strijd tegen seksuele agressie is een zaak voor verscheidene ministers. De minister van Binnenlandse Zaken zal het gebruik van de set aanbevelen bij de gemeenten, die voor de financiering zullen kunnen putten uit het "Veiligheidsfonds". De minister van Landsverdediging onderzoekt de mogelijkheden van financiering van de set voor de rijkswacht.

Belangrijk is de houding van minister van Justitie Wathelet. Hij zal uiteraard richtlijnen uitwerken voor de parketten en moet nog de laboratoria aanduiden die de analyses zullen uitvoeren. Maar daarnaast komt er ook een nieuw wetgevend initiatief.

Een wetsvoorstel van 1982 (Miet Smet en Léon Remacle), goedgekeurd door de Kamer maar ruimschoots gewijzigd door de senaat, zal weer ter hand genomen worden en aan de Kamercommissie voorgelegd worden.

Verkrachting zal, als dit voorstel wordt goedgekeurd, een ruimere betekenis krijgen. Verkrachting zal dan niet alleen een misdrijf zijn tegen de familie en de openbare moraliteit, maar tevens een misdrijf tegen personen.

Funcieomschrijving

De politiediensten krijgen in de toekomst beslist een belangrijke rol in de nieuwe aanpak.

Maar politiemensen zijn geen psychologen, sociologen of sociale hulpverleners. Dat bleek duidelijk uit de uiteenzetting van kolonel Bruggeman, adjunct-directeur Hogere Directie der Operaties bij de Generale Staf van de Rijkswacht. Volgens hem is de politiefunctie in ons land bijna niet omschreven. Niettemin is hij van mening dat door het accent te leggen op de opvang van het slachtoffer het gerechtelijk onderzoek een stap vooruit kan zetten. Daarbij moet dan ook een aangepaste verhoortechniek komen, zeker als het slachtoffer een kind is.

De overheid werkt dus duidelijk aan een mentaliteitsverandering. Het colloquium was daartoe al een belangrijke aanzet met eminente wetenschappelijke sprekers als prof. Nys van de K.U. Leuven, die het had over de medisch-rechterlijke aspecten van seksueel geweld op vrouwen en kinderen, en prof. Hutsebaut, die de rechtspositie van het slachtoffer tijdens de rechtsprocedure belichtte.

Niet alle problemen in deze delicate materie zijn van de ene dag op de andere weggewist. Zo merkte de Antwerpse procureur-generaal Van Camp op dat het hoog tijd wordt dat de wetgeverende macht eens denkt aan een statuut voor de wetgeneesheer en de vertrouwensarts. En ook niet alle slachtoffers zullen met gerust gemoed aangifte doen.

Maar de overheid toont nu toch aan dat het menens is en dat het probleem uit de taboe-sfeer moet gehaald worden.

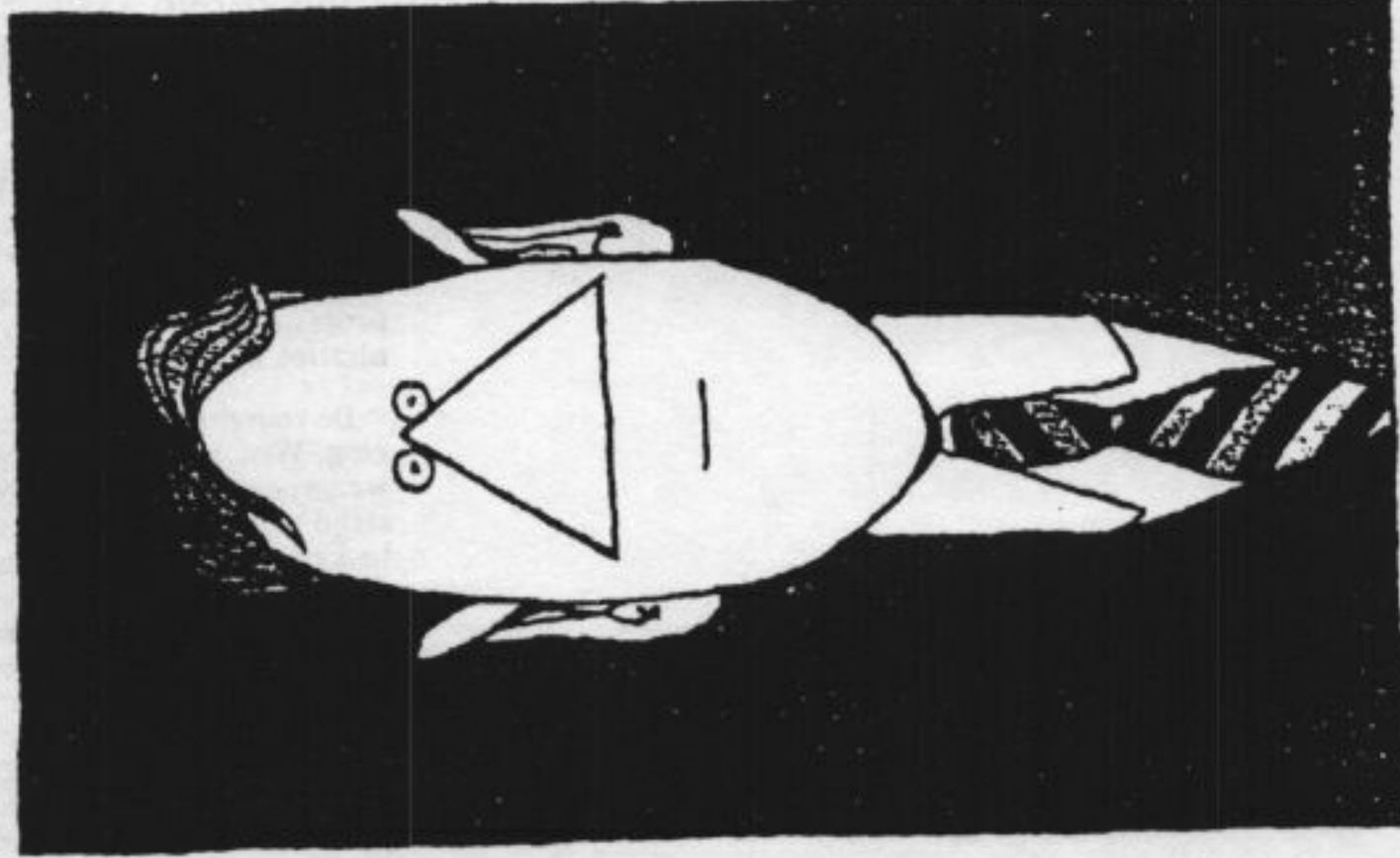
de Natie

door JOHN JANSEN VAN GALEN

Het zieligheidssyndroom

Wat heeft seksuele geaardheid met een baan van doen? De terreur van de goede bedoelingen.

HP 17

BEVERWIJK. KENT U DIE LIT-

drukking? In Beverwijk begint de vooruitgang. Bent u er wel eens geweest? Ik wel. Ik had er een schoonzuster die heel mooi het Ave Maria kon zingen. Be- verwijk ligt niet in de duinen en niet in de polder, maar er- gens daartussen in, op de zoge- naamde geestgronden. Er is een winkelcentrum, een zwarte markt en een tochtig stations- plein. Als je de Hoogovens niet ziet, ruik je ze wel. Onlangs heb ik bij de gemeente Bever- wijk gesolliciteerd als sectordi- recteur welzijn.

"U bent afgewezen," zei de chef personeelszaken.

"Maar ik ben homo!"

"O, dat verandert de zaak. Minderheid misschien ook nog?"

"Drent."

"Mim, dat telt niet, geloof ik. Tweede-generatie-iets soms?"

"Ik heb een oom die bij de NSW was."

"Ah! Ook lid van de Stichting Herkenning, zodat het een beetje officieel is, als oorlogs- syndroom?"

"Nee, maar wel bij Hans Sleuwenthoek op de tribune gezeten."

"We zullen zien wat wij voor u kunnen doen."

"HET STAAT AL TWEE JAAR IN ONZE AD-

vertenties: vrouwen, etnische minderhe-

den en homo's wordt uitdrukkelijk ver-

zoekt te solliciteren," babbelt de voorlicht-

ster van de gemeente Beverwijk opgewekt.

"Maar nu wij adverteerden voor twee hoge

functies, een sectordirecteur welzijn en

een financieel directeur grondbedrijf,

kwam het ook in de landelijke dagbladen.

En sindsdien heeft de telefoon hier niet stilgestaan."

"Dus mij wordt uitdrukkelijk verzocht

bij mijn sollicitatie te vermelden dat ik ho-

mo ben?"

"Nou nee, je hoeft niet te vertellen dat

je homo bent, maar het is wel de openheid

voorrang voor vrouwen, gehandicapten,

en

Wat is hier nu mis mee? Dit: dat het

een nieuwe

fase is van de invasie der over-

heid in het privé-domein van het individu.

Voorrang voor vrouwen, gehandicapten,

en

Wat is hier nu mis mee? Dit: dat het

een nieuwe

fase is van de invasie der over-

heid in het privé-domein van het individu.

Voorrang voor vrouwen, gehandicapten,

en

Wat is hier nu mis mee? Dit: dat het

jongeren is in zoverre nog te verdedigen, dat ze plaatsvindt op grond van in het algemeen voor iedereen waarneembare, dus publieke kenmerken. Bij migranten wordt het al dubieu- zet. Worden Gullit en Rijk- aard, die hier geboren werden en een Nederlands paspoort be- zitten, als Nederlander be- schouwd of toch, omdat ze er zo uitzien, als migrant? Wordt hier niet langs de achterdeur van de positieve discriminatie bij de beoordeling van gegadig- den een raciaal criterium inge- voerd? Moet de blanke vluch- teling uit Roemenie deze kwa- liteit met zoveel woorden aan- voeren om voor een baantje bij de gemeente Beverwijk in aan- merking te komen? De demar- catielijnen van de privacy lijken te vervagen.

Maar voorkeur voor homo's is in ieder geval flagrant voorbij de grens van het privé-domein. Iemand seksuele geaardheid hoewel de John Lantings on- der ons daar anders over den- ken en dat noemen we dan een vooroordeel. Positieve discrimi- natie van homoseksuelen houdt een uitnodiging in om je lief- desleven in het geding te brengen en dat was tot op heden bij uitstek het terrein, waar een ander niks mee te maken had. Als niettemin werkgevers homo's om die reden uit hun dienstverband weren, moet daar een einde aan gemaakt worden. Maar het is de omgekeerde wereld (de term 'po- sitieve discriminatie' zegt het al) om homo's juist vanwege hun ge- slachtsleven aan te willen nemen en in- wezen even erg. Trouwens, hoe kan wor- den vastgesteld of iemand zoals ik (zie bo- krigen met een valse aangifte van homo- schap? Moeten reflectanten een bewijs van homoseksualiteit overleggen?)

Men beroept zich te Beverwijk voor de verdediging van dit beleid op de nagedach- tenis van de legendarische Fedor Ka- bisch, die er twaalf jaar wethouder was en

'zich als homoseksueel geprofileerd' heeft. Nu hij dood is, moeten er meer homo's in dienst van de gemeente komen. Het lijkt mij de verkeerde gevolgtrekking. Ik neem tenminste niet aan, dat Kaabisch zijn func- tie had gekregen omdat hij homo was? Hij was vermoedelijk gewoon bekwaam en lid van de juiste partij. Als ik hem was zou ik een benoeming geweigerd hebben die mij ten deel viel op grond van het feit dat ik het met andere mannen deed. Naar ge- meentelijke recepties nam hij altijd zijn vriend mee, herinnert men zich op het Beverwijkse gemeentehuis: "Een loco-bur- gemeester die dat doet is belangrijker dan wat je ook op papier zet." Precies. Die leert de mensen door zijn voorbeeld, dat homo's ook mensen zijn die niet gediscrimineerd behoren te worden, positief of anderszins.

Bart Tromp zei het tien jaar geleden al: "Een van de erfenissen van de jaren zestig die sterk doorwerken is de theorie van de totale mens. Dat vind ik de meest totalitari- re, gevaarlijke gedachtegang die er is. Het feit dat mensen in verschillende posities verschillende rollen spelen is juist de voor- waarde voor hun ontplooiing, en de essen- tie van vrijheid. Als iemand permanent beoordeeld kan worden op wat hij is, is er van vrijheid geen sprake meer. Ik denk dat politiek en beschaving alleen maar moge- lijk zijn als je met elkaar om kunt gaan zonder dat je de hele persoonlijkheid in het geding hoeft te brengen. De keerzijde van de totale mens in de publieke sfeer is de totale controleer- baarheid van alle mensen."

In het jubileumjaar van de Franse Revolutie zet de ge- meente Beverwijk een stap die ons weer verder brengt van het ideaal der vrijheid, gelijkheid en broederschap. Terwijl de bedoeling natuurlijk precies omgekeerd was. Maar dat is het hem nu juist: die terreur van de goede bedoelingen.

DE WEG VAN DE POSITIEVE

discriminatie is vol van voetan- gels en klemmen. Hadden we hier maar, verzuchtte Henk Hofland, net als in Turkije de Partij van het Juiste Pad! In '81 verklaarde een grote meerder- heid van de Nederlandse be- volking zich tegen positieve discriminatie, seledertdien heet het positieve actie en dat is al een flinke stap voorwaarts. Als de gemeente Rotterdam nu een medewerker beleidszaken op academisch niveau' zoekt staat erbij: "Aan leden van prioriteitsgroepen die aan de gestelde (opleidings)eisen vol- doen wordt de voorkeur gege- ven. De door het college vast- gestelde prioriteitsgroepen zijn: vrouwen, migranten, gehandi- capten en jongeren." Mooi zo. De jeugdige blinde lesbienne uit Pakistan is al bijna aange- steld. Maar is dat rechtvaardig tegenover woonwagenbewo- ners, ex-gedetineerden, oor-

logsgetroffenen, jongere ouderen? Moeten die niet ook bevorderd worden tot 'priori- teitsgroep'? Wordt straks de meerderheid zelf minderheid?

Al die advertenties in de Volkskrant waarin 'allochtonen' een streepje voor wordt beloofd, leiden in de praktijk (zo blijkt uit onderzoek) tot aanstelling van au- tochtonen, desnoods autochtone vrouwen. Die hebben 'meer werkervaring', een be- tere beheersing van het Nederlands' en vooral passen ze 'beter in het team'. Ziet u zo'n team voor zich? De leden hebben thuis elk hun eigen hoeksteen annex zit- hoek en eten voor zessen warm.

Het helpt natuurlijk alleen als voor het aanstellingsbeleid quota worden vastge- steld, waaraan vervolgens met dwang en controle de hand wordt gehouden. Maar hoe reken je zo'n quotum uit? Het gaat niet aan om te zeggen dat bij de overheid drie procent allochtonen dienen te wer- ken, want dan krijg je allemaal Turkse vuilnismanen. Hoeveel Surinaamse bi- bliothecarissen zouden er moeten zijn? Dan moeten we eerst het percentage Suri- namers in de samenleving kennen, vervol- gens het aantal van hen dat het vereiste diploma bezit en, nul onthouden bokkie, de zakpanner geeft de uitkomst. Maar wat hebben we dan? Volgens de filosoof Trudy van Asperen hooguit een criterium waarmee achteraf kan worden vastgesteld of er bij de aanstelling van bibliothecaris-

sen wordt gediscrimineerd. En dat wisten we al. De arbeidsmarkt discrimineert, want een minderheidspersoon past nu eenmaal niet in 'het team', daardoor is hij/zij juist minderheidspersoon.

De belofte van de Nederlandse overheid om meer lui uit de etnische minderheden in dienst te nemen komt, zegt de socioloog Kinus Pennin die erop promoveerde, "op een wat ongelukkig tijdstip nu diezelfde overheid sterk afslankt": "Als er nu iemand in komt, komt hij er op kleur in. Dat lijkt me niet zo goed." Het zijn de 'negatieve en in de toekomst misschien vergiftigende ne- veneffecten' waarop de Amerikaanse (zwarte, zeg ik er maar bij) econoom Tho- mas Sowell al in '76 doelde: "Terwijl affir- mative action niets doet aan de verbetering van de posities van minderheden en vrou- wen, veroorzaakte zij de impressie dat zuurverdiende resultaten van deze groepen hen toegeschoven voordeeltjes zijn."

Succesvolle groepen van migranten - de Italianen in Amerika en Nederland, de Libanezen in het Caraïbisch gebied, de Chinezen in Maleisië en waar eigenlijk niet - hebben hun succes nooit aan posi- tieve discriminatie, maar aan zichzelf te danken en kunnen dus bogen op een groepshistorie waar ze trots op kunnen zijn. Misschien is het beste recept nog wat Jesse Jackson aan het eind van zijn toespra- ken de 'zwarte jeugd voorhoudt: geen drugs gebruiken, flink je huiswerk maken, an- ders word je nooit een goeie Amerikaan.

DE JAREN ZEVENTIG HIE- ben het zieligheidssyndroom opgeleverd: allerlei groepen, teveel om op te noemen, zijn zielig en moeten dus door de overheid beschermd worden, zodat ze steeds zieliger worden. "In het zielig vinden van bui- tenlanders schuilt het gevaar van de self-fulfilling prophecy," schrijft de Marokkaan drs Pinto in juni '88 in de Volkskrant. De overheidsbescherming heeft aanleiding gegeven tot veel in- tercultureel onderwijs, dat be- staande stereotypen in stand houdt en lessen in 'eigen taal en cultuur', die 'de ongelijk- heid bestendigen'. Vervolgens moeten de aldus gevormde schoolverlaters via positieve discriminatie aan een baan ge- helpen worden.

"Hoe komt het toch dat de geringste aanmerking op een buitenlander als racisme be- schouwd wordt?" vraagt Pinto zich af. "Omdat men denkt dat buitenlanders zielig zijn en niet voor zichzelf kunnen zorgen! Alle signaleerde problemen zouden afnemen en zelfs wor- den opgelost, wanneer buiten- landers niet langer worden doodgeknuifd en wanneer niet elk initiatief hen direct uit handen wordt genomen." Zou dat niet opgaan voor el- ke 'minderheid'?

Beverwijk wil meer homo-ambtenaren

door Aldert Schipper

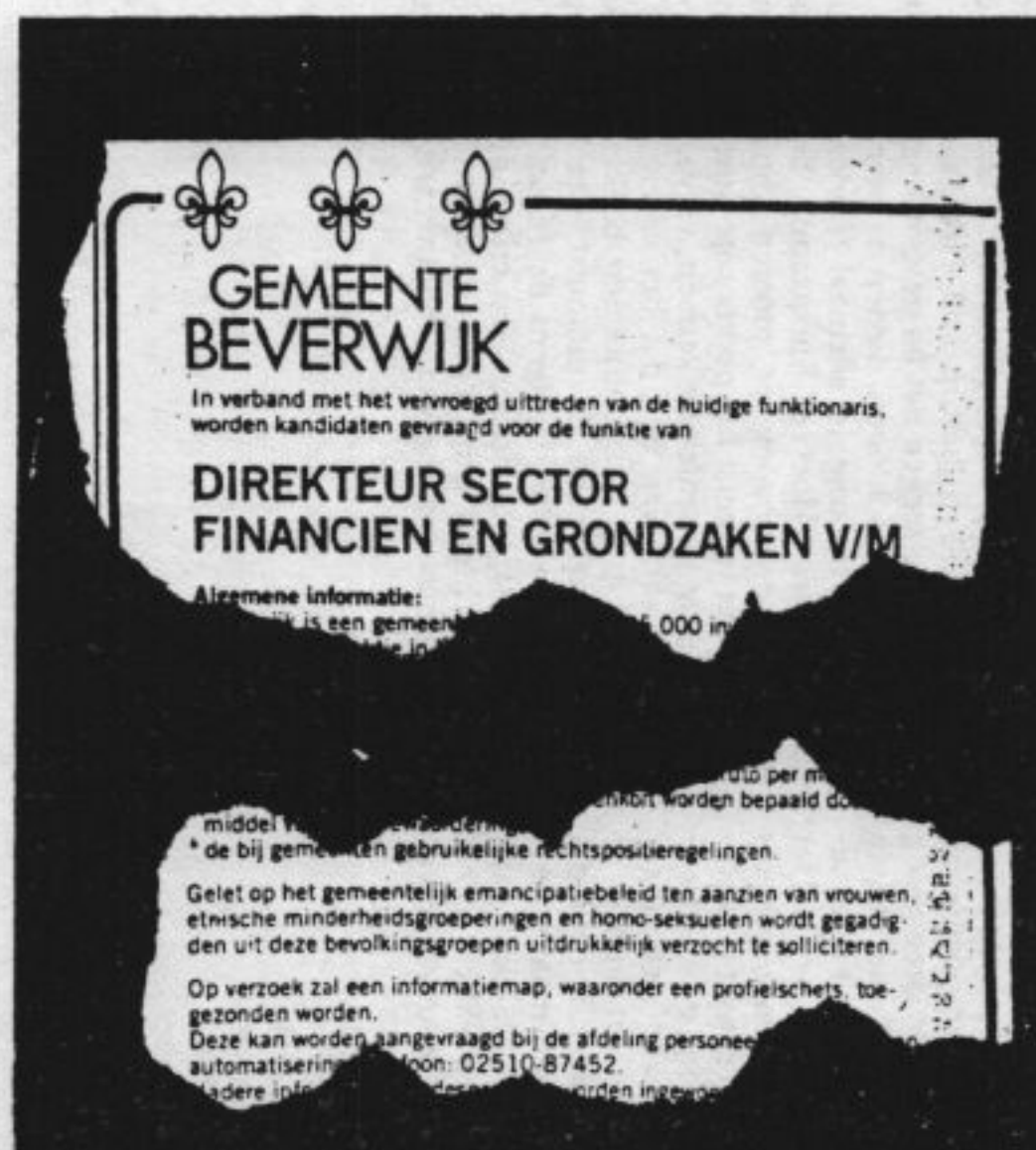
BEVERWIJK – Op 18 maart stond er een opvallend zinnetje in een personeelsadvertentie in de krant. De gemeente Beverwijk zocht een directeur sector financiën en grondzaken. In de annonce stond: „Gelet op het gemeentelijk emancipatiebeleid ten aanzien van vrouwen, etnische minderheidsgroepen en homo-seksuelen wordt gegadigden uit deze bevolkingsgroepen uitdrukkelijk verzocht te solliciteren.”

Ook homoseksuelen dus. En dat valt op, want zover bekend is er nog geen andere gemeente, waar zo speciaal ook aan deze minderheidsgroep wordt gedacht. De gemeente Delft kent eveneens een actief homobeleid. Dat heeft er echter nog niet toe geleid dat homo's speciaal wordt gevraagd te reageren op vacatures. Wel verwacht Delft binnenkort zover te zijn. „We denken nog over een precieze formulering,” zegt ambtenaar De Jong van personeelszaken.

Beverwijk met ruim 35 000 inwoners heeft al sinds 1983 een actief emancipatiebeleid. In het college van vijf personen, van wie twee CDA, zitten drie vrouwen. In de gemeenteraad zitten 12 vrouwen op een totaal van 25 raadsleden. Het personeelsbeleid heeft er inmiddels toe geleid dat van de 473 gemeentelijke werknemers er 173 vrouw zijn. Er is zelfs al een vrouwelijke automonteur in het gemeentelijk garagebedrijf. Van de vier directeurs die de gemeente kent, is de helft vrouw. Vorig jaar is het emancipatiebeleid uitgebreid tot homoseksuelen. „We

willen graag dat het personeel op het stadskantoor een afspiegeling is van de samenstelling van de bevolking. Dat betekent dat we streven naar de helft vrouwen en een percentage etnische minderheden en homo's”, legt burgemeester mevrouw W. Velders-Vlasblom uit. Dat punt heeft Beverwijk nog niet bereikt. „Hopelijk komt het ooit zover”, zegt wethouder personeelszaken mevrouw G. van Delft-Jasma, die een forse broche van de Rooie Vrouwen in de PvdA draagt.

Het emancipatiebeleid is een initiatief van klein links in Beverwijk. Een belangrijke aanzet tot dit beleid is gegeven door de vorig jaar overleden wethouder Fedor Kaebisch, die zijn homoseksualiteit bewust uitdroeg. Hij moest soms de burgemeester vervangen en als de loco een ontvangst hield, stond zijn vriend en huisgenoot aan zijn zijde. Mevrouw Velders noemt Kaebisch een 'prima loco'. Zij en wethouder Van Delft hebben het emancipatiebeleid met overtuiging voortgezet. Als je in de wervingsadvertenties voor gemeentepersoneel zo uitdrukkelijk homo's uitnodigt te solliciteren, dwing je natuurlijk iemand er wel snel toe zijn geaardheid naar buiten te brengen. Daar zal misschien niet iedere homo of lesbienne onmiddellijk om staan te springen. Mevrouw Velders beaamt dat. „We hebben er uitvoerig over gesproken en daar ook aan gedacht. Maar het is me opgevallen dat het nu algemeen bekend begint te worden dat homo of lesbisch zijn voor de gemeente Beverwijk geen probleem is. Bovendien staat het iemand uiteraard vrij om bij een sollicitatie al of niet open voor zijn of haar geaardheid uit te komen.” Van Delft heeft gemerkt dat mensen in sollicitatiebrieven er nu even bijzetteren of ze alleenstaand zijn of

samenwonen met iemand van de eigen of de andere sekse. „Ik woon samen met een vrouw,” schreef laatst een eveneens vrouwelijke sollicitante. „Ik schrijf dat maar meteen, dan is het van het begin af duidelijk.” Mevrouw Van Delft vindt het prettig dat haar medewerkers zich tenminste vrij voelen om voor hun geaardheid uit te komen. Dat geeft een goede werksfeer en voorkomt krampachtig heimelijk gedoe. Binnen het college is nog niet gesproken over andere minderheidsgroepen dan vrouwen, etnische groepen en homoseksuelen. Men zou zich kunnen voorstellen dat ook bijvoorbeeld ook pedofielen ooit een plaatsje in de rij krijgen. „Dit vonden we ver genoeg gaan,” zegt mevrouw Velders. „Misschien doen we over een paar jaar wel weer es een stapje,” zegt mevrouw Van Delft. In de gemeente zelf staan de mensen volgens de burgemeester en de wethouder achter het beleid van het vooruitstrevende stadsbestuur. „Niet dat er hier geen potenram-

mers zouden zijn. Hoogstens kun je van Beverwijk misschien zeggen dat de gemeente wat toleranter is voor minderheden. Eerst vonden veel mensen het homobeleid flauwekul. Nadat we het wat uitgelegd hadden, ontstond er begrip onder de Beverwijkers.”

Het gemeentebestuur van Beverwijk wil af van het geijkte idee dat iedere werknemer of werknemster getrouwd is en een partner heeft die thuis zit. De mensen die in dienst zijn van de gemeente mogen bijvoorbeeld een aantal uren per jaar vrij nemen voor het geval dat zij per se even thuis moeten zijn, zoals voor het in ontvangst nemen van een ijskast.

Na het overlijden van wethouder Kaebisch bleef zijn vriend achter zonder dat deze aanspraak kon maken op pensioen. Als de echtgenote achterblijft ontvangt zij weduwnepensioen. Indien de overledene een vriend achterlaat die dezelfde plaats innam, is er geen voorziening.

Mevrouw Velders: „Wij hebben als werkende vrouwen in het college wel eens uitgerekend wat voor kapitalen wij aan pensioenpremie betalen, terwijl onze echtgenoot of vriendin geen enkel recht heeft. Getrouwde mannen hebben op dat punt een groot voordeel. De pensioenverordening van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds moet worden gewijzigd.”

„Elke keer als wij vrouwelijke gemeentebestuurders hem spreken, trekken we minister Van Dijk aan zijn jasje dat dit onrechtvaardig is. Maar zonder resultaat tot dusver. Ook het besluit van het college om zelf iets te doen, kunnen we niet uitvoeren, omdat Gedeputeerde Staten van Noord-Holland het niet kunnen goedkeuren, zolang de minister niets doet.”

Vrouwensynode wil einde aan „dwang tot heteroseksualiteit”

ROERMOND (ANP) – De eerste Limburgse vrouwensynode heeft bij de bisschoppen, de Raad van Kerken en de politieke partijen aangedrongen op doorbreking van de „dwang tot heteroseksualiteit” en van het beeld dat het gezin de hoeksteen van de samenleving is. Aan de synode in Roermond namen ongeveer 150 rooms-katholieke en protestantse vrouwen van allerlei organisaties in Limburg deel.

De voorzitter van de Acht Mei Beweging, Wies Stael-Merkx, hield de vrouwen voor hoe groot het belang van de strijd tegen discriminatie van de vrouw in kerk en samenleving is. Zij veroordeelde het dat er steeds een scheiding wordt aangebracht tussen mannen en vrouwen, homo- en heteroseksuelen en blanken en zwarten. Ook kunstmatige scheidingen tussen bijvoorbeeld God en zijn schepping, tussen zogenaamde hogere, opofferende liefde en zogenaamde lagere, lichamelijke liefde, tussen gehuwden en niet-gehuwden konden bij Stael-Merkx niet door de beugel.

Mannen hebben de wereld en de kerk veroverd, maar ze hebben er weinig van terecht gebracht, aldus Stael-Merkx. De wereld is vol van geweld en onrecht en de kerk verloochent haar belangrijkste taak door mensen gevangen te houden in slaafsheid. Zij vroeg zich af wat er zou gebeuren als alle vrouwen haar werk in de kerk zouden staken of zouden weigeren nog langer financiële steun aan de kerk te verlenen.

Jeugdervaring soms de start van bij voorbaat verloren race

stems zo ingewikkeld en druk is geworden als het wegverkeer. Kinderen wordt al op zeer jonge leeftijd hun kinderziel ontvoerd door ze via de buis met alle verschrikkingen en genietingen van de volwassen samenleving te impregneren. Op (te?) jonge leeftijd moeten ze een of soms zelfs meer keren een ouder geheel of gedeeltelijk voor een andere ruilen. Ze zijn in toenemende mate blootgesteld aan volwassenaanspreken, die behalve in hun carrière in niets anders meer geloven dan een fijne vakantie, een opwindende sport of ledere maand een nieuw stukje techniek. Behalve een zekere materiële welstand — en dan nog bepalend niet voor iedereen — is er weinig in dit leven dat echte vastigheid, althans innerlijke vastigheid biedt.

Uit studies, over de laatste 40 jaar uitgevoerd, blijkt dat het percentage mensen, met name jonge mensen, dat regelmatig aan perioden van ernstige depressie lijdt, langzaam maar gestaag oploopt. En dus komt er een staatssecretaris met het lumenieuze idee om in de biologielees op de middelbare school iets aan dit probleem te doen. Ik denk dat ik onderhand ook maar eens aan de anti-depressiva ga.

te laat was en dat er iets gedaan moet worden. Vandaar dat ik het maar aangedurfd heb haar verhaal, zonder haar toestemming te kunnen vragen, aan anderen te vertellen.

Emotioneel verkeer

De twee voornaamste manieren waarop jonge mensen tussen de 15 en 24 jaar van deze aardbol verdwijnen zijn via verkeersongevallen en zelfdoding. Aan het via lessen in verkeersveiligheid en rijbewijzen tot controles op school, publiekscampagnes, eerste proberen we iets te doen, bestuursders en voertuigen toe. En terecht, want als je mensen zomaar laat rondrazen dan is het risico levensgroot dat ze elkaar, opzettelijk of niet, beschadigen of zelfs ombrengen.

Maar geldt hetzelfde niet voor het emotioneel verkeer tussen mensen? Heeft in dat opzicht iedereen van nature al wel voldoende rijvaardigheid, en hoeft men niets meer bij te leren? Hoeven kinderen geen lessen in emotionele verkeersvaardigheid te hebben op school, en hoeven volwassenen in dat opzicht niet bijgeschoold te worden?

Het valt moeilijk te ontkennen dat ons sociale en relationele verkeer de afgelopen jaren min-

zich geweldig uitsloofden, voelde de zij niet of nauwelijks iets dat daarmee te vergelijken was. Die ervaringen sterkten haar in het idee dat ze zichzelf en de rest van de wereld een dienst zou bewijzen, pijn zou besparen, als ze ermee zou kappen.

De twee keer dat ze mij had benaderd, zo zegt ze op het bandje, was dan ook niet om nog eens wat te proberen, om alsnog hulp te krijgen. Het was vooral om met iemand over haar voorstellen te praten, iemand die misschien het 'natuurlijke' ervan in haar situatie kon begrijpen. Een situatie die ze uitlegt als: "De meeste kinderen groeien op voor de dood".

Het in-trieste gevoel dat ik krijg als ik naar dit gedeelte van haar bandje luister, gaat over in een soort van emotionele verslating als ze aan het slot uitlegt waarom ze het mij heeft toegestuurd: "Misschien... om te laten zien dat als iemand eerder iets anders had gedaan, het mij mogelijk ook anders was gegaan. Dat doet overigens niets af aan het feit dat het nu — en al een aantal jaren — daarvoor wat mij betreft te laat is". Maar ik denk dat ze daarmee impliciet wilde duidelijk maken dat het voor anderen misschien nog niet

geleidelijk aan vormde zich bij haar het idee dat ze net zo lemand was of zou worden als haar vader — depressief, een leven vol verdriet voor anderen, er lange periodes waarin ze de depressie verdwenen maar heel langzaam, en toen begon ze tot contact en warmte van haar moeder. Maar ze was te trots om dat te laten merken. Toen haar moeder een vriend het huisgezin binnenbracht was de laatste mo-

gelijkheid op een behoorlijke relatie tussen haar en Eline voor goed verbroken.

Negentien jaar oud, op de dag van haar vaders verjaardag, deed ze een serieuze zelfmoordpoging, waarbij ze haar polsen open sneed. Het was precies veertien dagen voordat haar moeder zou hertrouwen. In haar afscheidsbrief schreef ze dat ze haar vader niet alleen kon laten. Als gevolg van deze poging kwam ze in een ziekenhuis en later bij een psychiater terecht. Ze mocht de man graag, maar de behandeling had in zekere zin een averechts effect. Ze ontdekte nu pas goed hoe weinig ze 'had' met de mensen en de dingen om haar heen: "Het is alsof er een wazige glaswand tussen mij en de wereld zit".

Dienst

Geleidelijk aan vormde zich bij haar het idee dat ze net zo lemand was of zou worden als haar vader — depressief, een leven vol verdriet voor anderen, er lange periodes waarin ze de depressie verdwenen maar heel langzaam, en toen begon ze tot contact en warmte van haar moeder. Maar ze was te trots om dat te laten merken. Toen haar moeder een vriend het huisgezin binnenbracht was de laatste mo-

gelijkheid op een behoorlijke relatie tussen haar en Eline voor goed verbroken.

Negentien jaar oud, op de dag van haar vaders verjaardag, deed ze een serieuze zelfmoordpoging, waarbij ze haar polsen open sneed. Het was precies veertien dagen voordat haar moeder zou hertrouwen. In haar afscheidsbrief schreef ze dat ze haar vader niet alleen kon laten. Als gevolg van deze poging kwam ze in een ziekenhuis en later bij een psychiater terecht. Ze mocht de man graag, maar de behandeling had in zekere zin een averechts effect. Ze ontdekte nu pas goed hoe weinig ze 'had' met de mensen en de dingen om haar heen: "Het is alsof er een wazige glaswand tussen mij en de wereld zit".

gelijkheid op een behoorlijke relatie tussen haar en Eline voor goed verbroken.

Negentien jaar oud, op de dag van haar vaders verjaardag, deed ze een serieuze zelfmoordpoging, waarbij ze haar polsen open sneed. Het was precies veertien dagen voordat haar moeder zou hertrouwen. In haar afscheidsbrief schreef ze dat ze haar vader niet alleen kon laten. Als gevolg van deze poging kwam ze in een ziekenhuis en later bij een psychiater terecht. Ze mocht de man graag, maar de behandeling had in zekere zin een averechts effect. Ze ontdekte nu pas goed hoe weinig ze 'had' met de mensen en de dingen om haar heen: "Het is alsof er een wazige glaswand tussen mij en de wereld zit".

gelijkheid op een behoorlijke relatie tussen haar en Eline voor goed verbroken.

Negentien jaar oud, op de dag van haar vaders verjaardag, deed ze een serieuze zelfmoordpoging, waarbij ze haar polsen open sneed. Het was precies veertien dagen voordat haar moeder zou hertrouwen. In haar afscheidsbrief schreef ze dat ze haar vader niet alleen kon laten. Als gevolg van deze poging kwam ze in een ziekenhuis en later bij een psychiater terecht. Ze mocht de man graag, maar de behandeling had in zekere zin een averechts effect. Ze ontdekte nu pas goed hoe weinig ze 'had' met de mensen en de dingen om haar heen: "Het is alsof er een wazige glaswand tussen mij en de wereld zit".

gelijkheid op een behoorlijke relatie tussen haar en Eline voor goed verbroken.

Negentien jaar oud, op de dag van haar vaders verjaardag, deed ze een serieuze zelfmoordpoging, waarbij ze haar polsen open sneed. Het was precies veertien dagen voordat haar moeder zou hertrouwen. In haar afscheidsbrief schreef ze dat ze haar vader niet alleen kon laten. Als gevolg van deze poging kwam ze in een ziekenhuis en later bij een psychiater terecht. Ze mocht de man graag, maar de behandeling had in zekere zin een averechts effect. Ze ontdekte nu pas goed hoe weinig ze 'had' met de mensen en de dingen om haar heen: "Het is alsof er een wazige glaswand tussen mij en de wereld zit".

gelijkheid op een behoorlijke relatie tussen haar en Eline voor goed verbroken.

Negentien jaar oud, op de dag van haar vaders verjaardag, deed ze een serieuze zelfmoordpoging, waarbij ze haar polsen open sneed. Het was precies veertien dagen voordat haar moeder zou hertrouwen. In haar afscheidsbrief schreef ze dat ze haar vader niet alleen kon laten. Als gevolg van deze poging kwam ze in een ziekenhuis en later bij een psychiater terecht. Ze mocht de man graag, maar de behandeling had in zekere zin een averechts effect. Ze ontdekte nu pas goed hoe weinig ze 'had' met de mensen en de dingen om haar heen: "Het is alsof er een wazige glaswand tussen mij en de wereld zit".

gelijkheid op een behoorlijke relatie tussen haar en Eline voor goed verbroken.

Negentien jaar oud, op de dag van haar vaders verjaardag, deed ze een serieuze zelfmoordpoging, waarbij ze haar polsen open sneed. Het was precies veertien dagen voordat haar moeder zou hertrouwen. In haar afscheidsbrief schreef ze dat ze haar vader niet alleen kon laten. Als gevolg van deze poging kwam ze in een ziekenhuis en later bij een psychiater terecht. Ze mocht de man graag, maar de behandeling had in zekere zin een averechts effect. Ze ontdekte nu pas goed hoe weinig ze 'had' met de mensen en de dingen om haar heen: "Het is alsof er een wazige glaswand tussen mij en de wereld zit".

gelijkheid op een behoorlijke relatie tussen haar en Eline voor goed verbroken.

Negentien jaar oud, op de dag van haar vaders verjaardag, deed ze een serieuze zelfmoordpoging, waarbij ze haar polsen open sneed. Het was precies veertien dagen voordat haar moeder zou hertrouwen. In haar afscheidsbrief schreef ze dat ze haar vader niet alleen kon laten. Als gevolg van deze poging kwam ze in een ziekenhuis en later bij een psychiater terecht. Ze mocht de man graag, maar de behandeling had in zekere zin een averechts effect. Ze ontdekte nu pas goed hoe weinig ze 'had' met de mensen en de dingen om haar heen: "Het is alsof er een wazige glaswand tussen mij en de wereld zit".

gelijkheid op een behoorlijke relatie tussen haar en Eline voor goed verbroken.

Negentien jaar oud, op de dag van haar vaders verjaardag, deed ze een serieuze zelfmoordpoging, waarbij ze haar polsen open sneed. Het was precies veertien dagen voordat haar moeder zou hertrouwen. In haar afscheidsbrief schreef ze dat ze haar vader niet alleen kon laten. Als gevolg van deze poging kwam ze in een ziekenhuis en later bij een psychiater terecht. Ze mocht de man graag, maar de behandeling had in zekere zin een averechts effect. Ze ontdekte nu pas goed hoe weinig ze 'had' met de mensen en de dingen om haar heen: "Het is alsof er een wazige glaswand tussen mij en de wereld zit".

gelijkheid op een behoorlijke relatie tussen haar en Eline voor goed verbroken.

Negentien jaar oud, op de dag van haar vaders verjaardag, deed ze een serieuze zelfmoordpoging, waarbij ze haar polsen open sneed. Het was precies veertien dagen voordat haar moeder zou hertrouwen. In haar afscheidsbrief schreef ze dat ze haar vader niet alleen kon laten. Als gevolg van deze poging kwam ze in een ziekenhuis en later bij een psychiater terecht. Ze mocht de man graag, maar de behandeling had in zekere zin een averechts effect. Ze ontdekte nu pas goed hoe weinig ze 'had' met de mensen en de dingen om haar heen: "Het is alsof er een wazige glaswand tussen mij en de wereld zit".

gelijkheid op een behoorlijke relatie tussen haar en Eline voor goed verbroken.

Negentien jaar oud, op de dag van haar vaders verjaardag, deed ze een serieuze zelfmoordpoging, waarbij ze haar polsen open sneed. Het was precies veertien dagen voordat haar moeder zou hertrouwen. In haar afscheidsbrief schreef ze dat ze haar vader niet alleen kon laten. Als gevolg van deze poging kwam ze in een ziekenhuis en later bij een psychiater terecht. Ze mocht de man graag, maar de behandeling had in zekere zin een averechts effect. Ze ontdekte nu pas goed hoe weinig ze 'had' met de mensen en de dingen om haar heen: "Het is alsof er een wazige glaswand tussen mij en de wereld zit".

gelijkheid op een behoorlijke relatie tussen haar en Eline voor goed verbroken.

Negentien jaar oud, op de dag van haar vaders verjaardag, deed ze een serieuze zelfmoordpoging, waarbij ze haar polsen open sneed. Het was precies veertien dagen voordat haar moeder zou hertrouwen. In haar afscheidsbrief schreef ze dat ze haar vader niet alleen kon laten. Als gevolg van deze poging kwam ze in een ziekenhuis en later bij een psychiater terecht. Ze mocht de man graag, maar de behandeling had in zekere zin een averechts effect. Ze ontdekte nu pas goed hoe weinig ze 'had' met de mensen en de dingen om haar heen: "Het is alsof er een wazige glaswand tussen mij en de wereld zit".

gelijkheid op een behoorlijke relatie tussen haar en Eline voor goed verbroken.

Negentien jaar oud, op de dag van haar vaders verjaardag, deed ze een serieuze zelfmoordpoging, waarbij ze haar polsen open sneed. Het was precies veertien dagen voordat haar moeder zou hertrouwen. In haar afscheidsbrief schreef ze dat ze haar vader niet alleen kon laten. Als gevolg van deze poging kwam ze in een ziekenhuis en later bij een psychiater terecht. Ze mocht de man graag, maar de behandeling had in zekere zin een averechts effect. Ze ontdekte nu pas goed hoe weinig ze 'had' met de mensen en de dingen om haar heen: "Het is alsof er een wazige glaswand tussen mij en de wereld zit".

gelijkheid op een behoorlijke relatie tussen haar en Eline voor goed verbroken.

Negentien jaar oud, op de dag van haar vaders verjaardag, deed ze een serieuze zelfmoordpoging, waarbij ze haar polsen open sneed. Het was precies veertien dagen voordat haar moeder zou hertrouwen. In haar afscheidsbrief schreef ze dat ze haar vader niet alleen kon laten. Als gevolg van deze poging kwam ze in een ziekenhuis en later bij een psychiater terecht. Ze mocht de man graag, maar de behandeling had in zekere zin een averechts effect. Ze ontdekte nu pas goed hoe weinig ze 'had' met de mensen en de dingen om haar heen: "Het is alsof er een wazige glaswand tussen mij en de wereld zit".

gelijkheid op een behoorlijke relatie tussen haar en Eline voor goed verbroken.

Negentien jaar oud, op de dag van haar vaders verjaardag, deed ze een serieuze zelfmoordpoging, waarbij ze haar polsen open sneed. Het was precies veertien dagen voordat haar moeder zou hertrouwen. In haar afscheidsbrief schreef ze dat ze haar vader niet alleen kon laten. Als gevolg van deze poging kwam ze in een ziekenhuis en later bij een psychiater terecht. Ze mocht de man graag, maar de behandeling had in zekere zin een averechts effect. Ze ontdekte nu pas goed hoe weinig ze 'had' met de mensen en de dingen om haar heen: "Het is alsof er een wazige glaswand tussen mij en de wereld zit".

gelijkheid op een behoorlijke relatie tussen haar en Eline voor goed verbroken.

Negentien jaar oud, op de dag van haar vaders verjaardag, deed ze een serieuze zelfmoordpoging, waarbij ze haar polsen open sneed. Het was precies veertien dagen voordat haar moeder zou hertrouwen. In haar afscheidsbrief schreef ze dat ze haar vader niet alleen kon laten. Als gevolg van deze poging kwam ze in een ziekenhuis en later bij een psychiater terecht. Ze mocht de man graag, maar de behandeling had in zekere zin een averechts effect. Ze ontdekte nu pas goed hoe weinig ze 'had' met de mensen en de dingen om haar heen: "Het is alsof er een wazige glaswand tussen mij en de wereld zit".

gelijkheid op een behoorlijke relatie tussen haar en Eline voor goed verbroken.

Negentien jaar oud, op de dag van haar vaders verjaardag, deed ze een serieuze zelfmoordpoging, waarbij ze haar polsen open sneed. Het was precies veertien dagen voordat haar moeder zou hertrouwen. In haar afscheidsbrief schreef ze dat ze haar vader niet alleen kon laten. Als gevolg van deze poging kwam ze in een ziekenhuis en later bij een psychiater terecht. Ze mocht de man graag, maar de behandeling had in zekere zin een averechts effect. Ze ontdekte nu pas goed hoe weinig ze 'had' met de mensen en de dingen om haar heen: "Het is alsof er een wazige glaswand tussen mij en de wereld zit".

gelijkheid op een behoorlijke relatie tussen haar en Eline voor goed verbroken.

Negentien jaar oud, op de dag van haar vaders verjaardag, deed ze een serieuze zelfmoordpoging, waarbij ze haar polsen open sneed. Het was precies veertien dagen voordat haar moeder zou hertrouwen. In haar afscheidsbrief schreef ze dat ze haar vader niet alleen kon laten. Als gevolg van deze poging kwam ze in een ziekenhuis en later bij een psychiater terecht. Ze mocht de man graag, maar de behandeling had in zekere zin een averechts effect. Ze ontdekte nu pas goed hoe weinig ze 'had' met de mensen en de dingen om haar heen: "Het is alsof er een wazige glaswand tussen mij en de wereld zit".

gelijkheid op een behoorlijke relatie tussen haar en Eline voor goed verbroken.

Negentien jaar oud, op de dag van haar vaders verjaardag, deed ze een serieuze zelfmoordpoging, waarbij ze haar polsen open sneed. Het was precies veertien dagen voordat haar moeder zou hertrouwen. In haar afscheidsbrief schreef ze dat ze haar vader niet alleen kon laten. Als gevolg van deze poging kwam ze in een ziekenhuis en later bij een psychiater terecht. Ze mocht de man graag, maar de behandeling had in zekere zin een averechts effect. Ze ontdekte nu pas goed hoe weinig ze 'had' met de mensen en de dingen om haar heen: "Het is alsof er een wazige glaswand tussen mij en de wereld zit".

gelijkheid op een behoorlijke relatie tussen haar en Eline voor goed verbroken.

Negentien jaar oud, op de dag van haar vaders verjaardag, deed ze een serieuze zelfmoordpoging, waarbij ze haar polsen open sneed. Het was precies veertien dagen voordat haar moeder zou hertrouwen. In haar afscheidsbrief schreef ze dat ze haar vader niet alleen kon laten. Als gevolg van deze poging kwam ze in een ziekenhuis en later bij een psychiater terecht. Ze mocht de man graag, maar de behandeling had in zekere zin een averechts effect. Ze ontdekte nu pas goed hoe weinig ze 'had' met de mensen en de dingen om haar heen: "Het is alsof er een wazige glaswand tussen mij en de wereld zit".

gelijkheid op een behoorlijke relatie tussen haar en Eline voor goed verbroken.

Negentien jaar oud, op de dag van haar vaders verjaardag, deed ze een serieuze zelfmoordpoging, waarbij ze haar polsen open sneed. Het was precies veertien dagen voordat haar moeder zou hertrouwen. In haar afscheidsbrief schreef ze dat ze haar vader niet alleen kon laten. Als gevolg van deze poging kwam ze in een ziekenhuis en later bij een psychiater terecht. Ze mocht de man graag, maar de behandeling had in zekere zin een averechts effect. Ze ontdekte nu pas goed hoe weinig ze 'had' met de mensen en de dingen om haar heen: "Het is alsof er een wazige glaswand tussen mij en de wereld zit".

Steeds meer stress onder Amerikaanse schoolkinderen

Stress verandert Amerikaanse schoolkinderen in pennenkauwende, tandenkarsende bundeltjes zenuwen, zeggen deskundigen, en kan ertoe leiden dat de kinderen tijdens het opgroeien meer problemen krijgen met verdovende middelen, sex en zelfmoord.

Een onderzoek onder meer dan 4.000 schoolkinderen in de leeftijd van vijf tot en met negen jaar in Kansas heeft uitgezeten dat 42 procent 'negatieve stressverschijnselen' vertoont. Voorbeelden: hoofdpijn, slapeloosheid, nagelbijten, angst voor slechte cijfers, maagpijn en huimourigheid. De onderzoekers vermoeden dat het stressniveau bij kinderen in grote gemeenschappen in dichter bevolkte staten nog veel hoger ligt.

Volgens deskundigen geeft stress waar jonge kinderen aan worden blootgesteld — variërend van overheersende ouders en scheidingen tot een steeds meer op prestatie gerichte maatschappij — in de tienerleeftijd meer kans op zelfmoord, zwangerschap, verslaving, mislukken op school en lichamelijke problemen als chronische hartkwalen en zwaarlijvigheid.

De oorzaken van stress zijn even uiteenlopend als de gevolgen, maar de deskundigen zijn het erover eens dat bij kinderen de voornaamste oorzaken thuis liggen. „Als een kind van een warm thuis naar een koude school gaat, kunnen ze het wel redden. Als ze van een warm thuis naar een warme school gaan, is er geen enkel probleem, maar als ze van een koud huis op een koude school komen, maken ze geen schijn van kans”, aldus onderwijsinspecteur Margaret Fitch.

'Showmaster' Jan ten Hoopen:

Jan ten Hoopen behoort tot de gelukkigsten die iets van dat kinderlijke in zich hebben behouden. Kinderen boeien hem sterk. Vandaar dat hij zijn studie klinische psychologie, die hij in 1976 met een doctoraal examen afsloot, vorig jaar weer ter hand heeft genomen. Jan studeert nu in zijn woonplaats Leiden ontwikkelingspsychologie. „Over anderhalf jaar hoop ik gedurende drie dagen per week gaan vestigen als kinderpsycholoog. Kinderen hebben geen negatieve projecties naar anderen toe. De wereld van de volwassenen is zwart door het onderling gekonkel. Ondanks al het inzicht dat door de jaren heen is ontwikkeld, is daaraan weinig verbeterd. Mensen zijn altijd bezig er beter op te worden. Dat heb je bij kinderen en beesten, laat ik die vooral niet vergeten, niet. Alles in het leven is gebaseerd op conflicten. De oplossing voor die conflicten zoeken de mensen in dingen die buiten die conflicten liggen, in religie bijvoorbeeld. Dat heeft dan weer nieuwe conflicten tot gevolg! Het is langzamerhand zo geworden dat mensen niet meer zonder conflicten kunnen bestaan, waarschijnlijk omdat ze denken dat die het leven spannend maken.”

Kinderen zijn heel kwetsbaar, omdat ze afhankelijk zijn van volwassenen. Dat trekt Jan ten Hoopen zo aan in de kinderpsychologie. „Ik hoop de kinderen die later bij mij komen duidelijk te maken dat zij geen schuldgevoelens ten opzichte van volwassenen hoeven te hebben. Het enige dat telt in hun bestaan is liefde. Als ik met dat uitgangspunt maar één kind echt kan helpen ben ik al tevreden.”

door René Diekstra

hoogleraar psychologie in Leiden

roepen. In zichzelf was ze begonnen haar moeder de schuld van haar vaders dood te geven.

Ze werd moeilijk, eigenlijk onhandelbaar, en strafte zo als het ware haar moeder voor wat ze als verrader jegens haar vader beschouwde. Niettemin waren er lange periodes waarin ze de depressie verdwenen maar heel langzaam, en toen begon ze tot contact en warmte van haar moeder. Maar ze was te trots om dat te laten merken. Toen haar moeder een vriend het huisgezin binnenbracht was de laatste mo-

Verloren race

Het had alles weg van het verlies van een bij voorbaat verloren race, ondanks al haar kenmerklijke gaven en talenten. Ze was het kind van ouders wier liefde

20
27-4
19

TR
17-4

R.K. aidsvoorlichting *Te 5/3*

Alle rooms-katholieke scholen voor voortgezet onderwijs ontvangen deze week een brochure over aidsvoorlichting, samengesteld door het Katholiek pedagogisch centrum (KPC). In de handreiking wordt geen accent gelegd op voorlichting over de gevaren en het voorkomen van aids, maar op het communiceren over waarden en normen op het gebied van seksualiteit en relaties. De aidsvoorlichting is daarin ingebed. Ook is rekening gehouden met de verschillen in ontwikkeling van leerlingen. Voor de onderbouw (12-14 jaar) worden andere lessuggesties gegeven dan voor de bovenbouw (15-18 jaar).

Deze brochure is ontstaan uit de onvrede van katholieke ouders en besturen met het lesmateriaal dat de Nederlandse onderwijs televisie (NOT) heeft ontwikkeld in opdracht van de Nationale commissie aidsbestrijding. Vooral de televisieprogramma's en het leerlingenmagazine 'Aids... het komt je niet aanwaaien', voorzien van een aparte gids 'Veilig vrijen' hebben heel wat deining veroorzaakt in protestante en katholieke onderwijskringen.

In het februari nummer van zijn bulletin 'Informatie voortgezet onderwijs' steekt het KPC zijn mening over de NOT-producten niet onder stoelen of banken. Het leerlingenmagazine wordt zakelijk en kil genoemd en de 'Veilig vrijen-gids' is een voorbeeld van de 'tik-tussen-de-ogen techniek'. Bovendien gaat er volgens het KPC van de NOT-producten een verborgen indoctrinatie uit: 'Uit de huidige materialen zullen makkelijk de volgende normen worden begrepen: gevrij hoort erbij; seks kan niet wachten; met het condoom kun je veilig alles proberen; alle vormen van vrijen kun je gelijkelijk waarderen; intiem contact is altijd goed, als je het maar veilig doet.'

Over het taalgebruik in de NOT-brochures is het KPC al evenmin te spreken. 'De boodschap gaat gepaard met een taalvoorschrift: wie in het openbaar over vrijen, seks of aids wat zegt, is alleen duidelijk als hij kiest voor de vulgaire woorden, die het Nederlands daarvoor heeft.' Het afgrizen van het Katholiek pedagogisch centrum gaat nog een stapje verder, getuige het informatiebulletin. 'Het (NOT-) materiaal zet aan tot gedrag dat een geleidelijke ontwikkeling kan verstoren en dat strijdig kan zijn met opvattingen die leven in onze scholen. Het zal voor de scholen dan moeilijk worden om überhaupt nog christelijke standpunten over leven, liefde, tederheid, groei en huwelijk in te brengen.' Alles bij elkaar reden genoeg voor het KPC om, in overleg met de Nederlandse katholieke schoolraad zelf materiaal te vervaardigen.

In de zojuist uitgekomen lerarenhandleiding wordt overigens wel gebruik gemaakt van de NOT-producten, maar heel selectief. Sinds het begin van de nationale campagne 'Aids en jongeren', vorig jaar oktober, heeft de Nationale commissie aidsbestrijding (NCAB) diverse gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van de landelijke koepels voor protestants christelijk, rooms-katholiek en algemeen bijzonder onderwijs. Een van de afspraken is dat niet alleen de NCAB verantwoordelijk is voor aanpassing en 'verfijning' van het materiaal, maar dat ook de confessionele koepels zelf bekijken wat zij hieraan kunnen bijdragen. De KPC-brochure is hiervan een eerste voorbeeld. Aan de protestantse onderwijskoepel heeft de Nationale commissie het idee voorgelegd een docenthandleiding te schrijven bij de IKON-serie 'Kanjers', een programma over jongeren en seksualiteit. Een besluit hierover is nog niet genomen.

Affaire-Verhoef krijgt staartje *VK 20* in Congres VS

Twee jaar geleden diende de reactionaire senator Jesse Helms een amendement in op een immigratiewet die dragers van een „gevaarlijke, besmettelijke ziekte“ de toegang tot de Verenigde Staten ontzegt. Helms vond het hoog tijd dat Aids-patiënten aan de lijst van ongewenste gasten werden toegevoegd. Het amendement werd zonder discussie met unanieme stemmen aangenomen.

De discussie die men toen verzuimde te voeren, is nu dan toch opgelaaid. Aanleiding is de affaire met de Nederlander Verhoef. Aids-patiënt Hans Verhoef werd op 2 april bij aankomst op het vliegveld van Minneapolis door de Amerikaanse douane aangehouden. In afwachting van de uitslag van een hoger beroep tegen de wet, hielden de grensbeambten hem enkele dagen in detentie. Uiteindelijk besloot de Amerikaanse immigratiedienst van de regels af te wijken. Verhoef kon alsnog naar San Francisco doorreizen waar hij het slot bijwoonde van een conferentie over Aids. Een aantal congresleden zit zeer met de kwestie-Verhoef in de maag, omdat zij Amerika's reputatie als een gastvrij land aantast. Zij voeren aan dat het amendement, zoals het nu door de immigratiedienst wordt uitgelegd, nadelig is voor internationale uitwisselingsprogramma's, met name op wetenschappelijk terrein. Vergeldingsacties van andere landen zullen niet uitblijven. En daar zullen waarschijnlijk vooral de Amerikaanse homoseksuelen de dupe van worden.

De Democratische senator Alan Cranston uit California wijst erop dat in de Verenigde Staten meer Aids-patiënten zijn geregistreerd dan in welk land ook ter wereld: 91 duizend, terwijl volgens voorzichtige schattingen ruim 1,5 miljoen Amerikanen seropositief zijn. Cranston meent dat andere landen dus veel meer reden hebben bang te zijn voor de Amerikaanse Aids-export. In een brief aan de ministers van Justitie en Buitenlandse Zaken stelt Cranston dat hij zich niet kan voorstellen „dat bezoekers die besmet zijn met het Aids-virus die slechts korte tijd in het land verblijven, de epidemie zul-

VERHOEF

len verergeren". Het Helms-amendement was volgens hem oorspronkelijk bedoeld voor personen die van plan zijn zich definitief in de Verenigde Staten te vestigen.

Cranston zegt te hopen dat het bewuste amendement snel in die zin kan worden aangepast. In juni wordt namelijk in Montreal de Vijfde Internationale Aids-conferentie gehouden, waaraan naar schatting achtduizend wetenschappers en Aids-activisten deelnemen. De senator vermoedt dat veel congresgangers via Amerikaanse luchthavens zullen doorreizen naar Canada. Onder de deelnemers zullen onherroepelijk dragers van het Aids-virus zijn. Moet Amerika dan op alle vliegvelden het rode licht voor Aids-patiënten in werking stellen en zich daarmee scharen in het rijtje obscure landen dat het niet al te nauw neemt met democratische regels?, vraagt Cranston zich af.

Als Amerika de regels niet verandert, wordt verwacht dat de conferentie in Montreal een motie zal aannemen waarin de Wereldgezondheidsorganisatie wordt gevraagd de Verenigde Staten op de zwarte lijst te zetten en de Zesde Internationale Aids-conferentie die in 1990 in Amerika zou worden gehouden, naar een ander land te verplaatsen. De Amerikaanse autoriteiten hebben inmiddels laten weten het omstreden amendement nader te zullen bestuderen.

Dutchman bound for S.F. denied U.S. entry for AIDS

ASSOCIATED PRESS

A Dutch visitor en route to San Francisco remained in custody Tuesday in a Minnesota jail, after immigration officials declared he cannot enter the United States because he has AIDS.

Hans Paul Verhoef, 31, of Rotterdam, has requested a hearing Friday before an immigration judge to determine whether he can be allowed to continue on to the national Lesbian and Gay Health Conference that begins in San Francisco Wednesday, according to Steve Huber, a spokesman for the conference.

"I think that this detention of this individual at this particular time has an irony to it given the fact that he's coming here as part of AIDS prevention," said Huber.

The Immigration and Naturalization Service declared he cannot enter the United States because he has an infectious and communicable disease, according to Rep. Nan-

cy Pelosi, D-San Francisco.

Verhoef was taken to the Scott County Jail, about 20 miles from the Minneapolis-St. Paul airport, after U.S. Customs officials discovered the drug AZT in his baggage Sunday.

Steve Morin, an aide to Pelosi, said Verhoef told customs and immigration employees he had AIDS when he was questioned about AZT, an approved drug used to treat people infected with the acquired immunodeficiency virus.

Pelosi and Bea Roman, executive director of the National Lesbian and Gay Health Foundation, among others, are appealing to the U.S. attorney general's office for a waiver.

Federal law prohibits people with AIDS from visiting the United States without such a waiver.

"We do not believe the intent behind the immigration law was to exclude tourists," said Pelosi.

Aids onder kleuters in Afrika neemt toe

NEW YORK (IPS) — Het aantal kleuters in Zuidelijk en Oost-Afrika dat aan Aids lijdt, stijgt explosief, aldus het Kinderfonds van de Verenigde Naties (Unicef). In een gisteren in New York gepresenteerd rapport meldt Unicef dat van januari tot augustus 1988 ruim 6.600 gevallen van Aids onder kleuters jonger dan 5 jaar zijn geregistreerd, evenveel als in heel 1987.

Tussen 1979 en 1986 werden nog maar 3.100 seropositieve kinderen jonger dan vijf jaar gemeld. In het jaar 1987 bedroeg dit aantal ruim 6.200. In totaal zijn tot nu toe ruim 19.000 gevallen gerapporteerd in deze Afrikaanse regio's. Het rapport wordt deze week besproken op de jaarvergadering van Unicef.

UN 22/4

Jonanna M. 3m11 'Pelle Erövraren' *1/4/89*

De Deense schrijver Andersen Nexö (1869-1954) stamde uit een arm arbeidersmilieu, werd vroeg socialist, schreef aangrijpende werken over zijn milieu. Een van zijn romans, 'Pelle Erövraren' werd verfilmd door de eveneens Deense regisseur Bille August. De film werd in Trouw 30 maart bestempeld als 'regelrechte kitsch'; de liefde van de vader, (Max von Sydow) als benauwend klef; het bekijken van het 'kitsch-schilderij van het huilend zigeuner-jongetje' is een twee-ur durende eeuwigheid'. Het Zweedse filmtijdschrift 'Chaplin' schreef na de première in Zweden dat Nexö's klassieke beschrijving van hoe de klassemaatschappij het leven van zowel arm als rijk vergiftigt, in de film sterk en overtuigend overkomt. Max von Sydow als vader doet zijn beste rolportret, ontroerend en indrukwekkend in zijn liefde voor zijn zoon. En de 'Oscar' voor de beste buitenlandse film werd aan de film gegeven. Tarakowski zei in de film 'Nostalghia' dat kunst niet begrepen wordt over de grenzen? Wat kunst lijkt in Zweden wordt in Holland als kitsch gezien!

Diemen

K. Qvist

Psycholoog Vennix promoveert met Seks en Sekse

(Door Patricia van der Zalm)

UTRECHT — Het repertoire van seksueel gedrag is sinds begin jaren zeventig uitgebreid. Het is met andere woorden meer dan recht-op-en-neer. Niet alleen zijn mannen nu sterker gericht op hun partner, ook vrouwen komen wat

De Utrechtse psycholoog drs. Paul Vennix komt tot die conclusies in zijn proefschrift *Seks en Sekse*: verschillen in betekenisgeving tussen vrouwen en mannen. Hij ondervroeg ruim vijfhonderd getrouwde of samenwonende mannen en vrouwen naar hun beleving van seksualiteit. Vennix, wetenschappelijk medewerker bij het Nederlands Instituut voor Sociaal Sexuologisch Onderzoek (NIS-SO) in Utrecht, promoveerde hierop afgelopen donderdag aan de Rijksuniversiteit Groningen tot doctor in de psychologische, sociologische en pedagogische wetenschappen.

„Een beetje veel van het goede”, noemt hij de titel, die hij speciaal ergens op moet zoeken omdat hij die niet uit zijn hoofd weet. „Van pedagogie weet ik weinig af”. Zijn promotor was de gezinssociologe Iteke Weeda, bijzonder hoogleraar emancipatievraagstukken bij de RU in Groningen. Vandaar dat Vennix daar promoveerde; verder heeft hij niets met 'Groningen' te maken.

Het onderzoek, het schrijven van het boek, noemt hij achteraf een vreselijk karwei. „Ik ben eigenlijk veel te maniakaal geweest. Er verschijnt zo veel op dat gebied. Elk moment dat je zit te praten, ben je eigenlijk alweer achter. Het was een vreemdende periode. Van schaken en briden kwam niets meer, sociale contacten zijn erbij ingeschoten. Die pak ik nu weer op”.

Vennix noemt *Seks en Sekse* een vervolgrapport op het in 1985 verschenen 'Ontwikkelingen in heteroseksuele relaties'. Hij heeft nu alleen meer aandacht besteed aan de beleving

van mannelijkheid en vrouwelijkheid en de verschuivingen daarin. „Mannen en vrouwen zijn niet goed op elkaar afgestemd”, legt Vennix uit. „Het is onze culturele erfenis, het is niet nieuw. Jongens en meisjes leren van jongs af aan zulke totaal andere sociale vaardigheden en dan zouden ze het in bed wel opeens goed met elkaar moeten kunnen vinden. Dat is te hoog gegrepen”.

Draaiboek

Toch is er de afgelopen twintig jaar het een en ander veranderd in wat Vennix 'het seksuele draaiboek' noemt. „Van oudsher was dat altijd mannelijk, door mannen/actie bepaald. Nu zie je vooral bij mannen meer emotionele betrokkenheid tijdens het vrijen. Mannen vinden het klaar-komen van de partner belangrijker dan hun eigen orgasme. En geslachtsgemeenschap wordt minder belangrijk gevonden dan vroeger. Er is dus wel wat in beweging op dat terrein”.

Hij vervolgt dat er nu vraagtekens worden gezet bij 'typische' mannelijkheid en dat vrouwelijkheid beter gewaardeerd wordt dan vroeger. „Via de media - waarin de man vaak als dader voorkomt - heeft hij een behoorlijke duw gekregen. Ook de aandacht voor seksisme heeft ervoor gezorgd dat geen enkele weldenkende man meer hardop beweert dat vrouwen dommer zijn dan mannen. Je kunt niet meer spreken van *collectieve minachting* voor vrouwen”.

Dergelijke positieve veranderingen verhelen niet dat, zo blijkt uit *Seks en Sekse*, bijna de helft van de partners soms ontevreden is over de seksuele rela-

tie. Bijna de helft van de vrouwen en een op de vijf mannen vindt wel eens tegen zijn zin. Hoe nu? Vennix: „De communicatie over seks is slecht. Vooral bij vrouwen is er een groot verschil tussen wens en werkelijkheid. Daarnaast hebben vrouwen geleerd kritischer te kijken naar hun verhouding. Dus ook al is de kwaliteit van hun verhouding 'objectief verbeterd', toch beleven zij dat nogal eens anders. Mannen hebben geleerd meer te letten op de wensen van hun partner, zoals zij zich die wensen voorstellen, dus door een mannelijke bril. De nadruk ligt bij mannen nog steeds een beetje meer op samen *doen* terwijl voor vrouwen samen *zijn* belangrijker is”.

Minnaar

De man die zoveel mogelijk vrouwen versiert, heeft plaats gemaakt voor de man die een zo goed mogelijk minnaar is: 'Als zij klaarkomt, zal het wel goed zijn'. „De taal”, zegt Vennix, „is soms misleidend. Klaarkomen staat voor: - seksueel - bevredigd zijn. Maar voor veel vrouwen is het dat niet *alleen*. Zij zoeken, zo blijkt, meer bevestiging in intimiteit. Gewoon lekker tegen elkaar aan liggen zonder dat er van alles gedaan moet worden”.

De afgelopen twintig jaar zijn vrouwen volgens Vennix 'mannelijker' trekken - opkomen voor zichzelf, zelfstandigheid - gaan vertonen terwijl mannen niet zijn mee-geëmancipeerd. Daaronder verstaat hij dat ze zich sociale vaardigheden hebben eigen gemaakt en makkelijk vriendschappen onderhouden. Gevolg is dat de huwelijksmarkt niet meer in evenwicht is: veel

geëmancipeerde, kritische vrouwen zoeken vergeefs naar een gelijkgestemde partner. Vennix noemt dat 'triest' voor die vrouwen, hoewel het niet zozeer hun probleem is als wel dat van ongeëmancipeerde mannen. „Het is juist goed als je zowel de mannelijke als vrouwelijke kanten in jezelf ontwikkelt. De traditionele mannenrol geeft wel maatschappelijk applaus maar is op de lange duur toch negatief: sociaal isolement, ongezondheid, eerder sterven”.

Een kritische kijk op een relatie kan zorgen voor vervelende ontdekkingen. „Maar een voordeel is dat je in het vervolg niet meer zomaar ergens aan begint. Het voorkomt in elk geval, dat is dan een troost, dat je opnieuw in een valkuil stapt”.

Dat klinkt allemaal logisch, maar wat draagt *Seks en Sekse* volgens de onderzoeker eigenlijk

bij aan nieuwe inzichten? Wat is met andere woorden het nut van het onderzoek? Vennix: „Het kan een handvat voor partners zijn om te leren praten over seksualiteit. Het pleit ook voor veranderingen in het onderwijs. De Kies Exact-campagne is zo'n typisch voorbeeld waarmee grote nadruk wordt gelegd op het maatschappelijk functioneren, typisch een mannelijk aspect van het leven. Waarom is er geen

studierichting: hoe ga je goed met elkaar om, hoe zitten jongens en meisjes psychisch in elkaar?” Dit voorkomt, denkt Paul Vennix, dat er automatisch wordt gegrepen naar het gangbare draaiboek: zo zijn mannen en zo zijn vrouwen. Dat daar elende van komt, toont hij met zijn onderzoek gevoelig aan. *Seks en Sekse* is verschenen bij Eburon in Delft en verkrijgbaar in de boekhandel. Prijs 34,50.

Verlangens bij seks lopen nog ver uiteen

(Van onze verslaggever)

GRONINGEN — Mannen vinden het vrijen nu opwindender en krijgen vaker een orgasme dan begin jaren zeventig. Vrouwen daarentegen zijn over het algemeen nog steeds niet tevreden over de seksuele beleving tijdens het vrijen.

Dit is de belangrijkste conclusie van drs. P. Vennix in zijn proefschrift 'Seks en sekse', verschillen in betekenisgeving tussen mannen en vrouwen, waarop hij deze week aan de Rijksuniversiteit Groningen promoveert tot doctor in de psychologische, pedagogische en sociologische wetenschappen.

Uit het onderzoek blijkt dat de verlangens van mannen en vrouwen in een seksuele relatie niet parallel lopen. Het gaat mannen vooral om het 'samen doen', terwijl bij vrouwen 'het samen zijn' voorop staat. Volgens Vennix vinden vrouwen intimiteit belangrijker om lekker te kunnen vrijen dan opgewondenheid. Voor mannen is dat ongeveer even belangrijk.

Verder blijken de seksuele behoeften bij paren die langer bij elkaar zijn, niet beter op elkaar afgestemd te zijn dan die van willekeurige mannen en vrouwen.

Gelijkwaardige relatie scoort nu heel hoog

Van onze redactie *samenleving*
AMSTERDAM — De meeste mensen willen een relatie, waarin beide partners gelijkwaardig zijn. Maar in de praktijk blijkt dit vaak op vooral praktische problemen te stuiten.

„In relaties is er meestal een kloof tussen ideaal en werkelijkheid,” zegt Wim Zandvoort, directeur van de Stichting Relatievoorlichting (SR) naar aanleiding van de uitkomsten van een grootscheepse 'relatietest'.

In totaal deden ruim 7.500 jongvolwassenen met een gemiddelde leeftijd van 23 jaar mee die sinds kort samenwonen of getrouwd zijn of die hiervoor gevorderde plan-

nen hebben. Een relatie waarin veel samen wordt gedaan maar ieder toch een eigen leven heeft en de liefde alleen bedreven wordt met de eigen partner is de grote winnaar uit de enquête. 73 procent koos hiervoor.

De vraag 'wanneer een kind?' levert de meeste meningsverschillen op. Zestig procent van de vrouwen wil een kind vóór ze dertig is, terwijl van de mannen maar 47 procent denkt voor de dertig aan kinderen toe te zijn.

Dertig procent van de Nederlandse bevolking ouder dan 24 jaar heeft geen vaste partner.

BINGO!

CJP-MAG. APRIL/MEI '89

In Frankrijk plegen scholieren wel eens zelfmoord na tijdens de filosofieles met hun neus op de botte feiten van het bestaan te zijn gedrukt: er is geen god, het leven is een kort intermezzo van het niets en het enige uitzicht dat het biedt is de dood.

Godsdienstles is een betere remedie tegen de ziekte die jeugd heet dan filosofie.

Onze godsdienstleraar, in wie wij niet geloofden maar dat deed hij niet in god, was zo'n typische jaren zestig priester: hij had een vriendin en maakte ons deelgenoot van zijn 'gewetensnood'. Om die nood te lenigen gaf hij graag seksuele voorlichting tijdens welke les de jongens en meisjes op de eerste rijen als havikken het kruis van zijn broek in de smiezen hielden. Vertoonde zich daar de lang verwachte bobbel, werd deze door de hele klas begroet met een welgemeend 'Bingo!' uit vele kelen.

Huilend van het lachen liepen wij het lokaal uit, voor even bevrijd van onze ziekte waarvan wij toen nog niet wisten dat hij jeugd heette.

Van filosofie ga je huilen, om godsdienst kun je lachen.

HENK SPAAN

Trouw DONDERDAG 6 APRIL 1989

Ziekenhuisraad positief over 'sekscontract'

Van onze redactie samenleving
AMSTERDAM - De Nationale ziekenhuisraad (NZR) staat positief tegenover het initiatief van verpleeghuis Het Wiedenbroek in Haaksbergen om ouders van jonge bewoners een verklaring te laten tekenen waarmee het recht op seksualiteit binnen het tehuis volledig wordt erkend.

De NZR noemde het een „goede zaak” dat de seksuele problematiek van de jongeren in het verpleeghuis op deze manier bespreekbaar wordt

gemaakt. Uitgangspunt van de regeling is een zo groot mogelijke persoonlijke vrijheid van jongeren, die juist door de aard van hun handicap op praktische problemen kunnen stuiten bij het uiting geven aan hun gevoelens.

Toch wil dit niet zeggen dat de NZR op grote schaal zal gaan pleiten voor een dergelijke regeling in verpleeghuizen. „Het gaat hier om een vrij uniek huis omdat er een aparte jongerenafdeling is. Er was behoefte aan afspraken rondom de relatievorming en seksualiteitsbeleving. Voorlopig wachten we eerst de evaluatie van Het Wiedenbroek af”, aldus mevrouw M.F. Beesems, woordvoester van de NZR.

Zeggenschap

De Gehandicaptenraad staat veel sceptischer tegenover dit initiatief. Hij juicht het toe dat er wordt nagedacht over de problemen rond seksualiteit, maar is van mening dat een verklaring van de ouders de vrijheden van een gehandicapte beperkt. Ouders blijven op deze manier de volledige zeggenschap houden over hun zoon of dochter.

„Seksuele gevoelens zijn niet afhankelijk van de aard en mate van de handicap, wel kan er meer hulp en begeleiding nodig zijn. Dit vraagt inzet van alle betrokkenen en een duidelijk beleid van de instelling. Maar dat beleid moet niet afhankelijk zijn van de ouders,” is de reactie van de Gehandicaptenraad.

De raad is bang dat met het ondertekenen van een 'handelingsbekwaamheidsverklaring' de normen en waarden van de ouders een grotere rol spelen dan de mogelijkheden van de gehandicapte.

De verschillende ouderverenigingen hebben geen standpunt gevormd naar aanleiding van het initiatief van Het Wiedenbroek, maar gaan er algemeen van uit dat iedereen die de gevolgen van zijn eigen daden kan overzien ook seksueel 'handelingsbekwaam' is.

De heer Schwalbach van 'Volg', een vereniging van ouders verbonden aan scholen en centra voor lichamelijke gehandicapten, vindt dat de taak van de ouders ophoudt op dit gebied als de patiënt „weet waar hij het over heeft”.

„Het zou vanzelfsprekend moeten zijn dat gehandicapten recht hebben op vrijheid op seksueel gebied”, zegt Schwalbach. In Het Wiedenbroek zijn inmiddels tien jongeren in het bezit van een ouderverklaring.

Adverteerders overstag voor Amerikaanse fatsoen-lobby

De Amerikaanse televisie was altijd tamelijk preuts. Er werd wel van alles gesuggereerd, maar intieme handelingen en lichaamsdelen werden nooit open en bloot in beeld gebracht. De laatste maanden echter beginnen de grenzen enigszins te verschuiven. Condooms zijn niet langer taboe, worden in allerlei soapopera's zelfs opzichtig uit broekzakken en damesstasjes geplukt. Bij dreigend geslachtsverkeer wendt de camera zich niet onmiddellijk af en soms verschijnt zelfs een blote borst in beeld.

„Stomende” nieuwe series, zoals Nightingales van NBC over broeierige leerling-verpleegsters, halen hoge kijkcijfers. Vrijmoedig taalgebruik en een snuffe sex blijken onmisbare ingrediënten voor een programma dat wil scoren in de slag om de kijkcijfers.

Er is evenwel altijd een minderheid die aanstoot neemt aan verschuivende grenzen. Zo stoorde een huisvrouw zich mateloos aan de serie „Married... With Children” van Fox Broadcasting Company. De vrouw, Terry Rakolta, constateerde dat in het televisieprogramma „Married... With Children” homoseksualiteit werd gesuggereerd en dat een vrouw zich in een paskamer van haar bh ontdoed.

Rakolta was woedend, pakte de pen en stuurde 45 brieven naar bedrijven die regelmatig in de serie adverteren. „U bent er verantwoordelijk voor dat onze kinderen dagelijks een dieet van gratis sex en geweld krijgen voorgeschoteld”, schreef Rakolta. Ze kondigde aan, een boycotactie te zullen beginnen tegen bedrijven die in obscure programma's adverteren.

Tot haar grote vreugde en verbazing had haar eenpersoonssactie succes. Procter & Gamble, McDonald's en Kimberly-Clark lieten haar weten geen spots meer te zullen plaatsen in de bewuste serie. En de president van Coca-Cola, Ira Herbert, verontschuldigde zich persoonlijk bij

Rakolta. Herbert schreef haar dat hij zich „als vertegenwoordiger van het bedrijf, maar ook persoonlijk zeer schaamde” dat een Coca-Cola-spot in een zo'n verderfelijk programma was verschenen.

Het succes van Rakolta's protestactie heeft andere verontruste televisiekijkers op een idee gebracht. Zo valt de Pro Life Movement thans adverteerders aan die hun produkten presenteren in programma's waarin abortus in gunstige zin aan de orde komt. Fundamentalistische groeperingen keren zich tegen godslasterende uitzendingen. Pepsi-Cola is gezwich onder het fundamentalistische geweld en heeft de met veel tamtam aangekondigde tv-spot van Madonna van het scherm gehaald. De spot werd volgens Pepsi te vaak verward met de controversiële clip, waarin Madonna een heilige kust. Reacties op de boycotts konden natuurlijk niet uitblijven. Fundamentalist Anonymous (FA), een organisatie van ex-fundamentalisten, is een actie gestart tegen Pepsi. „Pepsi is niet langer de keuze van een nieuwe generatie. Kennelijk wil het produkt de keuze zijn van de fundamentalisten”, aldus FA. De homobeweging is woedend op adverteerders die zich terugtrekken uit programma's waarin homo's en lesbiennes figureren.

Intussen floreren de series die in opspraak zijn. En hoge kijkcijfers trekken nieuwe, minder voorzichtige adverteerders aan. Rest de vraag of de verontruste consument niet gewoon de knop kan omdraaien. „Nee”, zegt Rakolta, „Ik heb recht op televisie en het is de verantwoordelijkheid van Hollywood en de adverteerders acceptabele rolmodellen op de buis te brengen.”

Bedoeld voor festival van Cannes

Preutse douaniers sturen seks-video's terug

GVA

VK 15-4

VR 5-4

Sex Talk heette de ene video-film, en Tigers de andere. De banden waren onderweg van Boston in de VS naar Cannes in Frankrijk voor het internationale filmfestival daar. Op de Londense luchthaven werden de banden onderschept omdat douane-medewerkers uit de titels (Sexpraat en Tijgers) hadden opgemaakt dat het vieze films waren

Maar het was helemaal geen pornografie. Integendeel, het waren reclamefilmjes van de dierenbescherming in Massachusetts waarin eigenaren van huisdieren werd verteld hun honden en katten te laten castreren of steriliseren.

De banden waren de inzending van het reclamebureau

Cosmopolous uit Boston voor het filmfestival in Cannes. Op 16 maart werden in totaal vier tapes op Heathrow onderschept, vertelde Regina Ryan van het reclamebureau nu maandag. In Cannes worden ook prijzen uitgereikt aan voorlichtingsfilms voor het grote publiek. Voorwaarde is dat op de pakjes met de video-band duidelijk wordt vermeld hoe lang de filmjes zijn en wat de titel is.

Op de twee andere video-band stonden filmjes over het risico van alcohol in het verkeer en over honger en daklozen, een reclame-spotje van het Leger des Heils. Maar een blik op de beestenvideo's bleek voor de Britse douaniers genoeg om de hele zaak terug aan afzender te sturen.

Onder het toezien van een arts gymmen kleuters van een kinderdagverblijf bij Leningrad elke middag in hun blootje in de sneeuw. Ze zijn minder vaak ziek dan de rest van de groep, zegt de dokter. FOTO ANP

Amnesty en vervolgde homoseksuelen

WERD VERVOLGD (AMN. INT.)

Het mandaat van Amnesty - 4

In de serie over het mandaat van Amnesty zijn al veel aspecten aan de orde gekomen. Grensgebieden zijn verkend en we hebben geconstateerd dat wat bij eerste beschouwing vanzelfsprekend en logisch lijkt, toch soms valkuilen bevat.

Deze maand aandacht voor de opstelling van Amnesty ten opzichte van personen die omwille van hun seksuele oriëntatie of gedrag worden vervolgd. Nooit was het mandaat van Amnesty zo dicht bij uitbreiding als in deze kwestie, die aanleiding was en is voor uitvoerige discussies binnen verschillende afdelingen en de in uiteenlopende culturen groeiende beweging confronteert met grote verschillen in opvatting over dit vraagstuk.

Jan Nieuwenhuis

Onder andere in de Nederlandse afdeling is reeds vanaf het eind van de jaren zeventig een interne discussie gevoerd over de vraag of homoseksuelen die louter op grond van hun geaardheid of gedrag zijn gedetineerd, als gewetensgevangenen door Amnesty zouden moeten worden geadopteerd. Achtereenvolgende internationale jaarvergaderingen spraken uit, dat bij vervolging van personen vanwege hun homoseksualiteit fundamentele rechten worden geschonden. Gevangenschap alleen vanwege homoseksuele oriëntatie of gedrag zou echter geen aanleiding voor concrete actie van de zijde van Amnesty kunnen

zijn. Wanneer homoseksuelen in de gevangenis worden gemarteld of een doodvonnis krijgen opgelegd, kan Amnesty echter wel in actie komen, evenals voor personen, die vanwege hun pleidooi voor gelijkberechtiging van homo- en heteroseksuelen zijn gedetineerd.

De homoseksualiteit van deze gevangenen is hier echter niet de aanleiding tot actie van de zijde van Amnesty, wel haar protest tegen schendingen van de lichamelijke integriteit en van het recht op vrije meningsuiting.

De argumentatie voor deze terughoudende opstelling van Amnesty was en is gelegen in principiële verschillen van opvatting, geworteld in de uiteenlopende culturele en religieuze achtergrond van de vertegenwoordigers van de Amnesty-afdelingen op deze jaarvergaderingen. In lang niet ieder deel van de wereld en van de eigen beweging is homoseksualiteit als maatschappelijk gegeven geaccepteerd. Een Amnesty-afdeling in de Arabische of Afrikaanse regio, die zich toch al vaak onder moeilijke omstandigheden ontwikkelt, zou het niet gemakkelijk vallen de leden aan te sporen tot het schrijven voor een homoseksuele gevangene. Bovendien vrezen deze afdelingen dat hun bestaansrecht bij de autoriteiten van hun land in gevaar komt wanneer zij homoseksualiteit als een thema voor concrete actie zouden moeten opnemen. Ook zou inbreuk worden gedaan op het noodzakelijke groei- en ontwikkelingsproces van Amnesty-afdelingen in niet-westerse landen.

Een ander, vaker gehoord argument tegen adoptie van homoseksuelen zou het gebrek aan duidelijke praktijkgevallen zijn van personen die louter vanwege hun homoseksuele oriëntatie of gedrag in de gevangenis zijn gezet. Dit bleek ook weer toen in 1986/87 een onderzoek werd verricht naar zulke concrete gevallen en de mogelijkheden voor Amnesty om daarop actie te ondernemen. Het onderzoek bevatte onder meer een evaluatie van wetgeving met betrekking tot homoseksualiteit in een groot aantal landen. Ook werden een kleine twintig praktijkgevallen op hun belang voor mogelijke actie van de zijde van Amnesty onderzocht. Een probleem was het gebrek aan concrete gegevens en de éénzijdige of tegenstrijdige informatie vanuit de bronnen. Belangrijkste probleem bleek echter, dat in nagenoeg alle gevallen andere aspecten - bijvoorbeeld,

minderjarigheid, militair tuchtrecht - een rol speelden die veroordeling tot gevolg hadden. Homoseksueel gedrag tussen volwassenen op basis van wederzijdse instemming kon als enige en voor Amnesty uitsluitende aanleiding tot detentie in geen der gevallen worden vastgesteld.

Op basis van deze studie discussieerde de internationale jaarvergadering in 1987 verder. Duidelijk kon worden uitgesproken dat een wijziging van de statuten van Amnesty niet nodig was om tot eventuele adoptie van gevangene homoseksuelen als gewetensgevangenen over te gaan. Maar evenzeer bleek hoe de verschillen van opvatting tussen westerse en niet-westerse Amnesty-afdelingen zich op dit punt steeds duidelijker aftekenen (zie ook *Wordt Vervolgd*, januari 1988). Het aantal afdelingen dat van mening is dat op principiële gronden adoptie van homoseksuelen wenselijk en noodzakelijk is en dat pragmatische overwegingen inzake groei van de beweging en problemen met onderzoek naar praktijkgevallen van secundair belang acht is nog steeds in de minderheid. Momenteel is het onderwerp in behandeling bij een internationaal comité van gerespecteerde en ervaren Amnesty-leden afkomstig uit verschillende wereldregio's, dat het gehele mandaat aan een systematische evaluatie onderwerpt, juist in het licht van het groeiende multiculturele karakter van de beweging. Of dit comité uiteindelijk op het punt van homoseksualiteit een uitweg uit de heersende impasse zal kunnen wijzen blijft de vraag.

Bij gebrek aan een sponsor houden zesendertig jeugdige rugby-spelers van The Pickwick Players op Koninginnedag een 'kusjes-actie' om aan geld te komen voor hun lange reizen. Vol goede moed en vol vertrouwen in het slagen van hun sponsor-actie kijken de jonge rugby'ers naar hun 'hoffotograaf' Jurriaan Nijkerk.

'Kusjes-actie' van rugbyclub

Deze geweldige vriendengroep jeugdrugby'ers, in Deventer actief bij The Pickwick Players, zijn in moeilijkheden door het gebrek aan een sponsor. Zij hebben grote reisafstanden voor hun uitwedstrijden en daardoor hoge kosten. Aangezien de meeste sponsors de charme van rugby, karaktervormend en van opvoedkundige waarde, niet zo erg aanspreekt zoeken deze sportieve jongens het bij een sponsor die wel oog heeft voor deze kenmerken. Zij hebben hun oog laten vallen op een hele bijzondere sponsorgroep en wel op de gezamenlijke Deventer huismoeders. Deze groep moet gevoelig zijn voor de educatieve aspecten van rugby, denken jonge The Pickwick Players.

Volgende week zaterdag, Koninginnedag, kunnen alle Deventer huismoeders tot het sponsorgilde van de jeugdrugby'ers, die sportiviteit hoog in het vaandel hebben staan, toetreden. De sponsoring gebeurt op een speciale wijze, die de huismoeders absoluut geen geld kost. De jeugdige rugby'ers vragen alleen maar even hun aandacht en

zullen door middel van advertenties (nu nog geheim) de komende week duidelijk maken hoe.

Bij sponsoring hoort een tegenprestatie en op Koninginnedag mag heel Deventer en wijde omgeving gratis kijken naar een jeugdrugbywedstrijd op de traditionele sportgrond van Deventer, de uiterwaarden. Ouderen herinneren het zich nog wel: de uiterwaarden waar het aloude UD en Go-Ahead vroeger speelden.

Vanaf de Welle kan iedereen het rugbyspektakel op de ochtend van Koninginnedag op de modderige uiterwaarden goed volgen. Daar waar de Deventer veldsporten hun oorsprong hebben heeft volgende week zaterdag opnieuw een traditionele oude sport plaats. Na afloop van de match komen de rugbyspelers naar de Brink en hebben als hele bijzondere tegenprestatie dat elke sponsorende huismoeder een kus krijgt van een rugbyspeler. Als de huismoeders op Koninginnedag al niet warm lopen voor een stoere pot rugby dan toch zeker voor een kus van een rugbyspeler, want rugby'ers zijn echte 'lieverdjes'.

GR2: V. ANTW. APRIL 89

Drie Antwerpse jongetjes
boven de doopvont

Gezocht: peters en

meters

Praktisch idealisme blijft gestoeld op economische basis

door Martin Maassen

Discussies over het rentmeesterschap van het liberale erfgoed hebben impliciet iets onvolledigs, wanneer het liberale testament niet in de beschouwing wordt betrokken. Dat geldt ook het pleidooi van Jan Willem Jongejans voor een praktisch idealisme van zijn VVD (Trouw 1 april). Jongejans gaat volstrekt voorbij aan de geschiedenis van het Nederlandse liberale denken en de liberale politiek.

Aangezien men hier met Hegel mag vrezen dat (zonder weerwoord-MM) de geschiedenis ons uiteindelijk leert dat de mensen niets uit haar willen leren, zal ik pogen recht te doen aan deze historie, alvorens in te gaan op Jongejans' praktische VVD-idealisme. Voor het 'ontstaan' van het liberale denken

dere (de Liberale staatspartij) de economische vrijheid prevaleerde. In 1948 wordt, indirect uit de Liberale staatspartij, de VVD geboren. De VDB-voormannen besloten in 1946 op te gaan in de Partij van de Arbeid. Met recht kan worden beweerd dat de 'immateriële liberalen', zo men wil: vrijzinnig-democraten, zich pas in 1966 weer organiseerden bij de oprichting van D'66. In 1966 ging het niet meer om de uitbreiding van het kiesrecht, maar om een vergroting van de kiezersmacht ten aanzien van de politieke besluitvorming. Vanaf 1966 kon weer worden gesproken van een liberaal tweestromenland. Terug naar het verhaal van Jongejans. Hij koppelt het erfgenaam-zijn van de Franse Revolutie aan louter materiële items: de koppeling, de belastingverlichting, de hoogte van de defensieuitga-

PODIUM

dien en we terug te gaan naar de 18de eeuw. Onder de burgerij werd een democratiseringsstreven waarnaembaar, waarvan de geestelijke wortels in belangrijke mate zijn terug te voeren op het denken van Locke en Rousseau. Als politieke hoogtepunten mogen worden beschouwd de Amerikaanse onafhankelijkheidsverklaring (1776) en de Franse Revolutie (1789).

Uitgangspunten voor de liberale democraat is de individuele mens, die in het bezit is van onvervreembare natuurlijke rechten. De mensen zijn van nature vrij en gelijk. Het gezag komt voort uit het volk zelf; daarom worden bindende regels (wetten) aan de burgers slechts door het volk of de gekozen vertegenwoordigers van het volk opgelegd. De beklemtoning van de waarde van het individu impliceert dat aan de overheid een in beginsel minimale taak wordt toegekend: de bescherming van het leven, de vrijheid en het eigendom van de mens. De achterliggende gedachte was dat harmonie als het ware natuurlijk ontstaat, indien de individuen zich vrij kunnen ontplooiën zonder inmenging van buiten- of bovenaf. In de praktische politiek werd dit liberale gedachtegoed spoedig concreetiseerd. De liberale groep in het parlement, resp. onder leiding van Van Hogendorp, Donker Curtius en Thorbecke streed met succes tegen de persoonlijke macht van de vorst. Vervolgens bleken de liberalen elkaar alleen te vinden op het punt van het antiklerikalisme, positief geformuleerd: de wedijver voor de scheiding tussen kerk en staat. De in 1885 ontstane Liberale unie was niet bestand tegen de discussie over de uitbreiding van het kiesrecht. De meest vergaande voorstanders van die uitbreiding traden in 1901 uit: de Vrijzinnig-democratische bond werd gevormd.

Na enkele scheuringen en fusies kon pas vanaf 1921 worden gesproken van een liberaal tweestromenland. De VDB en de Vrijheidsbond (in 1921 ontstaan uit o.a. de Liberale unie) waren de twee grote vertegenwoordigers. In 1928 veranderde de Vrijheidsbond zijn naam in Liberale staatspartij. Duidelijk was dat bij de ene liberale stroming (VDB) het immateriële vrijheidsbegrip vooropstond, terwijl bij de an-

den etc. Het 'praktische idealisme' verwordt tot een rozig bijgekleurd economisch liberalisme. Hier wringt het dan ook in de rechtschoen van Neerlands liberale tweestromenland. Over de concrete vertaling van het immateriële vrijheidsbegrip wordt met geen woord gerept. Wat betekent dit 'praktisch idealisme' voor het VVD-standpunt ten aanzien van euthanasie, zedelijkheidswetgeving en staatsrechtelijke vernieuwing? Met alleen de bijzin 'het economische vrijheidsbegrip heeft de geestelijke en sociale vrijheidswaarden bijna doodgeknuffeld' is natuurlijk nog geen hoop geboren. Tot dusver bestrijkt de VVD slechts enkele hectaren van het liberale erfgoed. Van een 'noodzakelijke zuivering van verhoudingen tussen PvdA en VVD' (woorden Jongejans) kan dan ook pas sprake zijn, wanneer de VVD ook het immateriële deel van de liberale akker zal bevoeien. Wat dat betreft, dient de eerste test-case zich aan nu in de Tweede Kamer het initiatiefwetsvoorstel-euthanasie van D66 aan de orde is.

Tot slot, ik voel met Jongejans mee waar het zijn 'kijkcijferterreurangst' aangaat. Een grondig voorbereide herziene versie van de zedelijkheidswetgeving 180 graden wijzigen ten gevolge van 'Telegraafangsten' en een stoeipartij in een (verzuurde) zandbak over de vraag wie zich 'milieukampioen' mag noemen passen niet bij een partij die een (volledige) liberale ratio meent voor te staan.

De auteur is fractie-medewerker van D66 te Alkmaar.

Zaadbank blijft open voor lesbische paren

Van onze parlementaire redactie DEN HAAG - De CDA-fractie in de Tweede Kamer heeft gisteren geen poot aan de grond gekregen met haar idee kunstmatige bevruchting voortaan alleen nog toe te staan als een paar onvruchtbaar blijkt. Dat paar moet dan noodzakelijkerwijs bestaan uit een vrouw en een man.

Hoewel het kabinet eigenlijk zelf ook die mening is toegedaan, wilden de ministers van WVC en Justitie, Brinkman en Korthals Altes, om praktische redenen niet zo ver gaan als alleenstaande vrouwen en lesbische paren te weren uit zaadbanken en

inseminatieklinieken. Maar ook al hadden Brinkman en Korthals Altes het idee van de CDA-fractie willen volgen, dan nog hadden de bewindslieden een forse Kamermeerderheid tegenover zich gevonden. De VVD, die in de discussie over medische voortplantingstechnieken een sleutelrol vervulde, voegde zich in het kamp van PvdA, PPR, PSP en D66. VVD-Kamerlid Terpstra bevestigde dat de overheid gewoontelijk al voorzichtig moet zijn met regelgeving die de vrijheid van het individu beknoot. Het ging Terpstra daarom veel te ver dat het kabinet het liefst alle niet-heteroparen zou willen uitsluiten, tegen alle adviezen in en zonder daarvoor harde argumen-

ten te kunnen aanvoeren. Minister Korthals Altes moest toegeven dat dit lesje liberale grondbeginselen van zijn partijgenote Terpstra hem aansprak. Maar de bewindsman vond de juridische vuistregel 'bij twijfel, niet doen', nog zwaarder wegen. De twijfel waarmee hij en zijn CDA-collega Brinkman worstelen is of een kind, dat opgroeit bij een 'paar van gelijke kunne' later geen identiteitscrisis krijgt of het andere geslacht idealiseert. De bewindslieden hielden gisteren vast aan hun voorkeur voor het echtpaar. Korthals Altes wees ook op ontwikkelingen in West-Duitsland en Frankrijk, waar wetsvoorstellen in behandeling zijn die CDA-

fractie zeer wegevallig zouden zijn. Maar cultuurverschillen verhinderen de navolging van deze voorbeelden, betoogde de VVD-minister. "Dat zie je ook bij het drugsbeleid. In Duitsland houden ze strak en stijf vast aan de stelling dat drugsgebruik een crimineel verschijnsel is en dus moet worden bestreden. Voor hulpverlening is dan geen aandacht in Nederland zeggen we: de handel in verdovende middelen is weliswaar strafbaar, maar er is niettemin een groep gebruikers, dat is een maatschappelijk gegeven, en die heeft hulp nodig", zei Korthals Altes.

„Als de handhaving niet tot zeer grote hoogte is verzekerd, dan is een regel eigenlijk een machteloos gebaar.“

'Infecties enzo'
Brinkman voegde daaraan toe dat het bovendien betrekkelijk eenvoudig is om buiten het medische circuit om aan 'zelfinseminatie' te doen en dan lopen moeder en kind, aldus de minister, extra risico op „infecties enzo“.

De CDA-woordvoerders vonden het allemaal weinig principieel. Een kind heeft recht op een moeder en een vader, en andere rechten moeten daarvoor wijken, vonden de Kamerleden Laming-Boersema en Soutendijk-Appeldoorn. „In de toekomst zullen er veel kinderen zijn

die, louter omdat ze opgroeien bij een alleenstaande moeder of bij twee vrouwen, kunnen weten dat er een onbekende moet zijn geweest die hun leven heeft mogelijk gemaakt. Die existentiële vraag veroorzaakt veel psychisch leed“, voor-spelde Laming-Boersema.

Op het CDA-idee om 'gelegenheids-huwelijken' te voorkomen door het onvruchtbaar gebleken paar bij de behandeling meteen te laten tekomen voor de erkenning van het kind, gingen de bewindslieden nauwelijks in. Dat vergt zoveel wetswijzigingen dat het niet één, twee, drie te verwezenlijken is, aldus staatssecretaris Korte-Van Hemel van Justitie.

"Gezocht: peters en meters voor mijn zontjes Wouter, Thim en Christophe. Kandidaten moeten van kinderen houden en tijd voor hen hebben."

Deze vreemde oproep komt van Christiane Randaxhe (41) uit Borgerhout. Zij en haar man Arthur Snels (37) hebben drie zontjes die nog steeds niet gedoopt zijn. "Ik vond geen geschikte peter en meter", zegt Christiane. "Mijn kinderen zijn nochtans christelijk opgevoed."

Maar op vrijdag 14 april is het zover: de drie jongetjes worden gedoopt en... zijn nu naarstig op zoek naar een peter en een meter.

"Eigenlijk ken ik niemand in mijn familie of vriendenkring die in aanmerking komt voor het peter- of meterschap. Ik vind het zielig als een peter of meter hun petekinderen voor de tv zetten omdat ze toch maar stil zouden zijn. Tot nu toe heb ik daar nooit veel problemen rond gemaakt. Mijn kinderen waren niet gedoopt maar dat misten ze niet. Nu wil Thim echter zijn eerste communie doen en dat kan natuurlijk niet. Hij vindt dat zo erg dat ik maar beslist heb hem te laten dopen. En als er één gedoopt is, moeten ze alledrie gedoopt zijn, vind ik. Nu steekt hetzelfde probleem weer de kop op: waar vind ik een meter en peter?"

Christiane besloot dan maar om via de krant mensen te zoeken. "Een doopmeter en -peter moeten vooral veel tijd hebben voor het kind. Soms kom je als moeder gewoon tijd tekort om je met elk kind afzonderlijk bezig te

houden. Dan is een meter of een peter de geschikte persoon. Ze moeten natuurlijk van kinderen houden, aan hun verjaardag denken, een kaartje sturen, enz. Veel cadeautjes geven hoeft niet, ik zoek dus zeker geen rijke peter of meter."

Ook de drie jongetjes kunnen precies vertellen wat ze nu eigenlijk verlangen van hun meter en peter. Wouter (9): "Ik bezoek graag musea en schilder ook graag. Dus zou ik met mijn meter en peter naar die musea willen gaan. Bij het schilderen hoeven ze me niet te helpen, dat kan ik zelf. Ze mogen natuurlijk wel kijken."

Thim (7): "Ik wil fietsen op het platteland met mijn peter en meter. Nu ga ik meestal alleen, of met mijn broertje Wouter, of met mijn vriendje Ulrich."

Christophe (5): "Ik wil 'BMX-en' met peter en meter. Het woordje dat mijn broer aldoor gebruikt kan ik niet uitspreken, ik zeg altijd 'vissen'. Ik eet ook graag."

Tot slot voegt moeder Christiane er nog aan toe dat ze liefst een peter of meter heeft die beschaafd Nederlands spreekt, dat is goed voor de kinderen.

Wie zich geroepen voelt om peter of meter van deze (lieve) jongetjes te worden, kan een kort briefje sturen naar de stadsredactie van Gazet van Antwerpen, Grote Markt 7-9 te 2000 Antwerpen.

De doopplechtigheid heeft plaats op vrijdag 14 april in de Sint-Eligiusparochie te Antwerpen.

Kinderprostitutie in Bangkok

INTERVIEW SAMEN W.

Als bedelen te weinig geld oplevert, biedt alleen de prostitutie nog uitkomst voor veel straatkinderen in Bangkok. (foto: R. Gilling)

De jongste van de groep kan nauwelijks tien jaar zijn, maar de blik in zijn ogen verraadt de nodige levenservaring. Op enkele meters van de politiepost in het 'Red Light District' van de Thaise hoofdstad Bangkok liggen de jonge jongens op straat bij te komen van 'werk' die avond. Hun 'klanten' zijn veel Europese en Noordamerikaanse toeristen.

De kinderen maken deel uit van het naar schatting 700.000 personen tellend lager in Bangkok dat leeft van de prostitutie. Bovendien behoren de jongens tot de 400.000 'arbeiders' in Bangkok die jonger zijn dan 14 jaar. Een groot deel van jeugdige loonslaven is afkomstig van het Thaise platteland. Zij hebben het bestaan bij hun arme familie verruild voor een leven in de de hoofdstad in de hoop op meer economische mogelijkheden. Met name het door droogte geteisterde noordoostelijk deel van dit Aziatische land zag de afgelopen jaren veel bewoners richting Bangkok vertrekken. Het smerigste werk van de stad blijkt bij navraag ook nog slecht betaald. De jongens hebben geen juridische bescherming en de klanten weigeren soms voor hun plezierjes te betalen. Bovendien wordt dit soort werk gevaarlijker. AIDS doemt steeds vaker op in deze metropool. Een recent wetenschappelijk onderzoek toonde aan dat 70 procent van de contacten van de schandknippen het predikaat 'unsafe sex' verdient. Bovendien blijkt inmiddels meer dan 15 procent van - vaak zeer jonge - hercine-hoertjes in Bangkok seropositief te zijn. Overdracht van het AIDS-virus vindt in negen van tien gevallen plaats door seksueel contact of het gebruik van vuile naalden bij intraveneus druggebruik.

Aufklärung für Straßenkinder

Mit einem Zeichentrickfilm und Comic-Hefen will die Organisation „Street Kids International“ zusammen mit der Weltgesundheitsorganisation (WHO) Straßenkinder in aller Welt über die Aids-Gefahr aufklären. Der Video-Film „Survivors“ erzählt die Geschichte eines Jungen, der von einem Fremden sexuell mißbraucht wird und an Aids stirbt. Der Film soll im Juli in fünf afrikanischen und fünf lateinamerikanischen Großstädten gezeigt werden. Bei Testvorführungen in New York, Manila und Nairobi zeigten sich die jungen Zuschauer begeistert. Das Kinderhilfswerk der Vereinten Nationen Unicef schätzt die Zahl der Straßenkinder weltweit auf etwa 40 Millionen. Nach jüngsten Untersuchungen in Sudans Hauptstadt Khartoum und in New York sind sieben Prozent der Straßenkinder mit dem Aids-Virus infiziert.

Spiegel 24. 4. 1989

Toeristen

De bestrijding van al deze zaken ligt niet eenvoudig, ook in Bangkok niet, zo zeggen ingewijden. Buitenlandse toeristen, ook al heeft een deel van hen niet zulke eerbare bedoelingen, leveren Thailand de nodige deviezen op. Bovendien is het zo dat de noodzaak om geld te verdienen in de prostitutie blijft bestaan zolang er geen alternatieve inkomensbronnen zijn. Een hoogleraar van een universiteit in Bangkok - Vijit Muntarbhorn stelt - dan ook: "Het probleem ligt niet bij de kinderen maar in het gebrek aan aandacht van hun ouders. En in het gebrek aan sociale voorzieningen om ouderloze kinderen op te vangen."

In Thailand is het bij wet verboden om kinderen jonger dan 15 jaar inspannend werk te laten verrichten. Dagelijks zijn 100 arbeids-inspecteurs in Bangkok actief om fabrieken te controleren op navolging van onder meer deze arbeidswet. Zij hebben geen tijd om 's nachts het 'Red Light District' al te schuimen op vermeende overtreders.

Kinderprostitutie blijkt trouwens een 'grisel' in veel samenlevingen te zijn. Thaise autoriteiten wijzen er op dat meer dan de helft van ongeveer 8.000 kinderen werkzaam in de Parijse 'scene', is geronseld in Noord-Afrika.

I.P.S.

Aanpak jeugdhulpverlening roept sterke emoties op

hoogte verkeerd uitpakken. Twintig jaar geleden liepen er in Amsterdam 2000 o.l.s.-zaken. Dat aantal is gedaald tot 1150 nu. Het Burgerlijk Wetboek bepaalde dat de kinderrechter een kind onder toezicht kan stellen indien een kind zodanig opgroeit dat het met zedelijke of lichamelijke ondergang wordt bedreigd. Volgens de Amsterdamse kinderrechter mr. M. Hartzuiker zit er dan ook vaak veel meer achter als een kind wegloupt. Ze wees de aantijging dat kindrechtvaardigheidsraden de adviezen van de raad overnemen, zoals zaterdag te beluisteren viel, gisteren/dagenvraagd van de hand. "Het is absoluut niet waar dat wij altijd maar doen wat de raad zegt. Iedereen heeft, maar de Raad kan niet toegen de wil van de ouders een kind uit huis halen. De raad kan naar de kinderrechter lopen en een verzoekschrift indienen tot onder-toezicht stelling. Als ik tot dat laatste besluit doe ik dat nooit zonder alle betrokken partijen te hebben gehoord. En als ik een o.l.s. uitspreek kunnen ouders daartegen in hoger beroep gaan."

mag niets zeggen, hoewel ik het zo langzamerhand wel zat word. Pas na een 'harde melding', bijvoorbeeld door een vertrouwensarts, dat het binnen een gezin faliekant misloopt, stelt zijn raad een onderzoek in. Nooit buiten de ouders om, die worden eerst geraadpleegd. Van Asselt: "Alleen wanneer sprake is van een levensgevaarlijke situatie laten we de ouders eruitblijven."

Een maatschappelijk werker - ze zit nu vijftien jaar in de jeugdhulpverlening en wil anoniem blijven - zegt dat zij pas de raad inschakelt wanneer al van alles met de ouders is geprobeerd. Ze heeft wel begrip voor de emoties zoals die zaterdag naar voren kwamen: "Het is toch ook om je dood te schamen dat de raad erbij moet komen, dat er wellicht een gezinsvoogd wordt aangesteld. Voor ouders is dat niet te prutmen." Ze vergelijkt zichzelf met een behoeftige tijger die om schoolkinderen heenloopt, kijkt wat ze nodig hebben en in de ga-ten houdt of ze genoeg krijgen. Zo niet, dan wordt ingegrepen. "Je moet iets doen maar wat je ook doet, het zal tot op zekere

scherming. Achteraf had ik dat beter niet kunnen doen, want het leidde tot een onder toezicht stelling." Het verweer van een ambtenaar van justitie, dat weglopen alleen geen reden is voor een o.l.s. werd gesmoord in luid geroep: "Wel waar! Jullie weten het gewoon zelf niet."

Machtspositie
Mag ik met één woord reageren? Het is even stil aan de andere kant van de lijn. Dan klinkt een welgemeend "flauwekul". Waarnemend-directeur van de Amsterdamse raad voor de kinderrechtspraak, H. van Asselt ontkent niet dat de raden in een machtspositie zitten, ook niet dat er wel eens fouten worden gemaakt, maar de indruk dat de raden in het wilde weg adviseren om kinderen onder toezicht te stellen wijst hij van de hand. "Ik zie geregeld mensen die de meest banale nonsens uitslaan terwijl ik over onmatotelijke bewijzen beschik van het tegendeel. Een kind van 16 loopt toch niet weg als er niets aan de hand is? Maar ik heb een beroepsgeheim dus ik

meer dan een lapmiddel. In een toezicht wordt de opvoeding overgenomen door mensen van twintig zonder enige levenservaring. Hij laakte het feit dat plaatsing in een tehuis zelden gebeurt op grond van duidelijke criteria terwijl de kinderen er vaak ook te lang verblijven. Zelf betrokken bij een gezinsproject in Nijmegen (dit houdt kinderen uit een tehuis), stelde hij voor om voor 1990 alle tehuizen te sluiten en het geld dat daardoor vrij komt te besteden voor betere hulpverlening aan de ouders. Die bestooken het forum met verhalen over hun ervaringen met kinderrechtspraak. Ze stampten de grond in, ze luisterden niet. De raad beschouwt jou als potentiële leugenaar, aldus een grootmoeder. Een vader van drie kinderen vertelde dat hij nog nooit van het Jongeren Advies Centrum (JAC) had gehoord, totdat zijn oudste dochter weglep. "Ik er naar toe en een snoteus, hij had nog niet eens de baard in de keel. Zei me dat ik m'n dochter niet zou mee krijgen. Ik ging om hulp naar de Raad voor de Kinderbe-

Voorals rijke jeugd ongelukkig

CHICAGO (AP) - Vooral in rijke landen zijn met name jongeren ongelukkig. Dit blijkt uit een groot-scheeps onderzoek van de Cornell universiteit in Chicago. De onderzoekers bestudeerden dertien onderzoeken naar depressies, waaraan in totaal meer dan 30.000 mensen hebben meegedaan. Duidelijk bleek dat westerlingen tussen de 15 en 40 jaar oud in de jaren zestig en zeventig een dubbel zo grote kans hadden in een depressie verzeild te raken als voor de Tweede Wereldoorlog het geval was. "Depressie lijkt de prijs van de beschaving te zijn", zei onderzoeker Klerman.

Door onze redacteur ANNEKE VISSER
AMSTERDAM, 24 april - De gezichten staan op storm. Een lachje kan er nauwelijks af. De begrotingen beginnen steviger met de vraag: hoe is het met je kind, heb je het nog gezien? Gevolgd door een luid verwenning aan het adres van hulpverlenend Nederland. Ruim honderd ouders waren zaterdag in Amsterdam aanwezig op een bijeenkomst die door de Vereniging Ouders voor Kinderen was georganiseerd uit protest tegen het reilen en zeilen van de jeugdhulpverlening. In de zaal gaven de aanwezigen op luid toon uitting aan hun onvrede over het functioneren van de Raad voor de Kinderbescherming die door mo-nigeen werd betiteld als de Raad voor de Kindermishandeling. De emoties liepen hoog op. De Raden voor de Kinderbescherming - Nederland telt er 19 - werd machtsmisbruik verweten, hulpverleners onkunde en kinderrechters het slaafs overnemen van adviezen van de Raden voor de Kinderbescherming wat vaak leidt tot een o.l.s., een on-

Open brief

Zegwaard

Afval- en riooltechnieken

Postbus 210
2600 AE Delft
Schieweg 60
2627 AN Delft
Tel. 015-612201

Fax 015-616372
Telex 38220
Bank: NMB Delft
nr. 23.03.73.194
Postgiro: 266366

Sinds op 11 april j.l. justitie, in het kader van een gerechtelijk vooronderzoek, onze administratie in beslag nam, is onze onderneming vrijwel onafgebroken onderwerp van de meest lasterlijke en volstrekt onbewezen aantijgingen geweest. Deze lastercampagne vond een hoogtepunt in het NOS-Journaal van 18 april j.l.

Hiertegen kunnen wij ons als bedrijf niet of nauwelijks verdedigen.

Daarom richten wij ons middels deze (ongebruikelijke) open brief tot U met de oproep ons niet voor schuldig te houden, alvorens de onafhankelijke rechter zich over de tegen ons uitgebrachte beschuldigingen heeft uitgesproken.

In een rechtsstaat wordt een ieder voor onschuldig gehouden, zolang door de rechter het schuldig niet is uitgesproken.

Onze onderneming en onze medewerkers mogen van deze regel niet worden uitgezonderd.

Vanuit het oogpunt van continuïteit van onze onderneming, en de daaraan verbonden werkgelegenheid van vele honderden medewerkers, doen wij dan ook een klemmend beroep op U om, hangende het onderzoek, ons tenminste het voordeel van de twijfel te gunnen.

Zegwaard is een fatsoenlijk bedrijf met integere mensen. Over de uitkomst van het justitieel onderzoek maken wij ons geen enkele zorg. Wel over de vraag of we als bedrijf nog zullen bestaan tegen de tijd dat justitie tot de slotsom komt dat ons geen enkel strafbaar feit valt te verwijten.

Directie en medewerkers Zegwaard Groep.

Delft, 22 april 1989.

'ZELF STRAAT OP OM KINDEREN TE HELPEN'

„Als wij de zwerfkinderen willen helpen moeten wij zelf de straat op gaan”, zegt Judith Ennew, sociaal antropologe aan de universiteit van Cambridge. Zij was deze week één van de sprekers op een symposium over straatkinderen in de Derde Wereld van de Universiteit van Amsterdam en de Stichting Mensen in Nood. Op de bijeenkomst wisselden wetenschappers en hulpverleners informatie uit over de problemen van de straatkinderen in Azië, Afrika en Latijns-Amerika. Tientallen miljoenen kinderen in de wereld leven voor-

namelijk op straat, meestal in bittere armoede. Maar het aantal 'echte' zwerfkinderen - kinderen die noch ouders noch een thuis hebben - schat Ennew op zo'n acht miljoen. Volgens haar beginnen steeds meer landen in te zien dat het probleem van de straatkinderen niet valt op te lossen door hen in weeshuizen weg te stoppen. „Allereerst is dat vreselijk duur. Maar bovendien is het niet erg effectief”. De meeste landen verlenen nu graag hun medewerking aan straatprojecten van onder meer Unicef, waarbij kinderen een kans krijgen een vak te leren.

Kinderstress

TOPEKA (AP) - Stress verandert Amerikaanse schoolkinderen in pennenknauwende, tandenknarsende bundeltjes zenuwen, zeggen deskundigen. Stress kan ertoe leiden dat de kinderen tijdens het opgroeien meer problemen krijgen met verdovende middelen, seks en zelfmoord. Een in Kansas uitgevoerd onderzoek onder meer dan 4.000 schoolkinderen in de leeftijd van vijf tot en met negen jaar heeft uitgewezen dat 42 procent „negatieve stress-verschijnselen” vertoont.

Hulpverlening kan ook aan huis

Het is beter kinderen uit probleemgezinnen zo min mogelijk uit huis te plaatsen en de oplossing juist thuis te zoeken. Dat vinden de hulpverleners van het Wim van Halmhuis in Amsterdam, die binnenkort beginnen met 'video-hometraining'. Een begeleider maakt video-opnamen in het gezin en bespreekt naar aanleiding van de beelden samen met de gezinsleden de manier waarop contacten worden gelegd. Vooral de dingen die goed gaan worden benadrukt.

begeleider. De positieve punten worden er uit gelicht, die moeten worden versterkt.

„Het is heel belangrijk dat we uitgaan van de dingen die goed gaan. Ouders weten vaak wel dat er problemen zijn. Ze worden er door de omgeving met hun neus bovenop gedrukt. Andere hulpverleningsvormen maken een analyse van de problemen, deze manier brengt juist de goede dingen naar boven.”

In het tehuis van het centrum worden kinderen van een jaar of vijf tot ongeveer dertien jaar opgenomen, die niet meer thuis kunnen blijven. Heel jonge kinderen (onder de zeven jaar) kunnen in gezinshuizen worden geplaatst. Ze komen dan bij echt)paren terecht, die vaak zelf ook al kinderen hebben.

De kinderen komen vaak uit

echte crisissituaties. „Soms is in de opvoeding van de kinderen geen enkele lijn of structuur te ontdekken. Er zijn gevallen waarin gezinnen totaal geïsoleerd staan van de buurt. Het sociale verkeer is dan beperkt tot het gezinsleven. Ook komen we vaak incest of kindermishandeling tegen. In al deze gevallen spelen de onderlinge contacten een belangrijke rol. We proberen zo veel mogelijk, als de situatie niet te dreigend is, hulp te bieden met de video-training,” zegt Helmantel.

De gezinnen moeten dan wel aan een aantal voorwaarden voldoen. Zo mag geen van de gezinsleden een andere vorm van hulpverlening hebben buiten de thuiszorg. Ook moet het gezin compleet zijn, in die zin dat iedereen die gewoonlijk aanwezig

is er tijdens de training ook is. Om mensen op te leiden tot 'hometrainers', moesten 10 van de 24 bedden van het bestaande tehuis worden afgestoten. „Met het geld dat we daarmee vrijmaken kunnen we drie full-time hometrainers opleiden. Ieder van hen kan zo'n veertien gezinnen helpen,” zegt Helmantel.

Praktijk

Inmiddels zijn vier mensen van het centrum opgeleid tot 'hometrainer'. De opleiding is verzorgd door het regionale opleidingsproject hometraining Amsterdam van de SPIN (Stichting Promotie Intensieve thuisbehandeling Nederland). De opleiding is sterk op de praktijk gericht. De mensen werden direct met een video-camera naar een gezin gestuurd om opnamen te maken.

Het nieuwe huis wordt genoemd naar Wim van Halm, die van 1963 tot 1978 directeur was van het sociaal-agogisch centrum. Hij was degene die in het Burgerweeshuis verscheidene vormen van hulpverlening wilde onderbrengen. „In dit huis hebben we verschillende vormen, zodat we naar gelang de vraag in de behoefte kunnen voorzien. Daarom leek het ons een goed idee om het huis naar Van Halm te noemen.”

Het huis wordt op 5 april officieel geopend door minister Brinkman.

door MARIEKE KLOMP

AMSTERDAM - „We waren niet tevreden met de bestaande situatie,” zegt Harm Helmantel, adjunct-directeur van het sociaal-agogisch centrum, waarvan het Wim van Halmhuis deel gaat uitmaken. „Vaak stuurden we de kinderen weer naar huis met het idee 'die zien we wel weer terug'. Dat is heel onbevredigend.”

Het tehuis van het sociaal-agogisch centrum, dat in de wandeling het Burgerweeshuis wordt genoemd, had bovendien maar 24 bedden, terwijl er veel meer aanvragen voor plaatsing waren. Helmantel: „Om deze zwakheden op te vangen beginnen we met de video-hometrainingen. Als een kind aangemeld wordt kijken we eerst of we opname kunnen voorkomen. We lossen liever de situatie thuis op. Op die manier kunnen veel kinderen, die anders opgenomen zouden moeten worden, thuis blijven. Daardoor kunnen we meer kinderen beter helpen.”

Contact leggen

De methode is er op gericht de manier van contact leggen te verbeteren. „Soms is schreeuwen of juist zwijgen nog de enige contactvorm. Door video-opnamen te maken kan het gezin zelf kijken hoe er gehandeld wordt. De reacties van het kind op de ouders en andersom worden bekeken door de gezinsleden en de

Video helpt leren van het goede

Par 31/2